

İKİ AYLIK SOSYALİST SİYASİ KÜLTÜR DERGİSİ FİYATI: 5 TL

KIZILCIK

Kasım-Aralık 2013 sayı:

57

Bir emperyalist yansıma:
'Cari Açık' sorunu
(İzzettin Önder)

Adnan Menderes dizisi
(Yalçın Yusifoğlu)

Yaşanmışlığın izinde bir sanatçı:
Ronan Jim Sevellec
(Ayfer Coşkun)

Orta Vadeli Program (2014-2016)
IMF ve AKP
(Özcan Çağlar)

Suriye'de iç savaş
(Engin Erkiner)

"Muhteşem yalnızlık"/2
(Süreyya Öngen)

Alevilikle Sünniliği "görücü" usulüyle
evlendirmek istiyorlar
(Esat Korkmaz)

Kurtuluş sizin ellerinizde
(Saadet Kıcıır)

Milli İrade gücünü nereden alıyor?
(Cemal Candaş)

Cumhuriyet savaşları
(Ö. Bedri Canatan)

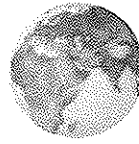

- Amnesty-Türkiye'nin 'Gezi Parkı' raporu
- **KIZILCIK** polemikleri
- İleri demokrasinin emniyet ve adliyesi

Kapak ve iç sayfalarda:
Jim Sevellec

Seçim İstanbul.....	3
Tayyip Erdoğan'ın yeni başkanlık teşebbüsü.....	4
Hayat Ağacı.....	6
Bir emperyalist yansıma:'Cari Açık' sorunu (İzzettin Önder).....	10
Orta Vadeli Program(2014-2016) İMF ve AKP (Özcan Çağlar).....	15
Suriye'de iç savaş (Engin Erkiner).....	19
"Muhteşem Yalnızlık"/2 (Süreyya Öngen).....	22
İşte islâm mücahitleri.....	26
Alevilikle sünniliği "görücü" usulüyle evlendirmek istiyorlar (Esat Korkmaz).....	30
ODTÜ yalanıyla yine mağduru oynadılar.....	32
HDK ve HDP Kongreleri.....	34
Kurtuluş sizin ellerinizde (Saadet Kıcı).....	36
Gitti Mustafa Kumlu, geldi Ergün Atalay.....	38
Kızılıçık Polemik:.....	40
Sandık ve demokrasi Reyhanlıyı Nusra üstlendi Kabataş yalanları:Kameralar bozuk değilmiş AKP şeflerinde kadına kıyafet serbestliği Çirkin politikacının 1453 komplosu Eşkiyanın bu gece ne yapacağı belli olmaz Tayyip Erdoğan'ın mağduriyeti asla bitmiyor.....	46
Harem Ağası.....	53
İleri demokrasinin emniyeti ve adliyesi.....	55
Uluslararası Af Örgütü'nün "Gezi Parkı" raporu.....	59
Adnan Menderes dizisi (Yalçın Yusufoğlu).....	74
Milli irade gücünü nereden alıyor (Cemal Candaş).....	78
Cumhuriyet Savaşları (Ö.Bedri Canatan).....	81
Yaşanmışlığın izinde bir sanatçı (Ayfer Coşkun).....	86
İnternette Kızılıçık turu.....	88

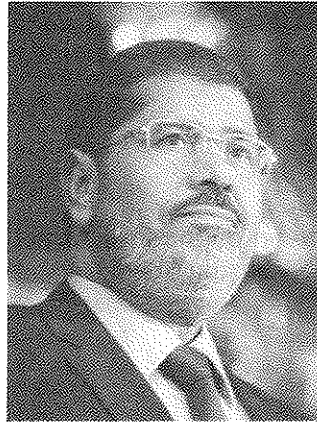
Sahibi ve Sorumlu Yazışları Müdürü: Bülent Güner. İrtibat
adresi: K. Karabekir Cad. 17/33 Erenköy-İST. Tel: 0 (216) 418
92 82 Fax: 0 (212) 245 48 13 Posta Çeki Hesap No: 1052647-
Züleyha Nur. Türkiye İş Bank. hesap No:1025 3653554 Kızıl-
cık e-posta: kizilcik2004@yahoo.com web sayfası kizilcik.org
Yayın türü: Yaygın, Süreli, Türkçe İki Aylık Ulusal. Basım: Ali-
oğlu Matbaacılık Basım Yayın ve Kağ. San. Tic. Ltd. Şti. Or-
ta Mh. Fatih Rüştü Sok. No: 1-3A Bayrampaşa/İstanbul

DÜNYA

KIYAS

Mursi ilk duruşmada yargıca şunları söyledi:
"Ben Mısır'ın meşru cumhurbaşkanıyım ve sizin

meşruiyetinizi tanımi-
yorum. Ben Dr. Mu-
hammed Mursi, şu
anda darbe nedeni-
le burada bulunuyo-
rum. Mısır Cumhuri-
yeti'nin başkanı ola-
rak burada zorla tu-
tuluyorum. Bu bir
suçtur. Meşru bir
cumhurbaşkanıyı yar-
gılamaya kalktığın
için, seni ceza mah-
kemesinde yargılatı-
cağım. Yüce Mısır
yargısının, kanunlara

göre suç teşkil eden, hain ve yıkıcı bir askeri dar-
beye alet olmasını ona yakıştıramıyorum..."

"Ben siyasete, cebime kefenimi koydum da gir-
dim" diyene benziyor mu?

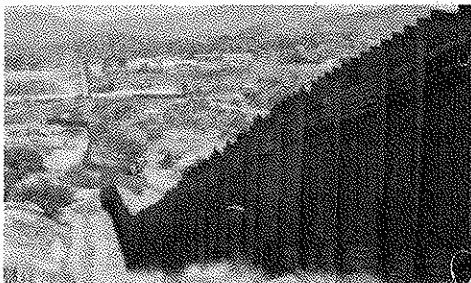
DUVAR

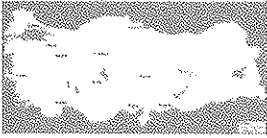
Başbakan Erdoğan Beşer Esad ile kolkola
girmiş, Türkiye-Suriye arasında vizeyi kaldır-
mış, sınırları da yakın zamanda kaldıracağını
söylemişti. Tutmasalar gidişattan bir Suriye-
Türkiye federasyonu bile çıkabilirdi.

Büyük patron "fazla ileri gittin, frene bas ar-
tık" dedi, Erdoğan önce durdu, sonra geri çe-
kilmeye başladı. Çekilirken de Obama'ya, "Bi-
ze Araplarla birlikte çalış" diyen sen değil miy-
din?" diyerek sitem etti.

Obama Erdoğan'a geri çekil dedi ise, bu ka-
darını da söylemiş olamaz zahir. Erdoğan o
kadar geri çekildi ki, şimdi de Türkiye ile Su-
riye arasına Amerikan modeli bir duvar inşa
ediyor, aradan kuş uçurtmayacak.

Amerikancılığın bir ölçüsü yok mudur!

TÜRKİYE

HESS!

"Ormanda yaşayalım," dedik, dibimize HES kurdu-lar!" (Birgün, 20 Eylül, 2013.)

KABAK

Demokrasi paketi üzerine en doğru sözü Ahmet Türk söyledi. "Kabaktır. İçi boştur," dedi.

GÜN

Yakayı ele verdi ya.

Davutoğlu zor durumda:

"Gün Hakan Fidan'ı savunma günüdür" dedi.

DOYUMSUZLUK

Erdoğan, Arınç, Çiçek ve hepsi; Meclis'e tür-banlı giren 4 AKP kadın milletvekiline destek veren CHP, MHP ve BDP'ye teşekkür üstüne teşekkür ettiler, bunun demokratikleşme yolunda önemli bir adım olduğunu vurguladılar. Buna göre, Türkiye'de bugün AKP'ye verilen her destek "demokratikleşme" oluyor, Türkiye'nin demokratikleşmesi için AKP'ye daha fazla, daha çok destek verilmesi gerekiyor.

KIZILCIK

Açık var

Hükümet "Türkiye'nin tasarruf açığı var. Yüzde 12.6 ile tarihimizin en düşük seviyesindeyiz" di-yerek ulaşamayacağını gördüğü Orta Vadeli Program" (2014-2016) hedeflerini geriye doğru revize ettiğini açıklayarak önümüzdeki 3 yıl için izleyeceği temel bir politikayı da ortaya koymuş oldu: "Toplam tasarrufları artıracam!"

Hükümet bunu yaparken, "Halk haddinden fazla tüketim yaptığı için böyle oldu" demeyi de unut-madı.

Hükümet sermaye hükümeti, tamam, ama sol-dan veya sendikalarından, hükümete muhalif ol-duğunu söyleyen siyasi partilerden de bir itiraz yükselmedi.

Demek ki AKP hükümetinin ne demek istediği anlaşılmamış. Veya anlaşılmış ama nasıl itiraz edileceği bilinmemiş.

Önce şunu söyleyelim. Bir ülkede tasarrufun art-masıyla gelirin artması arasında bir ilişki yoktur. AKP 2002'de 3 bin dolar kişi başı gelir devral-mış, bunu 10 yılda 10 bin doların üzerine çıkar-mıştır. Ama 2002'de aldığı yüzde 23 tasarruf oranını da 2013'te yüzde 12.6'ya düşürmüştür. Bir ülke ekonomisinde toplam tasarruf, gelir da-ğılımı ne kadar bozulursa o kadar artar.

Toplam tasarrufun artması Tekellerin mali güç-lenmesi demektir. Güçlenen tekel yatırım yap-a-cak, istihdam yaratacak, büyüme ve kalkınma gerçekleşecek.

Toplam tasarruf dengesi (cari açık) 2002'de eksi yüzde 2.9'du On yıllık AKP politikalarıyla 2011'de eksi yüzde 10'u aştı 2013'te eksi yüzde 6.8 bek-leniyor. Bu durumda hükümet haklıdır; gelir da-ğılımını biraz daha bozmak gerekir ki toplam ta-sarruf artabilsin. Türkçesi şudur: Kaynaklar yük-sek gelir grubuna aktarılmalı, çünkü onların ta-sarruf yapma imkân ve eğilimi yüksektir. Düşük gelir grubuna kaynak aktarırsan tüketimi artırır. AB'nin Gezi Raporu açıkça adını koydu. Türki-ye'de gelirin arttığını, isyanın ise Türkiye'nin ge-liri artarken geliri artmayanlardan geldiğini söy-ledi. Tasarruf politikası, bu kesimlerin gelirlerini artırmayacak, aksine düşürecek. Sadece, boğazi-na kadar dış borca batmış TUSİAD'çıları rahatla-tacak.

Böylesi, gelir dağılımı dengesizliğini artırmak amaçlı bir politika "ileri" yahut "gelişkin" de-mokrasilerle yürütülemez.

Rahmetli Vehbi Koç halka "yeni ayakkabı alma, pençe yaptır" demişti. Halk onu dinlemeyince Kenan Evren'e, bu halkın hakkından ancak sen gelirsin diye mektup yazmıştı.

İstanbul'un seçimi

Türkiye'de sol siyasette hiçbir devinim olmadığını söylemek haksızlık olur. Gezi direnişi ek-
seninde de kendini görünür kılan bu devinim
sola önümüzdeki yerel seçimlere yönelik etkin bir
siyaset oluşturma şansı tanımaktadır.

Soldaki devinimlerden biri Halkların Demokratik
Kongresi (HDK), ve bu Kongre tarafından kurulan
Halkların Demokratik Partisi (HDP)'dir.

Meclis'te 4 milletvekili de bulunan HDP ne bir si-
yasal cephe, ne bir bloktur, şimdilik sadece geçici
ve "bir seçimlik partis"dir. Kendisinden, Türki-
ye'nin bugünkü somut siyasi durumundan çıkarak
somut bir seçim siyaseti oluşturması beklenir.

HDP'nin kadrolarını ve potansiyel seçmen taba-
nını BDP oluşturuyor. Türkiye solundan
partiler, gruplar ve tek tek kişiler, Kürt
siyasi hareketiyle "işbirliği" ve "daya-
nışma" kapsamında bu oluşuma katılı-
yor veya destek veriyor. Durum bu
olunca da HDP'ye "kalıcı" siyasi olu-
şum diye değil, günlük siyasetin gerek-
lerine "ayaküstü" bulunmuş bir çözüm
gözüyle bakılıyor. Kürtler de böyle ba-
kıyor, Türkler de. Bu nedenle HDK'ya
Türk solundan verilen ve HDP'ye veri-
lecek olan destek, konusuyla sınırlı bir
"jest" niteliğindedir. Önümüzdeki yerel
seçime BDP'nin Kürt illerinde, HDP'nin
de Batı bölgesindeki illerde katılma ka-
rarı almış olması ayrıca bir algı sorunu
da yaratmıştır. Milletvekili Sırrı Süreyya
Önder'in HDP adına İmralı Heyeti'ne
katılması bu algıyı pekiştirmiştir: HDP, Türk solu-
nun belli bir kesiminin de destek verdiği "taktik
bir Kürt partisi"dir. O halde HDP'nin seçim politi-
kası da bu algı çerçevesinde olmalıdır.

Buna göre HDP, seçime girdiği Batıdaki iller iti-
barıyla BDP'den bağımsız ve kendine özgü bir se-
çim politikası oluşturabilecek demektir. Bu politika
ne olabilir?

HDP eş başkanı ve milletvekili Sebahat Tuncel
"Bir 'terslik' olursa CHP ile seçim işbirliği yapabili-
riz" diyerek bunun işaretini vermiştir.

Bize göre Tuncel'in kastettiği 'terslik' Türkiye ça-
pında değil ama İstanbul bağlamında oluşmuş bu-
lunmaktadır. Eğer henüz oluşmamışsa HDP bu
'tersliği' oluşturmaya çalışmalıdır. Solun bugünkü
gereksinmesine "ayaküstü" en iyi çözüm bu yakla-
şım ile bulunabilir: AKP'yi İstanbul'da düşürmek.

Türkiye'nin en büyük metropol kentini 20 yıldır
islamcı siyasi hareket (RP-AKP) yönetiyor. Bu hare-
ket İstanbul'un kanını iliğini emmiş, etini de yemiş
fakat bitirememiştir. Şimdi de "kentsel dönüşüm"
adı altında bir on yıl daha bu büyük kent yağma-

sını sürdürmeye hazırlanmaktadır.

AKP İstanbul'u Ankara'dan yönetmektedir ve
kentin belediye başkanı mutlak manada başbakan
Erdoğan'dır. Erdoğan partisini ve siyasetini İstan-
bul'dan sağladığı rantla finanse etmektedir. İstan-
bul rantının kesilmesi AKP'nin nefesini keser.

BDP'nin potansiyel oyu İstanbul'da yüzde 3-5
düzeyindedir. Bu oyu HDP kendine alırsa hiç bir
şey olmaz ve de çok şey olur. Seçimi yine AKP ka-
zanır. Taksime topçu kışlası, Çamlıca tepesine
Erdoğan camii dikilir.

O halde İstanbul Büyükşehir belediye seçiminde
CHP ile seçim işbirliğine gidilmesi, bir politika se-
çeneği olarak gündeme alınmalıdır. Politikayı kum-
sal voleybolu zannedenleri saymazsak,

böyle bir politika "anlaşılır" olacaktır. İstan-
bul'da AKP'ye muhalefet çoğunluk-
tur ve bu çoğunluğu yerel seçimde so-
mutlamaya dönük politika "reel"dir ve
sokağa çıkan herkes bunu görür.

CHP'nin kendi solundaki solla seçim
işbirliği gibi bir geleneği yoktur. Çünkü
CHP solun oyunu "cepte keklik" sayar
ve bunda da hiç yanılmamıştır. Buna
karşılık Türkiye solunda da -CHP'ye oy
verme geleneği olduğu halde- onunla
seçim işbirliği yapmaya yatkınlık yoktur.

Bu durumda HDP Gezi direnişinin,
varsa geride kalan bir "rüzgarı", onu da
arkasına alarak CHP ile bir seçim işbirli-
ği politikası gütmelidir; bu politika son
tahlilde CHP'yi -adayını değil- destekle-

meye varsa bile. Mustafa Sarıgül veya Gürsel Tekin
gibi "emlakçı"lığı tescilli mafyatik siyasetçilerden
birinin CHP adayı olarak karşımıza çıkarılması işbir-
liğini sabote eder. Bu siyasetçi tipine oy vermeye
solcuyum veya kürdüm diyen seçmenin eli gitmez.
Fakat siyasette bazan "sırat köprüsü"nden geçmek
gibi ender ve zaruri 'terslik'ler her zaman olabilir.
Bu gibi durumlarda solun siyaseti sıfırlaması,
negatif siyasetten daha kötüdür.

Bu söylediğimizin kabullenilmesini kolaylaştırsın
diye Lenin'den bir dayanak noktası da verelim:
Rusya iç savaşında İngiltere'nin müdahalesinden
bunalan Bolşvikler Lloyd George ve Churchill'i yen-
meleri için barış yanlısı olan İngiliz Bağımsız İşçi
Partisi'nin önderleri Henderson ve Snowden'lerle
seçim işbirliği yapmalarını İngiliz komünistlerinden
istemişlerdir. (*Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi*,
Edward Hallett Carr. Yordam Kitap)

HDP eğer böyle bir politika izlerse, elbette "CHP
destekçisi olmakla" eleştirilecektir. Ama bu des-
teğin "Asılan bir adama organın verdiği destek"
olacağı unutulmamalıdır. (*Hüseyin Hasançebi*)

Tayyip Erdoğan'ın yeni başkanlık teşebbüsü

Erdoğan, bir "demokratikleşme paketi" daha çıkardı. Bu kez galiba beklentiler mi yüksetti ne, paket bir pazarlama şirketinin yapabileceği şekilde ya da bir televizyon reklamıymış gibi "az sonra" diyerek merak uyandıracak bir tarzda, bir ay gibi bir süre sonunda "çıktı çıkacak" "cumaya kaldı" "olmadı pazartesi günü açıklanacak" diye, heyecanlar yükseltilerek açıklandı. Paketten

başbakan Erdoğan'ın kendisinden başka kimseye yaramayacak şeyler çıktı. AKP'nin "demokrasi paketleri" hep böyle kendisi için olurdu da, bu kadarı fazlaydı. Dikkatli bir gözle incelendiğinde "demokratikleşme paketi"nin asıl meramının seçim sistemini değiştirmek olduğu, diğer maddelerin ise bu değişim isteminin süslü bir ambalajı olarak kaldığı görülüyordu.

Söz konusu pakette seçim sistemi ile ilgili olarak üç değişik öneri çıktığını gördük. Bunlardan birincisi 12 Eylül cuntasının getirmiş olduğu yüzde on barajlı mevcut seçim sisteminin devamı, ikincisi yüzde beş barajlı daraltılmış bölge seçim sistemi, üçüncüsü ise barajsız dar bölge seçim sistemi idi.

12 Eylül faşizminin getirmiş olduğu yüzde on barajlı mevcut seçim sistemiyle devam etme önerisi pakette, alternatifleri çokmuş gibi göstermenin dışında, "ölümü gösterip sıtmaya razı etme" kabilinden yer almaktaydı. Hem seçim sistemi tartışmalarını gündeme getirip hem yürürlükteki sistemi de sunulan alternatifler arasında saymanın şark kurnazlığından başkaca bir anlamı yoktu.

Ayrıca herkesin değişsin dediği faşist cuntanın seçim sistemini bir kere daha öneri gibi ortaya koymak kelimenin gerçek anlamıyla hafiflikti. Çünkü şikayet bu seçim sisteminden değildi. Seçim sistemindeki yüzde 10 barajından şikayet edilmekteydi. Böyle yüksek bir baraj dünyanın hiçbir ülkesinde bulunmuyordu.

Tayyip Erdoğan'ın iki alternatifinden biri olan yüzde beş barajlı daraltılmış bölge seçim sistemi; Türkiye'nin, her bölgeden beş milletvekili çıkacak şekilde 110 seçim bölgesine ayrılması ve milletvekillerinin, yüzde beş barajını geçen partilerden oranlarına göre seçilmesi idi. Bu sistemde en kritik nokta, iktidardaki partilerin seçim bölgelerini kendilerine avantaj sağlayacak şekilde belirleyebilmeleridir. Buna çarpıcı bir örnek olarak, 1987'de Van ilinde % 25 oy alan partinin beş milletvekilliğinin tümünü kazanmış olması göste-

rilebilir. 1987 seçimlerinde Van ilinde bu sonuçları veren sisteminde ANAP seçim bölgelerini kendi avantajı doğrultusunda düzenlemiş, almış olduğu yüzde 36 oy oranı ile meclisteki milletvekillerinin yüzde 66'sını kazanmıştı.

Erdoğan'ın önerdiği diğer alternatif olan barajsız dar bölge seçim sistemi ise şöyle uygulanıyor: Bu sistemde ülke 550 seçim bölgesine ayrılır ve her bir bölgede en çok oyu alan parti o bölgenin tek milletvekiline sahip olur. Bu seçim sistemi barajsız gibi görünse de; fiili baraj oyların partilere dağılımı temelinde her bölgeye göre değişmektedir. Herhangi bir bölgedeki seçim barajı, en çok oyu alan partinin oy oranı olarak tezahür etmektedir. Böylelikle de bu sistemde çöpe giden oy oranı daha da artmaktadır. Öte yandan, bu seçim sistemi, sadece bir partinin tüm milletvekilliklerini kazanabilme olasılığını da içinde barındırmaktadır. Sözelimi, birinci parti her bölgede yüzde 25, ikinci parti yüzde 22, üçüncü parti yüzde 20, dördüncü parti yüzde 18, beşinci parti ise yüzde 15 oy almış olursa, bu sonuçlara göre yüzde 25 oy alan parti 550 milletvekilliğini kazanabilir ve oyların yüzde yetmiş beşlik bölümü de çöpe gitmiş olur.

Tayyip Erdoğan'ın "demokratikleşme paketi" üzerinde bizzat çalıştığı ifade edildi. Bizzat çalışma sebebinin, seçim sisteminde yapılacak değişikliklerde saklı bulunduğu aşikâr. Habertürk Gazetesinin 05.10.2013 tarihli haberine göre, MAK Danışmanlık adlı bir kuruluş, seçim sistemlerinde yapılacak değişiklikleri esas alarak, iki alternatifin (ikinci ve üçüncü) değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkabilecek aşağıdaki tabloyu Tayyip Erdoğan'a sunmuştur: (*)

2011 SONUCU DARALTILMIŞ BÖLGE BARAJSIZ DAR BÖLGE

AKP	326 Milletvekili	392 Milletvekili	372 Milletvekili
CHP	135 Milletvekili	102 Milletvekili	121 Milletvekili
MHP	53 Milletvekili	26 Milletvekili	29 Milletvekili
BDP	29 Milletvekili	30 Milletvekili	28 Milletvekili

Tablodan da görüleceği üzere, her iki alternatifte de AKP 2011 yılında almış olduğu oy oranına göre yapılan hesaplamalarda meclisteki milletvekilliği sayısını arttırmaktadır. Üstelik Anayasa değişikliği yeter sayısı olan 367 milletvekilliği sayısını geçerek, tek başına iktidar olabilecek milletvekili sayısına ulaşmaktadır. Radikal Gazetesinde 01. Ekim.2013 ve 02.Ekim.2013 tarihli yazılarında daraltılmış bölge sistemine göre değerlendirmeler yapan Seyfettin Gürsel, AKP'nin yüzde 45 oy oranı ve 337 milletvekilliği ile referandum yeter sayısı olan 330 milletvekilliğini geçerek tek başına iktidar olabileceğini ifade etmiştir. AKP'li yetkililerden aldığı bilgiye dayanarak da Tayyip Erdoğan'ın Barajsız Dar Bölge (her seçim çevresinde tek milletvekili) seçim sistemini tercih

ettiğini ve AKP'nin şu veya bu şekilde seçim sistemini değiştirmede kararlı olduğunu yazarak Erdoğan'ın amacını deşifre etmiştir

Dergimizde birçok kere vurguladığımız üzere AKP için sandık ve/veya Milli İrade "kelle (oy) sayısından" ibarettir. Gerek demokrasinin "katılımçılık"la ifade edilen nitelikleri ve gerekse gelir bölüşümünde gerçek demokrasinin olmazsa olmazlığı konularında diyecek hiçbir şeyi ve hatta hiçbir düşüncesi yoktur. Bu gerçeklik, yani temsili demokrasi bile sayılamayacak bu AKP ve Erdoğan anlayışı önerdiği seçim sistemlerinde de bütün açıklığıyla gözükmemektedir. Erdoğan seçim sandığının edebiyatını yapmakta ve "milli irade" denilen ve çok daha geniş ve derin kapsamlı kavramı sandıkla sembolize ederken dahi hileden muaf bir sandık düşünmemektedir. İşte size sandık, işte size demokrasi!

Dolayısıyla görünen o ki 2015 yılının Haziran ayında yapılması planlanan genel seçimlerde en az 367 milletvekili çıkarmayı hedefliyor AKP. Bunun için elinden geleni ardına koymayacağını, her türlü olanağı kullanacağını söyleyebiliriz. AKP siyasette tümüyle bu noktaya odaklanmıştır. Erdoğan'ın "başkan" veya "partili cumhurbaşkanı" olabilmesi için elindeki bütün kozları kullanacaktır. Şu veya bu noktada, Kürtlere veya kendisinden beklentilere vereceği her ödünü bu temel amacını gerçekleştirmek için ödün olarak verecektir. Diyelim tutuklu milletvekillerini serbest bırakması mı isteniyor kendisinden, "siz bana ne veriyorsunuz?" diye soruyorsa, bu nedenledir. Erdoğan için demokrasi "kendisine ne aldığı"dır. 12. Eylül. 2010 Referandumunda böyle yaparak önemli kazanımlar sağladığı da unutulmamalıdır.

Evet, AKP Meclis'te en az 367 koltuğa sahip olmak istiyor. Çünkü tek başına iktidar ve anayasa değişikliklerini referanduma götürmeden meclisten geçirebilecek güce sahip olmak, bu çerçevede de bir an evvel anayasayı değiştirmek ve Başkanlık Sistemini hayata geçirmek hesabındadır. Kendisinden bir şey isteyenler Erdoğan'ın huzuruna çıkmadan önce, ona başkan seçilmesi için ne vereceğini içine koyduğu heybesini de yanına almayı unutmamalıdır.

(*) Tablonun 2011 seçim sonuçlarına göre partilerin çıkarması gereken milletvekili sayıları bölümünde yanlışlar var. Seçilmiş tutuklu milletvekilleri yok sayılmış. Ayrıca seçilmiş BDP'li milletvekili Hatip Dicle'nin vekilliği YSK tarafından düşürülmüştü. Oysa tablonun bu kısmında alınan oylarla seçilmiş olması gerekenlerin sayıları verildiğine göre, 78 bin oylu Dicle yerine AKP'li Oya Eronat milletvekili ilan edilmişti.

Fakat yazımızda önemli olan Tayyip Erdoğan'ın öngördüğü iki seçim sisteminin 2011'de ona kaç mebus fazla getireceğine dair simülasyondur..

Niçün?

Roboski/ Uludere' de ne olmuştu?

35 can göz göre göre parçalanarak öldürüldü. Tam bir katliam! Bir rejimin kendi halkını acımasızca katletmesiydi.

İki yıl geçti. Emri kim verdi? Nasıl yapıldı? Pekâlâ biliniyor da bilinmezden geliniyor. Olay ve sorumluları sözümona "Adalet" in karanlık dehlizlerinde unutturuldu gidiyor...

Gezi'de sökülün ağaçlarla başlayan olaylar için koparılan haklı kıyameti yurdun dört bir köşesine taşıyanlar niçün Roboski kurbanları ve mağdurları için de birkaç TIR yükü zehirli gaz (kimyasal) yutma bahasına da olsa ayağa kalkmazlar..?

Çözüm

AKP devleti "barış"ı, yani ateşkes durumunu, çatışmaların, ölümlerin ardının kesilmiş olmasını kendine maletmeye kalktıktan sonra şimdi de, "İşte size demokrasi paketi! Ardı da gelecek, SÖZ! Daha ne çözümü istiyorsunuz?" diye adeta meydan okuyor. Çözüm mözümlerini istemediğini, asla istemeyeceğini, sürece sureta katılır görünmekten başka bir kastı ve seçeneği olmadığını, olamayacağını Kızılçık söylemişti.

Sözümona çözüm yolunda demokratikleşme dediklerinin de ne olduğu ortaya dökülünce vehbinin kerrakesi daha iyi anlaşıldı.

En iyisi, tufeyli AKPerestleri rahat bırakmaktır. AKP'nin eteklerini gittiği yere kadar taşıyınlar. Günü geldiğinde, "Oh be, damardan AKP'li olmak varmış!" diyerek, AKP'den hep "birşeyler" ummakla geçen yılların stresinden kurtulacaklardır. Utanmalarına gerek kalmayacaktır.

Örgüt

Yargıtay, "Örgüt vardır..." diyerek Hrant Dink mahkemesinin ucube kararını bozdu. Örgüt yok değil, pekâlâ varmış ama, örgüt milliyetçi duyguları galeyâna gelmiş birkaç gencin aralarında oluşturduğu bir "suç çetesi"ymiş!

Kim inandı buna?

En büyük, en yüce, gözü kara, dehşetengiz yetkilerle donanmış insanlık suçusu örgütün hangisi olduğunu bilmeyen var mı?

Varsa, çıksın ortaya..!

Balyoz

Dava adeta yeni bir Çağ açmış. Önemli olan buymuş. Gerisi –usulü çığnemeler, yasalara takla attırmalar filan– teferruatmış!

Ordunun en üst kadroları otuz yıldır süren kirli savaş boyunca “vatani görev” adı altında işledikleri onca suçtan adeta arındırıldılar, 2002 emri vaaki erken seçimi komplosuyla başa geçirilen A-KA-PE iktidarını devirmeye kalkma suçundan içeri tıkdıldılar.

Türkiye siyasetinin “Milad”lar birikimine bir de bu katıldı.

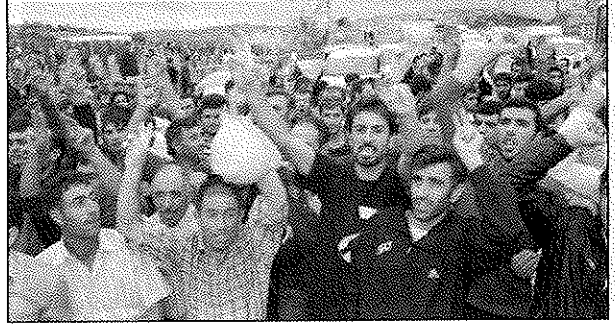
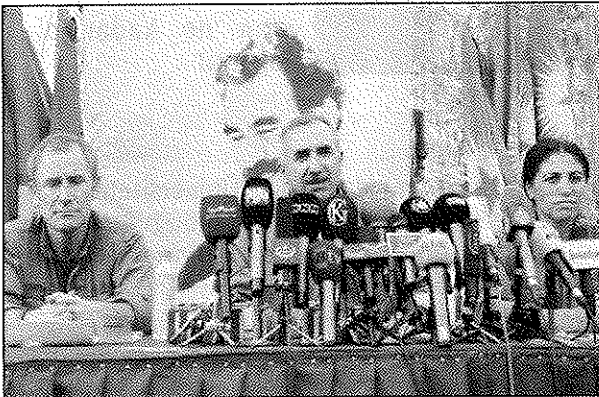
Hayırlara vesile olacak inşallah!

KeCeKe

İş diyalog olmaktan çıksın, müzakere başlasın dendi.

Keceke yapılanmasını merkeze alan bir müzakere olmadan müzakereye müzakere denilebilir mi? Q, W,X “sorunu” nun çözümü ne gibi bir müzakerenin ürünü olabilir?

AKP devleti işi iyi niyetle ve gereken ciddiyetle yürütmeye kararlıysa ilk iş, seçilmiş milletvekilleri başta olmak üzere hapisteki tüm KCK'liler tezelden tahliye edilmeli... ki “bağımsız yargı karşısında çaresiz” numarasına yatan hükümetin iyi niyetinden şüphe edenler ne kadar haklı, ne kadar haksız görelim bakalım...

ORTAK

Özel bir fabrika iflas etmek üzere. İşçiler aylardır birikmiş ücretlerini, mahkemeden karar çıkarttıkları halde alamayınca eyleme geçip yolu kesiyorlar. Yolda kalan herkeste bir homurdanma: “Üç saattir bekliyoruz. Bu ne kahr, yahu?”

Senin çektiğin kahr da işçinin çektiği ne? Eylem niye yapılıyor? Herkes kahrının ne olduğunu görsün, anlasın diye! Yolda çektiğin kahrın hesabını işçinin hakkını yiyen işverenden soracağın yerde niçin hakkı yenen işçiden soruyorsun?

İşin içinde fabrika sahibinin suçuna ortak olmak var. Ona göre!

SİYASET

Süreç yürümüyor... Yürümez. Baştaki AKP iktidarı sürgit iktidar olmayı, hem de tek parti iktidarı olmayı tehlikeye atamaz. Sürecin yürekleri ağızlara getirerekten mümkün oluşu kadar yerinde sayması AKP devleti için hayat memat meselesidir.

Süreç dediğiniz eğer Kürtlerin –AKP'ye oy verenlerin büyük bölümünün dahi– özleyip istediği menzile ulaşacaksa, buna AKP'den katkı beklemek abesle iştigaldir. Kürtlerin ve Türklerin ortak çıkarı ve geleceği için AKP'yi sallamadan işe birlikte sarılmaktan başka çare olmadığı ayan beyan görülecek. Çok kalmadı.

Her iki halk için de iş başa düşmüştür. Reel siyaset zamanıdır.

KONVANSİYONEL

Başbakanın dışbakanı Suriye'nin elinden kimyasal silah depolarının alınması kararı ardından, Esed'çiler konvansiyonel silahlarla daha ne kadar insan öldürmeyi sürdürecekler diye tutturdu. Ardından B. Arıncı, "Esed şimdiye kadar 150 bin cana kıydı!" tekerlemesiyle çorbaya maydanoz oldu.

"Esed" rejiminin insan canı harcamada ne kadar fütursuz olduğu biliniyor ama, bu iki malûm şahsın bundan malûmattar olmayı ne zamandanberi önemser oldukları da biliniyor! Ayrıca, o kadar canın kaç Suriye muhalefeti denilen ve de sayıları 100'ü aşan ve düşman belledikleri herkesin gözünü oyup yağını yemeye hazır ayrı ayrı gruplar tarafından katledildi? Bunun sözü edilmeye değer bir hesabı, dökümü yok mu?

Var elbette. Öyle bir var ki, bu "Suriye muhalefeti"nin en gözü dönmüş karanlık unsurlarının en başta gelen destekçilerinin kimler olduğunu da biliyor bütün dünya.

Boyunlarında bunca günah yüküyle bu insanlar nasıl böyle rahat konuşabiliyorlar..?

DEVİRİMM??

Çok hayati dediler. Onlar dedi, AKPerest takım tekrarladi. Müte deyin hanımlar ne zulümler, ne zulümler görmüş...

12 yıl boyunca niye sen de onlara zulmettin? Onlar için kefenlere bürünüp siyaset eylemeye değmez miydi? Hâlâ daha askerde, poliste, yargıda istisnalar neyin nesi? Niçün?

Biz o kadın yurtdaşların yerinde olsak, "Hayırın böylesi zulme vesiledir. Hiç biri olmaz olsun!" derdik... Zalimin kime ne hayrı dokunmuş?

	2011 SONUÇU	Daraltılmış bölge	Barajsız dar bölge
AK PARTİ	326	392 66 vekil artıyor	372 40 vekil artıyor
CHP	135	102 33 vekil azalıyor	121 14 vekil azalıyor
MHP	53	26 27 vekil azalıyor	29 24 vekil azalıyor
BÖP ÇATISI	29	30 1 vekil artıyor	28 1 vekil azalıyor

BARAJ

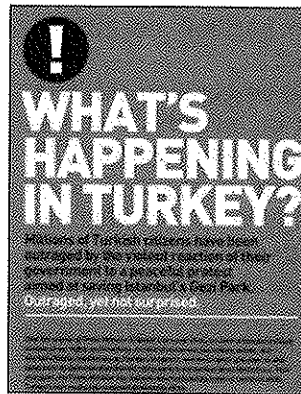
Barajdan vazgeçmeyecekler. Asla!.. Barajla var oldular, onsuz olamazlar. Milleti o kadar sevmeleri barajdan dolaydır!

%10'dan vazgeçmek için yeni ve daha yüksek bir baraj getirmeyi "demokrasi" kartı diye öne sürüyorlar. Demokratik atılımı! Ölüm gösteriyorlar...

Bir kere atandılar ya, artık seçim denilecek bir seçime yoklar. Ebed müddet devleti elden kaçırmamak için yapmayacakları şey yoktur. "Sayın Başbakan" ları her gittiği yerde, "Barajı biz getirmedi ki!" derken, bizi enayi yerine koymayın, demek istiyor...

Bu çok açık. Yapın hesabınızı, görün. % 10 kalksın mı diyorsunuz? Pekala. %50'ye ne dersiniz?

Tartışılacak seçenekmiş!

İKRAR

AKP kodamanları ABD'nin New York Times gazetesini topa tuttular. En başlarındaki de her gittiği yerde, "Kaç para aldın?" diye haykırdı durdu.

Nerden biliyorlar bu işlerde normal fiyatın ne kadar olduğunu?

ŞİDDET

Bu başbakan bunu da dedi: "Üniversitelerimizde (Üniversitelerin kendisinin olduğunu sanıyor!) şiddeti önlemek için her birine devletin polisini yerleştireceğiz!"

Daha diyeceği ne kaldı?

Bu kadar devlet şiddeti devlette acze alâmet değilse nedir..?

SUÇORTAKLARI

1940' lar ve 50' lerdeydi. 1 Mayıs'ı kutlamak yasaktı. Her 1 Mayıs öncesi, meselâ Aziz Nesin ve onun gibi bazı komünist / sosyalist yurtdaş durup dururken polis tarafından evlerinden, iş yerlerinden alınır, saatlerce, bazen günlerce emniyette "misafir" edilirdi.

Şimdi polis tam da bu yetki ile donatılmak isteniyor.

Doğrudan polis takdiri ile hürriyetten alıkonulma!

Böyle bir uygulamayı ne tür bir iktidar gerekli görebilir ve yasalastırmaya cürret edebilir? Böyle bir iktidarın getirdiği her "yeni" lige yetmez ama buna da evet, yanlış ama bugünlük evet, bu kadarı da olmaz ama alternatif ne..? diye diye bugüne kadar gelenlerin hiç mi bir suçu yok?

Böyle demek de abes ya!

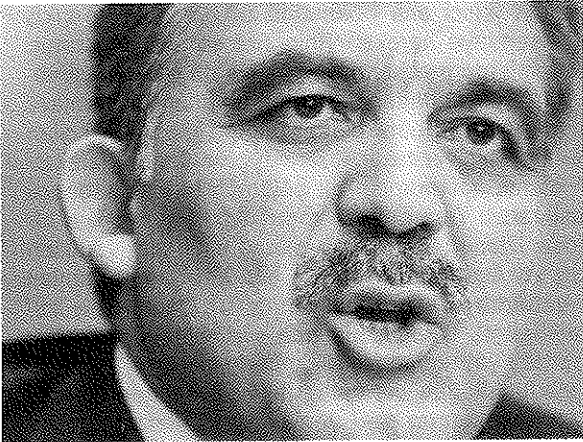
Hadî onlar da suçlu.

FİŞLEME

Uzun süren tek parti iktidarlarının önü alınmaz refleksidir. Fişlerler!

Bu defa, nedense C.Başkanı A. Gül inkâr etti. "Ben bütün raporları görüyorum, yok öyle bir şey," dedi.

"Şey" dediği ne acaba?

Ya SİZ?!

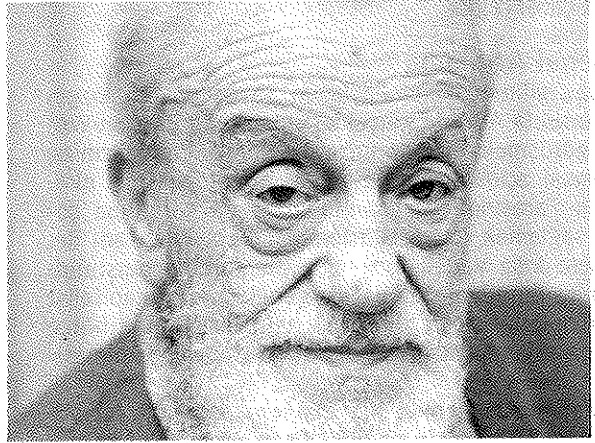
"Tüm yabancı unsurlar Suriye'den çıkmalı!"

Bunu diyen kim? Kim olabilir?

Bunu diyen TC dışbakanı ünvanlı Bay A. Davutoğlu. Demek ki artık burasına gelmiş. Ama niçün? Nasıl? Hâlâ daha Suriye sınırından içeri (Suriye'ye) tümen tümen yabancı "mücahit" sevkeden, onların tüm lojistik ihtiyaçlarını karşılayan kim?

Bu kadar olur!

Kabahat onda ve onun gibilerde değil, onlara hâlâ tahammül edenlerde...

YA SABİR!

Özgür Mumcu ne güzel yazdı. Kanıtlarıyla.

Okumayanlar bir zahmet okuyversinler.(Radikal, 26 Eylül, 2013.)

Necip Fazıl tam odur işte! Birileri de -hemen hepsi ondan "feyiz" almakla övünen birileri- milletin dikkatini ve vaktini, asabını ve sabrını suistimal edip habire neler neler, ne yaveler anlatıyorlar...

Bir emperyalist yansıma: 'Cari Açık' sorunu

İzzettin Önder

Giris
Hemen her gün gazetelerin ekonomi sayfalarında gördüğümüz, bir tür şikayet ya da yakınmayı ifade eden "cari açık" başlığı, kapitalizm içinde sürüklenen ekonomide yaşanan somut dengesizliği olduğu kadar, dengesiz yapı üzerine çöreklenen emperyalizmin toplumsal kesimler arasındaki çarpıklığı daha da büyüterek merkeze kaynak aktarma sürecinin yansıması olduğu halde, genellikle ekonomi ile ilgili nötr bir kavram görüntüsünde soyut bir durumun ifadesi olarak algılanmakta ve topluma öylece yansıtılmaktadır. Oysa, aşağıda yazının boyutu ve mahiyeti çerçevesinde tartışarak ortaya koymaya çalışacağım üzere cari açık meselesi, daha 1944 yılında Bretton-Woods görüşmeleri sonucunda kapitalist bloktaki ekonomilerin sorununa kısa dönemli çözüm amacıyla kurulmuş olan Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) oluşumuna yol açan sistemik bir olguyu yansıtanın çok ötesinde, emperyalist ilişkiler bağlamında çevre ekonomilerde gelişen önemli bir patoloji göstergesidir. Kavramın perdelediği guruplar arasındaki çarpık ilişkileri ortaya koyabilmek için, adım adım ilerlerken, yazı boyutu çerçevesinde, önce kavramsal genel açıklama yapacağım, daha sonra, özellikle Türkiye bağlamında, sorunun oluşumu üzerinde yoğunlaşmaya çalışacağım.

Genel Açıklama

1944 yılında İkinci Paylaşım Savaşı'nın en kızgın aşamasında ABD'de gerçekleştirilen ünlü Bretton-Woods görüşmelerinin sonucunda dünya kapitalizmine kurumsal açıdan yön verilirken, bizzat gelişmiş ekonomiler arasında yaşanan döviz açığı sorununa çözüm sağlamak üzere Uluslararası Para Fonu adı ile, ülkelere kısa vadeli fon sağlayan kuruluş oluşturulmuştur. Buradan çıkarılacak genel sonuç, kapitalist ekonomilerin işleyiş dinamiklerinin bir yandan bütçe açığına diğer yandan da dış açığa dayanıyor olmasıdır.

Günümüzde hemen her ekonomide ağırlık kazanmış olan, Türkiye'nin de büyük sorunu olarak karşımıza çıkan ve "cari açık" adı verilen mesele dış ekonomik ilişkilerinin oluşturduğu fon akışının sonucudur. Bir ulusal ekonominin bir zaman boyutunda dış dünya ile olan ekonomik ilişkilerinde gerçekleşen döviz hareketleri "ödemeler dengesi" adı verilen cetvelde görülür. İfadeden de anlaşıldığı üzere, ekonomilerin dış denge durumunu yansıtan döviz giriş ve çıkışlarının birbirine eşit olması, yani farklı yöndeki döviz hareketlerinin net sonucunun sıfır olması gerekir. Diğer bir deyişle, ekonominin döviz hareketlerinin kapsandığı cetvelin adının "ödemeler dengesi" olması da

ideal dış denge koşulunun bir ifadesidir. Ancak, söz konusu ideal duruma her koşulda ulaşılamaz, ödemeler dengesinin alt kalemlerinde bazı koşullarda ekonomiye olan döviz girdisi döviz çıktısını aşar, bazen da döviz girdisi döviz çıktısının gerisinde kalır. Her iki durum da reel akımlar olarak ekonominin dış dengesizliğini gösteriyor olmakla beraber, ödemeler dengesi cetvelinin sermaye hareketleri bölümündeki zıt yönde dalgalanmalar nihaî dengeyi sağlar. Aşağıdaki tabloda ödemeler dengesi cetvelinin alt bölümlerinin genel görüntüsünü izlememiz konunun aydınlığa kavuşturulması açısından yararlı olur.

Ödemeler Dengesi Cetveli

1. Cari İşlemler

- Uluslararası Mal Hareketleri
- Uluslar arası Hizmet Ödemeleri
- Görünmez İşlemler

o Cari İşlemler Bilançosu (bölümdeki ilgili kalemlerin net sonucu)

2. Sermaye ve Finans Hesabı

- Uluslararası Sermaye Hareketleri
- Uluslararası Portföy Yatırım Hareketleri

o Sermaye İşlemleri Bilançosu (bölümdeki ilgili kalemlerin net sonucu)

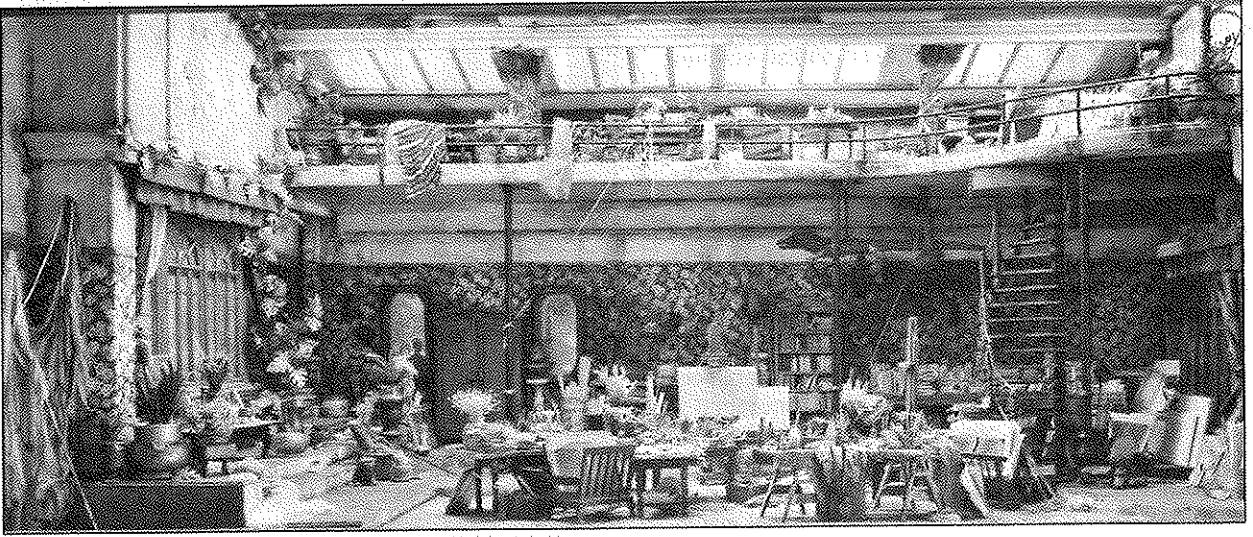
3. Net Hata ve Noksan

- o İstatistik Fark Düzeltmeleri (bölümün sonucu)

4. Rezerv Hesabı

o Merkez Bankası Rezerv Hareketleri (bölümün sonucu)

Ödemeler dengesini gösteren cetvelin omurgasını başlıca üç ana bölüm oluşturur. Birinci bölümde dış ticaret hareketleri temel olmak üzere, faiz geliri ve ödemeleri yanında, sair hizmet gelirleri ya da ödemeleri yer alır. Ödemeler dengesi cetvelinin asıl belirleyici rolünü üstlenen bu bölüme "cari hesap" ya da "cari işlemler hesabı" adı verilir. Ödemeler dengesi cetvelinin ikinci ana bölümünü ülkeye giriş ve çıkış yapan sermaye hareketlerinin net sonucu oluşturur. Bu kalemlerde reel sermaye giriş ya da çıkışları yanında, portföy yatırımları adı altında finansal sermaye (halkımızın sıcak para olarak bildiği) giriş ve çıkışları da önemli bir yer tutar. "sermaye ve finans hareketleri" olarak adlandırılan bu bölümün birikimli sonucu "Uluslararası Yatırım Pozisyonu" (UYP) adı verilen bir tabloda izlenir. UYP'de bir ekonominin dış varlıkları ile dış yükümlülükleri topluca görülür. Ülkeye yapılan reel yatırımlar ve portföy yatırımları ülkenin dış yükümlülüğünü, ülkenin dışarıda yaptığı reel yatırımlar ve portföy yatırımları ise ülkenin dış varlığını gösterir. Dış yükümlülüğün dış varlığı aşması halinde ülkenin uluslararası yatırım pozisyonu negatif olmakta ve ül-

ke dış dünyaya yükümlü (borçlu) konuma geçmektedir. Tersi durumda ise, ülkenin uluslararası yatırım pozisyonu pozitif olmakta ve ülke dış dünyadan alacaklı konuma geçmektedir. Cari hesap bölümü ile uluslararası yatırım pozisyonunun toplamına göre ödemeler dengesi sonucunun ana çatısı oluşur. Ödemeler dengesi cetvelinin "net hata ve noksan" adı ile bilinen üçüncü bölümünde formel kayıtlarla izlenemeyen ülkeye giriş çıkış yapan dövizlerin net sonucu görülür. Ödemeler dengesi cetvelinin son bölümünün ilk üç bölümün sonucuna göre şekillenen merkez bankasının rezerv hareketlerindeki değişim oluşturur. UYP ve net hata ve noksan bölümü sonucunun sıfır olması ile, cari hesap cetvelinin net sonucunun pozitif olması durumunda merkez bankası rezervi pozitif, aksi durumda ise negatif yönde hareket gösterir. Cari hesap sonucu ile rezerv hareketlerinin paralel hareketinin arasına UYP girdiğinde rezerv hareketinin yönü değişebilir. Şöyle ki, cari işlemler bilançosu negatif bakiye verse dahi, ekonomiye giren portföy yatırımlarının boyutunun söz konusu negatif bakiyeyi aşabilecek derecede yüksek olması durumunda rezerv hareketinin yönü pozitif olabilir. Ancak, böylesi oluşturulan rezerv, UYP'deki dış yükümlülüğü ifade ettiğinden net ve kalıcı olarak görülmez.

Ulusal devletlerin dış dünya ile olan ticaret veya ücret hareketleri ya da faiz gelir ve giderleri ödemeler dengesinin cari hesap hanesini oluşturur ve ülkenin dış dengesinde ana rolü üstlenir. Sermaye ve finans hareketlerini gösteren blokta ise ülkeye giren ve ülkeden çıkan reel sermaye ile finans sermayesi hareketleri yer alır. Bu blokta reel sermaye hareketleri yanında günümüzde olağanüstü büyük boyutlara ulaşmış olan portföy yatırımları görülür. Bu karmaşık tanım ve tasnifte konumuz açısından önemli olan, uluslararası para hareketlerinde bazı kalemlerin nihai gelir niteliğinde olduğu halde, bazılarının geçici ve kısa dönemli dengeleyici rolü üstleniyor olmasıdır. Buna bağlı olarak, nihai gelir ve giderlerin net bakiyesi net gelir ya da gider olarak görülürken, portföy yatırımları gibi finansal gelirler ise genellikle arızı ve dengeleyici finansman aracı olarak algılanır ve öyle kullanılır.

Söz konusu arızı finansman araçları cari açığın finansmanında kısa süreli çare olarak görülmekle beraber, cari açığı kısa sürede finanse eden bu tür araçların uzun dönemde cari açık üzerinde büyütücü etki oluşturduğu göz ardı edilmemelidir. Böyle bir tablo çerçevesinde, ödemeler dengesinin cari hesaplar bölümünde oluşan açığın ana nedenini net döviz çıkışı oluşturmaktadır. Hal böyle olunca, cari açığın kapatılmasında tek çare de net döviz gereksinimidir. Gerekli döviz gereksiniminin cari kalemlerdeki iyileşme ile, örneğin ihracat artışı ya da hizmet ihracı gibi net ve kalıcı döviz geliri sağlayan yollardan sağlanması durumunda cari açık kapatılmış olur. Buna karşın uluslararası yatırım pozisyonu kaleminde uluslararası yükümlülüğün yükseltilmesi yoluyla geçici döviz girişi sağlanması ise cari açığın kapatılmayıp, finanse edilmesi anlamına gelir. Diğer bir deyişle, ikinci durumda kalıcı net borç, geçici borçlanma ile ertelenmiş olur. Bu durumda döviz gereksinimi ya dış dünyadan veya iç finansörlerden borçlanılarak ya da merkez bankası rezervlerinin eritilmesi yolu ile giderilir. Kavramsal düzeyde oldukça karmaşık gözükken tabloyu aşağıda rakamsal basit örneklerle açmaya çalışacağım.

Bir ülkenin 1000 dolarlık ithalat 1000 dolarlık da ihracat yaptığını, diğer faiz ve hizmet gelir ve giderlerinin de birbirine eşit olduğunu kabul edelim. Bu durumda bu ülkenin cari hesap bölümü dengededir. Bu ülkeye yabancı doğrudan yatırım ve portföy yatırımının yapılmadığı gibi, ülkeden de dışarıya yatırım yapılmadığı düşünülürken uluslararası yatırım pozisyonu sıfır olacağından, cari açık yoktur ve ödemeler dengesi cetveli sorunsuzdur. Örneği değiştirerek 1000 dolarlık ithalat yapılırken 500 dolarlık ihracat yapıldığını varsayalım. Hizmet ve faiz gelir ve giderlerinin denk olduğu durumda, ülkenin 500 dolarlık cari işlemler açığı var demektir. Ülkeye 200 dolarlık reel yatırım, 600 dolarlık portföy yatırımı yapıldığı ve ülkeden dışarıya hiçbir reel ya da portföy yatırımının gerçekleşmediği durumda, cari hesap bölümündeki 500 dolarlık açığa karşın, uluslararası yatırım pozisyonundaki 800 dolarlık net giriş sonucunda 300 dolarlık fazlalık ortaya çıkar. Net hata ve noksan kaleminin sı-

fir olduğu varsayımında, söz konusu 300 dolarlık fazla merkez bankası rezervlerindeki artış olarak ödemeler dengesinde yer alır. Bu örnekte dikkat edilmesi gereken mesele şudur; UYP ya da sermaye işlemlerinde görülen 800 dolarlık döviz girişi ekonominin dış yükümlülüğünü gösterirken, cari açığı finanse ettiği gibi, rezervlerde de 300 dolarlık artış oluşturmıştır. Bu durumda ne cari açığın finansmanı net ve kalıcı bir durumdur, ne de rezervlerdeki 300 dolarlık artış net ve kalıcıdır. Başka bir deyişle, cari açıkla ortaya çıkan net borç, finansal kalemlerden sağlanan dış yükümlülükle geçici olarak finanse edilmiş, dış yükümlülüğün bir bölümü de geçici olarak merkez bankası rezervlerine aktarılmış olmaktadır. Çok çeşitlendirilebilecek örneklerde de görülebileceği gibi, bir ekonominin iç işleyiş dinamikleri asıl olarak cari hesap bölümünde etkili olur ve ana döviz akışını bu bölüm şekillendirir. Bu şekillenme, dış dünyadan gelen reel ve portföy yatırımlarıyla özde değişmeden farklı bir finansal görüntüye dönüşür. Dış dünyadan gelen reel veya portföy yatırımları dış yükümlülüğü yükselttiğinden, dış yükümlülük açısından cari hesaptaki pozitif bakiyeyi azaltıcı, negatif bakiyeyi ise yükseltici etki icra eder. Bir tür finansör rolü pozisyonunda işlev gören portföy yatırımları esas olarak dış dünyanın karar alanı içinde kalıyor olmakla beraber, ileride açıklanacağı üzere, iç ekonomide faiz ve kur politikası ile önemli ölçüde denetlenerek, cari açık sonucunu dengeleyici kalem olarak kullanılabilir. Çok net olarak anlaşılması gerekir ki, portföy yatırımları cari açık durumunda açığı kapatıcı değil, ancak ilave faiz yükü ile borcu erteleyici finansman aracı olarak kullanılabilir.

Bir ülke için ödemeler dengesinin daima dengede olması ve açık veren kalemlerin diğer kalemlerdeki işlemlerle telafi edilmesi gerektiği gibi, uluslararası düzlemde de münferit ülkelerin dış dünyaya yansıtıkları açık ve fazlalar toplamının, IMF gibi uluslararası kuruluşların araya girmemesi koşulunda, genelde dengede olması gerekir. Diğer bir deyişle, bir ülkenin ya da ülkeler topluluğunun tasarruf açığının diğerlerinde oluşan tasarruf fazlaları ile telafi edilmesi gerekir. Buradan anlaşılacağı gibi, bir ülke düzeyinde ödemeler dengesi cetvelinin mutlaka denk sonuçlandırılması, ülkenin dış dünya ile ilişkisinde borçlu ya da alacaklı olduğu koşulunu değiştirmez. Varsayalım ki, bir ülke ithalatı ihracatını aşmaktadır. Diğer tüm kalemlerin sonuçlarının sıfır kabul edildiği farazi durumda, ülkenin cari açığı, yani dış dünyaya borçluluğu söz konusu olur. Ülkenin cari açığını kapatma faaliyeti, dış dünyadan döviz çekmesi ya da altın ihracından döviz kazancı elde etmesi veya merkez bankası rezervlerini eritmesi sonucunun birini ya da tümünü kapsayabilir. Bir ülkenin ödemeler dengesindeki açığının, başka bir ülkenin tasarruf fazlası ile finanse edilmesi durumunda ülke dış dünyaya borçlanmış, dış yükümlülüğü artmış olmaktadır. Bu itibarla, bir ülkenin dış borcu hesaplanırken, salt kâğıt üzerinde borç olarak yazılı kalemlerle yetinmemek, cari açığın da hesaba katılması gerekmektedir. Cari işlemler açığının finansmanı bağlamında ülkelerin tasarruf farklarından meydana gelebilen dış varlık ya da dış yükümlülük konularına uygun örneği ABD ile Çin ve Hindistan

ekonomileri arasındaki ilişki oluşturur. Şöyle ki, ABD ekonomisinin devâsa cari açığı, Çin ve Hindistan'ın cari fazlaları ile kapatılmaktadır. Çin ve Hindistan, ABD hazinesinin para sağlamak amacıyla uluslararası piyasaya sürdüğü tahvilleri satın alarak, ABD hazinesine borç vermiş olmaktadır. Buradaki işlemde, ABD tasarruf açığını Çin ve Hindistan'ın tasarruf fazlası ile kapatmış olmaktadır. Bu işlemin doğal sonucu olarak, ABD'nin uluslararası yatırım pozisyonu negatife dönmekte ve uluslararası yükümlülüğü yükselmektedir. Buna karşın Çin ve Hindistan'ın uluslararası yatırım pozisyonu pozitifte dönmekte ve ülkelerin dış varlığı yükselmiş olmaktadır.

Türkiye'nin Ödemeler Dengesi Görüntüsü

Türkiye ekonomisi üzerinde yazan çizenlerin ya da IMF veya Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların Türkiye üzerine raporlarının hemen hepsinin ortak noktasını büyük boyutta "cari açık" konusu oluşturmaktadır. Finans çevreleri de her hamlelerinde cari açığın seyrini izlemekte ve kararlarını ona göre almaktalar. Bu yönü ile cari açığın ekonomide kırılganlık oluşturduğu ileri sürülmekte ve ekonomik risk unsuru olarak görülmektedir. Küreselleşen dünyada finansal hareketlerin hızlandığı ve her açıdan büyük önem taşıyan portföy yatırımlarının öne çıktığı koşullarda cari açığın oluşturduğu risk aynı zamanda politik riske de yol açtığından, bu konu her dönem hükümetlerinin de gündeminde birinci sırayı işgal etmiştir. Konunun son dönemlerde daha bir öne çıkmış olmasının nedeni, cari açığın uluslararası ölçülere göre oldukça yüksek oranlara ulaşmış olmasıdır.

Türkiye'deki duruma yakından bakabilmek ve basit olarak uluslararası bir karşılaştırma yapabilmek için önce cari işlem açığının milli gelir içindeki payına bakalım.

Yıllar İtibariyle Oransal Değerler

Milli Gelir Dış Ticaret

Yıllar	Cari Açık/ Milli Gelir	(%) Artış Oranları	Açığı/ Milli Gelir
1990 -	1,7	-	-
1995 -	1,3	-	-
2000 -	4,8	-	-
2001	2,2	-	-
2002 -	0,9	-	2,7
2003 -	3,4	-	4,4
2004 -	5,2	-	5,8
2005 -	6,1	5,0	6,8
2006 -	8,0	6,9	7,8
2007 -	5,9	4,7	7,2
2008 -	5,7	0,7	7,1
2009 -	1,9	-4,8	4,0
2010 -	6,6	9,0	7,6
2011 -	10,0	8,5	11,5
2012 -	8,8	2,5	7,9

Kaynak: Merkez Bankası ve TÜİK

2001 yılında cari fazla oluşumu, milli gelirin % 9,5 oranında gerilemesinin sonucudur. Bu istisna dışında, tablo ile ilgili birinci saptama 2001 yılı dışında tüm diğer yıllarda cari açığın oluşması; ikinci saptama cari açık ile milli gelir artış oranlarının birbirine zıt yönde hareket etmesi; üçüncü saptama ise, yıllar itibariyle cari açık oranının muntazam seyir izlememiş olmakla beraber, oranın giderek yükselmesi ve, bazı istisnai yıllar hariç, milli gelir artış oranları ile aynı yönde (doğal olarak, farklı işaretlerle) sistematik bir seyir göstermesidir. Cari açık oranının milli gelir artış oranının gerilediği bazı yıllarda da artış göstermesi, cari açık sorununun ekonominin çok derin noktalarından kaynaklandığına işaret etmektedir. Yukarıdaki tablonun anlamlı değerlemesinde önemli bir başka gösterge de dönemler itibariyle "cari açık/milli gelir" oranı ölçütü ile Türkiye'nin uluslararası sıralamadaki yeridir. Söz konusu ölçüte göre, 1990-2002 yılları aralığında 77inci sırada bulunan Türkiye 2003-2011 aralığında, maalesef, 41inci sıraya yükselmiştir. (Turan Subaşı, İktisat ve Toplum, Ekim, 2013, s.28) Tüm göstergeler cari açığın kronik bir soruna dönüşmüş olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Hal böyle iken, cari açık sorunu nereden kaynaklanmakta ve neden önlenemez yükselişe geçmiştir? Bu sorunun açık yanıtını, yukarıdaki tablonun 2002-2012 yılları aralığında, üçüncü sütun olarak verilmiş olan "dış ticaret açığı/ milli gelir" oranlarında görüyoruz. Cari açık ve dış ticaret açığının milli gelire oranlarının inanılmaz bir yakınlık ve paralellik oluşturması sorunun kaynağını çok açık biçimde ortaya koymaktadır. Ancak, bu saptamanın ekonomi politikaları bağlamında derinlemesine incelenmesi gerekir. Bu amaca yönelik olarak iki konunun ayrıntısına inilmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi ithalatın bileşimi, ikincisi ise, özellikle, 2000 ve 2001 IMF-Derviş patentli "Güçlü Ekonomiye Geçiş" politikalarının mekanizması ve ideolojisi mercek altına alınmalıdır.

İthalat içinde çok önemli bir yer tutan enerji ithalatı 2002 yılından 2012 yılına doğru devamlı büyüyerek, 1/5 oranından tıdricen 1/4 oranına yükselmiştir. Enerji

ithalat değerinin toplam ithalat değeri içindeki oranı, TÜİK verilerine göre yıllar itibariyle şöyle bir gelişme göstermiştir: 2002 (17,8); 2003 (16,6); 2004 (14,7); 2005 (18,2); 2006 (20,6); 2007 (19,9); 2008 (23,9); 2009 (21,2); 2010 (20,7); 2011 (22,4); 2012 (25,4). Doğal olarak bu değişime yol açan bileşenler arasında büyüyen ekonominin giderek artan enerji gereksinimi ve uluslararası piyasalarda enerji fiyatlarındaki değişim önemlidir. Ele alınan dönem içinde baskılı kur rejimi uygulaması, genel fiyatlar düzeyinin denetimli tutulmasında önemli rol oynadığı gibi, aynı şekilde, uluslararası enerji fiyatlarındaki değişimlerin, özellikle de fiyat yükselişlerinin, iç piyasaya yansımada da azaltıcı yönde etkili olmuştur. Son dönemde dolar fiyatının 2 lirayı zorlaması enerji ithalatının değerini de yükseltmiştir. Yazının sınırları içinde kalarak, ele alınması gerekli önlemlere girmeden, kısaca salt nedenler üzerinde durularak, bir yandan yeni ve görece daha ucuz enerji kaynaklarına yönelmenin, diğer yandan da enerji tasarrufu önlemlerinin alınmasının gerekliliğini belirtmek yeterli olur. Kısacası, enerji meselenin arz ve talep cepheleleriyle "enerji ekonomisi" yaklaşımı ile ele alınmasının birinci derecede önemi haiz olduğu açıktır.

Meselenin genel ekonomi politikası bağlamında ele alınması, dış ticaret akımları üzerinde etkili olan ekonomi politikasının odağa koyulmasını gerektirmektedir. Zira, yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, cari açığın aslan payını oluşturan dış ticaret açığında ihracatın ithalatı karşılama oranı fevkalade önemlidir. Şöyle ki, son on yıllık sürede ortalama % 65 dolayında seyretmiş olan ihracatın ithalatı karşılama oranında, doğal olarak, enerji ithalat değerinin de büyük rolü olmakla beraber, tüm tabloyu bu gerekçe ile açıklamak olası değildir. İthalat değeri içinde ortalama % 25 ağırlığı olan enerjinin payı düşüldükten sonra dahi, ihracatın ithalatı karşılama oranı % 100 değerine ulaşmamaktadır. Enerji ithalatı payı ve ihracatın ithalatı karşılama oranı birlikte ele alındığında dahi, ithalatın yaklaşık % 10 oranının karşılanamadığı hesaplanmaktadır.

Bu tablo karşısında dış ticaret hareketlerinin gelişme çizgisine ve bu bağlamda döviz kuru ve faiz politikasına eğilmek gerekmektedir. Konu dışına çıkmamak endişesi ile şunu belirtmek yeterlidir ki, 2000 ve 2001 IMF-Derviş projesi olarak rampaya koyulan "güçlü ekonomiye geçiş" politikası ekonomiyi yüksek faiz baskılı kur uygulama çizgisine oturtmuştur. Bu politika sadece ekonomide enflasyonu baskılamada ve döviz bolluğunda ekonomide yarattığı balon görüntüleriyle iç siyasette rağbet görmeye kalmadı, aynı zamanda kronik kriz içinde seyreden emperyalist merkezlere reel sermaye ve portföy yatırımları için de denetimli ve güvenli piyasa merkezi oluşturması ile dış çevrelerde de ilgi ve beğeni ile karşılandı. AKP iktidarının 10 yıllık saltanatı böyle bir politikanın uluslararası piyasalarda bol kaynak üzerinde sörf yapması ile gerçekleşti. Ne var ki, yüksek faiz ve baskılı kur politikası ekonomiyi uluslararası yatırım pozisyonu açısından yükümlülük altına sokarak yapay döviz bolluğu içinde ithalatı kamçılama, buna karşın ihracatı ise frenlemiştir. Hükümet çevrelerinin iftiharla halka yan-

sıttığı yüksek ihracat rakamları, içinde yüksek ithâl girdisi olan, gayrisafi değerlerdir. Diğer bir deyişle, ithâl edilen ürünler montaj hattında nihai ürüne dönüştürülerek ihraç edilirken, tüm ihraç değeri ekonomide kalmamakta, önemli bölümü yurt dışına aktarılmaktadır. Bu süreç giderek girdilerin önemli bölümünün yurt dışından tedarik edilmesine yol açmış ve Türkiye üretimden montaja yönelen bir görüntüye bürünmüştür. Sanayi üretimi içindeki ithâl girdi oranı, tarım ürünlerinden yüksek sanayi ürünlerine doğru gidildikçe % 20 dolayından % 80'lere kadar çıkmaktadır.

Cari açık, teknik anlamda, yetersiz iç tasarrufun dış tasarrufla telafisinin göstergesidir. Yukarıda basit hesaplamalarla gösterdiğim, ithâlatın enerji bileşimi ve ihracatla karşılanan bölümü dışında kalan % 10 dolayındaki bölümünün iç tasarrufların yükseltilmesi ile karşılanabilmesi için, ithâlatın milli gelire oranının % 30 olduğu durumda, halen % 12-13 dolayında seyreden iç tasarruf oranının 3 - 4 puan yükselerek % 15-16 düzeylerine çekilmesi gerekir. Bir yandan milli gelir büyüme oranının yetersizliği, diğer yandan da gelir dağılımının fevkalâde bozuk düzeyi, kısa sürede böyle bir iyileşmenin olanaklı olmadığını göstermektedir. TÜİK verilerine göre, nüfusun en zengin % 20'lik bölümü gelirin % 46,6'lık bölümünü kullanırken, nüfusun geriye kalan bölümü gelirin % 53,4'lük bölümünü, en yoksul % 20'lik bölüm ise gelirin sadece % 5,9'luk payını kullanabilmektedir. Bu koşullarda toplam tasarrufu yükseltmek olası olamayacağı gibi, varsıl kesimin ithâl lüks ürünlere talebinin denetlenmesi de olası görülemez.

Var olan koşullar altında cari açığın oluşması ne kadar olağan ise, kısa sürede kapatılamaması da o denli olağandır. Hal böyle olunca, cari açığın finansmanı yoluna gidilmekte ve, sistemin bozulmasına yol açan yüksek faiz politikası portföy yatırımlarını kamçılıyarak giderek yükselen cari açığın finansman kaynağını sağlama işlevi görmektedir. Bir borcun giderek yükselen faiz yükü oluşturan yeni borçla kapatılması anlamındaki "Ponzi finansman aracı" ko-numuna gelmiş olan yüksek faizle sürdürülen portföy yatırımları ile finansman yöntemi cari açık sorununu kısa dönemde perdelerken, bir yandan ihracat-ithâlat pozisyonunu ithâlat lehine bozarak, diğer yandan da portföy yatırımlarından sağladığı faiz gelirlerinin yurt dışına transferine yol açarak uzun dönemde cari açığın yükselmesine neden olmuştur. Şöyle ki, cari açığın finansmanında kullanılan portföy yatırımları iç ekonomide hiçbir yeni üretime katkı yapmadan ekonomiden kaynak emmekle kalmamakta, ekonomide gelir dağılımını bozmanın yanında, dış ticaret dengesini de sarsarak, üretim merkezlerinin dış dünyaya aktarılmasına yol açarak üretim ve istihdamı olumsuz etkilemektedir. Bu yönü ile, cari açığın kapatılması çabası yerine, finansmanına yönelinmesi, bir emperyalist sömürünün, farklı veçhede başka bir emperyalist araçla perdelenmesi anlamına gelmektedir.

Sonuçlar

Teknik boyutu ile meselenin açıklanmaya çalışıldığı yazıda, boyutu aşmama endişesi ile, yü-zeye yansıyan

sorunun derin oluşumlarına detaylı olarak değinilmediği gibi, sorunu izaleye yönelik gerekli önlemlerin var olan sistem dinamikleri ve uluslararası ortamda alınabilme koşullarına da girilmemiştir. Bu konuları başka bir yazıya bırakarak, teknik düzeydeki açıklamaların ortaya koyduğu gerçekleri şu başlıklar altında özetlemek olanaklıdır:

- "Cari açık" başlı başına bir sorun gibi görülmekle beraber, kapitalist sistemde ekonominin yetersiz işleyişinin ortaya koyduğu bir sonuçtur.

- Cari açık, teknik anlamda, emperyalizmin etkisinde şekillendirilmiş politikalar çerçevesinde iç ekonomide üretim ve dağıtım süreçlerinde oluşan patolojilerin neden olduğu bir sonuçtur. Böylece oluşan dokusal yapı şu kanallardan cari açığı tetiklemektedir.

* Ekonominin giderek üretimden ve teknolojiyen uzaklaşarak montaja yönelmesi ve buna bağlı olarak üretimde ithâl girdi oranının yükselmesi cari açığı yükselten önemli bir öğedir.

* Ekonomide gelir dağılımının bozukluğu tasarruf oranını düşürerek, ekonomiyi dış tasarruf girdisine muhtaç hâle getirmektedir.

* Enerji üretim yöntemi ve tüketim sürecinin kaynak kullanımında etkinlikten uzak gerçekleşmesi, dünya fiyatlarındaki yükselme ve dalgalanmalarla cari açığı olumsuz etkilemektedir.

- Emperyalizmin etkisi ile oluşturulmuş politikaların neden olduğu cari açık sorununun kapatılması, oluşumun nesnel koşulları nedeniyle güç olduğundan, kısa sürede finansal alandaki başka bir emperyalist mekanizma olan Ponzi finansman yöntemi yürürlüktedir. Ponzi finansman yöntemi, kısa dönemde sorunu perdelerken, uzun dönemde ekonomi üzerinde sömürücü baskı oluşturmakta ve sorunu artırmaktadır.

- Şu hale göre, cari açık sorununu, emperyalist nesnel ortamda merkez ekonomilerin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmiş öznel koşulların-politikaların sonucu olarak görmek, çözümü de bu bağlamda düşünmek gerekmektedir. Başka bir deyişle, farklı ekonomilerde farklı boyut ve görüntülerle ekonomik-teknik bir sorun olarak yansıyan cari açık meselesi, çevresel konumlu gelişmekte olan ekonomilerde ve Türkiye'de, büyük boyutu ile, emperyalizmin çıkarsal baskısının finansal görüntüsüdür. Emperyalist sömürünün bir tür yansıması olarak görülen cari açığın kimi durumlarda olağanüstü boyutlara çıkması uluslararası yatırımcıları rahatsız ettiğinden, bu tür ülkelerdeki riskin azaltılması amacıyla ülkeye kayıt-dışı para enjekte edilmesi ve bu tür girişlerin "net hata ve noksan" kaleminde gösterilmesi de emperyalizmin amaç ve araçları arasındadır. 2013 yılının en hararetli tartışmalarından olan yaklaşık dört milyar doların nereden geldiği meselesi ne ilktir ne de son olacağına benzemektedir. Bu cümleden olarak, AKP'nin emperyalizme sadâkatinin on yılında ekonomiye giren-çıkan kayıt-dışı paranın miktarının 154,44 milyar dolar olduğu, 39 milyar doların "net hata ve noksan" hanesine kaydedildiği ifade edilmektedir.

(Haluk Dural, derlenen kaynak:

[http://www.hazine.gov.tr/File/?path=ROOT%2fDocumnts%2fGenel+%C4%B0%C3%A7erik%](http://www.hazine.gov.tr/File/?path=ROOT%2fDocumnts%2fGenel+%C4%B0%C3%A7erik%2f)

Orta Vadeli Program (2014-2016)

IMF ve AKP

Özcan Çağlar

2 8.01.2009'da "IMF bizim de ortağı olduğumuz bir kuruluştur. Kriz döneminde destek vermesi gereken proje üretmesi gereken bir kurumdur. Ama bundan farklı yaklaşım da ortaya koyarsa, Türkiye'yi kendi şartları içinde değerlendirmezse bizim hassasiyetimiz artar." diyordu Tayyip Erdoğan. Daha sonraki hemen her konuşmasında da IMF'ye olan borcumuz bitti diye övünmekteydi. Elbette ki, ikiz kardeşi Dünya Bankası'na olan borçlarımızı saymazsak, IMF'ye borcumuz yoktu!

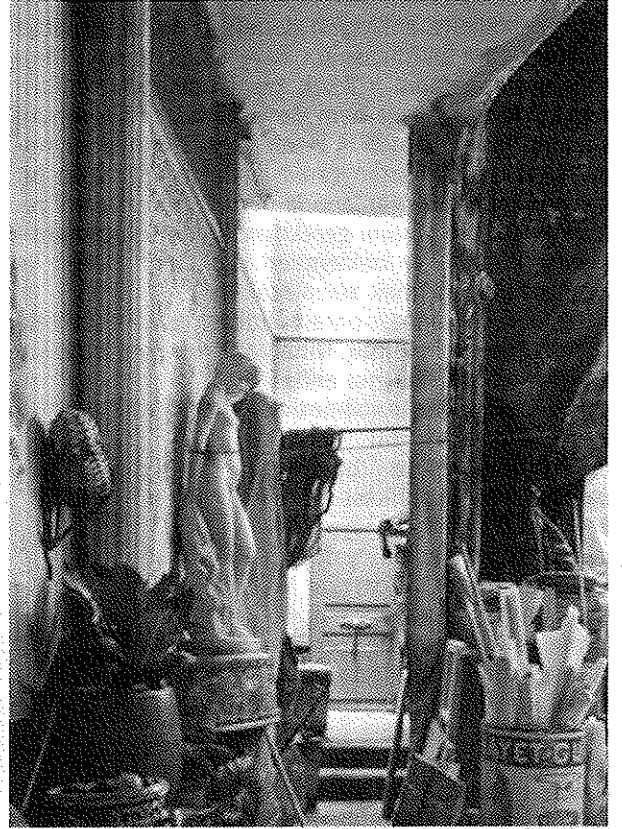
"Biz göreve geldiğimizde Türkiye'nin IMF'ye para borcu 23,5 milyar dolardı. O günden beri ödedik ödedik, şu anda 400 milyon dolar borç kaldı, son taksit. Önümüzdeki ay bunu öduyoruz ve IMF ile borç, alacak artık bitiyor. Bunu biz ödedik" sözleri de O'na aitti. Bu sözleri sarf ederken, 2012 yılı itibarıyla, 103.117 milyar dolar kamu kesiminin, 226.022 milyar dolar özel sektörün ve 7.724 milyar dolar Merkez Bankasının olmak üzere Türkiye'nin toplam dış borcu 336.863 milyar dolardı. 2002'de iktidara geldiklerinde ise bu rakam 129.592 milyar dolar seviyelerindeydi.

IMF heyeti, 18-30 Eylül 2013 tarihlerinde IMF Ana Sözleşmesi'nin IV. Maddesi çerçevesinde düzenli olarak yapılan ekonomik değerlendirmeler kapsamında Türkiye'deydi. IMF'nin yapmış olduğu değerlendirmelerin bir kısmı Hazine Müsteşarlığı'nın internet sitesinde yayımlanmıştır. "Gayri resmî Tercüme" olarak yayımlanan belgede toplam onbeş madde bulunmaktadır:

1. Yurt içi talebin güç kazanması ile birlikte, 2013 yılı büyümesinin % 3,8 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Mevcut makroekonomik politikalara devam edilmesi halinde ise önümüzdeki yıla ilişkin büyüme tahmini % 3,5'tir.

2. Yurt içi talep öncülüğündeki büyüme, cari işlemler açığı ve enflasyon üzerinde yukarı yönlü baskılar oluşturmaktadır. Cari işlemler açığının, kısmen altın ithalatındaki artışın da etkisiyle, bu yılın sonunda GSYH'nin %7'sinin üzerine yükselmesi beklenmekte olup; önümüzdeki sene de bu seviyeye yakın bir oranda gerçekleşmesi öngörülmektedir. Enflasyon eğilimleri ve TL'deki değer kaybı, enflasyon oranının hem bu yıl için, hem de önümüzdeki sene, %5'lik enflasyon hedefinin üzerinde gerçekleşmesine neden olabilecektir.

3. Gelişmiş ülkelerin para politikalarına ilişkin piyasalar tarafından yapılan yeniden değerlendirme, Türkiye'nin temel kırılganlığı olan dış dengesizliği açığa çıkarmıştır. Küresel faiz oranlarının normalleşmesi sürecinde zamanlama ve miktar belirsiz olmak-

la birlikte; portföy yatırımlarındaki son dönemdeki yeniden dengelenme, Türk varlıklarının yeniden fiyatlanması ve TL'de değer kaybına sebep olmuştur. Bu bağlamda ve brüt dış finansman gereğinin önümüzdeki birkaç yıl boyunca yüksek kalacağı varsayımı altında, sermaye akımlarının zayıflaması ya da tersine dönmesi ihtimâli Türkiye ekonomisi için temel bir zorluk olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, politikaların bu risklerin azaltılmasına odaklanması gerekmektedir.

Yukarıdaki üç maddeye baktığımızda IMF'in söylemek istediği şey şudur:

ABD Merkez Bankası (FED) eninde sonunda bol ve ucuz para dönemini bitirecek, tahvil alımlarını gün geçtikçe sona erdirerek para musluklarını kısacak, kur ve faiz oranları artacak ve dolayısıyla da cari açık ve dış kaynak (sıcak para) ile büyüme dönemi sona erecektir. Öte yandan da, bu artışlar gerek hammadde ve gerekse enerji maliyetlerini arttıracaktır. Bu nedenle de büyüme ve enflasyon oranları tahminlerinin revize edilmesi ve bir dizi önlem alınması gerekmektedir.

Yukarıdaki ifadelerden sonra da IMF, cari açık ve enflasyona karşı bir dizi önlem mahiyetinde ifade etmiş olduğu aşağıdaki maddeleri önermektedir:

1. Yetkililerin ilk önceliği dengesizliklerin azaltılması olmalıdır. Kısa vadede; para politikası duruşu ve politika çerçevesi, nominal bir çıpa temin etmek amacıyla, doğrudan enflasyon hedefine odaklanmalıdır. Maliye politikası, harcamaların kısılması yoluyla sıkılaştırılmalıdır. Bu politikaların birlikte uygulanması, hem dış finansman ihtiyacının hem de enflasyonun azaltılmasına hizmet edecektir.

2. Yetkililerin enflasyon hedefi ile uyumlu olacak şekilde, para politikasında ilave sıkılaştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yüksek kredi büyümesi, enflasyonun (hem manşet hem de çekirdek enflasyonun) yılsonu hedefi olan % 5'in oldukça üzerinde seyretmesi, yüksek ve artan cari işlemler açığı; başta bir haftalık repo faiz oranlarında olmak üzere, pozitif reel politika faiz oranını gerektirmektedir. Bu olmaksızın, enflasyonu ve beklentileri yetkililerin hedefi ile aynı paralele çekmek zor olacaktır.

3. Merkez Bankası para politikası çerçevesini tekrar gözden geçirmelidir. Nihai tahlilde, para politikası çerçevesinin başarısı enflasyon hedefine ulaştırabilmesine ve beklentileri bu hedefe odaklayabilmesine bağlıdır. Mevcut para politikası çerçevesi, yetkililerin enflasyon hedefini tutturmasına yardımcı olmayabilmekte ve parasal aktarım mekanizmasını zayıflatabilmektedir. Mevcut çerçeve karmaşıktır ve çok fazla hedefi bulunmaktadır. Dış ortamın daha hoşgörüsüz hâle gelmesi ile birlikte, para politikası çerçevesi artan bir şekilde piyasalar tarafından sorgulanmakta ve politikaların piyasalarla iletişimini daha karmaşık bir hâle getirmektedir. Para politikası çerçevesinin normalleştirilmesi, politika güvenilirliğini arttıracak ve piyasalarla iletişimi basitleştirecektir.

4. Yetkililer, döviz rezervlerinden yapılan satışlara sadece aşırı dalgalanmaları gidermek amacıyla başvurmamalıdır, zira döviz piyasasına yapılan müdahaleler doğru para politikalarının ikâmesi olamazlar. Bu yaklaşım, sınırlı net döviz rezervlerinin korunmasını sağlayacaktır. Sermaye girişlerinin tekrar başlaması halinde, net döviz rezervleri sterilize edilmiş müdahaleler yoluyla artırılmalıdır.

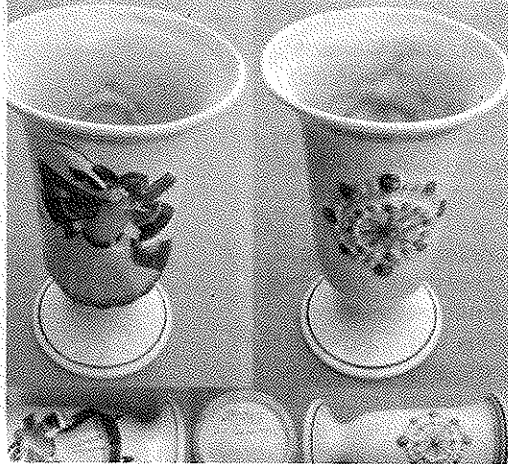
5. Yetkililer, 2013 yılı kamu maliyesi hedeflerinin yakalanması doğrultusunda ilerlemektedir; ancak hâlihazırdaki maliye politikası duruşu genişleticidir ve kontrol altına alınmalıdır. Bu yılın başından günümüze kadar olan dönemde gelir performansı, bir defaya mahsus gelirlerin de bir miktar katkısıyla, güçlü seyretmektedir. Bu sayede, yetkililer, zaten ılımlı seviyelerde olan kamu borç stokunu daha da azaltacak olan 2013 yılı bütçe açığı hedefinin yakalanması

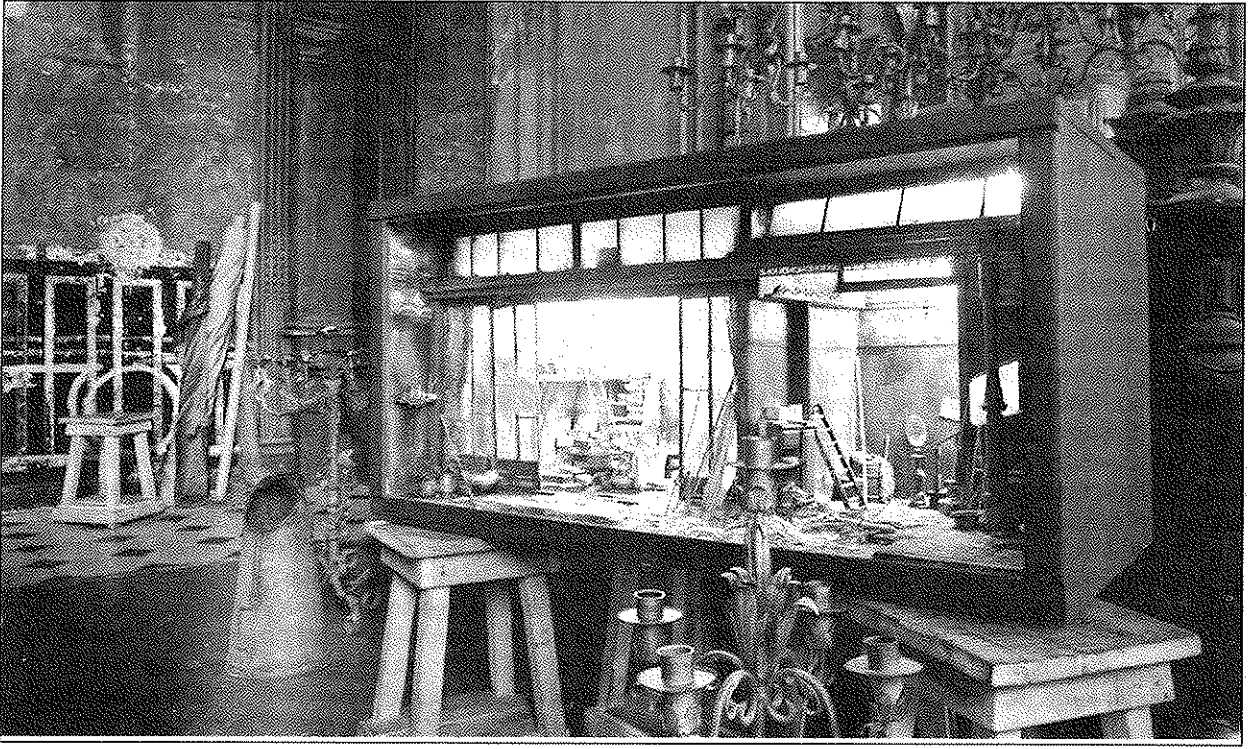
doğrultusunda ilerlemektedir. Bununla birlikte, yüksek kamu gelirleri, nominal harcamalarda ciddi artışlara neden olmaktadır. Böylelikle, hükümet, özellikle yatırım harcamalarından ödürü, 2013 yılı için onaylanan bütçe tavanını aşacaktır.

6. Maliye politikası, dış kırılganlıkların azaltılmasında önemli bir role sahiptir. Dış dengesizlikle mücadele etmek için daha yüksek kamu tasarruflarına ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle, 2014 yılı bütçesinde, mevcut 2013-2015 dönemi orta vadeli mali planında hükümet tarafından belirlenen faiz dışı harcama seviyeleri hedef olarak alınmalı ve beklenenin üzerinde elde edilen kamu gelirleri tasarruf edilmelidir. Yapısal bütçe açığında GSYH'nin % 0,7'si oranında bir iyileşmeye işaret eden söz konusu politika hedeflemesi, Türkiye'nin makroekonomik dengesizliklerinin öngörüldüğü şekilde tedricen azaltılmasına ve mali disiplinin korunduğuna dair piyasalara güven telkin edilmesine önemli bir katkıda bulunacaktır.

7. Gittikçe katılan bütçenin yapısının gözden geçirilmesi de önem arz etmektedir. İhtiyârî olmayan faiz dışı kamu harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki payı - kısmen faiz harcamalarındaki azalmanın da imkân vermesiyle - neredeyse % 60 düzeyine ulaşmıştır. Cari harcamaların azaltılması, kamu yatırımları için yer açacaktır. Aynı zamanda, bu durum bütçenin esnekliğini ve bütçe tamponlarını artırarak; beklenmeyen ters bir şokun oluşması halinde maliye politikasının daha iyi bir karşılık vermesine imkân tanıyacaktır. Vergi tabanının genişletilmesi ve vergi idaresinin iyileştirilmesi yönünde hâlihazırda devam eden memnuniyet verici çalışmalar, bütçenin yapısını ve dayanıklılığını daha da geliştirecektir.

8. Türk finans sistemi iyi bir performans sergilemeye devam etmektedir; ancak riskler de varlığını sürdürmektedir. Bankaların kaldıraç oranları ve takibe düşen kredilerinin seviyesi emsâl ülkelere göre düşük seyretmekte; sermaye yeterlilik oranları yüksek seyrini korumakta; krediler çoğunlukla mevduatlarla finanse edilmekte ve bankaların büyük ölçekli açık döviz pozisyonları bulunmamaktadır. Yine de, mevcut yüksek kredi genişlemesi ortamının getirdiği riskler nedeniyle, gözetimin dikkatli bir biçimde sürdürülmesi gerekmektedir. Özellikle, şirketler kesiminde döviz kaynaklı likidite veya ödeme kabiliyeti sorunları takibe düşen kredilerde hızlı artışa neden olabileceğinden, şirketlere verilen döviz cinsinden kredilere daha fazla önem atfedilmelidir. Bankaların bilançolarının diğer tarafında ise, mevcut dış ortam göz önüne alındığında, bankacılık kesiminin döviz finansmanının miktar ve yapısının izlenmesi önemini

muhafaza etmektedir.

9. İhtiyâti politikalar, hane halkı kredileri ve şirketlerin döviz cinsinden borçlanmalarına yönelik olmalıdır. Finansal olmayan şirketler kesiminin döviz borçlanmasına ilişkin veri eksikliklerinin tüm boyutlarıyla giderilmesi gerekmektedir. Bu krediler için risk ağırlıklarının veya zorunlu karşılıkların artırılması değerlendirilebilir. Hızla büyüyen hane halkı kredileri kısmında ise, yetkililerin, kredi kartı limitlerinin gelirle bağlantılı hâle getirilmesine yönelik planları memnuniyetle karşılanmakta ve bu plana ihtiyaç kredilerinin de dâhil edilebileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda, mikro-ekonomik çarpıklıkların olmadığı durumlarda, ihtiyâti politikaların bazı sektörlerle verilen kredileri teşvik etme amacıyla kullanılmasına gerek bulunmamaktadır.

10. Orta vadede zorluk, dengesizlikleri artırmadan büyümede bir canlanmanın yakalanmasıdır. Türkiye'nin nüfus yapısı, stratejik coğrafi konumu ve dinamik ekonomisi birçok fırsat sunmaktadır. Ancak, Türkiye'nin, her yıl büyük miktarlarda dış yükümlülük biriktiren, yıllık ortalama yüzde 4 ila 5 oranında bir ortalama büyüme eğilimini sürdürmesi zor olacaktır. Yurt içi tasarrufların mevcut düşük seviyesi, yatırımların oldukça dalgalı bir yapı sergileyen dış akımlar tarafından belirlenmesi anlamına gelmektedir. Yapısal reformların uygulanmaması halinde, dış dengesizlikleri ve devamında oluşabilecek istikrarsızlıkları engellemek için, büyüme oranı tarihsel eğiliminin altında kalacaktır.

11. Yetkililer yurt içi tasarrufların artması gerektiğini doğru bir şekilde tespit etmişlerdir. Geçtiğimiz yıl uygulamaya konulan bireysel emeklilik reformundan bazı sonuçlar alınmaya başlanmıştır ve bu

olumlu bir ilk adımdır. Ancak, kamu kesimi de tasarrufların artırılmasında önemli katkıda bulunarak öncü bir rol oynamalıdır. Bu bağlamda, 10. Kalkınma Planı'nda kamu tasarruflarında GSYH'nin % 1,25'i oranında bir artış öngörülmesi övgüye değerdir. Bununla birlikte, yetkililer, orta vadede, küresel krizin başlangıcından önce gözlenen seviyelerle mütenasip daha iddialı bir faiz dışı fazla hedefini ortaya koymalıdır.

12. Yapısal reformlar, rekabetçiliği ve büyümeyi daha fazla desteklemelidir. Türk özel sektörü, şoklara uyum gösterme konusundaki yeteneğini göstermiştir. İş ortamının daha da iyileştirilmesi, bu dayanıklılığın artmasını sağlayacak ve istikrarlı bir dış finansman kaynağı olan doğrudan yabancı yatırımların daha fazla çekilmesine katkı sağlayacaktır. Eğitim alanında mesafe kaydedilerek, verimliliğin artırılması da temel önceliklerden biri olmalıdır. Hükümet politikaları ve son reformlarla paralel bir biçimde, enerji bağımlılığının daha da azaltılması, Türkiye'nin dış ticaret açığının önemli bir kısmını temsil eden enerji ithalat faturasının azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Büyük kayıt dışı sektörle mücadele konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmekle birlikte, bu alandaki çabalar sürdürülmelidir. Son olarak, işgücü piyasasının işleyişini iyileştirmek için uygulanan reformlar, verimlilik ve istihdâmı artırıcı etkide bulunacaktır.

Özetle IMF;

1. Kamu harcamalarının kısılmasını, yurtiçi tasarrufların artırılmasını ve bütçe açıklarının dikkate alınmasını,

2. Cari açığın azaltılmasını,

3. Para politikasının normalleştirilmesini, döviz rezervlerinin mümkün olduğunca korunmasını, banka

karşılık oranlarının arttırılmasını ve politik faizin yükseltilmesini,

4. Birinci ve ikinci maddeye istinaden iç talebin kısılmasını,

5. Birinci, ikinci ve üçüncü maddeye istinaden tüketici, taşıt, konut vb. kredi genişlemelerinin önüne geçilmesi,

6. Ve en önemlisi de istihdâmda esnekliğin arttırılmasını (gerek bu madde çerçevesinde ve gerekse yurt içi tasarrufların arttırılması bahanesi çerçevesinde kідem tazminatı fonunun kesinlikle yürürlüğe gireceğini söylemememiz için hiçbir neden bulunmamaktadır), istemektedir.

IMF'in 30. Eylül. 2013 tarihli bu raporunun hemen akabinde Başbakan Yardımcısı Ali Babacan Orta Vadeli Plan'da revizyona gittiklerini ve önceliklerin değiştiğini ifade etmiştir. İlk revizyon, büyüme oranları tahmininin düşürülmesi ve enflasyon oranları tahmininin yükseltilmesi olarak göz çarpmaktadır. Buna göre, büyüme oranı tahminleri 2013 için yüzde 4'ten 3,6'ya, 2014 için yüzde 5'ten 4'e düşürülmüş, 2015 için ise öngörülen oranda bir değişiklik yapılmamış, oran yüzde 5 olarak kalmıştır. Enflasyon oranlarına ilişkin tahminlerde de, 2013 için yüzde 5,3'ten 6,8'e, 2014 için yüzde 5'ten 5,3'e çıkarılmış, 2015 için ise öngörülen oranda hiç bir değişiklik yapılmamış, oran yüzde 5 olarak kalmıştır.

Orta Vadeli Programda, cari açığı azaltmak, enflasyonu düşürmek, kamu maliyesinde güçlü duruş ve büyümeyi arttırmak gibi dört temel öncelik olarak belirlenmiştir. Bu belirlemelerden hemen sonra ise iç talebi daraltmak amacıyla bir dizi çalışmalara başlanmıştır. Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, krediyle satın alınan ve kendisine göre cari açığı körükleyen otomobil, beyaz eşya, cep telefonu gibi harcamalarda taksit sayısına sınır getirileceğini söyledi. Aynı şekilde sınırın sadece kredi kartlarını değil tüketici kredilerini de kapsayacağını ifade eden Babacan, otomobil ve ihtiyaç kredisine konut kredisinde olduğu gibi peşinat şartı aranacağını da belirtti.

Öte yandan, henüz Orta vadeli Program henüz açıklanmadan önce, Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, IMF'nin haklı olduğunu vurgulamış, kamu harcamalarının kısılmasının gerekli olduğunu ve gerekirse vergilerin arttırılacağını da ifade etmiştir. Zira merkezi yönetim bütçesinin en önemli gelirleri, tüketim üzerinden alınan KDV, ÖTV gibi dolaylı vergilerden sağlanmaktadır. Henüz uygulamalar tam olarak başlamadan bile dolaylı vergi gelirlerinin bir önceki yıla oranla daha az oranda arttığı görülmüştür. İç talebin kısılmasıyla bu gelirlerin daha da düşeceğini söylememiz mümkündür. Bu nedenle, Maliye Bakanı vergi oranlarında artış olabileceğini ve bu kapının kapanmaması gerektiğini öneme vurgulamaktadır. Benzer şekilde, iç talebin kısılması nedeniyle işsizlik oranında meydana gelecek artış ve istihdâmın esnekleştirilmesi, SGK prim gelirlerinde de azaltıcı bir rol oynayacaktır.

Nitekim SGK'lıların, özel hastanelere ödeyeceği katkı paylarında yüzde ikiyüze kadar artış yapılmasının gündeme gelmesinin nedeni de budur. Sözüm

ona SGK'lıların özel hastanelere erişimi kolaylaştırılmıştı. İlaç tekellerine ödenen ilaç bedelleri de SGK'nın açık vermesine neden olmuştur. SGK'lardan alınan katkı paylarına rağmen "herkese ücretsiz sağlık" iddialarını sürekli tekrarlayan AKP, sağlık hizmetlerini iyice ticarileştirmiştir. Gün geçtikçe de bu hizmetler ulaşılamaz hâle gelecektir. Dolayısıyla "herkese ücretsiz sağlık" artık ham bir hayâl bile olamayacaktır.

Bu arada enerji ithâlatına karşı geliştirilecek projelere harcanmak üzere Enerji Bakanlığı'nın ödeneği de 6 kat arttırılarak, 2013 için 201 milyon TL olan ödenek, 2014 için 1.416 milyon TL'ye çıkartılmıştır.

Yukarıda da görüldüğü üzere, IMF'nin raporu ile Orta Vadeli Program birebir aynıdır. Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ın, Washington'da Borsa İstanbul tarafından düzenlenen "İstanbul: Bölgesel Merkez, Küresel Aktör" formunun açılış konuşmasında söyledikleri, IMF'nin hazırladığı raporun uygulanacağına dair verilmiş sözler olarak okunabilir:

"Gelişmekte olan ülkeler için önemli olan kendilerini bu yeni normale (bol ve ucuz para döneminin sona erdiği Ö.Ç.) uyumlaştırmak. Biz daha önceki reformlarımızla buna kendimizi şimdiden hazırladık. Şöyle ki; dünyada daha yüksek faiz oranları göreceğimiz ki şimdiden olmaya başladı, daha düşük varlık değerleri ve büyük bir ihtimâlle daha güçlü bir dolar göreceğiz." Aynı toplantıda Babacan, 2010 ve 2011'de yüksek oranlı büyümelerin ardından radikal bir yaklaşımla revize ettiklerine dikkat çekerek, Yeni Orta Vadeli Program'ı dünyanın "yeni normal" ile birlikte açıkladıklarını ve gelecek üç yıl boyunca sıkı mali politikalarına, istihdâmi esnekleştirmeye, tasarruf oranlarını arttıracak bir şekilde yapısal reformların devamına ve enerji alanındaki stratejilere önem vereceklerini ifade etmiştir.

Gerek sağdan gerekse soldan AKP'ye muhalefet edenlerin yıllardır bir eleştiri konusu olarak dile getirdikleri cari açık, sıcak para, dış borç ve her alanda ithâlata bağımlılık vb. gibi konularda AKP, hemen herkesi iş bilmezlikle suçluyordu ve hatta başka saiklerle hareket ettiklerinden dem vurmaktaydı. Diğer taraftan AK Perest iktisatçılar da, "dış borç kamunun değil özel sektörün", "cari açık hiçbir sorun yaratmaz", "merkezi yönetim bütçemiz sağlam Yunanistan'dan farkımız bu" vs. diyerek vur patlasın çal oynasın diyorlardı. Ancak, IMF söyleyince akan sular duruluyormuş meğerse! Demek ki IMF'ye borç olması da hiç bir şey ifade etmiyormuş! (2012 yılından itibaren merkezi yönetim bütçesinin açık verdiğinin ve artık bundan sonra bütçenin dikiş tutmayacağı gerçeğinin Kızılçık'ın geçmiş sayılarında belirtilmiş olduğunu hatırlamakta fayda var.)

Ne demişti Tayyip Erdoğan? "IMF bizim de ortağı olduğumuz bir kuruluştur. Kriz döneminde destek vermesi gereken proje üretmesi gereken bir kurumdur. Ama bundan farklı yaklaşım da ortaya koyarsa, Türkiye'yi kendi şartları içinde değerlendirmezse bizim hassasiyetimiz artar" demişti.

Ne oldu şimdi bu hassasiyetlere? Yoksa kriz döneminde miyiz?

Suriye'de iç savaş

Engin Erkiner

İç savaş ilk kez Suriye'de yaşanmıyor. Ülke dışındaki güçlerin de değişik yollardan karıştıkları ilk iç savaş olması da söz konusu değildir. Yine de bu savaşın özgün bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler "yeni savaş" adıyla ilk kez Yugoslavya'daki iç savaşta görüldü ardından da değişik ülkelerin özgün özellikleriyle bezenerek sürdü.

İlk olarak Suriye'de farklı bir örneği görülen "temsilciler savaşı" üzerinde durayım.

Bu savaşın geçtiğimiz yüzyıldaki bilinen örneklerinin başında 1970 ve 1980'li yıllardaki Angola'daki iç savaş gelir.

Angola'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından ülkede iç savaş başladı. Bir tarafta ABD'nin desteklediği UNITA, diğer tarafta ise ülkenin en büyük gücü olan ve kendisini marksist olarak tanımlayan MPLA vardı. Angola'daki savaş gerçekte ABD ile SSCB arasındaki bir savaştı ama iki taraf da doğrudan değil de temsilcileri aracılığıyla bu savaşta yer aldılar.

O yıllarda ırkçı bir rejime sahip olan Güney Afrika ülkeye asker göndererek savaşa UNITA yanında katılırken, Küba da Angola'ya gönderdiği asker ve askeri danışmanlarla MPLA yanında savaşa katıldı.

Sonuçta savaşı kazanan MPLA oldu.

Suriye'de farklı özellikleri bulunmakla birlikte temsilciler savaşına benzeyen bir savaşı görüyoruz. ABD-Fransa ve İngiltere Esad'a karşı taraftalar ama savaşa doğrudan girmiyorlar. Suudi Arabistan para desteği sağlayarak, Türkiye ise Esad karşıtı güçleri doğrudan destekleyerek bu savaşta yerlerini alıyorlar.

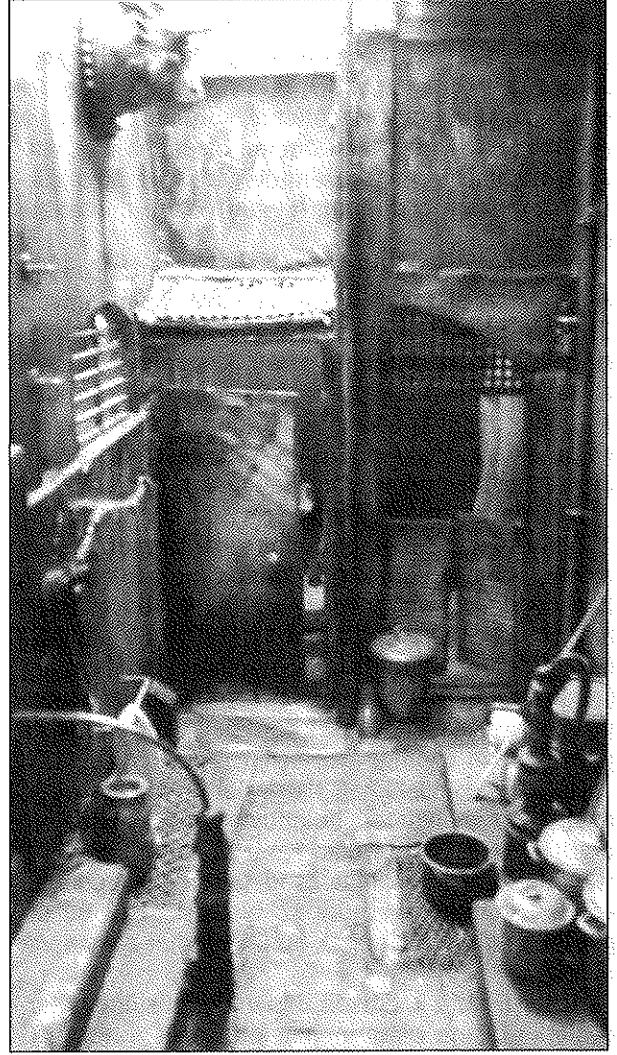
Esad'ın yanında ise öncelikle Rusya Federasyonu ve İran yer alıyor. Bunlara Çin Halk Cumhuriyeti de eklenmelidir.

Rusya Federasyonu Esad'a silah desteği sağlıyor ve ek olarak da Tartus'taki deniz üssü aracılığıyla kıyından çıkarma yapılmasına karşı koruma sağlıyor.

Önceden beri Suriye'nin müttefiki olan İran ise gerek askeri danışmanlar ve gerekse de sayısı bilinmeyen Pastar'ı bu ülkeye göndererek savaşa Esad'a destek sağlıyor. Irak'taki Şiilerin bir bölümü de Esad'ın yanında savaşıyor.

Lübnan'daki Hizbullah da keza Suriye'ye asker göndererek Esad'ın yanında savaşa girdi.

Daha geri plandaki güçleri de sayarsak Suriye'deki savaşın 21. yüzyılın ilk dünya savaşı olduğunu söyleyebiliriz. Dünyanın başlıca bütün güçleri dolaylı biçimde de olsa bu savaşta yer alıyorlar. Onlar doğrudan savaşa girmiyorlar ama temsilcilerine de her türlü desteği sağlıyorlar.

Bölgede İsrail bu savaşta açık olarak Esad'ın karşısında yer almıyor. Bunun başta gelen nedeni, Esad'ın alternatifi olan Müslüman Kardeşler iktidarını kesinlikle istememesi ve Esad'ı kötünün iyisi olarak görmesindendir. Ek olarak, Lübnan Hizbullah'ının bu savaşa girmesinden ve kayıp vererek zayıflamasından da memnun olduğu söylenebilir. Bu nedenle İsrail bu savaşın kimsenin galip gelmeyeceği şekilde sürmesinden yanadır.

Savaş ve parçalanmış devlet

Yeni iç savaşların önemli bir özelliği ya devletin parçalanması sonucu ortaya çıkmaları ya da kendi gelişimleri sonucunda devletin parçalanmasıdır.

Afrika ülkelerinde küçük bir bölümü basına yansayan savaşlar sürüyor. Bu savaşların ortak özelliği,

birbiriyle çatışan grupların bulunduğu alanda devletin bulunmaması, parçalanmış olması ya da sadece görünürde varlığını sürdürüyor olmasıdır.

Yugoslavya'daki iç savaş, parçalanmış bir devletin ardından ortaya çıktı. Rusya Federasyonu o dönem zayıf olduğu için bu savaşta taraf olamadı, ama ABD ve Almanya iç savaşın gelişmesinde kendi açılarından önemli rol oynadılar.

Burada önemle dikkat edilmesi gereken nokta şudur: bu tür savaşlar esas olarak emperyalist müdahale ile açıklanamaz. Önceki devletin içinde yaşayan halklar arasında önemli sorunlar vardır ya da ülkedeki rejime karşı önemli bir muhalefet vardır. Çatışma bu temel üzerinde gelişir ve "dış güçler" de hemen çıkarlarına uygun yönde müdahale ederler.

Yugoslavya'nın tarihiyle ilgili son yıllarda özellikle Almanca olarak çok sayıda kitap yayımlanıyor. Özellikle Sırp ile ülkenin diğer halkları arasındaki çelişkiler ve bunların nasıl keskinleştiği uzun olarak anlatılıyor. Halkların dış müdahale sonucu birbirine düşürülmesi gibi bir durum söz konusu değil, ama varolan çelişkinin iyice keskinleşmesinde dış desteklerin de rolü bulunuyor.

Benzeri bir durum Suriye için söz konusudur.

Suriye'de iç savaş birdenbire başlamadı. Devlete karşı savaşa yönelen insanların muhalefeti önce barışçı biçimlerde gerçekleşir. On yıl öncesinden başlayarak Suriye'de Esad'a karşı açık bir muhalefet vardı. Aydınlar imza topladılar, tutuklandılar; halkın talepleri konusunda değişik aydınlar deklarasyon yayımladılar, baskı gördüler. Son olarak da göstericilerin üzerine ateş açılınca olaylar büyüdü.

Bu ülkede Müslüman Kardeşler'in yıllardan beri önemli bir muhalefeti bulunuyor. 1981 yılında bu örgütün kalesi olan Hama kenti zamanın Genelkurmay Başkanı olan Rıfat Esad tarafından yerle bir edildi ve tahminlere göre 40 bin kişi öldü. Bu örgüt muhalif bir güç olarak bu ülkede her zaman var oldu.

Beşar Esad'a karşı son dönemde Müslüman Kardeşler'in dışına çıkan muhalefetin nedeni neydi?

Önde gelen neden, ülkede liberal reformların yapılmasıdır. Bu reformlarla Baasçıların eskiden beri uyguladıkları sübvansiyon destekli ekonomiyle halkın taleplerinin belirli oranda göz önünde tutulması politikasından uzaklaşıldı. Kiralar serbest bırakıldı, yiyecek fiyatları arttı, değişik alanlardaki sübvansiyonlar iyice azaltıldı ya da kaldırıldı.

İktidarda olan yine Baas Partisi idi. Gerçekte ülkenin tek partisiydi, muhalefet yoktu ya da bu partiler Mustafa Kemal'in komünist partisi gibiydiler.

Politik yapı aynı kalmakla birlikte ekonomide önemli değişiklikler oldu. Devlet kapitalizminden özelleştirmeler yoluyla ekonomi hem yabancı sermayeye hem de özel yatırımcılara açıldı. Sonuç artan oranda yoksullaşma ve işsizlik oldu. Buna artan yolsuzlukları da eklemek gerekir.

Suriye yıllardan beri Kürtler için bir hapishane

durumundaydı. Kürt nüfusunun yaklaşık yüzde 40'ı vatandaş olarak kaydedilmiyor ve bu nedenle de değişik haklardan yararlanamıyordu.

Suriye, Türkiye aracılığıyla Batı Avrupa'ya açılmak istiyordu ve iç savaşın başlamasından kısa süre öncesine kadar iki ülkenin arasının gayet iyi olduğu ve hatta iki ülkenin bakanlar kurullarının ortak toplantı yaptıkları hatırlanacaktır.

Böyle bir rejimin "anti emperyalist" olarak tanımlanması mümkün değildir.

1991'deki Birinci Körfez Savaşı sırasında Hafız Esad yönetimi ABD'nin Irak'a yönelik saldırısını desteklemişti.

11 Eylül 2001'den sonra ise ABD'nin El Kaide'ye karşı açtığı savaşta Suriye rejimi ABD'nin yanında yer aldı. ABD'nin işkence uçaklarının Amman ve Şam'a indikleri; Esad yönetimlerinin Müslüman Kardeşler'in yöneticilerinin adlarını ABD'ye terörist olarak bildirdikleri dış basında defalarca yer aldı.

Ayaklanmayla birlikte Esad'ın ülke içindeki desteğinin sanıldığı kadar olmadığı ortaya çıktı. İran'a yönelik müdahale için onun eskiden beri müttefiki olan Suriye'nin devre dışı bırakılması şarttı. İran gibi Ortadoğu'daki en önemli rakibini en azından zayıflatmak Türkiye için de hiç ters değildi.

İç savaş iki buçuk yıldır boyutlanarak sürüyor ve bitmesi de ufukta görünmüyor.

Esad devrilmedi ama karşısındaki güçleri de bastıramadı. Savaşta pat durumu bir o yana bir bu yana bozularak sürüyor.

Esad kazansa bile yönetici yerinde kalmış ama yönetilecek ülke kalmamış olacak.

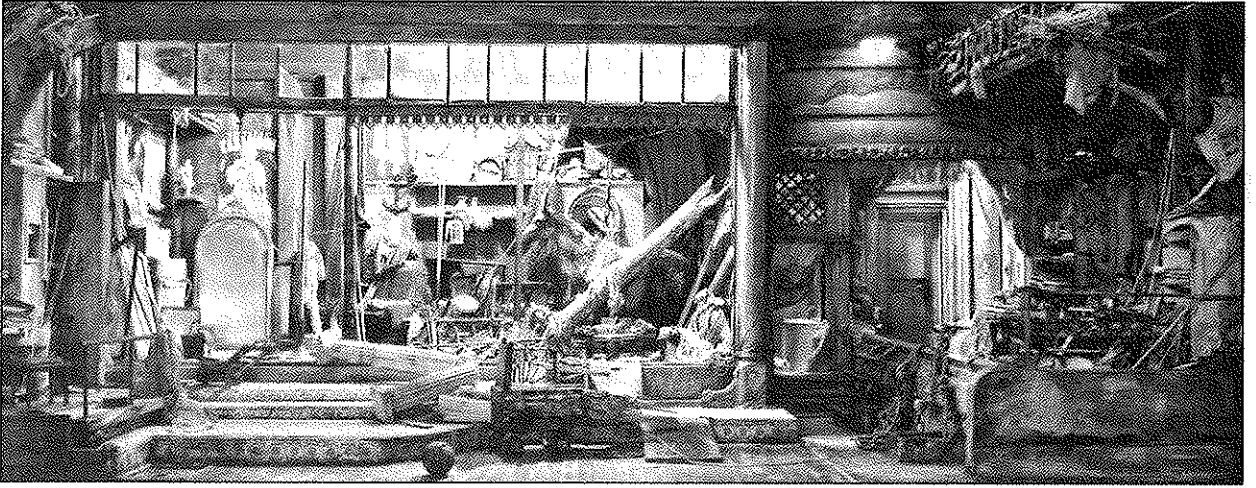
Bu tür iç savaşlarda görülen gelişme Suriye'de de ortaya çıktı: Suriye artık sadece haritada bütünsel bir devlet olarak görünüyor, gerçekte ise birkaç Suriye bulunuyor. Ülkenin bir bölümü El Nusra'nın, bir bölümü Özgür Suriye Ordusu'nun, bir bölümü Kürtlerin, kalanı da Esad'ın yönetiminde bulunuyor. ÖSO ve Esad'ın bölgeleri de kendi içinde parçalara ayrılıyor. Savaş ağaları denilebilecek gruplar ortaya çıkmış durumda ve her biri kendi alanında silahlı gücüne dayanarak hükümrانlığını sürdürüyor.

Geçim aracı olarak savaş

Savaşa katılanların artan orandaki bölümü belirli bir amaç için değil, para kazanmak için savaşıyorlar. Bunun başlangıcı profesyonel ordudur, ama burada yine de devlete bağlı bir hiyerarşi vardır.

Son yirmi yılda savaşın belirli oranda özelleşmesi de gerçekleşti. ABD'de başlayan bu süreç önce yan hizmet alanlarında hayata geçti. Ardından özel savaş şirketleri kurulmaya başlandı ve bunlar Irak savaşında yerlerini aldılar. En tanınmışları Blackwater olan bu özel savaş şirketlerinin başka hangi savaşlara katıldıklarını bilmiyoruz. Emekli subaylar tarafından kurulan özel savaş şirketlerinin faaliyet alanı ve burada nasıl denetlendikleri bilinmiyor.

Tür ordusunda da emekli subayların başka ülke-

lerin ordularına askeri eğitim verdikleri duyuldu ancak bunun kapsamı bilinmiyor.

Savaşın özelleşmesinin bir başka boyutu savaş ağalarıdır. Çin'deki iç savaş sırasında Mao tarafından ortaya atılan bu deyim sonraki yıllarda modernleşmiş örneklerle sürdü. Devlete bağlı olmayan, gücünü kendi ordusundan alan ve hakimiyeti altındaki alanda her çeşit faaliyeti yürüten savaş ağaları.

Bunlar için savaş her şeyden önce önemli bir geçim tarzıdır. Bu konuda, Yugoslavya iç savaşında görüldüğü gibi, gerektiğinde rakip savaş ağalarıyla işbirliği de yaparlar. Başka bir deyişle kimse kimsenin ekmeğiyle oynamaz!

Soygun, uyuşturucu ticareti, fidye amacıyla insan kaçırılması bu savaş ağalarının tipik faaliyetleri arasındadır. Bunun için rakiplerle işbirliği de yapılabilir.

Suriye'nin geleceği

Suriye'de ateşkes olmayacak. Savaş, Irak'taki gibi resmen bitse bile ülkenin her yanında sürekli bombalar patlayacak, insanlar öldürülecek. Suriye için -büyük oranda tahrip olmuş bir ülkeyle olsa bile- savaş öncesine dönüş artık mümkün değildir. Sünnilerin Nusayrileri, Nusayrilerin Sünnileri hedef gözetmeden katlettiği; komşuların birbirini öldürdüğü bir ülkede ateşkes mümkün değildir.

Benzeri bir durum parçalanma öncesi Yugoslavya'da yaşanmış ve yıllardan beri birlikte yaşayan ama artık bunu sürdürmek istemeyen topluluklar birbirlerine karşı şiddetin ötesinde vahşet uygulamışlardır. Bunun ardından artık birlikte yaşamak mümkün değildir.

Suriye'de ölü sayısı 120 bin kişiyi, ülke dışına kaçanların sayısı ise iki milyonu geçti. Suriye'nin nüfusu savaş öncesinde 22 milyondur. Bu rakamları Türkiye ölçeğine çevirmek isterseniz üçle çarpmanız gerekir. Zorunlu iç göç nedeniyle ise nüfusun yarıdan fazlası yerini değiştirmiş durumdadır.

Türkiye'ye gelen ve resmi rakamlara göre 500 bin gerçekte ise bir milyon kişi olarak tahmin

edilen göçmenlerin önemli bölümünün geri dönmeyeceği söylenebilir. Servetlerini de birlikte getirenlerin ülkeden gayri menkûl aldıkları, Türklerle birlikte ortak yatırımlara girdikleri belirtiliyor. Bunlar yerleşme belirtileridir. Varlık durumu az çok iyi olanlar için Suriye artık dönülecek bir ülke değildir.

AKP'nin bunlara kolay vatandaşlık verdiği basında çıkan haberler arasındadır.

Stratejik konumda bir ülkede önemli değişikliklere yönelirken çok dikkatli olmak gerekir. Suriye'de eskiden beri Müslüman Kardeşler muhalefeti zaten vardı. Bunun üzerine Baas rejiminin liberalleşmesi sonucu ortaya çıkan muhalefet de eklendi. Bu durumda muhalefeti baskıyla sindiremezsiniz, tersine onu belirli oranda değişimin içine katabilmek gerekir. Aksi durumda ister İran ile desteğine güvenin ve isterseniz de Türkiye ile ilişkileri iyi tutmaya çalışın; muhalefet aradığı desteği bulacaktır.

Baas rejimleri ömrünü çoktan doldurmuş, çürümüş rejimlerdir. Benzeri bir durum Irak'ta da vardı. Tek parti - tek kişi saltanatı, ülke içinde hangi ittifaklar kurulmuş olursa olsun ancak önemli bir baskıyla ayakta kalabilir. Yiyecek fiyatları, eğitim, sağlık, ev kirası gibi konularda fiyatlar serbest kalıp sübvansiyonlar da kalkınca ciddi bir hoşnutsuzluğun ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Suriye'deki iç savaşın özelliği, dışarıdan doğrudan müdahale yerine, içerdeki muhalefetin -özellikle bazı grupların- desteklenmesi yoluyla sonuca gitmeye çalışılmasıdır. Esad, "ben kötü olabilirim ama yerime gelecek daha kötü"ye oynayarak ayakta kalabildi. ABD bile, Esad karşıtı her çeşit güce Türkiye gibi gözü dönmüş denecek derecede hesapsız destek sunmak yerine, geleceği kendi çıkarları açısından daha iyi düşünerek ihtiyatlı davranmayı tercih etti.

21. yüzyılın bu ilk dünya savaşının kolay kolay bitmeyeceğini söylemek mümkündür.

Suriye'deki savaşın "hayırlara vesile olan" tek yönü Rojava'da Kürt halkının tarih sahnesine çıkması olsa gerektir.

“Muhteşem Yalnızlık”/2

Süreyya Öngen

Tayyip Erdoğan'ın 32 Başdanışmanından birisi Başbakanının ve onun rejiminin yalnızlaşmasını "Değerli Yalnızlık" diye övmüştü. Bu sözün aslı Sömürgeci Britanya İmparatorluğu'nun kendisini "Muhteşem Yalnızlık" (veya "Yalıtılmışlık") şeklinde değerlendirmesi idi.

Çok değil birkaç yıl öncesine kadar Tayyip Erdoğan "İlimli İslâm" diyen (ve "Şark için bu kadar fazla bile" diye düşünen) Batı'da itibar sahibiydi. Özellikle "One Minute" atraksiyonundan sonra Arap ülkelerinde neredeyse kahraman ilân edilmişti. İçindeki insanların hayatlarını hiçe sayarak Mavi Marmara teşebbüsünü kasıtlı yapmış, İsrail'in saldırısından fayda ummuştu.

Ama hem Batı'yı, hem İslâm'ı, hem İsrail'i hem de Arap ülkelerini idare etmek akrobatlığı tabii ki uzun sürmeyecekti.

Şimdi ne Avrupa'ya gidebiliyor, ne Orta Doğu ülkelerine, ne de hatta BM Genel Kurulu'na.

Tayyip Erdoğan ikinci yenilgisini Suriye'de aldı. Esad rejiminin hemen yenileceğini sandı ve kardeşi Esad'ın düşmanı kesiliverdi, Esad'ı yedeğine almakla başlayacağını sandığı Yeni Osmanlılık macerası bu kez İslâmcı bir din devletiyle devam edecekti. Ama bu politikası batağa saplandı ve sakalı Cihatçılara kaptırdı. O kadarla da kalmadı ABD dâhil Batı'nın tepkisini üzerine çekti. Komşularla "sıfır sorun", kısa zamanda "sıfır sorun"a dönmüştü. İmam Hatip Mektebini ve Tahsili Yüksek Ticaret Akademisini geçmeyen, "referansım İslâmdır" diyen, bilgisi kıt, ufkü dar, kendisi sığ bir politikacının, ziyadesiyle kifayetsiz muhteris bir politikacının kendisini bir "dünya lideri" sanması tabii ki iflas edecekti.

Bırakınız dünya lideri olmayı, birkaç Türki Cumhuriyetler dışında ziyaret edeceği ülke kalmadı.

Önümüzdeki süreçte yalıtılmışlığın pek çok örneğini göreceğiz.

G20 Zirvesi—St. Petersburg

Tayyip Erdoğan bunlardan ilkinin St. Petersburg'da yapılan G-20 zirvesinde Barack Obama tarafından istiskâle uğramasıyla yaşadı. Onun medyası toplantı öncesinde Başbakanlarının Obama ile de görüşme yapacağını yazdılsa da, Ahmet Davutoğlu ve maiyetinin tüm diplomatik gayretlerine rağmen Obama Tayyip Erdoğan'a kısa bir görüşme randevusu bile vermedi.

Buna rağmen bir kısım medya başbakanlarının Barack Obama ile görüştüğü dezenformas-yonunu

yarım ağızla tekerledi.

Örneğin Milliyet "Akşam yemeğinden sonra düzenlenen kültürel etkinlikte bir araya gelen Erdoğan ve Obama'nın, Suriye'deki gelişmeleri ve olası askeri operasyonu ele aldığı öğrenildi. [Oysa bu haber de doğru değildi. Bir araya gelen filan olmadığı gibi, Suriye konusunun da ele alındığı bir uydurmaydı.]

Konuyla ilgili daha detaylı görüşme yapma kararı alan iki lider bugün bir görüşme daha gerçekleştirecek. Görüşmenin saati ile ilgili herhangi bir açıklama ise yapılmadı" Yapılacak denilen görüşme gerçekleşmediği gibi, yapıldı denilen görüşme de "bir kültürel etkinlik" esnasında ayak üstü edilmiş üç beş nezaket cümlesi olmalıydı.

Buna rağmen Obama ile görüşmüş olmayı kendisi için propaganda sayan Tayyip Erdoğan bile dezenformasyona katıldı. İddia edilen olay çalışma yemeği bitiminde Obama ile Tayyip Erdoğan'ın karşılaştıkları ve ayakta konuştuklarıydı. Bunu Tayyip Erdoğan oteline döndüğünde "Evet görüştük, yarın tekrar görüşeceğiz" diye açıkladı. Ertesi gün tabii ki tekrar görüşmediler. Çünkü Tayyip Erdoğan doğru konuşmamıştı.

Nitekim Cumhuriyet ve Aydınlık gazeteleri doğruyu yazdılar, Barack Obama'nın Tayyip Erdoğan'a randevu vermediğini belirttiler.

Dahası da Ankara basın kulislerinde iddia edildiğine göre Barack Obama yakın çevresine Tayyip Erdoğan için "yüzünü görmek istemiyorum" dermiş.

Tayyip Erdoğan'a Rusya Devlet Başkanı Putin de randevu vermedi. Türk başbakanının görüştüğü iki siyasi lider François Hollande ile Etiyopya Başbakanı Haile Mariam Desalegne oldu.

Daha da önemlisi ABD'nin Suriye'ye füze saldırısıyla müdahale etmesine "Yetmez ama Evet" demiş olan Tayyip Erdoğan'ın Zirveyi müdahale ve daha fazlası için bir kulis alanı gibi kullanma gayretiydi. Erdoğan-Davutoğlu diplomasisi hüsrana uğradı.

Tayyip Erdoğan niçin St. Petersburg'da bulunduğunu unuttu, oradan ODTÜ çevre direnişi için deşetli demeçlerinden birisini patlattı ve "O yol yapılacak" dedi.

Türkiye'nin başında öyle bir politikacı var ki, Kars'daki heykeli yıktırıyor, Taksim Parkı'na kışla yapmaya kalkışıyor (ama cevabını alıyor), ODTÜ arazisinden yol geçecek diye haykırıyor, Futbol Milli Takımına antrenör tayin ediyor. Daha kim bilir, üstüne vazife olmayan nelere karışıyor.

ABD-Rusya-Suriye görüşmesi-Paris

ABD bazı müttefikleriyle Suriye'ye füzeli müdahale niyetlerini açıkladığında Tayyip Erdoğan rejimi bunun çözüm olmayacağını, kara müdahalesi de gerektiğini de ısrarla söyleyip durdu. Hatta Suriye'nin kuzey sınırına yığınak bile yaptı. Ola ki, bir savaş kargaşasında ben de Batı Kürdistan'a (Rojava'ya) girerim, 30 km. derinliğinde bir şerit yaratırım diye hevesleniyordu.

İstedığı savaş çıkmadığı gibi, hiç yoktan içeride bir politik zafer diye tanıtacağı hava müdahalesi de gerçekleşmedi. Rusya araya girerek kimyasal silahlar konusuna bir çözüm getirdi.

ABD, Rusya ve Suriye Dışişleri Bakanları çözüm için Paris'te toplandılar. Fransa Türk Dışişleri Bakanını da Paris'e çağırdı, Davutoğlu toplantıya katılacağını sanarak şerefya oldu ve Paris'e koştuysa da toplantıya alınmadı sadece yemekte kendisine bilgi verildi.

Ankara'ya yapılan bu muamelenin adına eski dilde "istiskâl etmek" denilirdi. Bugünkü halk dilinde ise gençler "ker muamelesi çekmek" diyorlar.

BM Genel Kurulu-New York

Tayyip Erdoğan her sene Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun açılış oturumlarına gider ve nutkunu çekerti. Bu yıl da gideceği açıklandı, ama son anda vazgeçti. Onun yerine C. Başkanı Abdullah

Gül katıldı.

Fakat Gül de Tayyip Erdoğan rejiminin bir parçası olarak kabul edildi.

Gül'ün Obama ile görüşmemesi olasılığına karşı Abdullah Gül peşin peşin gardını aldı ve şöyle dedi:

"İran, Fransa başta olmak üzere bazı cumhurbaşkanlarıyla görüşeceğiz. ABD başkanları, BM Genel Kurullarında prensip olarak ikili görüşme yapmazlar. Birlikle yaparsa öbürüyle de yapma ihtiyacı söz konusu olur. Bu bir gelenektir. Onun için bizim herhangi bir talebimiz de yoktur ama başka ülkelerden bazılarında biz talep ederiz, onlar bizden talep ederler. Bu bilinen bir gelenektir."

Obama: "Cihatçıları destekliyorsunuz!"

10 Ekim 2013 tarihli Wall Street Journal çift imzalı bir haber yayınladı. Haberde Tayyip Erdoğan, Hakan Fidan ve Ahmet Davutoğlu'nun bu yıl Mayıs ayında Barack Obama ve John Kerry ile görüşmesi anlatılıyordu. Haber-yazı-yorum daha çok Ankara'nın İslamcılarla işbirliği yapmasından rahatsız olduğu ve Hakan Fidan'ın bölgedeki faaliyeti üzerinde duruyordu. İşte Wall Street Journal'ın saptamalarından bazıları:

"ABD'li yetkililere göre, Obama, Erdoğan'a normalde kullandığından çok daha sert bir üslupla me-

sağını ilettili: ABD'ye göre, Türkiye silahların ve geril-
ların hiç bir ayırım göstermeden Suriye'ye geçme-
sine izin veriyordu ve bunların arasında Batı karşı-
tı cihat yanlıları da vardı.

Erdoğan'ın yanı başında, Türkiye'nin, Suriye
Devlet Başkanı Be ar Esad'ı devirmek için göster-
diği gayretlerin ve muhaliflere tedarik sağlamasının
itici gücü olan Hakan Fidan oturuyordu. Geniş yet-
kileri olan istihbarat  efi, ABD'nin duyduğu rahat-
sızlığın da merkezinde yer almaktaydı."

"Fidan ve Dı ı leri Bakanı Ahmet Davutoğlu -
ABD'li yetkililere göre- Arap Baharı'nı Türkiye'nin
bölgedeki nüfuz alanını genişletmek amacıyla kul-
lanıyorlar. Fidan, ba bakanın bir numaralı i  bitiri-
cisi. Fidan, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın başına gel-
diği 2010 yılından bu yana teşkilatın çıkarları ile Er-
doğan'ın çıkarlarını  rt   r hâle getirdi."

"Türkiye'nin son yıllarda Hakan Fidan tarafın-
dan uygulanan Suriye politikası ABD ile aralarının
açılmasına neden oldu. Her iki ülke de Esad'ın
gitmesini istiyor. Ancak Türk yetkililer ABD'ye bu-
nun için en iyi yolun uluslararası toplumun agre-
sif bir şekilde muhalifleri silahlandırması olarak
gördüklerini söyledi. ABD'nin benimsediği tem-
kinli tutum ise Washington'ın silahların cihat yan-
lısı gruplara gitmesine öncelik verdiğini göste-
riyor. Birçok ABD'li yetkiliye göre cihat yanlısı
gruplar ABD için Esad'ın oluşturduğundan çok da-
ha büyük bir tehdit.

ABD istihbarat kurumları, Fidan'ın amacının
ABD'nin altını oymak değil Erdoğan'ın çıkarlarını
sağlamak olduğuna inanıyor. Son aylarda radikal
İsl mcıların Türkiye sınırından kuzey Suriye'ye ge-
mesi ile Ankara kendi politikasını gözden geçirme-
ye ba ladı. ABD'li ve Türk yetkililere göre Türki-
ye'nin bunu yapmasının nedeni ABD'nin  ik yetle-
rinin endişe yaratması değil, fakat durumun Türki-
ye'nin güvenliğini tehdit etmesi.

Hakan Fidan'ın Türkiye'de nasıl değerlendirildi-
Ėine şüphe yok. Fidan'ın Türkiye'nin iki numaralı
adamı olduğunu söyleyen Taraf yazarı Emre Uslu,
Fidan hakkında, "Tüm bakanlardan ve hatta Cum-
hurba kanı Abdullah Gül'den bile g c l ," diye ko-
nu tu."

"Fidan'ın Esad'a karşı y r tt Ğu kampanya
AĞustos 2011'e dayanıyor. Söz konusu tarihte Tay-
yip Erdoğan Esad'a yönetimi bırakması çağrısında
bulunmuştu. ABD'li yetkililerin verdiği bilgilere g -
re Fidan bunun sonrasında muhalifleri silah, para
ve lojistik destek ile g c lendirmek için sürdürülen
gizli çabaları da yürüttü.

Siyasi analistler Erdoğan'ın amacının yalnızca
Türkiye'nin sınırında düşman bir rejimi yerinden et-
mek olmadığını söylüyor. Uzmanlara göre bir diğer
nedenin de Suriye'nin petrol zengini kuzey doğu
bölümünde bir Kürt devleti oluşabileceği beklenti-
lerini de sona erdirmek istemesi.

Hakan Fidan ile birlikte  alı an Suriye muhalefet

liderleri, ABD'li yetkililer ve Orta Doğulu diplomat-
lar, Türkiye'nin 910 kilometrelik Suriye sınırı boyun-
ca kontrol noktaları oluşturan ve silah geçişlerini
düzenleyen MİT'in 'trafik polisi' gibi davrandığını
belirtti.

Batı'ya yakın kimi Suriyeli muhalefet liderleri, si-
lah sevkiyatlarının zaman zaman kendilerini pas
geçtiğini ve doğrudan Müslüman Kardeşler'e bağlı
gruplara gittiğini gördüklerini söyledi. AKP bölge
genelinde Müslüman Kardeşler'in politikalarını des-
tekliyor.

Suriyeli Kürt liderler ise Ankara'nın PKK'nın ar-
tan gücünü kontrol edebilecek olan radikal grupla-
ra silah ve destek verilmesine imkân tanıdığını id-
dia etti.

Suriye Kürtleri'nin en g c l  partisi, Demokratik
Birlik Partisi E -Başkanı Salih Müslim, Türkiye'deki
sınır güvenliğinin, radikal savaşçıların Kürt birlikle-
riyle  atı ması için Suriye'ye geçmelerine izin verdi-
Ėini söyledi. Sınır yakınındaki ambulansların ise El
Nusra'nın yaralı sava çılarını aldığı da verilen bilgi-
ler arasında. Türk yetkililer ise bu suçlamaları red-
detti.

Hatay'ı temsil eden muhalefet milletvekilleri de
Türk otoritelerinin İslâmcı savaşçıları sınır köylerine
transfer ettiklerini ve sava  larla dolu uçakların
Hatay havaalanına indirildiğini söyledi. Türk yetki-
liler, bu suçlamaları da reddettiler."

"Türk yetkiler son aylarda ABD'ye, Washing-
ton'ın muhalefete yeterince destek vermemesinin
a ınlıkları tetiklemi  olabileceğini söylediler. Yine
yetkililere göre  n saflardaki birlikler ABD'nin ken-
dilerini yarı yolda bıraktığına inanıyor.

ABD ve Türk yetkililere göre, Eylül ayında ABD
Dı ı leri Bakanı John Kerry ile bir araya gelen Ah-
met Davutoğlu, Türkiye'nin Suriye sınırındaki radi-
kaller nedeniyle endişeli olduğunu söyledi. ABD'li
yetkililere göre Türkler, ABD'nin muhalifleri halen
desteklediğinin Kerry tarafından yinelenmesini isti-
yor.

Üst düzey bir yönetim yetkilisi, Kerry'nin hâlen
muhaliflerin yanında olduğunu açıkça telaffuz etti-
Ėini, fakat "doğru kişilerin desteklenmesi gerektiği-
ni" söylediğini belirtti.

Türk ve ABD'li yetkililer Hakan Fidan'ın Eylül
ayında CIA Direktörü John Brennan ile Ulusal İstih-
barat Direktörü James Clapper ile de bir araya gel-
diğini söyledi ancak g r   me detayları hakkında
bilgi vermedi.

Üst düzey bir ABD'li yetkili, Fidan'ın birçok ulus-
lararası mevkida ı ile g c l  ilişkiler kurduğunu be-
lirtti. Öte yandan ABD istihbarat yetkililerinden biri
ise "dünyaya farklı g z l klerden baktıklarının"  ok
açık olduğunu söyledi."

Öte yandan Reuters Haber ajansı, Türkiye'nin dış
politikasında son dönemde gündemde olan "de-
Ėerli yalnızlık"ı değerlendirdi. Ajansın 19 Eylül 2013
tarihli değerlendirmesinde Ankara'da Suriye'nin as-

keri eylem çağrılarına takılması, Mısır'da da devrik Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye çok fazla bel bağlaması nedeniyle, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Ortadoğu'da devre dışı kaldığı öne sürüldü.

Nick Tattersall imzalı haber analizde, "değerli yalnızlık" terimini Dış Politika Danışmanı İbrahim Kalın'ın bir tweet'le ortaya attığı hatırlatılarak, "Kendisini 'değerli yalnızlık' içinde bulan Erdoğan, bir yandan Türkiye'deki bazı önemli Körfez yatırımcılarını yabancılaştırma bir yandan da uluslararası güçler ve Mısır'ın ordu destekli hükümeti nezdindeki nüfuzunu kaybetme riskini alıyor" denildi.

Tattersall, Türkiye'nin uzun bir süredir Batı'da demokrasi modeli olarak övüldüğünü ve Arap Baharı'nın demokrasi yanlısı protestoları sırasında önemli bir konuma geldiğini, ancak Erdoğan'ın Suriye'ye müdahale konusundaki ısrarlı çağrıları nedeniyle bu hafta Washington'la Moskova diplomatik seçenek üzerinde anlaşınca Türkiye'nin devre dışı kaldığını yazdı.

Haberde, Washington Yakın Doğu Enstitüsü'nden Soner Çağatay ve İstanbul Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi'nden Sinan Ülgen'in görüşlerine de yer verildi.

Analistlerin ortak kanısı şu: Türkiye tüm parasını aynı oyuncuya yatırdı. Libya'da da Mısır'da da Suriye'de de Müslüman Kardeşler ya da onlarla bağlantılı gruplara destek verdi. Müslüman Kardeşler'in başarısızlığı Türkiye'ye de zarar verdi. Suriye'de muhalifleri destekleyen Türkiye Körfez'deki Sünni ülkelerin desteğini alabilirdi. Ama Mısır'da askeri yönetimi İran karşısında bir müttefik olarak gören Körfez ülkeleri Türkiye'nin sert tavrından rahatsız oldu.

Türkiye'de önümüzdeki iki yılda yapılacak seçimlerde dış politikanın seçmenlerin kararında önemli yol oynamayacağı ancak kamuoyunda özellikle Suriye krizi sonucu bir şüphe olduğu da ifade edilen yazıda son olarak ABD ve Rusya'nın uzlaşması sonucu Türkiye'nin "figüran" konumuna düştüğü ifade edildi.

Hakiki haber kaynağımız dış basın oldu

Kapalı rejimlerde iç haber kaynaklarına asla güvenilmez, bu nedenle ülke hakkındaki pek çok gerçeği dış basından öğrenirsiniz.

Türkiye'de eski dönemleri bir yana bırakalım: 12 Mart ve 12 Eylül askeri rejimlerinde muhalif yurttaşların doğru haber kaynakları dış basındı. Görsel olanaklar bugünkü düzeyde olmadığından, ülke

siyaseti konusundaki gerçekleri dış radyo ve gazetelerden alırdık. Çoğu kısa dalgadan yayın yapan radyoları nasıl ilgiyle ve zorlukla dinlediğimizi hatırlayacağımız çoktur, Türkçeye çevrilip yerli basında yer almayan yabancı gazete ve dergileri yabancı dil bilenlerimiz izlerlerdi. Hatta o dönemlerin faşist rejimleri Türkiye hakkında hoşlanmadık haber ve yorumlar yayınlayan gazete ve dergilere yasak koyarlardı. Bizler de rejimin bu aptalca duyurularından yararlanıp o yayının o tarihli sayısını arayıp Türkiye'de el altından bulurduk veya yurt dışındaki tanıdıklarımızdan, hatta o derginin, gaze-tenin bizzat idarehanesinden temin ederdik.

Bugün Tayyip Erdoğan rejimi o yasakları koymıyor, zira İnternet sayesinde dış basını, hatta dış görsel medyayı izleyebiliyoruz. Onlar da Gezi Direnişinde sık sık gördüğümüz gibi o haber kaynaklarına küfredip duruyorlar. Uluslararası medyanın yanında küfürden nasibini almayan ne faiz lobisi kalıyor, ne de Türkiye'nin güçlenmesini hazmedemeyen Batılı devletler.

Oysa kendileri o devletlerin, o finans şirketlerin Türkiye'deki uzantılarıdır. Beyaz Saray'ın, ABD Merkez Bankası FED (Federal Reserve Bank) Başkanının ağzının içine bakarlar. Daha hükümet olmadan 2002 Ocak'ında Washington'a gidip George Walker Bush'a ubudiyet güvencesi vermişlerdir. [Ubudiyet kelimesi= Arapça'da "köle" anlamına gelir, din dilinde ise "kul" demektir.] Aynı yıl Kasım ayında seçimleri kazanınca firdolayı Avrupa'yı dolaşıp icâzet almışlardır.

Tayyip Erdoğan rejiminin Batı medyasına düşmanlığı Gezi Olaylarıyla sınırlı kalmadı. Suriye konusundaki tutumundaki haber ve yorumlar da rejimin hiç hoşuna gitmedi. Örneğin Wall Street Journal'ın yukarıda özetlediğimiz haber yorumuna da tepki gösterdi. Ahmet Davutoğlu "başbakanımızı, MİT Müsteşarımızı hedef alanlar zalimlerin yanındadırlar" dedi.

ABD'nin politikalarıyla Suriye'de muhalifleri destekleyenler, ABD tutum değiştirince ortada kaliverdiler ve bu durumu izâh eden gazetecilere sövmeye başladılar.

Besbelli ki, bundan sonra Tayyip Erdoğan'ın uluslararası yalnızlığına ve çıkmazına ilişkin haberleri dış basından öğrenmeye devam edeceğiz ve her defasında Tayyip Erdoğan'ın bakanları, gazetecileri o kaynaklara veryansın edecekler.

Kenan Evren rejiminde de öyle olmuştu.

İşte, İslâm mücahitleri

Tayyip Erdoğan İslâmcı katillerin Kenya'daki alış veriş merkezi ve Pakistan'daki kilise saldırılarında işledikleri toplu cinayetlerden bahisle İslâm'ın kan dökmeyeceğini, Müslümanlığın barış dini olduğunu söyledi. Oysa aynı şahsın Suriye'deki politikası hem Suriye'de, hem de Rojava'da (Batı Kürdistan'da) İslâmcı mücahitleri desteklemek, onlara silah, para, eğitim imkânları, tıbbi destek ve Türkiye sınırları içinde hareket serbestliği sağlamaktır. Nusra'nın Batı Kürdistan'da Kürtlere saldırıları, Resulayn'ın dış semtlerindeki ve Rojava köylerine saldırıları zaman zaman basında yer alıyor, bu konuda CNN-5NİK haber programında yerinden yapılmış söyleşiler görüntüleriyle 25 Eylül 2013'de yayınlandı.

Son olarak İslâm mücahitlerinin Ağustos'ta Kurban Bayramından başlayarak işledikleri insanlık suçları uluslararası nitelikli bir İnsan Hakları Belgesinde yer aldı.

İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) 11 Ekim'de yayınladığı raporda Suriye'nin Lazkiye vilayeti kırsalında 4 Ağustos 2013 tarihinde başlayan saldırılarda silahlı muhalif grupların en az 190 sivil öldürdüğünü, 200 kişiyi de rehin aldığını açıkladı. Hükümet yanlısı Alevi köylerinde en az 67 insan öldürüldü.

Çeşitli kaynaklardan edinilen bilgiye göre, muhalif gruplarda yer alan yabancı savaşçıların çoğu Suriye'ye Türkiye üzerinden giriyor. Silahlarını da Türkiye üzerinden sokuyorlar, para ve diğer ihtiyaçlarını da yine Türkiye'den karşılıyorlar, tıbbi yardıma ihtiyaç duyduklarında da yine Türkiye'ye çekiliyorlar, Türk hastanelerinde tedavi görüyorlar.

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün raporda Türkiye'ye yönelik uyarı ve tavsiyeleri var. Örgüt Türkiye'ye, sınır devriyelerinin artırılmasını ve Suriye'de sistematik insan hakları ihlallerine karıştığına dair güvenilir bilginin var olduğu gruplara mensup savaşçıların ve bu savaşçılara ulaştırılan silahların ülkeye giriş ve hareketlerinin kısıtlanması gerektiğini söylüyor.

Ayrıca, evrensel yargı yetkisi ilkesi ve ulusal yasaları uyarınca, Türkiye'nin, Suriye'de savaş suçu ve insanlığa karşı suç işlediğinden, bu suçların işlenmesine iştirak ettiğinden şüphelenilen veya komuta sorumluluğuna sahip kişileri soruşturma ve kovuşturma sorumluluğu bulunduğunu da hatırlatıyor.

105 sayfalık "'Kanlarını hâlâ görebilirsin': Muhalif Güçlerin Lazkiye Kırsalında Gerçekleştirdiği İnfazlar, Rastgele Ateş Açmalar ve Rehin Almalar" başlıklı raporda operasyonun ilk günü olan 4 Ağustos'ta sivillerin öldürüldüğüne dair kanıtlar sunuluyor. Saldırıda rol alan Irak ve Şam İslâm

Devleti ile Muhacir ve Ensar Ordusu adlı iki muhalif grup büyük çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan rehineleri hâlâ elinde tutmaktalar.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, elde edilen bulgulara göre, öldürmeler, rehin almalar ve diğer ihlallerin, savaş suçu ve insanlığa karşı işlenen suç oluşturacak nitelikler taşıdığını de vurguluyor.

İnsan Hakları İzleme Örgütü Orta Doğu Direktör Vekili Joe Stork "Bu ihlaller bir takım kendini bilmez savaşçıların yaptığı münferit vakalar değildir" diyerek, "bu operasyonun Alevi köylerinde yaşayan sivil halka yönelik eşgüdümlü ve planlı bir saldırı" olduğuna dikkat çekiyor.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, kurbanlara biraz olsun adalet sağlanması için BM Güvenlik Konseyi'nin Suriye'yi derhal Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne (UCM) sevk etmesi gerektiğini söyledi. Örgüt, Suriye hükümet güçlerinin işlediği savaş suçları ve insanlığa karşı işlenmiş suçları da belgeleyerek kamuoyuna duyurmuştu.

İnsan Hakları İzleme Örgütü bu raporu hazırlarken bir saha araştırması yürüttü ve aralarında saldırılardan kurtulan köy sakinleri, acil müdahale ekibi ve hem hükümet hem muhalefetten savaşçı ve aktivistlerin bulunduğu otuz beşi aşkın kişiyle görüşmeler yaptı.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, muhalif grupların 18 Ağustos'a kadar sürdürdükleri ve "Müminlerin annesi Ayşe'nin soyundan gelenlerin savaşı," "Baruda saldırısı" veya "sahili özgürleştirme operasyonu" olarak adlandırdıkları operasyona en az 20 farklı silahlı muhalif grubun katıldığını ortaya çıkardı. Bu grupların tamamının veya çoğunun, ihlallerin büyük bir bölümünün gerçekleştirildiği anlaşılan 4 Ağustos günü köylerde bulunup bulunmadığı ise henüz bilinmiyor.

Ancak operasyon için kaynak yaratan, örgütleyen ve operasyonun icracısı olan esas beş grubun, başlangıç tarihi olan 4 Ağustos'tan itibaren saldırılarda hazır bulunduğu açıklıkla biliniyor. Bu gruplar Ahrar El Şam, Irak ve Şam İslâm Devleti (İŞİD), El Nusra Cephesi, Muhacir ve Ensar Ordusu ve Sukur El İz. İnsan Hakları İzleme Örgütü yaptığı çok sayıda görüşmeye ve saha araştırmasına, ayrıca muhaliflerin açıklamalarının ve ilgili videoların incelenmesine dayanarak, bu beş grubun savaş suçu niteliği taşıyabilecek kimi olaylardan sorumlu olduğu sonucuna vardı.

Saha araştırması, tanık ifadeleri, video ve fotoğraflar ile hastane kayıtlarının incelenmesi sonucunda, İnsan Hakları İzleme Örgütü, teşhis edilen 190 sivil ölüden en az 67'sinin muhalif güçlerce hukuka aykırı olarak öldürüldüğünü saptadı. Geriye kalan 123 sivilin tam olarak hangi koşullar

da öldürüldüğünü ve hukuk dışı öldürme kurbanı olup olmadıklarını değerlendirebilmek için daha fazla araştırma yapılması gerekiyor.

Çok sayıda sivilin öldürülmesi, kayıt altına alınan yaraların nitelikleri -çoklu kurşun yarası ve delici alet yarası gibi - ve ölenlerin 43'ünün kadın, çocuk ve yaşlı olması, muhalif güçlerin kurbanların çoğunu ya kasıtlı olarak ya da hedef gözetmeksizin açılan ateş sonucu öldürdüğüne işaret ediyor.

Muhalif grupların operasyon sırasında gerçekleştirdiği ihlallerin kapsam ve şekli, bunların sistematik ve sivil halka yönelik planlı bir saldırının parçası olduğunu düşündürüyor. İnsan Hakları İzleme Örgütü kanıtların, muhalif güçlerin 4 Ağustos günü ve sonrası gerçekleştirdiği öldürmeler, rehin almalar ve diğer ihlallerin insanlığa karşı işlenen suç kapsamına girdiğine dair kuvvetli işaretler olduğunu bildirdi.

Ahrar El Şam, Irak ve Şam İslâm Devleti, El Nusra Cephesi, Muhacir ve Ensar Ordusu ile Sukur el İz'in operasyona liderlik eden yerel ve üst düzey komutanları, Lazkiye'de vuku bulan öldürmeler, rehin almalar ve diğer ihlallerin cezai sorumluluğunu taşıyabilir. Gerek savaş suçları gerek insanlığa karşı işlenen suçlarda "komuta sorumluluğu" ilkesi, askeri komutanlar ve fiilen komutaları ve kontrolleri altındaki kuvvetlerce işlenen suçlardan cezai olarak sorumlu tutulabilecek diğer yetki sahipleri için geçerlidir.

Bu ilke, komutanların astlarınca işlenen suçları bildiği veya bilmesi gerektiği, ama suçların işlenmesini önlemediği veya sorumluları yargılanmaları için teslim etmediği durumlarda da geçerlidir. Doğrudan ihlalleri gerçekleştiren veya emreden bu grupların yanı sıra ve diğer grupların savaşçıları da yaptıklarından cezai anlamda sorumlu tutulmalıdır.

İnsan Hakları İzleme Örgütü daha önce Suriye hükümeti ve hükümet yanlısı güçlerin gerçekleştirdiği savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçları belgelemişti. Bu suçlar arasında, Daraya (Şam'ın banliyösü) ve Tartus, Humus ve İdlib vilayetlerinde olduğu gibi, kara harekâtlarının ardından uygulanan sistematik işkence, kısa yoldan ve yargısız infazlar bulunuyor. Öte yandan, muhalif güçlerin gerçekleştirdiği ihlaller, Suriye hükümetinin uyguladığı ihlalleri hiç bir biçimde meşru kılamaz.

BM Güvenlik Konseyi, haklarında yaygın ve sistematik ihlâl veya insanlığa karşı suç işlediğine dair güvenilir kanıt bulunan gruplara hangi tarafta yer aldıklarına bakmaksızın silah ambargosu uygulamalıdır. İnsan Hakları İzleme Örgütü ayrıca, BM Güvenlik Konseyi'ne tüm taraflarca gerçekleştirilen ihlallerin kurbanları açısından adaletin sağlanması için Suriye'deki durumu UCM'ne sevk etme çağrısında bulunuyor.

Stork "Suriye'deki savaş suçları ve insanlığa

karşı işlenen suçların kurbanları, uzun süredir Güvenlik Konseyi'nden bu korkunç ihlallerin sorumlularından hesap sorulacağına dair net bir mesaj gelmesini bekliyor. Durumu UCM'ne sevk etmek için geç bile kalındı" dedi.

Saldırılarla ilgili detaylar ve tavsiyeler için lütfen şu kaynaklara bakılabilir:

"Kanlarını hâlâ görebilirsin": Muhalif Güçlerin Lazkiye Kırsalında Gerçekleştirdiği İnfazlar, Rastgele Ateş Açmalar ve Rehin Almalar" raporuna ulaşmak için:

<http://hrw.org/node/119675/>

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün Suriye'yle ilgili tüm raporları için:

<http://www.hrw.org/en/middle-eastn-africa/syria>

Daha fazla bilgi için:

Beyrut, Lama Fakih (İngilizce, Arapça): +961-390-0105 (cep); veya fakihl@hrw.org
Washington, DC, Joe Stork (İngilizce): +1-202-612-4327; veya +1-202-299-4925 (cep); veya storkj@hrw.org
Washington, DC, Sarah Margon (İngilizce): +1-202-612-4326; veya +1-917-362-2098 (cep); veya margons@hrw.org
Amsterdam, Fred Abrahams (İngilizce, Almanca): +49-176-314-652-69 (mobile); veya abrahamf@hrw.org
New York, Philippe Bolopion (Fransızca, İngilizce): +1-917-734-3201 (cep); veya bolopion@hrw.org
New York, Balkees Jarrah (İngilizce): +202-841-7398 (cep); veya jarrahb@hrw.org
New York, Tamara Alrifai (İngilizce, Arapça, Fransızca, İspanyolca): +1-646-309-8896 (cep); veya alrifat@hrw.org
New York, Priyanka Motaparthi (İngilizce, Arapça): +1-646-204-5996 (cep); veya motapap@hrw.org
İstanbul, Emma Sinclair-Webb (İngilizce, Türkçe): +90-538-972-4486 (cep); veya sinclair@hrw.org
Berlin, Wenzel Michalski (İngilizce, Almanca): +49-151-4192-4256 (cep); veya michalw@hrw.org
Oslo, Ole Solvang (İngilizce, Norveççe): +47 97588084; veya +1-917-385-2642; veya solvano@hrw.org
Paris, Jean-Marie Fardeau (Fransızca, İngilizce, Portekizce): +33-143-595-531; veya +33-645-852-487 (cep); veya fardeaj@hrw.org
Paris, Anna Neistat (İngilizce, Rusça, Fransızca): +33-658-053-769; veya +1-917-362-6981; or neistaa@hrw.org

Saldırı ve Öldürmeler:

Muhafif mücahitler Ramazan Bayramı'nın ilk günü olan 4 Ağustos sabahı, saat 4:30-5.00 arasında ilk saldırıyı gerçekleştirdiler. Savaşçılar, bölgeyi muhafaza etmekte olan hükümet ordusunun bulunduğu noktaları aştıktan sonra ondan fazla Alevi köyüne girdiler. Hükümet bölgeyi tekrar ele geçirebilmek amacıyla 5 Ağustos'ta bir karşı saldırı başlattı ve 18 Ağustos itibarıyla tüm bölgenin kontrolünü geri aldı.

Ayrı ayrı yapılan görüşmelerde bölge sakinlerinin yanı sıra, bölgede görev yapan hükümete bağlı askeri bir istihbarat görevlisi, İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne muhalif grup savaşçıların ilk olarak hükümet askerlerinin konuşlandığı Baruda'nın Şeyh Nabhan bölgesine girdiklerini söyledi. Burayı ve civardaki diğer askeri noktaları ele geçirdikten sonra muhalif güçler Baruda, Nebete, Hambuşi, Bluta, Ebu Mekke, Beyt Şakuhi, Aramo, Bremse, Esterbe, Obein ve Karata köylerine saldırdılar. İlerleyen günlerde muhalif savaşçılar Kale, Talla ve Kafraya'nın kontrolünü de ele geçirdiler.

Bu köylerin sekizinde yaşayan 14 kişi İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne silah ve top atışı sesleriyle köye giren muhalif savaşçıların gürültüleriyle uyandıklarını söyledi. Tanıklar köylülerin, muhalif savaşçılar etrafa saldırıp gelişigüzel ateş eder ve bazen de köylüleri hedef alarak vururken, telaş içinde kaçmaya çalıştıklarını anlattılar.

Kimi durumlarda muhalif savaşçılar tüm bir aileyi infaz etti veya öldürdü. Bazen de hayatta kalabilen aile üyeleri sevdiklerini arkada bırakmak zorunda kaldı. Bluta ve Hambuşi köyleri arasındaki mezrada yaşayan bir kişi, muhalif savaşçılar oturdukları mahalleye girdiğinde annesiyle birlikte kaçtıklarını ve yaşlı babasıyla gözleri görmeyen halasını fiziksel sorunları sebebiyle geride bırakmak zorunda kaldıklarını anlattı. Hükümetin bölgede kontrolü tekrar ele geçirmesinden sonra mahalleye döndüğünde ise babasının ve halasının öldürülmüş olduklarını gördü:

"Annem evde benim yanımdaydı. İlk o çıktı, ben de arkasındaydım. Hemen önümüzde üç savaşçı gördük ve sonra evin arkasından vadiye doğru yaya olarak kaçtık. Gördüğüm üç savaşçı tepeden tırnağa siyah giymişti. Bize iki ayrı yönden ateş ediyorlardı. Makineli tüfekleri ve keskin

nişancıları vardı. Abim de aşağı gelerek bizimle birlikte saklandı. Biz saklandık, ama babam evde kaldı. Yatağındayken öldürmüşler. 80 yaşında gözleri görmeyen halam da odasında öldürülmüş. Adı Nesibe'ydi".

Ayrı ayrı görüşülen 14 köy sakini ve ilk müdahaleciler İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, köylerde şahit oldukları infazları ve infaz edildiğine dair izler taşıyan cesetler gördüklerini anlattılar. Kimi cesetler bağlanmış durumdaydı, kimilerininse başları kesilmişti. Kırıldan yaralı ve ölülerin getirildiği Lazkiye Ulusal Hastanesi'nde çalışan bir doktor İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, hastaneye 4-18 Ağustos operasyonu sırasında öldürülmüş 205 sivilin getirildiğini söyledi.

Doktorun İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne gösterdiği, hastane tarafından hazırlanan 26 Ağustos tarihli bir tıbbi raporda şu ifadeler yer alıyordu: "[cesetlerin] birçoğunda sivri bir aletle açılmış kesiklere ilaveten, tüm bedene yayılmış

çoklu kurşun yaraları bulunuyordu... Birçok cesette ise başların kesik olduğunu gözlemlendi... Bazı cesetlerin tamamen kömürleştiği bazılarının ise ayaklarının bağlı olduğu görüldü..." Raporda, gözlemlenen çürüme düzeyinin kurbanların 4 Ağustos civarında öldürüldüğü tahminiyle uyumlu olduğu da ifade ediliyor.

Rehin Almalar

Aralarında müzakerelere katılan Lazkiyeli bir muhalif ordu subayının da bulunduğu muhalefet kaynaklarına göre, Irak ve Şam İslâm Devleti ile Muhacir ve Ensar Ordusu, Alevi köylerinden büyük çoğunluğu kadın ve çocuk olan 200'den fazla sivil rehine olarak tutuyor.

Lazkiye kırsalında yaşayan dokuz kişi birbirlerinden bağımsız olarak İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne akrabalarının rehine olarak alıkondüğünü söyledi. Aralarından üçü ise YouTube sitesinde 7 Eylül tarihinde yayınlanan bir videoda, arkaplanda akrabalarını gördüklerini kaydettiler. Söz konusu videoda, Muhacir ve Ensar Ordusu yerel lideri Libyalı Abu Şuayib'in rehine olarak tutmakta olduğu siviller gösteriliyor.

Baruda sâkinlerinden biri de İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne, kayıp 23 akrabasından kimilerini YouTube'da yayınlanan videoda gördüğünü söy-

ledi: "[infaz edilen] abimin en büyük oğlu daha yeni okula başlayacaktı... Biri altı diğeri dört bu-
çuk yaşında iki oğlu var."

Bölgede yaşayan başka tanıklar da İnsan Hak-
ları İzleme Örgütü'ne muhalif savaşıların saldı-
rıkları ailelerin yetişkin erkeklerini infaz edip, ka-
dın ve çocuklarını rehin aldığı vakalardan söz et-
tiler.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, ellerinde rehine
bulunan grupların bu kişilere insani muamele
edilmesini güvence altına alması ve bu kişileri
derhal serbest bırakması gerektiğini söyledi. Bu
gruplar üstünde etkisi olan ülkelerin, söz konusu
grupları ellerindeki rehineleri serbest bırakmaları
için teşvik etmeleri gerekiyor.

Saldırılarda mücahitlerin yaptığı bazı zulümle-
rin mezhep saikiyle işlendiği de net olarak görü-
lüyor. Örneğin muhalif savaşılar Baruda'da kasıt-
lı olarak bir Alevi ziyaretgâhını (dini şahsiyetlerin
gömlüğü olduğu yer) tahrip ettiler. Anlaşıldığı kadarıyla
burada gömlü olan şahsın mezarı da yine sa-
vaşılar tarafından tahrip edilmek üzere kasıtlı
olarak açıldı. Muhalif savaşılar 4 Ağustos günü
Baruda yerel Alevi dini li-deri ve makam yönetici-
si Şeyh Bader Gazzal'ı kaçırmak için infaz ettiler. El-
Nusra Cephesi adlı muhalif grup ise, gruba ait ol-
duğu düşünülen bir web sitesinde yaptığı açıkla-
mada, eski Suriye başkanı Hafız Esad'ın danışma-
nı Fadl Gazzal'ın akrabası olan şeyhin, Suriye hü-
kümetini desteklediği için El-Nusra üyeleri tarafın-
dan infaz edildiğini kabul etti.

Komşu Ülkeler ve İlgili Diğer Hükümetlere Yönelik Tavsiyeler

İnsan Hakları İzleme Örgütü, silahlı muhalifler
üzerinde nüfuzu bulunan ilgili tüm hükümetlerin
bu gruplara, halka yönelik kasıtlı, hedef gözet-
meden ve orantısız saldırılarını sona erdirmesi
için baskı yapmaları gerektiğini ifade etti. Ayır-
ca, savaş suçları ve insanlığa karşı suç işledik-
lerine dair inandırıcı deliller bulunan gruplara,
tüm hükümet, şirket ve kişiler tarafından silah,
mühimmat ve malzeme satışı veya temininden
de vazgeçilmesi gerekiyor.

Söz konusu beş gruba verilen her türlü des-
tek, söz konusu suçları işlemekten vazgeçince-
ye ve örgüt içindeki sorumlulardan tam ve ge-
rektiği biçimde hesap soruluncaya kadar kesil-
melidir. Bu gruplara silah ve askeri destek sağ-
layan veya satan herkes savaş suçlarına ve in-
sanlığa karşı işlenen suçlara iştirak etmiş sayı-
labilir.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, hükümetlerin
ayrıca bu gruplara silah, mühimmat ve diğer
malzeme nakledilmesi için ülke topraklarının
kullanılmasına izin vermemesi gerektiğini de
söyledi.

Örgüt, BM Güvenlik Konseyi ve Türkiye'nin
müttefiklerinin, Türkiye'ye ülke topraklarının bu
ihlâlciler gruplara silah iletmek için kullanılmadı-
ğından emin olmak için daha fazla çaba göster-
mesi yönünde çağrıda bulunmaları gerektiğini
vurguladı.

Finansörler ve kaynak yaratanlarla muhalif
aktivist ve mücahitlerin beyanları, Lazkiye saldı-
rısı için kullanılan fonun en azından bir bölümü-
nün Kuveyt ve diğer Körfez ülkelerinde yaşayan
kişilerden geldiğini ortaya koyuyor. Hükümetler,
Körfez ülkelerinde ikamet eden kişilerden siste-
matik insan hakları ihlallerine karıştığına dair
güçlü kanaat oluşan gruplara yapılan para
transferini kısıtlamak zorundadırlar.

İnsan Hakları İzleme Örgütü, evrensel yargı
kurallarının, özellikle de başka uygulanabilir
adalet seçeneğinin olmadığı durumlarda, kor-
kunc ihlallerin cezasız kalmasına karşı önemli
bir dayanak teşkil ettiğine de dikkat çekti. Tür-
kiye gibi ülkeler, haklarında Suriye'de yaşatılan
zulümle bağlantılı olduğuna dair güvenilir bilgi
olan kişileri soruşturmalı ve insan hakları ihlâl-
cileri için güvenli bir sığınak olmaktan kaçın-
malıdır.

***Video filmi izlemek için: <http://youtu.be/U1oDo-wj8A>

***Ham görüntüleri indirmek için: <http://multimedia.hrw.org/distribute/trqlypviwn>

NOT: İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün bundan sonraki basılı
açıklamalarını edinmek isteyenler

Human Rights Watch, 350 5th Ave, New York, NY 10118-0110
United States adresine başvurabilirler.

Alevilikle Sünniliği "görücü" usulüyle evlendirmek istiyorlar

Esat Korkmaz

Cem Vakfı Genel Başkanı İzzettin Doğan Fethullah Gülen'le el ele vermiş; Alevileri ve Sünnileri ortak bir projede buluşturuyor. Gülen'den "gelen" ve İzzettin Doğan tarafından kabul edilen proje kapsamında, camii, cemevi ve aşevi aynı mekânda yan yana bulunacak. Tüm giderlerinin Gülen Cemaati'nce karşılanacak olan projenin temeli 8 Eylül'de Ankara'da atılacak.

Bunun ne anlama geldiği açık: İzzettin Doğan ve Fethullah Gülen aracılığıyla Alevilikle Sünnilik "görücü" usulüyle evlendirmeye çalışılıyor. Böylece Sünnilikle "akrabalık" kurulacak, başkaldırı kültürünün taşıyıcıları olarak Aleviler "terbiye" edilecek ve hem "Allah'ın-Peygamber'in" hem de "devletin" gelecek projelerinde "sorunsuz" kullanılacak: Devletsiz-Peygambersiz Alevilik, "devletli ve peygamberli" olacak.

Biz diyoruz ki bu "evlilikte bir tecavüz olayı" var. Aymazlığımızı sürdürürsek yakın gelecekte bu "tecavüz olayı"nın çocukları "Ben Aleviyim", diye karşımıza çıkacak ve bizleri "mekânlarımızdan kovacak" ve Aleviliği "altın tepside" egemenlere sunacak.

O günler gelmeden Alevi burjuvazisinin temsilcisi İzzettin Doğan'a ve bağlılarına, örgüt "donuna dökülerek" davranışlarının "payını" verelim. Unutmayalım; Alevilik "bilme" kültürü değil, "değiştirme" kültürüdür: Aleviliği, devlete-Allah'a-Peygamber'e "pazarlamaya" çalışan kendi burjuvalarımıza davranışlarının karşılığını "davranış" olarak yaşama taşıyalım. Davranışlarının "payını" verirken bilme kültürünün araçları arasına giren "basın açıklaması vb." ile yetinmeyelim, değiştirme kültürünün yol insanları olarak, "sınıf yoğun halk katının" özlemlerini içselleştirelim ve kendi burjuvalarımıza "karşı" eyleme geçelim. Alevilik "sınıfsal bir ihtiyaçtan" doğmuştur, bu ihtiyacı "kirlitemeyelim."

Camiyi Alevilerin kafasına sokmak

Aleviler, yaklaşık 300 yıllık bir süreç içinde, "Geriye Dönüş Tapımı"nın izinde, egemen sınıfın ilahi ideolojisi durumunda bulunan İslamiyeti, "tersine dönüşüme" uğratarak, yani metafizik tanrıyı, onun peygamberini, kitabını inkâr ederek insanı "Konuşan Tanrı", peygamberini "mürşit" yaptılar. Varolma nedenleri olan "sınıfsal" gerçekliğin kendilerine yüklediği sorumluluğun gereği olarak

tektanrıci dini ve ilkelerini "iptal" edip inancı "neden" durumundan "sonuç" durumuna taşıdılar; vahdet-i mevcutçu anlayışla bilinci-inancı "bâtınî felsefe" olarak örgütlediler. Örgütledikleri felsefenin-inancın ibadeti "cem", ibadet yeri de "cemevidir". Cemevi sadece "kutsama" temelli ritüellerin yapıldığı bir yer değildir: Devletsiz bir kültür olduğu için Aleviler açısından "cemevi" aynı zamanda "yazısız ama yaptırımı olan yasaların üretildiği, bu yasalara uymayanların cezalandırıldığı", bir mekân, kurumdur. Bu durum öylesine "içselleştirilmiştir" ki kendini İslamın "özü" olarak gören Alevi de, kendisini İslamın dışında "bağımsız bir dinin" parçası olarak gören Alevi de, kendisini "Geriye Dönüşle" İslamiyeti tersine dönüşüme uğratan, burjuva aydınlanmasını "kırıp" toplumcu aydınlanmayla "buluşmaya" çalışan "bâtınî-heterodoksi" nitelikte bir toplumsal yapının parçası olarak gören Alevi de "camiye gitmez"; yani "camiye sokamazsınız Aleviyi"; onlar için ibadet "cem", ibadet yeri de "cemevidir". Sanki egemen sınıf-yargı, bunun farkına varmış gibi: "Madem ki Alevileri camilere sokamıyoruz; öyleyse camileri Alevilerin kafasına sokalım", (1) anlayışını yaşama taşıdılar. İşte, "Devletin Alevisi" olmak isteyenler, "camiye gitmemekle birlikte kafalarına cami sokulan ya da aynı mekânda saf tutan Alevilerdir".

Geçmişini yiyen bir Alevilik geleceğini boğar

Aleviler, dünün acılarına-anılarına ve kavgalarına bağlıdır; bunlardan sıyrılarak geleceğe bakmasını genellikle "beceremezler"; belirleyici, animatıcı ve akılcı bir sürüklemeyle hep düne, geçmişe "taşır" insanı. Ama biz biliyoruz ki geçmiş olayların tarihsel özelliği, ancak "geleceğe katkıları" ortaya çıktığında tam olarak anlaşılabilir. Bu toprağın en gerçekçi "politikası" olan Alevi tarihinin "gelecek zamanını" yaşıyoruz. Söyleyecek çok sözümüz olmalı. Geçmişimize "vurgunuz"; anlıyoruz ama geleceğimize "vurgun" olmazsak, günümüzü "kurmakta" zorlanırsınız. Tarihimize ilgisizliğimiz "suçluluğa" dönüşmeden sıkıntılarımızı "lokma" yapıp, yani sıkıntılarımıza "çözüm yollarını üretip", umutlarımızı "evrenselleştirmek" durumundayız.

"Terbiye olmak" isteyenlere sözümüz yok. Terbiye olmak istemeyenlere "animsama" anlamında,

Alevi "hesaplaşmasının" nereden nasıl yapılacağını kısaca aktaralım istedik: Çünkü hangi "gerekçe"yle yapılırsa yapılsın "geçmişini yiyen bir Alevilik, geleceğini boğar".

Aleviliği yaratan insanların Müslümanlıkla kitlesel düzeyde "tanıştıkları" dönemlerde Sünni Ortodoks ilkeler, toplumsal düzeyde "uygarlığı çelmelemeye" çalışan, aklın kılavuzluğunu hiçe sayan, düşüncüyü ve bilimi "ters dönüşüm"le "dogmalar"ın hizmetine sokan, "halk çalışsın yönetenler yesin" düzeninin sürdürülmesinden yana olan bir "inanç ağırlığı"na, bir "resmi dinsel ideoloji"ye dönüşmüştü.

Alevilik, bu "inanç ağırlığı", bu "resmi dinsel ideoloji" altında ezilen, horlanan, yabancılaşan Anadolu insanının özgürleşme; bağımsız düşünme, haksızlığa, sömürüye başkaldırma eylemleri "eşliği"nde geçmişten sızan ve geleceği aydınlatan bir "ışık" olarak belirdi. Tanrı'yı, insan aracılığıyla konuşan, söyleyen, davranan bir eylemin içine "soktu"; insanı, şeriat varlığından, bir "yorum", bir "yetenek" varlığına yükseltti ve onu, yaşama, yaşamdan kaynağını alan bir geleceğe bağladı. Ama hiçbir zaman değişmezliğe tutsak etmedi; "doğru düşünme-doğru konuşma-doğru eylem" üçlemesinin yönlendiriciliğinden inandığı gibi davranmasını, düşündüğü gibi yaşamasını sağladı.

Aleviler, "kurtarıcı bātını bilinçle" donanmış "gönül erleri"nin kurmaylığında; bir yandan, "inanç susuzluğu"na ve özlemlerine yanıt verecek bir "sezgisel akıl dünyası" yaratarak şeriata tavır alırken, diğer yandan, doğanın ve toplumun gereklerine göre düzenlenecek bir yaşam, yaşama ortamı için egemene "isyan" ettiler.

Kıyım uğramalarına karşın kan akıtmadan "gönül suyu" sunarak, Anadolu'yu içten ele geçirdiler; Anadolu insanıyla içli-dışlı, senli-benli oldular.

Anadolu insanı bu yolda özlemini, sevgisini "gönül erleri" biçiminde "kişileştirdi" ve onlara "olağanüstü", "insanüstü" yetiler verdi. İnanç zenginliğini, insan sıcaklığını, eşitsizliğe, sömürüye ve baskıya duyarlılığı kucaklayan "kutsal" bir "kültür" yarattı. Bu yolla Aleviliği, insanı insan yapan "özgürlüğü", toplumu toplum yapan "demokrasiyi" ve direnmeyi olanaklı kılan "dayanışmayı" üretmenin; bu dünya sorunlarını bu dünyada çözmenin, hesaplaşmayı "burada" yapmanın; güzelliği, erdemi, mutluluğu, doğruluğu, saygıyı, sevgiyi, "düş ürünü" bir dünyada değil, "yaşanılan yerde"

aramanın bir "aracı" durumuna getirdi.

Bu gelişme, toplumda ezilen, sömürülen katmanlar, sınıflar temelinde "çıkarları" ve "umutları" bir olan, aynı geleceğe koşan Alevi-Sünni tüm insanları kucaklayan; genelde "din kardeşliğini", özelde "Alevi-Alevi/Sünni-Sünni kardeşliğini" yaylaştıran; "özgür birey"i, "özgür yurttaş"ın öne çıkıttığı gerçek Alevi-Sünni kardeşliğinin madde ve düşünsel temellerini de yarattı.

Anadolu Alevilerinin bu "anahtar konumu"; ekonomiyi ve politikayı güden egemen güçler için her zaman bir korku kaynağı oldu. Bu nedenle her Alevi bu konumunun bilincinde olmalı, sorumlu düşünmeli, sorumlu davranmalıdır.

Unutmayalım Aleviler, düşüncelerinden dolayı "dinsiz" olarak değil, toplum düzenini "maddeci bir yaşama anlayışı" üzerine oturtmak isteyen, inançlarını ise bu isteklerini tavıra, eyleme, davranışa dönüştüren bir "manevi güç" olarak gören "devrimciler, ilericiler, aydınlık insanlar" olarak algılanmak, şayet yargılanmak gerekiyorsa böyle yargılanmak istiyorlar.

(1) Bu saptama bildiğim kadarıyla ilk kez Emekçi tarafından yapılmıştı.

ODTÜ yalanıyla yine mağduru oynadılar

A KP ve medyası burjuva politikasının bütün çirkinliklerini sergilemeye devam ediyor. Üniversite dışından gelmiş Nurcuların ODTÜ'de kendi yurtlarının öğrenci avlama faaliyetine bir grup öğrencinin gösterdiği tepki büyük bir utanmazlıkla "türbanlı kızlarımıza saldırıldı" diye tanıtılıyor.

Böyle diyen önce medyaydı. Ama derhal Abdullah Gül kınayıcı bir açıklama yaptı. Hemen arkasından Tayyip Erdoğan St. Petersburg'dan konuştu, türbanlı öğrencilere saldırıldığını ileri sürdü, olayı "solun başkalarını ötekileştirmesi" diye nitelendi.

Bu kadarla da kalmadı, ODTÜ'deki özel güvenlik görevlilerini suçladı ve "Üniversitede polis bulundurmamak gereğini her zaman söylüyorum, bu olay haklı olduğumu ortaya koydu" dedi.

Medyanın yaygarasından Kılıçdaroğlu bile gaza geldi, olayı araştırmadan -sanki başörtülü öğrenciler hedef alınmış gibi-"okumak bir haktır, kimse engelleyemez, engellememelidir" dedi.

Oysa kimsenin kimseyi okumaktan alıkoyduğu yoktu, protesto olayı başörtülü öğrencilere tahammülsüzlük değildi: Yerleşkeden kovulanlar da öğrenci değildi. Öfke uyandıran ODTÜ dışından Nurcu kadınların, Nurculara ait İpek, Koza vb. adlı yurtlara kız öğrenci kaydetme faaliyetiydi.

Yaptıkları ticari bir çalışma da değildi, İslamcılar yalanla, dolanla, kandırmacayla dolu ideolojik faaliyetiydi.

Olaya duyulan tepkinin artmasının nedeni yurtlarına öğrenci kaydetmeye gelen Nurcu kadınların "ODTÜ yurtlarında fuhuş yapıyor, hamile kalan kızlar cenin düşürüyorlar" demeleriydi.

Türkiye'de İslamiyet kökenli namus anlayışı belden aşağı olduğu için, toplumdaki önyargının etkisiyle ODTÜ'lü kız öğrenciler tabii ki bu laflara tepki duydular ve kara propaganda saydılar. Ayrıca söylenenler yalandı. Gericiler, İslamcılar eski yıllarda aynı lafları Köy Enstitüleri için ederlerdi. Şimdi üniversite yurtlarından kız öğrenci kapmak için ediyorlar. Aradan 70 yıl geçti, gerici yalanlar, dedikodular değişmiyor. Çünkü zihniyet aynı kalıyor.

Medyadaki en hızlı Tayyip Erdoğancılardan biri olan -ve meslektaşlarının ROK diye andıkları, TV programlarında spor dâhil her zaman bağırıp çağırarak, söz kesen, konuşmacılar tarafından sık sık "sus Rasim" diye susturulan, ama 1 dakika geçmeden tekrar aynı şeyi yapan, dahası da bir toplantıda gazetecilerin yanında değil, Tayyip Erdoğan ve ricalinin yanında protokolde oturmayı şeref sanan-gazeteci ODTÜ olayını "faşizm" diye nitelendi.

Bekir Bozdağ da öyle dedi. YÖK Başkanı Gökhan Çetinsaya da.

C. Başkanı ve Başbakan dâhil olmak üzere türban söylemi AKP'nin bir türlü ardı arkası kesilmeyen mağduriyetidir. İslamcı yurtlara öğrenci bulmak için yapılan propagandaya tepkiye "türbanlı kızlarımıza saldırıldı" denilmesi aynı mağduriyet propagandasıdır.

Oysa defalarca söyledik: Başörtülü kızlar "türban yaşayını" protesto ederlerken, yanlarında başı örtülü kız öğrencilerden fazla, mini etekli kızlar vardı.

Nasıl ki, Gezi Direnişi günlerinde "Kabataş'da türbanlı bir kadına saldırıldı" lafları (İslamcı gaze-

teci Elif Çakır'ın "belden yukarısı çıplak, eldivenli 70 kadar erkektiler, üzerime işediler, devrim yapacağız dediler" şeklinde Zehra D. adlı kadının ağzından aktardığı yalanlar) haftalarca sürdürüldüyse ve AKP hükümetinin İstanbul Valisi "elde mevcut hiçbir görüntü yok" diyerek yalanı mecburen teşhir ettiyse, şu anda ODTÜ olayı, yarın bir başkası aynı dezenformasyonun bir parçası olacak.

Mağduriyet oyunu devam edecek.

Ülkenin bu kadar ekonomik ve sosyal sorunu varken AKP şeflerinin konuyu türban konusuna çekmeleri, toplumu bununla meşgul etmeleri de bir başka oyunbazlıktır.

Kemalistler kamuya ait yüksek öğrenim kurumlarında başörtüsünü yasaklayarak geçtiğimiz yıllarda bu fırsatı İslamcılarının eline vermişlerdir, onlar da yıllardır konuyu tepe tepe kullanmaktadır. Böylece, insanlar ne doların 207 liraya yükselmesiyle, ne cari açığın artmasıyla ilgilenecekler, ne de kendi ekonomik sorunlarını düşünecekler, "cambaza bakacaklar."

Baksınlar bakalım. Ne zamana kadar? AKP'nin ekonomik politikaları geniş kitlelerin kesesini yaman vuruncaya, ekonomik sıkıntı milyonlarca insanın kafasına dank edinceye kadar. Nasıl ki, 1983 sonunda % 44 oyla 1. Parti çıkan Turgut Özal, 1989 Mart'ında % 21 oyla 3. Parti durumuna düşmüş ve aynı yıl selâmeti Çankaya'ya kaçmakta bulunmuş idiyse, "sandık, sandık" diyen Tayyip Erdoğan da bir gün sandıktan kaçacaktır.

Tayyip Erdoğan'ın üniversiteye polis yerleştirme konusunda yalanın üzerine atlaması niyeti ve tıynetini ortaya koyuyor. Güvenlikçilerin görevlerini yapmadıkları iddiası de gerçek dışı Olaya müdahale eden güvenlik görevlileri stand kuran başörtülü kadınlardan kimlik sordu, onlar ısrarla kimlik göstermediler. Çünkü ODTÜ öğrencisi değildiler. Kimlik göstermediklerine göre hukuken haklı konumda değildiler. Mevzuatı bilmiyoruz, ama muhtemelen öğrenci olmayanların stand açması için üniversite idaresinden izin almaları gerekiyordu ve kimlik ibraz etmedikleri için güvenlikçiler onları okul sınırları dışına çıkardıklarına göre yaptıklarında haklıydılar.

Olayın başörtüsüne tepki olmadığını kabul eden kimi medya mensubu ise kendilerine "Hizmet Hareketi" adını veren Nurcuların okuldan çıkarılmalarını kınadılar. Oysa şiddet kullanılmadıkça protesto ve tepki bir haktır. Kanunsuz iş yapan

Nurcu kadınları ise öğrenciler değil, güvenlik görevlileri çıkarmışlardır. Sen geleceksin benim alanımda kız öğrencilere "fahişe" diyeceksin, ben de demokrat olmak lâzım diye susacağım, öyle mi?

ROK, Başbakan Yardımcısı, YÖK Başkanı ve "faşizm" niteleyicileri bundan hiç söz etmiyorlar. Standcıların "bu yurtlarda fuhuş yapılıyor" dediklerini de yok sayıyorlar.

Gelelim fuhuş meselesine: İslamiyete ve onun maço koşullandırması altındaki erkek-kadın her-kese göre kadın-erkek arasındaki her türlü cinsel ilişki fuhuştur, bir erkekle nikahsız yatan her kadın da fahişedir. [Arapça "fuhuş" kelimesinden dışı kelime olan "fahişe"yi türetmiş, ama kelimenin erkeğine ihtiyaç duymamıştır.]

İslamiyet nikâhsız kadın-erkek bağına fuhuş sayarken, erkeğin dört kadına kadar nikâh kıymasını meşru saymıştır. [Ama bir kadının dört erkekle nikâh kıyması zinhar günahıdır.]

Fahişe kimdir? Cinselliğini para veya başka türlü menfaat karşılığında satan kadındır.

Menfaat karşılığı yatmayan kadının kimle isterse onunla yatması fuhuş değildir ve kadının bedeni kendisine aittir.

Çok dindar genç kadınların bir kısmı bedenlerini gönüllü olarak kullanmanın yolunu bulmuşlardır: Televizyon programlarında bizzat İslamcı medya mensupları ikrar etmişlerdi: Dini bütün genç erkekler ve genç kızlar sevgileriyle yatabilmek için -ailelerinden gizli- imam nikâhı yaptırıyorlarmış. Böylece dinen günaha girmiyorlarmış, öbür dünyada zina suçlusu

olarak cehenneme gitmeyeceklermiş. İmam nikâhı iki şahitle kıyıldığına göre imam efendiye parayı bastırdın mı, o şahitleri de bulur. Onlar için resmi nikâhın bir değeri yoktu, esas geçerli olan dini nikâhtı. [Din uleması ise "babanın rızası alınmadan yapılan nikâhın muallal olacağını" söylüyorlardı.]

Tayyip Erdoğan muhiplerine ve muhibbelerine soralım: "Sizler ODTÜ'de faşizm"le uğraşırken Hatay'da bir genç daha Ahmet Atakan öldürüldü, hem de ODTÜ'de yeşili korumak için direnenlere yapılan zulme karşı onlarla dayanışma eylemi yaparlarken. Hiç birinizin sesi çıkmadı.

Faşizm arıyorsanız, önce önünde bin bir perende attığınız politikacılara bakın. Dünyanın her yerinde bu tür olaylardan esas olarak hükümetler sorumludur. Ama sizler "Majestelerinin Medyası" olduğunuz için bu evrensel gerçeği yok sayarsınız

HDK ve HDP kongreleri yapıldı

2 011 Genel Seçimlerinden sonra hazırlıklarına başlanılan birleşik bir hareketin inşa edilmesinin ilk adımı 2011 Ekim ayında Ankara'da yapılan kongreyle Halkların Demokratik Kongresi (HDK) adıyla atılmış, 124 kişilik bir Meclis ile onun içinden yürütme organı seçilmişti. 2012 Mayıs ve Ekim aylarındaki HDK Genel Kurullarından sonra 2012 Kasım'ında Halkların Demokratik Partisi (HDP) adıyla bir siyasi parti kurulmuştu. HDP genel seçimlere katılabilmek için asgari yasal zorunluluk olan yerel örgütlenme formalitelerini tamamlayarak, Ağustos 2013'te ilk kongresini yapmıştı. Geçtiğimiz Ekim ayının sonunda hem HDK, hem de HDP seçilmiş delegelerle yeni Genel Kurullarını yaptılar. Mart 2014'te yapılacak Yerel Seçimlere Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ile HDP aralarında anlaşarak ve siyasi çalışma yapacakları illeri birlikte saptayarak (paylaşarak) seçimlere katılacaklar.

Her ne kadar, HDK aradan geçen iki yıl içinde arzu edilir etkili bir çalışma ortaya koyamamış, merkezi nitelikli açıklamalar –ve bazı mevzii eylemler– hariç yığınsal bir hareketi gerçekleştirilememiş ise de, HDK ve HDP girişimleriyle güdülen amacın Türkiye'de halkların müşterek siyasi mücadelesinin hayati önemini vurgulamak gibi simgesel bir anlamı olduğunu söylemeliyiz. Çalışmaların geneline bakıldığında ittifakla K. Kürdistan siyasi hareketiyle, Türkiye solunun ve çeşitli etnik aidiyetlerin birleşik hareketi amaçlanmaktadır. Bugüne değin yetersiz kalındı, istenilir ışığı veremedi diye vazgeçmek olmaz. Vazgeçilecekse yerine ne konulacaktır? 2014 Yerel Seçimleri için BDP Kürt nüfusun yoğun olduğu illerde çalışma yaparken, HDP'nin diğer bölgelerde siyasi faaliyet yürütmesi düşünüyor. 2015 Genel seçimlerine ise hareketin Türkiye genelinde HDP ile seçimlere girmesi ifade ediliyor.

Bize kalırsa Yerel Seçimlerde İstanbul'da Tayyip Erdoğan'ı yenilgiye uğratmak asıl hedef olmalıdır. İstanbul'dan başlayarak yükselmisti, onu tahtından indirmeye İstanbul'dan başlanabilir. Bu nedenle Tayyip Erdoğan'a muhalif siyasi güçlerin İstanbul'da ortaklaşa davranabilmelerini isterdik. Ama böyle bir olasılık gözükmemektedir ve İstanbul 1994'ten beri beşinci kez Tayyip Erdoğan'a terk edilmiş olacaktır. Bu bakımdan Tayyip Erdoğan'ın Mart 2014'te yenilgiye uğratılacağını ummak iyimserlik olur.

HDP'nin önümüzdeki altı ay içinde vereceği asıl sınav Tayyip Erdoğan'ın seçim sistemini kendine göre değiştirmesini önlemek mücadelesidir. Şayet Haziran 2014'e kadar seçim sistemini -Meclis'teki çoğunluğuna dayanarak-değiştiremezse 2015 Genel Seçimlerinde 367'yi bulamayacağı gibi Referanduma gidebilecek 330 iskemleyi de bulamayacaktır.

HDP'nin son Kongresindeki gözlemlerimiz odur ki, HDK –ve şimdi de HDP– Anadolu'da sol'un yerel ögelelerini bir araya getirmiştir. Oralardaki Türklerden, Kürtlerden, diğer etnilerden solcuların birlikteliğini örmeğe başlamıştır. Şu anda istenilir eylemlilik düzeyinden uzak

olsa da, sık sık bir araya gelmek, görüşmek, fikir üretmek ve yerel planda kararlar almak alışkanlığı oluşmaktadır. Bunu azımsanmayacak bir başlangıç olarak kabul etmeliyiz.

Fakat yersiz umutlarla olguyu abartmamak da gerekiyor. HDP her ne kadar "parti" adını taşısa da, esas olarak bir "gruplar koalisyonudur." İster istemez grupsal delege hesapları, yönetim organı seçimlerinde çekişmeler yaşanmaktadır. Daha da yaşanacaktır. Solda küçük grup hastalıklarının (parçanın çıkarını bütünün üstüne çıkarmak huyunun) giderilemediği bir dönemdeyiz.

HDP üyeliği şu veya bu gruba mensup olmayan bağımsız sosyalist bireylere açık olmakla birlikte, bu olgu henüz gelişmemiştir. Solun iç çekişmeleri partiye yansımaktadır. Ama bu olumsuzluğu aşacak olan bireylerdir. Mensup olduğu siyasi grubun dar çıkarlarını genel topluluğun çıkarlarının önüne çıkarmak partiye zarar verecektir, daha doğrusu örgütlenmeyi parti haline yükseltmeyecektir. Buna hazırlıklı olunmalı, ama çareleri de aranmalıdır.

Dileriz ki, yerel plandaki üyeler –ve grupların merkezinde olanlar– bu çıkmazı görürler. Bugüne değin HDK bu zaaftan kurtulamadı, umarız ki HDP eylemlilik içinde kurtulur.

Önümüzdeki aylarda söz konusu olan siyasi eylemlilik yerel seçim çalışmaları olacaktır. Kanaatimizce asıl önemli sorun ondan sonra karşımıza çıkacaktır. Çünkü hemen ardından 2015 Genel Seçimleri çalışmaları gelecektir. HDP'nin tüm ülke sahinde parti olarak Genel Seçimlere katılması tasavvuru şu anda sadece bir savdır.

Fakat asıl örgütlenme ve parti olma 2014 ve 2015 yıllarında 14 ay içinde yapılacak üç seçimden sonra gerçekleşebilecektir. O konuya gelmeden önce, Genel Seçimler için sistem ihtimallerine değinelim.

- Mevcut seçim sistemi kalırsa % 10'luk baraj kalkmayacaktır. Bu seçim sistemi kalırsa HDP'nin % 10 barajını aşacağını savlamak aşırı iyimserliktir ve rizikodur.

- Tayyip Erdoğan'ın ve medyasının insanlarla alay edercesine "demokratikleşme paketi" adını verdiği açıklamalar, şef'in kendisini ve rejimini daha da otoriterleştirme paketidir.

- Onun niyeti seçim sistemini kendi emelleri doğrul-

tusunda değiştirmektedir. Eğer “daraltılmış bölge adını verdiği sistem gelirse, seçim düzlemi 5'er milletvekili bölgelere ayrılacaktır ki, bir bölgeden 1 vekil çıkarmak için o bölgede % 20 oy almak gerekecektir.

• Eğer dar bölge çoğunluk sistemi getirilecekse 1 vekil için % 50'yi açmak şart olacaktır.

• Yapılan değerlendirmeler 5'erli bölge sisteminde AKP'nin 2011 oylarıyla 392, dar bölge çoğunluk sisteminde ise 372 milletvekili çıkarabileceği yönündedir.

Yani her iki durumda da AKP'nin mebus sayısı Anayasayı Meclis'te değiştirmek için gerekli olan 367'yi aşmaktadır. Bu iki sistemde milletvekili seçtirmek için ülke barajının konulup konulmayacağı belli değildir.

2011 Genel Seçimlerinde BDP bağımsız adaylar gösterdiği için parti olarak katıldığında baraj meselesi belli olmadan her durumda Meclis'te grup kuracak 25-26 vekile ulaşılmaktadır. Ama 2011'de seçildiği halde vekilliği iptal edilen Hatip Dicle ve seçildiği halde salıverilmeyen tutuklu milletvekilleriyle beraber BDP'nin bağımsız adaylarından 36'sı seçilmiştir.

Yani “sandık, sandık” diye bağırıp çağıran ve “milli irade” lafını dilinden eksik etmeyen Tayyip Erdoğan'ın milli iradeden ne anladığđ BDP'nin seçilen milletvekilleri-nden 5'te 1'inin yasama hakkını gaspetmesinden bellidir.

Bütün bu mülahazalar dikkate alınırsa, seçim sistemi ve baraj sorunu netlik kazanmadan ülke genelinde seçimlere parti olarak gireceğini söylemek için vakit erkendir.

HDP'nin BDP bileşeni K. Kürdistan'da gereğince örgütlüdür. rgtlenme bakımında zayıf olan Türk halkı dışındaki halkların ilerici kesimidir. Bu nedenle, HDP'nin ilk ve en önemli görevi semtlerde, beldelerde, ilçelerde, illerde ve bölgelerde meclisler, komiteler, girişimler, forumlar, eylem birimleri ya da dernekler, kültür örgütleri vb. halinde örgütlenmektir. Bürokratik kalıplara hapsolmadan mücadele-
ninin her alanında örgütlenmektir.

Ne bahasına olursa olsun her yerde mutlaka örgütlenmektir. rgtlenmektir. Yerel planda HDP'den milyon bekleyen mahalli ögeler, merkezden illaki talimat ve yönlendirme beklemeden rgtlenmelidirler. Kendi parasal kaynaklarını yaratmalıdır. Bütün enerjileriyle eylem içinde örgütlenme faaliyet biçimlerine cesaretle girmelidirler. Yaratıcı eylem ve rgenleşme biçimlerini ortaya koymalıdır. Gezi Direnişinden sonra pek çok yerel forumlar oluştu. İnsanlar bir araya gelip hem genel sorunları, hem de yerel sorunları uyarca görüşüyorlar. İnsanlar til olmaktan sıyrılıp, atak olmaya başladılar.

Toplulun üzerinde l toprağı bulunmadığđ, var idiyse de l toprağının kaldırılıp atıldığđ Gezi Direnişinde, onu izleyen ODTÜ eylemlerinde açıkça görüldü. Ekim sonundaki HDP Kongresinde baskın slogan –hemen hemen tek slogan– “Her yer Taksim / Her Yer Direniş” idi. Bu kanaatimizce Direnişe kuşkuyla bakan, hatta yer yer

karşı grşler dile getiren BDP'li arkadaşlara da yeterli bir yanıtı.

“Kitlelerin olağanüstü hareketliliği Tayyip Erdoğan'ı zayıflatır, onun konumu zayıflarsa ‘zm’ suya düşer” kaygısıyla hareket etmenin yanlışlığını sanırsanız ki öyle düşünenler de anlamışlardır. Bu konuda Cemil Bayık “yanlış yaptık” demekte haklıdır.

zm Tayyip Erdoğan'a bağlı değildir, halkın iradesine ve mücadelesine bağlıdır. Tayyip Erdoğan zayıfladıkça, çözüm uzaklaşmaz, yaklaşır.

K. Kürdistan hareketinin milliyetçi ve gerici kesimleri HDP girişiminden hoşlanmamışlardır. Miroğlu rneğinde gördüğümüz gibi, özgürlük saflarını terk edip, Tayyip Erdoğan'ın peşinde ikbl aramaya çıkış tipler (yani Kürt siyasi hareketi üzerine konuşma hakkını yitirmiş, saf değiştirmiş kişiler) “Türk solunu sırtımızda niçin taşıyoruz, bu kamburu atalım, rahatlatayalım” demektedirler. “Türk Solu” dedikleri Türkiyeli ilerici yığınlar kendilerini 2013 yılı Genel Direnişinde göstermişlerdir. Iişleri Bakan'ının verdiği rakamla 2,5 milyon insanın eylemliliğini azımsamak kimin haddidir? Gerçekte Tayyip Erdoğan yalakalarının –ve ondan “zm” bekleyen bazı BDP'lilerin– kmseyişleri sadece “Türk karşıtlığı” değildir, esas olarak “sol düşmanlığıdır.

Hiç kuşkusuz işler burada değindiğimiz kadar kolay olmayacaktır. HDP'yi sihirli bir çözüm gibi görmek, başarısızlıklar karşısında yılmışlığa düşmek doğru tutum olamaz. Ham mitlere kalkışmanın anlamı yoktur. HDP veya bir başka ortak girişim (birleşik eylemlilik) başarıya giden yolun kendisidir. Bugünün sosyalistleri bunu başaramazlarsa, sonra gelecek olanlar şimdinin kısır rekabetlerinden, dar kafalılıklarından ders çıkaracaklardır. Çünkü halkın inisiyatifi esastır. Ve bu inisiyatifi fi harekete geçirmek için yeterli sol ve sosyalist birikim vardır. Bazı Orta ve Güney Amerika lkelerinde solun bařardığđnı Türkiyeli sosyalistlerin yapamayacağını sanmak, bugünkü olumsuzlukları mutlaklaştırıp, ilanihaye süreceğini düşünmek gibi bir karamsarlığı getirir.

Devrimci süreçler daimi devinim demektir. Inışlerin, çıkışların, bocalamalı dönemlerin gelip gitmesi süreci engellemez. Dünya solunun her yerde bu denli ağır ideolojik saldırı altında olduğu, kapitalizmin “küresel ofans”ının dört bir yanı kapsadığđ bir dönemi kalıcı görmek Francis Fukuyama adlı şarlatan propagandistin “kapitalizmi tarihin sonu” ilan etmesi türünden bir zavallılıktır. Kapitalizmin ebedi saadetini Yunanistan'da, İspanya'da görmeye başladık. Yukarıda andığımız yarım kıtadaki değişim ise liberalizmin akıbetini şimdiden göstermeye başladı.

Bu nedenle, Türkiye solunun yapacağı şey bugünü açmak için kendisini mikro klima içine hapsetmekten çıkmaktır.

Kurtuluş sizin ellerinizde

■ Saadet Kıcır

Kadınlar tarihin görünmez kahramanlarıdır. Görünmezler, çünkü onlar özel alana hapsedilmiştir ve yaşamları kayıtlara geçirilmemiştir. Bizde kadın haklarının ilk kez Cumhuriyetle birlikte tanındığı ve bu haklar için kadınların hiç mücadele etmediği inancı yaygındır. Oysa ki, son dönemlerde yapılan kadın araştırmaları, tarihi gerçeğin böyle olmadığını gün yüzüne çıkarıyor. Özellikle İkinci Meşrutiyetin ilânı ile ortaya çıkan eşitlik ve özgürlük düşünceleri o zamana kadar ev içine hapsedilmiş kadının, kendi durumunu sorgulamaya başlamasına ve "artık yeter" diyerek farklı taleplerle ortaya çıkmasına neden olmuştur. O dönemde çıkan gazete ve özellikle kadın dergilerinde kadınlar sorunlarını, beklentilerini yazmışlar, çözüm yolları üretmişlerdir. Toplumu, özellikle de kadınları bu alanda bilinçlendirmeye çalışmışlardır. Bu amaç doğrultusunda konferanslar düzenlemiş, dernekler kurmuşlardır. Kadınların mücadelesi ve eylemleri iki koldan ilerlemiştir. Kadın dergileri ve dernekler.

Kadın dergileri

Osmanlı Döneminde yayınlanan kırkın üzerinde kadın dergisi vardır. Kadınlar bu dergiler aracılığıyla diğer kadınlara ulaşmayı amaçlamışlardır. Hatta okuyucu mektupları sayesinde her kesimden kadına bu dergilerde seslerini duyurma olanağı vermişlerdir. 1868 yılında çıkan Terakki, 1869'da Terakki-i Muhadderat, 1875'de Vakit, 1880'de Aile, 1883'de İnsaniyet, yine aynı yıl çıkan Hanımlar dergileri ilk kadın dergilerindendir. Bu dergilerde, okuyucu mektuplarına büyük bir yer verilmiştir. Gelen mektuplarda, "ne erkekler kadınlara hizmetkâr, ne de kadınlar erkeklere cariye olmak için gelmiştir" denilerek var olan durum eleştirilmiştir. Avrupa'daki feminist hareket hakkında bilgi verildiği gibi, osmanlı kadınının eğitiminin ne derece önemli olduğu yayınlanan makalelerde belirtilmiştir.

Sahibi kadın olan ve Tüm yazı kadrosunun kadınlardan oluştuğu ilk dergi, 1886 yılında yayınlanan Şukufezar'dır. Derginin sahibi Arife Hanım ve diğer kadın yazarlar yazılarını sadece kendi isimlerini kullanarak imzalamışlardır. Derginin amacı kadınların varlığını kamu oyuna duyurmak olarak belirlenmiştir.

Mürüvvet, Parça Bohçası, Hanımlara Mahsus

1888'de Mürüvvet, 1889'da Parça Bohçası ve

1895'de Hanımlara Mahsus Gazete yayın hayatına girmiştir. Hanımlara Mahsus Gazete'nin kadrosunun tamamına yakını kadınlardan oluşmuştur. Bu gazetenin en önemli özelliği yayınlandığı tarihten itibaren kesintisiz olarak 13 yıl yayınlanmış olmasıdır. Derginin amacı nesil yetiştirici rolünden ötürü kadınları geliştirip yetiştirmektir. Ama gazetenin amacı sadece bununla sınırlı kalmamış, kadınlar yazdıkları yazılarla konumlarını da sorgulamışlardır. İlk kadın romancımız Fatma Aliye'ye göre "kadının gelişimine engel teşkil eden etkenlerden en önemlisi erkeklerdir. Erkekler özellikle kadınlara bilim ve sanat kapılarını kapatmıştır." Dergide okuyucu mektuplarına büyük bir yer verilmiştir. Yurt içi ve yurt dışından verilen örneklerle kadınların her işi yapabileceği inancı pekiştirilmeye çalışılmıştır.

1908'de ilân edilen İkinci Meşrutiyetle birlikte kadın dergilerinin sayısında da büyük bir artış görülmüştür. İlk olarak Demet, arkasından Mehasin ve Kadın dergileri yayınlanmıştır. Kadın Selanik'te çıkan ilk kadın dergisidir. Kadınlar siyasi konularla ilk kez Demet'te karşılaşmış, yayınlanan siyasetle ilgili makaleler kadınların ilgisini çekmiştir. Bu dergilerde ilk defa feminizm kavramı kullanılmış ve kadınların artık ikinci konumda kalmak istemedikleri vurgulanmıştır.

Eylül 1908 ve Kasım 1919 yılları arasında çıkan Mehasin ilk defa renkli ve resimli olarak yayınlanan kadın dergisidir. Dergide çeşitli ülkelerden kadınlar tanıtılmış, kadın konferanslarıyla ilgili metinler yayınlanmış, kadın derneklerindeki faaliyetler hakkında bilgi verilmiştir.

Bu dergilerin dışında, Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e kadar olan dönemde pek çok kadın dergisi yayınlanmıştır. Musavver Kadın, Kadınlar Dünyası, Erkekler Dünyası, Kadınlık, Siyanet, kadınlık Hayatı, Türk Kadını ve Genç Kadın. Yayınlanan dergilerde kadınlık konusu, toplumsal yaşama katılım, kadınların uğradıkları haksızlıklar anlatılmış, batılı kadının mücadelesi ve kazanımları hakkında bilgi verilmiştir.

Kadınlar dünyası

Bu dergiler içinde Kadınlar Dünyası farklı bir konuma sahiptir. Dergi Osmanlı kadınlarının hak mücadelesini üstlenen Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti'nin yayın organıdır. Ulviye Mevlan'ın çıkarttığı dergi, kadınlar için yeni bir dünya yaratma misyonu üstlenmiştir. Ulviye Mevlan'ın eşi Rifat Mevlan'ın çıkarttığı Erkekler Dünyası'nın

amacı ise erkekleri kadın hakları konusunda eğitmektir. Kadınlar Dünyası Dergisinin yazarlarının tümü kadındır ve dergi sadece kadınlara açıktır. Dergi'de dönemin entelektüel kadınlarının yanında toplumun her kesiminden kadınlar yazı yazmıştır. Kadınlar Dünyası kadın sorunlarını her yönüyle ele almaya ve çözüm bulmaya çalışmıştır.

Kadınların bunca yıldır cahil bırakıldığı, yüzde doksanının okuma yazma bilmediği, kadın okullarının azlığı, kadının bir işi olmadığı için poligamiye katlanmak zorunda bırakıldığı, boşanma hakkının sadece erkekte olmasının büyük bir haksızlık olduğu ifade edilerek görücü usulünün yanlışlıkları anlatılmıştır. Her evde kadınların hizmetçi olduğu belirtilmiş, "kadın siyah bir kefene sarılı olarak yaşamaktadır" denilmiştir. Anadolu'daki köylü kadının erkeğin işlerini de üstlendiği için şehirdeki kadından iki kat daha fazla ezildiği, köydeki kadının sarı öküz kadar kıymeti olmadığı dile getirilmiştir. Cariyelik sert bir şekilde eleştirilmiş, bunun insanlıkdışı olduğu vurgulanmıştır. Kadının özgürlüğünün olmamasına erkeklerin malı olarak görülmesine tepki gösterilmiştir. "Kadınla erkek arasında yetenek bakımından hiçbir fark yoktur, kadın sorunlarının temel nedeni kadının yaşam ve yetiştirilme koşullarında aranmalıdır" denilerek kadının geri kalmışlığının sebepleri açıklanmıştır.

Kadın inkılâbı için feminizm

Dergi, kadın inkılâbının tedricen yapılması gerektiğini savunmuştur. Kadın inkılâbının amacı kadın erkek eşitliğinin sağlandığı yeni ve insani bir dünya meydana getirmektir. Öncelikle cehâlet ortadan kaldırılmalı, kadınların eğitim sorunu çözülmesi sonra kadın kamusal alana karışmalı, meslek sahibi olmalıydı. Siyasi haklar için mücadele en sonunda verilecekti. Kadın kurtulmadan ülkenin kurtulması imkânsızdı. Kadın inkılâbı için izlenecek yol ise feminizmdi. Feminizmin aileyi yıkmak gibi bir niyeti olmadığı, bu hareketle hem ailenin hemde insanlığın mutluluğunun sağlanacağı yazılan makalelerle açıklanmıştı. Ezilen kesimlerin hareketi olması açısından feminizmle sosyalizm arasında bağlantı kurularak, feminizmin Osmanlı topraklarında daha fazla taraftar bulduğu; insanlığı yükselten, onu sefil hayattan ve ızdıraptan kurtaran iki akımdan biri olduğu belirtilmiştir.

Kadınlar Dünyası'nın yayınladığı yazılar ve oluşturduğu kamuoyu sonucunda, kadınlar için açılan okulların sayısında ve kadının iş yaşamına girişinde büyük bir artış olmuştu. İstanbul Telefon İdaresinin ilk defa yedi Türk kadınına memuriyet hak-

kı tanımak zorunda kalması derginin ilk başarısıydı. Yayımlanan yazılarda çalışmak isteyen, iş kurmak isteyen kadınlara yol gösterilmiştir. Kadınların yavaş yavaş iş yaşamına girmesiyle birlikte ortaya yeni bir sorun çıkmıştı. Erkeklerle aynı işi yapan kadın, kadın olmasından kaynaklı daha düşük ücret alıyordu. Dergide bu durum sert bir üslupla eleştirilmiş, bu durumla mücadele etmeleri için kadınlara yol gösterilerek, Avrupa'daki işçi kadın hareketlerinden örnekler verilmiştir. Siyasi haklar mücadelesiye ancak 1921'de derginin amaçları arasına girmiştir.

Artık odunluklarınızdan vazgeçiniz

Kadın hareketi erkekler tarafından alaya alındığı gibi, dönemin bürokrat eşleri ve kızları da dergiyi radikal buldukları için eleştirmişlerdir. Kadınlar Dünyası'nın bu eleştirilere cevabı ise sert olmuştur. "kadınlık meselesi bir hak meselesi, hürriyet meselesidir. Kadın asırlardan beri yaşadığı esir hayattan bıkmıştır. Kadının kurtuluşu kendi eseri olacaktır. Kadınlar erkeklerin güzel sözlerine kanmayın, kurtuluş sizin ellerinizde." Erkek-

lere ise şöyle sesleniliyordu, "artık bütün odunluklarınızdan vazgeçiniz."

Osmanlı kadın hareketi batıdaki kadın hareketinden farklı şekillenmişti. Çünkü islâm toplumlarında kadının konumunun değişmesi çok daha zordu. Avrupalı hemcinsleri siyasi haklarını kazanmak mücadelesini verirken, Osmanlı kadınının mücadelesi ilk olarak sosyal yaşama katılmak için olmuştur. Kadınlar mücadelelerinde İngiltere'deki Sufrajet'ler gibi şiddete başvurmayacaklarını, Çünkü toplumsal yapının bunu kaldırmayacağını belirtmişlerdir.

Kadın tarihi unutturulan ve küçümsenen bir geçmişin tarihidir. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte meydana gelen geçmişten kopma anlayışı, kadın mücadele tarihinin unutulmasında da etkili olmuştur. Ama sanıldığı gibi aksine, bu gün elde ettiğimiz hakların arkasında kocaman bir kadın mücadele tarihi vardır.

Kaynakça;

Serpil Çakır, "Osmanlı Kadın Hareketi" Metis Yayınları, Eylül 1996

Prof. Dr. Ayşegül Berktaş, "Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye" Sivil Toplum Ve Demokrasi Konferansı Yazıları, No.7, 2004

Serpil Çakır, "Osmanlı Kadın Dernekleri", Toplum ve Bilim Dergisi, sayı 53

Ali Budak, "Osmanlı Modernleşmesi Ve Kadın, Sivil Toplum Dergisi, Ekim - Aralık 2004

Fanni Davis, "Osmanlı Hanımı" Yapı Kredi Kültür Yayınları, Mart 2009

Gitti Mustafa Kumlu, geldi Ergün Atalay

1 999 yılında Türk İş'e Mali Sekreter; 2003 yılında Genel Sekreter; 2007 ve 2011 yıllarında Genel Başkan olan Mustafa Kumlu istifa etti.

Türk-İş'te Kumlu'nun istifasında yeni sendikalar kanununun çıkarılması öncesinde yaşanan protokol krizi ve Hükümet, işveren kuruluşları ile birlikte hazırlanan 6356 sayılı sendikalar yasasındaki rolü önemli bir rol oynadı.

Mustafa Kumlu ile TOBB başkanı Hırcıkcıoğlu arasında imzalandığı söylenen protokol ile 30'dan az işçi çalıştıran işyerlerinde çalışan işçilerin sendikal nedenlerle işten atılması durumunda sendikal tazminat isteme hakları ortadan kaldırılmıştı.

Kumlu'nun yönetimden habersiz imzaladığı söylenen bu protokol bardağı taşıran damla oldu. Kumlu sermayenin ve Tayyip Erdoğan rejiminin işçi sınıfına ve onun sendikal haklarına yönelik bütün saldırılarına destek oldu.

6356 sayılı yasanın 25. Maddesinde yer alan bu hüküm fiilen işçilerin sendikal haklarına ağır bir saldırıdır ve sendika üyesi işçilerin yarısından çoğunun sendika üyeliğini fiilen ortadan kaldırmaktadır.

7 Kasım 2012'de 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

Tayyip Erdoğan rejiminin sık sık yaptığı "torba yasa" uygulaması içinde yasalastı. Yasada yer alan, "30 kişinin altında işçi çalıştıran işletmelerde sendikal örgütlenme ve toplu iş sözleşmesi yapılamaz" hükmü, sendikalardan büyük tepki aldı. Türk-İş yönetiminde çatlak oluştu.

Öte yandan bazı işletmeler yasadaki bu maddeden faydalanmak için çalışanlarını 30'un altındaki gruplara bölerek her biri için ayrı şirket kurmaya başladılar.

Torba yasanın içinde olan maddeler, Meclis'ten tek tek geçerken, Türk-İş yönetiminin suskunluğuna tepki, İstanbul'daki Türk-İş'e bağlı sendikaların şubelerinden gelmişti.

İstanbul'daki Türk-İş'e bağlı sendikaların şubeleri, Türk-İş üst yönetimine "istifa" çağrısında bulunmuşlar ve belki de tarihinde ilk kez, Türk-İş üyesi işçiler, Türk-İş binasını yumurta yağmuruna tutmuşlardır.

Türk-İş 1. Bölge Temsilciliği'ne yürüyen işçiler

ve sendikaların şube yöneticileri, "Suskun Türk-İş istemiyoruz", "Kumlu sonun Mübarek olsun" ve "Haklarımızı torbalatmayacağız" pankartları açıp, "Kumlu istifa", "Kumlu sonun Mübarek olsun", "Hükümet yasanı al başına çal" sloganları atmışlardı.

Eyleme katılan işçiler ve sendikacılar adına Türk-İş İstanbul Temsilciliği önünde bir açıklama yapan Belediye-İş 2 Nolu Şube Başkanı Hasan Güllüm; "Söz bitti gün eyleme geçme günüdür. Çağrımız Türk-İş içinde bulunan sendikalaradır. Türk-İş'in gücü ortadadır. Bizler bu gücü kullanmayan anlayışa karşıyız" demişlerdi.

Türk-İş'e bağlı sendikaların şubelerinin eylemleri önem taşımaktaydı.

Bunlardan birincisi; Türk-İş şubelerinin de kendi konfederasyonlarının (ve sendikalarının) başındaki sendika ağalarına karşı mücadele etmeden patronlar ve hükümetlere karşı mücadele edemeyeceklerini, bu iki ayrı mücadele gibi görünen şeyin aslında tek bir mücadele olduğunu görmeye başlamalarıdır.

Son 20 yıldaki, özel-leştirilmelere karşı mücadeleden, "torba yasa"ya kadar gelen dönemde, Türk-İş üst yönetimleri ve onları izleyen pek çok

sendikanın merkezleri "son anda" mücadele etmemişlerdir.

Türk-İş'e bağlı sendikalara üye işçilerin kendi merkezleri olan Türk-İş'i yumurta yağmuruna tutmaları ilk kez vuku bulmaktaydı.

Bugüne değin Türk-İş üyesi sendikalara üye işçiler, zaman zaman merkez yöneticileri eleştirmişler, bazen yöneticilere karşı sert, hatta "saldırgan" tutum takınmışlar, ama bu kez tabanda bir uyanışı göstermekteydi.

Sarı sendikacılık Türk-İş'le başlamıştı

Türk-İş 1952'de kurulduğundan beri sarı sendika olmuştur, siyasi iktidarın gölgesi gibi davranmıştır. İlk Genel Başkanı Nuri Başer devrin iktidarı Menderes-Bayar yönetiminin has adamıydı. 27 Mayıs darbesinden sonra istifa etmiş, yerini Seyfi Demirsoy'a bırakmıştı. Demirsoy değişik hükümetlerle uyum içinde çalıştı İki İsmet İnönü koalisyo-

nu, sonraki Süleyman Demirel kabine-leri ve 12 Mart hükümetleri zamanında tam 14 yıl (ölmüncye dek) Türk-İş'in başında kaldı. Siyasal ve düşünsel olarak en uyumlu çalıştığı siyasetçi Adalet Partisi = AP'nin başı Süleyman Demirel'di.

1963'de Bülent Ecevit'in Çalışma Bakanlığında çıkarılan 274 ve 275 sayılı sendikalar ve toplu iş sözleşmeleri yasası 1970'de AP-CHP işbirliğiyle geriye doğru değiştirildiğinde (ve yasanın bakanı Bülent Ecevit CHP Genel Sekreteri olarak sendika seçme özgürlüğünü yok eden bu değişikliğin önde gelen politikacılarından olduğunda) Türk-İş o gerici değişikliğin baş asıl talibiydi. Zira 1967'de Türk-İş'ten ihraç edilmiş 7 sendikanın kurduğu DİSK üç yılda olağanüstü gelişme göstermişti sermaye sınıfı ve onun partileri sendika değiştirme hakkını zorlaştıran yasa değişikliğini çıkarmıştı.

15-16 Haziran 1970'deki Büyük İşçi Direnişi sonucunda ANA Muhalefet Partisi liderleri İsmet İnönü ile Bülent Ecevit Anayasa Mahkemesine başvurarak kendilerinin AP ile birlikte çıkardıkları yasa değişikliğini iptal ettirmişlerdi.

DİSK'in gelişmesi 12 Eylül 1980 darbesine kadar sürdü, DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri Kenan Evren Cuntası tarafından tutuklanıp, yıllarca sıkıyönetim mahkemelerinde ve hapisanelerinde tutulurken, sendikal faaliyet yasaklanırken, toplu sözleşmeler Cuntanın kurduğu bir komisyonda bağtlanırken ve bütün işçi haklarına saldırılırken, Türk İş Genel Sekreteri Sadık Şide askeri rejimin Emekli Oramiral Bülent Ulusu başbakanlığındaki hükümetinde Sosyal Güvenlik Bakanı olarak görev almıştı.

Türk-İş 1990'lı yıllarda geleneksel çizgisinden kısmen uzaklaşmıştı. 2000'li yıllarda eski çizgisine rücu etti. Şeker İşçilerinin direnişi sayılmazsa Türk-İş'in temel hattı ne siyasi iktidarı ne de özel sektör işverenlerini rahatsız etti. Bu sapsarı politikanın simgesi ise Abdullah Gül'ün dostu ve hemşehrisi Mustafa Kumlu oldu.

Şimdi ise onun yerine Genel Başkanlığı Türk-İş Mali Sekreteri ve Demiryolu İş Sendikası Başkanı Ergün Atalay üstlendi. Ergün Atalay ise öteden beri Tayyip Erdoğan'ın yakın dostudur.

Ne dediler?

Hava İş Sendikası Başkanı Atılay Ayçin: "İstifanın Türk-İş'te köklü politika değişikliklerine yol açacağına, konfederasyonun mevcut duruşundan farklı bir duruşa yöneleceğine inanmıyorum. Bu süreç Türk-İş Başkanı Mustafa Kumlu'nun, gecenin

KUMLU HAKKINDA İDDİA 150 milyonluk yolsuzluk varqıda

bir saatinde 6356 sayılı yasayla ilgili protokolün altına imza atmasıyla başladı. Bu karar sadece başkanın değil, yönetim kurulunun kararıydı. Kumlu yalnızlaştırılma politikasına itildi. Türk-İş asgari ücret dâhil hiçbir konuda varlık gösteremedi. Her sürecin kurbanı oldu. Bu istifa Türk-İş'i aklamaz."

Petrol İş Sendikası Başkanı Mustafa Öztaşkın: "Sorunlar bir kişinin istifasıyla çözümlenemez. Olağanüstü genel kurulun toplanması gerekir. İstifaya geline s süreçte pek çok etkenler var. Başarısızlık var. Güven yitimi var. Emeğe ve sendikalara yapılan büyük saldırılara yanıt ve-rilememesi var. Bu tartışmalarda fitili ateşleyen Sendikalar Kanunu oldu. Türk-İş'in Çalışma Bakanlığı ile protokol imzalayarak 30 işçinin altındaki işyerlerinde sendikal örgütlenmenin önünün kapatılmasına destek vermesi, emeğe ve sendikal haklara en büyük saldırı oldu".

İşçi sınıfını önümüzdeki dönemde zorlu mücadele bekliyor. Ama bu mücadeleyi verecek örgütlü güç yok. Hak-İş Tayyip Erdoğan rejiminin sendikal birliğidir. DİSK işçi haklarını savunan bir konfederasyondur, ama mücadele gücü yoktur. Türk-İş'in başına yeni gelen şahıs Tayyip Erdoğan'ın şahsi dostudur.

Tayyip Erdoğan rejiminin işçi hak ve özgürlüklerine taarruzu devam edecektir.

Önümüzdeki ilk mücadele alanı Ekim ayında gündeme gelecek olan esnek çalışma (güvencesizlik) paketine karşı kararlı bir tutum alınabilecek mi? Görünen köy kılavuz istemez. Öte yandan Sendikal Güç Birliği Platformu da henüz arzu edilen noktanın çok uzağında.

Türkiye işçi sınıfı örgütlülüğe en çok muhtaç olduğu dönemde mücadelec ve etkili bir sendikal örgütten yoksundur..

Sandık ve demokrasi

Tayyip Erdoğan seçimleri "plebisit" sanıyor

Reccep Tayyip Erdoğan ikide bir, sandıksız demokrasi diyen veya isteyen olmadığı halde "demokrasi sandıktır" diyorsa ne demektir bu? Türkiye'de islâmcı politik hareket bugüne kadar sandıktan uzak tutulmadı ki. İktidardan da uzak olmadı hiç. Sandığa sokulmadığı veya sandıktan çıksa bile islâmcılara iktidar verilmediğini imâ ediyorsa, koskoca bir yalandır. Ama bile bile söylüyor işte. Biliyor ki sağlıklı inanana çok. Politika yapıyor.

Türkiye'de, 1912 yılının 'sopalı seçimi' hariç, kendilerine "islâmcı" diyerek siyaset yapanlar hiç bir zaman sandık dışında tutulmamıştır. 1908'den beri kurulan her sandıkta islâmcı gruplar veya siyasi hareketler vardır. Tek parti döneminin tüm sandıklarına diğerleri gibi islâmcılar da girip çıkmışlardır. Hâtta Batı'ya kesin ilticanın altyapısının hazırlıkları 1949-50 yıllarında başbakanlık verilerek, İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi ve İslâm Felsefesi hocası Şemseddin Günaltay'a yaptırılmıştır. Sonraki bütün seçimlerde islâmcılar gene olmuştur. Seçilmişler, koalisyonlara girişmişler, başbakan olmuşlar, devlete ve millete üstün hizmetlerde bulunmuşlardır! Gerisi yalandır.

O halde, Erdoğan'ın, ayağa düşmüş böyle bir yalanı sürekli politika hâline getirmesi Demokrasiyi sandığa gömmek içindir. Çünkü toplum sandıktan bir türlü çıkmayan demokrasinin sandık dışından çıkabileceğini farketmediğinin sinyallerini vermeye başlamıştır. Türkiye'nin 60 yılı geçen "sandıklı tarihi"ne baktığımızda görürüz: Görece en demokratik sandık açılıştaki ilk sandık (1950)'tir. Demokratiktir çünkü, Türk sermayesi ve sermaye siyaseti henüz "sandık acemisi"dir. Sandığın nasıl güdüleceğini 1950'de henüz öğrenmemiştir. Sandığın, sandığa gitmeden önce nasıl kazanılacağını daha sonraki tecrübeleriyle öğrenecektir. Bu amaçla belki kırk seçim için kırk defa seçim sistemi ile oynayacaktır. Devlet ve iktidar olmanın güç ve imkânlarını sandığın içini önceden belirlemek için kullanacaktır. Seçim barajları koyacak, kaldıracak, seçmen listeleri ile oynayacak, illeri ilçe, ilçeleri il yapacak, katılımın yüzde 90'ları aştığı seçimler-

XIV. DÖNEM MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SİYASİ PARTİLER BİRLİK OY PUSULU

de bile Meclis'te temsili yüzde 50'lerin altına düşürecek mahareti gösterecektir. Bu konuda sermaye sınıfının Türkiye'de başvurmadığı alevera, dalevera kalmamıştır. Sandığı bu kadar kutsayan ve böylelikle demokrasiyi de kutsadığı zannedilen Erdoğan'ın, seçim sistemini demokratikleştirecek her öneriye kulaklarını tıkaması niçindir acaba?

"Demokrasi sandıktır" demekle Erdoğan'ın askeri darbelerle karşı çıktığı, "gücünüz yetiyorsa gelin beni sandıkta devirin" demek istediği sanılmaktadır. Buna inanmak tam bir siyasi enayiliktir. Çünkü Erdoğan sandığı ve seçimleri bir "plebisit" olarak görmektedir. Halkın cehaletine ve güdülebilir olmasına güvenmektedir. Bu onun iktidar olduktan sonra edindiği bir maharet değildir. Halkın sürüleştirmesine dayalı bir ideolojik gelenekten geldiği için gütmünün ideolojik araçlarını da herkesten iyi bilmekte ve kullanmaktadır.

Erdoğan demokrasiyi sandığa hapsederek askeri darbe ihtimallerini ve ordu vesayetini de sandığa gömüyor safdilliği içinde olan akli başında kesimlerin görmek istemediği şudur: Erdoğan, grev hakkını, kitlelerin gösteri, yürüyüş ve meşru direnme hakkını, düşünceyi söyleme, yayma ve örgütlenme özgürlüğünü, hatta inanç özgürlüğünü, özet olarak iktidara ve devlete muhalefetin her türünü ve her dozunu sandığa gömmek istemektedir. O böyle yapınca da bir çok safdil solcu şöyle düşünmeye başlamaktadır: "Önümüzde seçim var. Birleşelim, sandıkta AKP'yi yenelim."

AKP'yi sandıkta yenme rüyası gören kişi eğer solcu ise, -yıllardır hep söylenmiş ve yapılmış- bir yanlışı tekrarlamaktadır: "Oyları bölmeyelim, CHP'de birleştirelim..."

Şunu hatırlatalım: Oyların sandıkta bölünmesi isteniyorsa, sandıktan önce sokakta ve mücadele içinde birleştirilmesi gerekir. Sandığa, birleşik siyasal güçle gidilirse sonuç alınır. Demokrasi diye zaten, sandığın dışında olup bite-ne denilir. Sandık gerçek hayatta varolan kavganın ve hesaplaşmanın aynası olacaksa bir anlam kazanır.

Erdoğan islâmcı siyasi akımın bütün versiyonlarını, merkez sağıın bütün artıklarını, sağcı ve

solcu liberalleri, ırkçı faşist Türkçü damarın islâmıcı kesimlerini ve bilumum tarikatları sandıkta mı birleştirdi, yoksa bunları AB'nin, ABD'nin, TÜSİAD'ın ve TOBB'un ve MÜSİAD'ın yardımlarıyla birleştirip sandığa öyle mi gitti?

Sandık oyunlarına "parlamentarizm" denilmektedir ve solun bu oyunlara heveslenmesine dün kadar, gene solun kendi diliyle "hastalık" denmiştir. Bir tür intihar etmektir. 1960'ın solu bu tuzağa düşmemek için PDM (Parlamento Dışı Muhalefet) diye bir çizgi üzerinde yürümüş, doğru olanı yapmıştı. Bunu yaptığı için ayrıca Parlamentoya da girebilmiş ve bu fırsatı sonuna kadar kullanmayı da becermişti.

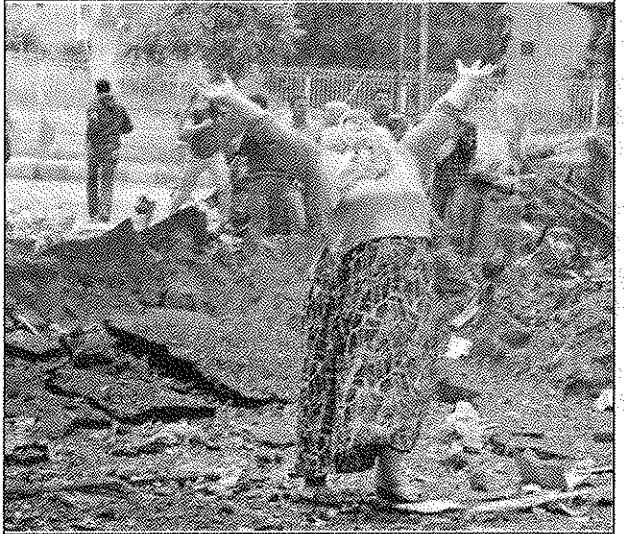
Reyhanlı'yı Nusra üstlendi

Erdoğan'ın Suriye yönetiminin, hatta CHP'nin üzerine yıkmaya çalıştığı Reyhanlı'da 53 kişinin yaşamını yitirdiği çifte bombalı saldırıyı El Kaide terör örgütü üstlendi.

AKP Hükümeti'nin ve Başbakan Erdoğan'ın Suriye yönetiminin, hatta CHP'nin üzerine yıkmaya çalıştığı Reyhanlı'da 53 kişinin yaşamını yitirdiği çifte bombalı saldırıyı El Kaide terör örgütü üstlendi. El Kaide'nin Suriye'deki diğer kolu olan Irak Şam İslâm Devleti (İŞİD), AKP Hükümeti'ni de sınır kapılarının açılması için tehdit etti. İŞİD, Reyhanlı'yı vurduklarını şimdi Ankara ve İstanbul'a vuracaklarını söyledi. Böylece hükümetin Türkiye'de ellerini kollarını sallayarak dolaşmalarına, Suriye'ye girmelerine izin verdiği ve destek sağladığı radikal dinciler dönüp kendisini de tehdit etmeye başladı.

Suriye'deki radikal dinci isyancılara ilişkin haberleriyle bilinen Breaking News (breaking-news.sy) haber sitesi, El Kaide'ye bağlı İŞİD tarafından yayınlandığını söylediğini bir bildiriye gündeme getirdi. Söz konusu sitenin Arapça tam metnini verdiğini ve İŞİD'e ait olduğunu yazdığı habere göre; örgüt, bildirisinde, AKP hükümetine seslenerek, İŞİD'in Azaz'ı ele geçirmesinin ardından Türkiye tarafından kapatılan Bab el-Hava ve Beş el-Selame sınır kapılarının açılmasını istedi. Bildiride, "İŞİD'in aslanlarının", Türkiye'de Allahın mesajını yaymaya ve bu toprakları kâfirlerden temizleye yakın olduğu belirtildi.

Hükümete ve Tayyip Erdoğan'a sınır kapılarının açılması için belli bir süre veren İŞİD, "Siz ve arkadaşlarınız kendinizi kollamalısınız. Ülkenize ve halkınıza zulmettiniz, bu yüzden Allahın

kanunları günahkârlara uygulanmalıdır" dedi.

Hatırlanacağı üzere Tayyip Erdoğan hükümeti saldırıyı Suriye devleti adına Acilcilerin yaptığını ileri sürmüş ve tutuklama bile yapmış, sonra da olayla ilgili yayın yasağı koymuş, daha da ileri giderek ölen 53 kişiden "Sünni vatandaşlarımız" diye söz ederek Hatay'da Sünnileri Alevilere karşı tahrik etmeye kalkışmıştı.

Örgüt, bildiride ardından sınır kapılarının açılmaması halinde Ankara ve İstanbul'a, Reyhanlı ve Baba El Hava sınır kapısında yaptıkları gibi saldırı düzenleyecekleri tehdidinde bulundu. Örgüt böylece Reyhanlı saldırısını üstlendiğini de duyurmuş oldu.

Kabataş yalanları: Kameralar bozuk değilmiş

Hani MOBESE kameraları bozuktu?

Gezi Direnişinde Tayyip Erdoğan ve bütün muhiplerinin, muhibbelerinin dillerine doladıkları 'Kabataş'ta türbanlı kadına saldırıldı' iddiası yalan mobese görüntülerinin ortaya konulmamasıyla kanıtlanmıştı.

Star Gazetesinden Elif Çakır "saldırıya uğradığını iddia eden kadının ağzından korkunç saldırıyı anlatıyordu: "Bellerinden yukarısı çıplak, ellerinde deri eldivenler, başlarında siyah bantlar bulunan 70-100 kadar erkek bana saldırdılar, birisi arkamdan tekmeyle beni yüzü koyun yere yıktı, bir başkası üzerime işedi, "bu memleketin başına ne geliyorsa sizin yüzünüzden geliyor, devrim yapacağız, ihtilâl yapacağız, hepiniz öldüreceğiz" dediler.

Bu haberin külliyen uydurma olduğu besbeliydi. Belden üstü siyah eldivenli, başı bantlı erkekler şiddet film sahnelerinden çıkmaydı. Kabataş gibi Bostancı, Adalar vapur iskelelerinin, Kadıköy, Üsküdar dolmuş motorlarının, Boğaza, Taksim, Beşiktaş, Mecidiyeköy, Levent istikametlerine giden sayısız otobüs durağının bulunduğu çok kalabalık ve hareketli bir yerde o 70 kişi ancak Elif Çakır'ın kaleminde türemişti.

Görüntülerin bulunmadığını vali ve emniyet müdürlüğü ikrar etmişti, ama Tayyip Erdoğancı basın "mobese kameraları bozuktu, bu nedenle görüntü yok" diye yalan üzerine yalan söylemişlerdi.

Hürriyet'ten Mehmet Y. Yılmaz'ın 30 Eylül 2013 tarihli yazısından yalanın yalanının teyidini öğrendik. Yılmaz şöyle yazıyordu:

"Aynı binada çalıştığımız bir genç, emniyete çağrıldı.

Gayrettepe'deki binaya gittiğinde çağrılma nedeninin, "Kabataş'ta taciz edilen türbanlı kadın" ile ilgili olduğunu öğrendi.

Meğerse bu genç, iki arkadaşı ile birlikte olayın olduğunun iddia edildiği gün saat 19.48'de saldırıya uğradığını iddia eden kadının yanından geçmiş.

Polis onları kolayca bulmuş, çünkü üzerlerindeki Beşiktaş formasında isimleri de varmış.

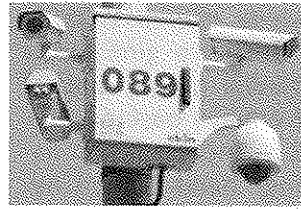
Polis, gençlere kadının anlattığı türden giyimleri olan kişiler görüp görmediklerini, yardım çağrısında bulunulduğunu duyup duymadıklarını filan sormuş.

Baş dönmüyorum: Hani MOBESE kameraları bozuktu? Hani saldırının olduğunun iddia edildiği saatte kayıt yapılamamıştı?

Üzerlerinde Beşiktaş formasıyla yürüyüp giden, kendi halindeki üç genci tespit edebilen kameralar, sayıları 70'ten fazla, üstleri çıplak, elleri eldivenli, başları bantlı cinsi sapıkları nasıl olup da tespit edemedi?

Hiçbir meslektaş Elif Çakır'ı kınamadı, ona paralel davranan Balççek İlter'i de. Sadece Ayşe Arman yürekli çıktı. Fakat Balççek İlter çok şey kaybetti. Gazeteci olarak saygınlığını ve güvenilirliğini kaybetti. Ayşe Erman'a yanıt veremedi, ben kimseyi ikna etmek zorunda değilim"

diyerek aczini ifade etti. Tayyip Erdoğan medyasına (Star Gazetesine) Kabataş yalanında hizmet etti. Adı Elif Çakır'la birlikte anılır oldu.

AKP şeflerinde kadına kıyafet serbestliği

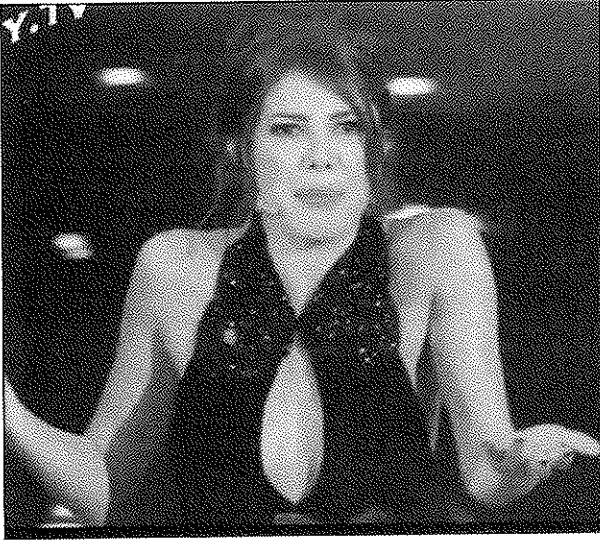
Özgürlükten ne anladıklarını -ve erkek egemen/maço /maganda zihniyetlerini-ortaya koydular

Beyaz TV ekranlarında yayınlanan 'Ne Var Ne Yok' programına konuk olan AKP Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik, kılık kıyafet konusunda kendilerine yöneltilen eleştirileri kabul etmediklerini belirtti.

Bu açıklamanın ardından, sunuculardan dert yanan Çelik "Dün bir kanaldaki, yarışma programında sunucu öyle bir kıyafet giymiş ki olmaz

bu yani. Kimseye karıştığımız yok ama çok aşırı. Dünyada da kabul edilemez" dedi. Çelik'in bu sözleriyle hangi sunucuyu eleştirdiği tartışma konusu oldu. Ancak çok geçmeden olayın iç yüzü ortaya çıktı.

Hüseyin Çelik'in "uygunsuz kıyafet" açıklamasının ardından yapımcı şirketin sahiplerinden Haluk Şirin Hüseyin Çelik'in sözleri ile ilgili ve sunu-

cu Gökçe Kansu'nun programa devam edip etmeyeceği konusunda konuştu.

"Sayın Hüseyin Çelik'in yapmış olduğu eleştiriler bizim programı işaret ediyor. Sunucumuz Gökçe Kansu'nun ilk bölümde giymiş olduğu kıyafeti Sayın Çelik'in bahsettiği gibi biraz abartılı, gözümüzden kaçmış. Gökçe'ye profilden baktığınızda kıyafeti tamamdır gibi görünüyor ama probleme önden baktığınızda daha belli oluyor, kıyafet biraz açık, sayın Çelik haklı. Bundan sonraki çekimler için kıyafetlere daha dikkat edeceğiz. Gökçe Kansu ile şu an için bir ayrılık söz konusu değildir." açıklaması yaptı.

Gökçe Kansu programın sunuculuğundan alındı.

AKP Gen. Bşk. Yrd. Çelik'in genel başkanı kadının kıyafet özgürlüğünü kamu kuruluşlarında tesettür serbestliğiyle savunurken, bir eğlence-yarışma programına yasaklılıkları onların özgürlükten ne anladıklarını -ve erkek egemen/maço /maganda zihniyetlerini-ortaya koyuyordu.

Çirkin politikacının 1453 komplosu

Öyle bir politikacı düşününüz ki, kendisine karşı yaygın kitle gösterilerinde öne çıkan bir kulübün "Çarşı" adlı taraftar grubuna karşı kendi gençlik örgütüne düzmece bir taraftar grubu kurdurtuyor ve bu güruh...

Öyle bir politikacı düşününüz ki, kendisine karşı yaygın kitle gösterilerinde öne çıkan po-püler bir kulübün "Çarşı" adlı taraftar grubuna karşı kendi gençlik örgütüne düzmece bir taraftar grubu kurdurtuyor ve bu güruh mensuplarının çoğu 80 bin seyircili bir derbi maçında stadin duvarlarını, tel örgülerini aşarak tribüne giriyorlar ve maç biterken "Allah Allah" neralarıyla, "Ya Allah, Bismillah, Allahu Ekber" haykırışlarıyla olay çıkartıyorlar. Maç tamamlanmıyor, kulüp ceza alıyor. Maçtan önce 1453 imzalı bir tweette "Bugün Olimpiyat Stadi'nda bir pratik yaşanacak: 1453 Kartalları dost düşman herkese gerçek taraftarlık nasıldı, gösterecek" deniliyordu. Herkes "Allahu ekber"li gerçek taraftarlığı gördü. Olaylarda yakalananların siyasi hüviyetleri o kadar belli ki, hepsi Emniyet'te serbest bırakılıyorlar. Aralarında Çarşı'dan kimse yok. Çünkü Çarşı'dan sahaya giren yok. Esasen Çarşı seyircileri tribünün balkon gibi olan üst katına oturmuşlar, oradan sahaya atlamalarına da imkân yok. Amaç o kulübün Çarşı grubunu taraftar nezdinde ve kamu oyununda karalamak. Gruba bir de "1453 Kartalları" di-

ye sağcı bir ad verilmiş. Maçlarda 34. Dakikada tribünler "Her yer Taksim, Her yer Direniş" sesleriyle inliyor. Ona karşı "İstanbul'un Fethi" dedikleri olayın adını alıyorlar. Amaç bu kadardan ibaret değil: Yaratılan atmosferde, birkaç gün sonra kentin üç büyük kulübünün taraftar gruplarına karşı gözaltılar ve tutuklamalar başlıyor. Polis kimlerin muhalif taraftar olduğunu çoktan saptamış ve yukarıda andığımız tertip sonucunda onları almış. Bu kadar iptidai, bu kadar komplocu bir siyaset adamını medyadaki yalakaları asla haya duymadan demokrat ilan edebiliyorlar. Sahtekârlığın bu raddesi artık o politikacıyı desteklemek değil, o politikacıdan menfaat sağlamak. Mesela, meslektaşlarının ROK adını verdikleri bir gazeteci var. Siyasi TV programlarında ona yağcılık yapmakla şöhret yaptı. Derken ona bir spor programında da yer verildi. Sözünü ettiğimiz maçtaki hâdiseler sırasında programdaki ROK "Bana bir polis arkadaşımın mesaj geldi, yakalananlardan birisinde terör örgütünün bayrağı çıkmış" diye yalan söyledi.. Devlet ve medya jargonunda "bölücü terör örgütü" lafı " PKK" sadece "terör örgütü" lafı

ise "DHKP-C" demekti. Yani ROK hâdiseyi terörist bir grup çıkardı, demek istiyordu. Bir gazeteci az ciddi bile olsa ve kendisine gerçekten de öyle bir haber gelse, tahkik etmeden bunu söylemez. Fakat hayâ nedir bilmiyorsa, işi ne geleni söyler. DHKP-C siyasi bir örgüttür. Sporda işi yoktur. Ama bu olayda siyaset vardır ve politika yukarıdan gel-mektedir. Maçın bitimine doğru olan olaylar yukarıda anlatıldığı gibi siyasidir, çünkü 1453 Kartalları siyasilere tarafından kurdurulmuştur. Bu iddiaları doğrulayacak bir yazışma AKP ilçe yöneticilerinden geldi. AKP Küçükçekmece Mahalle Temsilcisi İsmail Er, AKP Küçükçekmece Gençlik Kolları Yön. Kurulu Üyesi Emrullah Ük'ün kardeşi Yakup Ük ile girdiği sohbette neler olduğunu itiraf ediyor. Yakup Ük'ün "Polise vuramadınız mı" sorusuna İsmail Er, "Sahaya İlk Biz Girdik, sandalye atıp çıktım" diye cevap verdi. Yine konuşmaya katılan "Murat Er" adlı bir kişi de "Bizim 1453 iyi daldı sahaya. Çarşı neye uğradığını şaşırdı, artık biz varız" diye yazdı. Anti-kapitalist Müslümanlar adına Prof. İhsan Eliaçık ise olayı "1453 Kartalları'nın kuruluş ilânı ve ilk eylemidir. Bir zamanların Komü-nizme Mücadele Dernekleri'nin tribün versi-yonudur.. Yine tekbirle.." diye yorumladı. 1453 Kartalları maçtan bir ay önce açtıkları Internet sitesini maçtan sonra kapattılar. ROK'un yukarıda anlattığımız kasıtlı yalanı çabuk açığa çıktı. Çünkü hiçbir Em-

niyet yetkilisi böyle bir açıklama yapmadığı gibi, yukarıda da yazdık, karakola götürülenlerin hepsi serbest bırakıldılar. Ama ROK olayda "1453 Kartalları"nın rolü ortaya çıkınca asla utanmadı. [Baş politikacının borazancılığı yapmaktan tanıyan bu gazeteci, Fatih Terim kulübü tarafından gönderilince, Kulüp Başkanı Ünal Aysan'ın medyadaki 1 no.lu borazancıbaşı oldu. Besbelli ki, bu adam güçlü olanın borusunu çalmayı kendisine meşrep edinmiş.] ROK'u bir yana bırakalım: Daha da utanç verici olan, spor prog-ramlarındaki hiçbir konuşmacı tertibi ve 1453 meselesini açık açık dile getiremediler. Çünkü korktular. Olayın üzerine gitselerdi ya patronları re'sen onların işlerine son verecekti, ya da kanal yönetimine "yukarıdan" o yolda telefon gelecekti.

Eşkiyanın bu gece ne yapacağı belli olmaz

Kurban bayramı tatili günlerinde, tomalı ve biber gazlı polis eşliğinde iş makineleriyle gelen Melih Gökçek'in adamları bir gece baskınıyla ODTÜ arazisine girip üç binden fazla ağacı söktüler.

Melih Gökçek pişkin alaycılığıyla "arkadaşlar bana sürpriz yapmışlar" dedi. Melih Gökçek'in başbakanı ağaç kesimini pür hiddet, pür şiddet savundu, kesime engel olmak isteyenleri tehdit etti. Üçüncü Boğaz köprüsü için 200.000 ağacın kesildiğini övünerek söyledikten sonra direnenleri eşkiyalıkla suçladı, kısaca şöyle dedi:

"Yol için herşey fedâ edilir çünkü yol medeniyettir. Ama medeni olmayanlar bunu anlamaz.

Bizim medeniyetimizde yol engel tanımaz. Önünde cami olsa bile o camiyi yıkarız, gideriz başka yerde inşa ederiz. ODTÜ'de planı belediye yapmıştır. Belediyeler bunun için var. Plan onların yetkisinde. Burada da birileri çıkıyor bu yolu kesmek istiyor.

ODTÜ'de birileri yolu engellemek istiyor, kim? Bütün yolsuzlukların kaynağı, CHP. Biz yol yaparız, onlar yolsuzluk yapar.

Eskiden yolu eşkiyalar keserdi, şimdi de modern eşkiyalar. Kim yolumuzu kesmeye çalışırsa bizim çelik irademizi görecektir. Kararlılıkla mücadelemize devam edeceğiz."

Tayyip Erdoğan'ın doğa ve yeşil düşmanlığı-

nın yanında "gerekirse camiyi bile yıkarız" diye höykürmesi bir yana, asıl merâmı Gezi Direnişinde fiyakasının bozulmasına öfkesini saçmasıydı ve otorite gösterisiydi. Zira küçük dağları da, büyük dağları da yarattığını sanan bu politikacı Topçu Kışlası'nı yapacağız diye defalarca bağırıp çağırdığı halde yenilmiş ve kışladan bir daha hiç bahsedemez olmuştu. ODTÜ arazisindeki ağaç kıyımı konusunda St. Petersburg'dan Kosova'ya kadar durup durup bağırmasının nedeni buydu. Yol medeniyettir, medeni olmayanlar bunu anlayamaz, diyen Tayyip Erdoğan medeni ülkelerde toplu ağaç kesimlerine

karşı kitlelerin nasıl direndiğini bilemez. Mesele dünya çevre hareketleri tarihine geçen Frankfurt Havaalanını genişletme inşaatı direnişinde (1981-1982) binlerce çevreci aylarca her gün, ama her gün direnmiş, polisten dayak yemiş, polis tarafından götürülmüş, ama ertesi gün gene eyleme gelmişti.

Eşkıyalık meselesine gelince asıl eşkıyalık kendi adamlarının yaptığıydı. Çünkü yasayı, hukuku ve kuralları çiğneyenler kendileriydi.

ODTÜ Öğretim Üyesi Tarık Şengül "Çevre Şehircilik Bakanlığının hazırladığı bir plan var ve bu plan askıda. Askıda olmasının anlamı itiraz hakları var. Bu plan bir ay askıda kalacak ve itiraz edilecek. Prosedür öyle işliyor. Ama şimdi şu ana kadar süre dolmamasına rağmen ve çeşitli çalışmalar yapılmasına rağmen bir gece yarısı baskınıyla yangından mal kaçırmaya ağaçları yok ediyorlar" şeklinde konuştu.

Yasayı beklemeden, nihai karar ortaya çıkmadan bu işi baskınla yapmak asıl eş-kıyalıktır. Hukuken sağlam durumda olmadıkları için, oldu bittiyle, emirle işi halletmek istediler.

1966 yılının Mayıs ayında Adalet Partili Başbakan Süleyman Demirel'in İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın polisleri gece saat 02.00'de TBMM binasını basıp AP dışındaki bütün partilerin grup odalarını aramıştı. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün ertesi gün söylediği "Eşkıyanın bu gece ne yapacağı belli olmaz" sözü siyasi literatüre girmişti.

Tayyip Erdoğan özellikle ODTÜ hocalarına sık çatar, bu vesileyle de verdi veristirdi. Bu politikacının otorite manisi dışında üniversite

hocalarına karşı bir kompleksi var. Saldırıp durduğu ODTÜ dünyadaki en iyi 60 üniversiteden birisi. Bu başarıyla iftihar etmesi gerekirken ODTÜ'ye düşman.

Kendisi ise üniversitede bile okumamış, mezun olduğu okul sadece bir yüksek okul. Eskiden adı Yüksek Ticaret Okulu idi, sonra "Akademi" dediler, "İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi" gibi bir isim buldular.

Kendisine üniversite mezunu olmadığını tekrar hatırlatalım. Üniversitede öğrenci bile olmamış bir kişi üniversite hocalarına sık sık çatarsa buna olsa olsa kompleks derler.

Aylardır süren ve Ankara dışındaki çeşitli illerde de eylemlerle desteklenen ODTÜ Direnişi önümüzdeki süreçte devam edecek.

Biz bu vesileyle tarihsel nitelikli bir fotoğrafı yayınlıyoruz. ODTÜ Ormanı için ağaçlandırma yapılırken, yani eski İstanbul Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan ile şimdiki Ankara Belediye Başkanı Melih Gökçek'in adamlarının kestikleri ağaçlar dikilirken ODTÜ öğrencileri de ellerinde küreklerle ağaçlandırmaya katılmışlar ve olayı şenlikle kutlamışlardı.

Bu sayfamızda yayınladığımız fotoğrafta Yusuf Aslan ile Hüseyin İnan'ı arkadaşlarıyla birlikte halay çekerken görüyorsunuz.

İnsanı seven ağacı da sever, insana saygı duyan doğaya sahip çıkar. İşte, Türkiye'de halkların mücadelesinde canlarını darağacında vermiş iki devrimcinin çevre eylemini ve coşkusunu yarım yüzyıla yakın zaman sonra --Tayyip Erdoğan'a, Melih Gökçek'e ve benzerlerine inat--biz de paylaşıyoruz.

Tayyip Erdoğan'ın mağduriyeti asla bitmiyor

Tayyip Erdoğan o kadın kapıkullarının Meclise kapalı olarak ilk katılacakları oturumda –Merve Kavakçı olayında olduğu gibi– CHP'lilerin hadise yaratacaklarını umdular.

Sık sık belirttiğimiz gibi Tayyip Erdoğan'ın partisi 2002 seçimlerini kazanalı beri başta Genel Başkanları olmak üzere daimi bir mağduriyet siyaseti güttüler. Başta askeri hiyerarşi olmak üzere Kemalistlerin çeşitli politikaları onlara bu alanda geniş imkânlar sundu.

Mağduriyet politikasının önde gelen konularından birisi üniversitede, kamu işyerlerinde ve TBMM'de hatta devlet protokolündeki yasağı idi. 2014 -2015 seçimleri öncesinde Tayyip Erdoğan bu yasakları kaldırdı. Onun demokratikleşme paketi dediği otoriterleşme paketinde demokrasiden tek anladığı başörtüsü yasağının kalkmasıydı.

Başörtüsü atraksiyonunun son halkası Hacca giden bazı kadın AKP milletvekillerinin örtünme kararı vermeleri oldu. Bugüne değin hiçbir konuda kadınların hiçbir hakkını savunmamış olan bu milletvekilleri özgürleşiverdiler ve örtündüler. Bunu yaparken "Allahın emrine uyduklarını" söylediler. Oysa emir Allah'tan değil Tayyip Erdoğan'dan gelmişti. Onlara "Hacca gidin, dönünce de örtünün" denmişti. Onlar da Genel Başkanlarına itaat ettiler. Bugün kadar Meclis'te bütün yaptıkları sala başını, al maaşını misali Grup Başkanvekillerine uyarak el kaldırıp indirmek olan o kadınlar mebus seçilmek için "Allahın emrine" itaat etmekten geri durmuşlardı. Şafak Pavey'in pantolonla oturumlara katılmasına oy vermeyen AKP'li maço milletvekilleri ve onların emrindeki kadın milletvekilleri 31 Ekim 2013 günü baş örtme demokrasisinin tadını tattılar.

Tayyip Erdoğan o kadın kapıkullarının Meclise kapalı olarak ilk katılacakları oturumda –Merve Kavakçı olayında olduğu gibi– CHP'lilerin hadise yaratacaklarını umdular. Böylece Tayyip Erdoğan önümüzde 1,5 yıl içinde yapılacak üç seçimin seçim meydanlarında ve TV ekranlarında aylarca kullanacağı bir mağduriyet şamatası imkânı daha elde edecekti. [Merve Kavakçı olayında Bülent Ecevit İsmet Paşa'lığa soyunarak kürsüye fırlamış ve hiddetli-şiddetli nutkunu atmış, Kavaklı önce salonu terk etmiş, sonra da vatandaşlıktan çıkarılarak milletvekilliği düşürülmüştü.]

Bugünkü CHP Tayyip Erdoğan kurnazlığının oyununa gelmedi ve ona mağduru oynama kozunu vermedi. Tayyip Erdoğan gene susmadı, Kızılcahamam'daki teşkilat toplantısında gene mağdu-

ru oynamaya yeltendi ve gölge boksı yaptı.

Başörtüsü yasağını kaldırmakla övünen Tayyip Erdoğan ve onun kadın milletvekilleri, yönettikleri Türkiye'de kadının durumu hakkında tek laf etmezler. Mesele kadın erkek eşitliği konusunda Türkiye'nin dünya sıralamasında 134 üncü sırada yer aldığını hiç söylemezler, hatta bilmezler, çünkü aldırılmazlar.

Partilerinin hükümete gelmesinden bu yana geçen 11 yıl içinde Emniyet kayıtlarına geçmiş kadına erkek şiddetinin tam 1400 (evet bin dört yüz) kat arttığına da aldırılmazlar.

4+4+4 uygulamasını getirerek 10 yaşından sonra kızını okutmak istemeyen babaları kızlarını eve kapatmalarına imkân tanırılar. Çocuk ilk 4 yıllık zorunlu eğitiminden sonra öğrenimini evde oturarak alacak! Ve koca bekleyecektir. Çocuk gelinler sorununun ne denli vahim boyutlarda olmasını yok sayarlar.

Sözünü ettiğimiz TBMM oturumunda bazı önemli konuşmalar yapıldı. AKP sözcüsüne ait olanı hariç o konuşmaların Kızılcahamam arşivinde bulunmasında yarar görerek yayınlıyoruz.

Şafak Pavey (CHP)

"Size bu konuşmayı; her şeyin yasak olduğu genel kurulda yapıyorum... Ortalama yaşı 50 olduğu bir mecliste su içmenin dahi yasak olduğu bir genel kurulda çalışıyoruz. Yaşlı haklarının, hasta haklarının bile düşünülmediği bir ge-

nel kuruldan söz ediyorum.

Turist olarak bile gitmediğiniz coğrafyalarda, Afganistan'da, Yemen'de, İran'da, yıllarca türban kullanmaya mecbur edilmiş biri olarak yapıyorum. Mecliste pantolon giymesi, bir erkek vekil tarafından engellenmiş, bir kadın vekil olarak yapıyorum. Olmayan bacağı, erkekler tarafından siyaset sohbetine dönüştürülen biri olarak yapıyorum. Ve artık AKP 'nin başı açık vitrin vekillerinin; emanet oyları, gerçek sahibelerine geri verme zamanının gelip çatığını düşünüyorum. AKP'yi iktidara taşımış asıl kadınlarının meclis koltuklarını almalarının hakları olduğuna inanıyorum.

Elbette ülkemde sekülerizmin geleceği ile ilgili muazzam endişelerim var. Ama kaygım türbanla, kırmızı ruj arasına sıkıştırılmış semboller değildir.

Demokrasi paketinde aynı ideolojiyi paylaşan erkek polis doğal karşılanırken; türbanlı kadın polise yasak gelmesine çok şaşırmıştım. Daha vahim bir cinsiyet ayrımcılığı olabilir mi? Ben polisin başındaki türbandan değil, bana vaat ettiği şiddet geleceğinden korkarım.

Mecliste, cemevi açmak için Diyanet'ten fetva isteyen anlayıştan korkuyorum. Yani bir inancın ibadet hakkını diğer inancın iznine bağlayan anlayıştan korkuyorum. Hukukun karşısına dini koyan anlayıştan korkuyorum.

Kadın özgürlüklerinden asla korkmam. Söylemek isterim ki; Özgür bir hayat çok yavaş kurulur ama çok hızlı yıkılır.

Tam da bu nedenle, çiçekli başörtüsü ve daracık pantolonuyla, Çamlıca parkının kuytularında, sevgiliyle öpüşen genç kıza, özgürlüğünü Mustafa Kemal'e borçlu olduğunu hatırlatmak istiyorum.

Türbanla özgürlük ilişkisi bıçak sırtı gibidir. Bir yandan inanç özgürlüğünü temsil eder, öte yandan inanç baskısını. Birçok kadın inanarak örtünürken, birçok kız kendilerini kontrol eden aile güçleri tarafından zorla kapatılırlar.

Clinton, 2007 de 'Kadın değişirse, gelecek de değişir' demişti. Hatta Emine Erdoğan o kadar beğenmiş olmalı ki; geçenlerde konuşmasında kullandı. Sosyal özgürlük alanlarımız, geleceğimizden çalınarak, birer birer imha ediliyor. Beş yaşında örtülen, on beş yaşında evlendirilen kızlarımıza bakalım. Geleceğimiz gerçekten kadınlarımızın hâli üstünden, berbat bir şekilde değişiyor. Biz kültür olarak hiç önemsemeyiz ama her özgürlük aynı zamanda büyük bir sorumluluktur...

Türbanlı kadın vekillerden beklentim büyük; Mesela, ülkemden neden, kadın hakları konusunda dünyanın yüz yirmincisi olduğunu anlatmalarını bekliyorum. Neden, 57 İslâm ülkesindeki toplam kadın hakları ortalamasının, tek başına Birleşmiş Milletlerde bile yer alamayan Tayvan seviyesine erişemediğini açıklamalarını bekliyorum. Bundan böyle; mini etek giydiği için işten atılan, sol kulağı küpeli olduğu için dövülen, dekoltesi bakanın

hoşuna gitmediği için linç edilen, oruç tutmadığı için öldürülen, Hristiyan olduğunu gizlemek için isimlerini değiştirenlerin güvenlikleri, herkesten çok bu kadın vekillere emanettir. Artık, türbanı bir insan hakları ihlâlinden, bir insan hakları kazanımına dönüştürmek, onların sorumluluğudur. İnanç özgürlüğünün en büyük güvencesi, geleceğimizi dini rehberlikle kontrol etmek değil, kusursuz bir sekülerizmdir. Ne demek istediğimi, Seküler Norveç'te doğup, ülkemde vekil olanlar anlayacaktır. Umarım ortak geleceğimize inanıyorlarsa hukuk ve sekülerizmin neden elzem olduğunu taraftarlarına anlatırlar. Lütfen hatırlayın, Ortadoğu da bizim seküler toplumumuz tek taş pirlanta gibi ışıltıyor...

Oldukça merak ettiğim bir ayrıntı var. İnanç gösteri için kullanılabilir mi? Büyük bir ruh temizliğinden doğan muhteşem bir tevâzu ile yaşanması emredilmiyor mu? Buraya gelmeden önce, türbanlı vekillerimizin konuşmalarını taradım. Başkalarının özgürlüklerine dair tek bir kelime kullandıklarına rastlayamadım. Kendi inanç özgürlüklerine gösterdikleri hassasiyeti, Ruhban Okulu, azınlık okulları, cemevleri, bir inanç biçiminin mundar olarak ilan edilmesi gibi sorunlu inanç alanlarında göremedim.

Mesela bilimin özgürlüğünü kelepçeleleyen YÖK hakkındaki fikirlerini de bilmiyorum.

Ama şu hakareti bütün haberlerde duydum: "Başımı açarak, bir daha kirlenmeyeceğim." Bu durumda başı açık olanlar kirlenmişler midir? İnanç üstünden öbürünü kirli ilan edebilmek kimin haddi olabilir?

Görülüyor ki bir arada yaşama efsanemiz çokmuş... Kibirden küfelik olmuşsanız, size benzemeyenin çığlığını nasıl duyacaksınız? Bir taraf, bir arada yaşamının yolunu ararken; öbürü sindirmek, dönüştürmek, özgürlüklerini birer birer yok etmek istiyorsa; bizi yok ettiğinizde; gelecek olimpiyat tanıtımına kimi koyacaksınız? Biz Sivas'ta yakılan, Gezi de vurulan, evlerine işaret konulan, hayat tarzından ötürü cezalandırılanlarız. Ama her nasılsa kronik mağdur sizsiniz...

Azınlığın çoğunluğu ezmesi sürdürülemez. Ama çoğunluğun azınlığı ezmesi sürdürülebilirdir.

Gerçekten bu ülkeyi korkunç bir akıbete sürüklemekten kaçınmaya niyetliyseniz; adaletle ölçmek arasındaki farkı en kısa zamanda öğrenmelisiniz.

Türkiye Cumhuriyetinin gelmiş geçmiş en otoriter hükümeti nasıl oldu da, birkaç dakikasını almayacak olan iç tüzük değişikliğini yapmadı. Acaba planladığı gösterinin kavgaya dönüşmesini hayal ederek kazanacağı politik kâr mı cazip geldi? Bunu bilemiyorum ama bir kanun yapıcı olarak ben iç tüzük değişmeden asla pantolon giymeyeceğim. Bizden çatışma bekleyenler için altını çiziyorum: Biz çatışmıyoruz, var olmak için direniyoruz.

Tarihe dönüp bakarsanız hepimizi neyin beklediğini göreceksiniz. Kendi yarattığınız radikal canavarın sizi de teslim almasını; sadece bizim var olma mücadelemiz önleyebilir. Bundan sonrasını arif olanlara bırakıyorum...”

Pervin Buldan (BDP)

Bugün Türkiye'nin en önemli meselelerinden birisi olan “türban” meselesinin ya da “başörtüsü” meselesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında çözülmüş olmasından kaynaklı memnuniyetimizi ifade etmek istiyoruz.

Ayrıca, bugün bu çatı altında ikinci bir Merve Kavakçı olayı yaşanmadığı için, bir bütün olarak grupları ve partileri kutluyorum. Ama şunun altını da önemle çizmek istiyorum: Bugün 4 kadın milletvekili arkadaşımızın başörtüsü

takarak Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altına gelmelerinin altında en büyük neden ve sebep kadınların yıllardır alanlarda ve meydanlarda vermiş olduğu bir mücadelenin sonucudur. Bundan dolayı da bütün kadınları kutluyorum. Çünkü AKP iktidarı 11 yıldır türban meselesini gündemine almamış ve çözmemiştir. Geçen yıl Diyarbakır Milletvekili Sayın Altan Tan'ın vermiş olduğu kanun teklifi AKP'li milletvekilleri tarafından reddedilmiştir. Bu gerçeği hiç kimsenin unutmaması gerektiğinin altını önemle çizmek istiyorum.

Değerli arkadaşlar, özgürlükler sadece türban meselesinde olmamalıdır. Bugün Türkiye açısından sadece türban ya da başörtüsü yasaklı değildir. Bugün Türkiye'de diller, kimlikler ve kültürler, aynı zamanda inançlar yasaklı hâledir. Bir bütün olarak Türkiye'de artık hiçbir konuda yasakların olmaması gerektiği, her konuda insanların kendilerini özgürce ifade edebildiği, özgürce yaşayabildiği bir Türkiye'yi hep birlikte yaratmak durumundayız.

Değerli arkadaşlar, birincisi erkeklere, ikincisi de ayrıca kadınlara çağrı yapmak istiyorum. Erkeklerle çağrım şudur: Kadın meselesinde erkekler lütfen konuşmasın. Kadınların ne giyeceğine, kadınların ne takacağına, kadınların nasıl hareket edeceğine lütfen erkekler karışmasın. (AK PARTİ sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu konuda erkeklerin konuşmaya ne hakkı vardır ne de haddidir. Biz kadınlar olarak, bundan sonra erkeklerden

bize ilişkin hiçbir şekilde bir eleştiri, bir müdahale ve bir öneri almak istemiyoruz.

Biz kadınlar nasıl giyineceğimizi, nasıl yaşayacağımızı sizlerden öğrenmek istemiyoruz. Düşünecek beynimiz, hareket edecek, mücadele edecek gücümüz var olduğunu buradan ispat edebiliriz size değerli arkadaşlar.

Ayrıca, kadın arkadaşlarıma bir çağrı yapmak istiyorum:

Sevgili kadınlar, sadece başörtü meselesinde değil, kadına yönelik her türlü tecavüz, şiddet, taciz meselesinde de bir araya gelebilmeliyiz, kadınların haklarını bizler savunabilmeliyiz. Bakın, bugün Nusaybin'de bir kadın Belediye Başkanımız Sayın Ayşe Gökkan, bedenini ölüm orucuna yatırdı. Bundan haberinizi var mı? Nusaybin'de utanç duvarına karşı, Rojava'yla Türkiye arasına örülmek istenen duvara karşı Sayın Ayşe Gökkan bedenini ölüme yatırdı. Biz kadınların Ayşe Gökkan hakkında da konuşmamız gerektiğini ifade etmek istiyorum, burada hep birlikte tavır almamız gerektiğini ifade etmek istiyorum. Kadınlar tek ses olduğu sürece, kadınlar tek yürek olduğu sürece, kadınlar birlikte hareket ettiği sürece mücadelemiz daha çok büyüyecek, özgürlüklerimiz daha çok gelişecek ve Türkiye'de kadınlara bakış açısı daha fazla değişecektir değerli arkadaşlar. Bu anlamda hepimizi, özellikle kadınları, birlik ve beraberliğe, birlikte hareket etmeye, birlikte mücadele etmeye davet ediyorum.

Hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Bütün özgürlükler bizim olsun diyorum.

Sebahat Tuncel (HDP)

27 Ekimde Ankara'da yaptığımız kongreyle yeni bir partimiz oldu, Halkların Demokratik Partisi adına tüm Genel Kurulu saygıyla, sevgiyle selamlıyoruz, Başkana da teşekkür ediyoruz bize söz hakkı verdiği için.

Değerli arkadaşlar, gerçekten Türkiye demokrasisi açısından uzun süredir tartışma konusu olan ve bu konuda çok çeşitli defalar da Türkiye'nin

gündemine gelen, her zaman gerilim konusu olan bir sorunu çözmüş oluyoruz.

Tabii ki bu, Türkiye'nin bütün sorunlarını çözdüğü anlamına gelmiyor, çok daha fazla sorunlarımız var, ama bu sorunu çözme konusunda bugüne kadar bunun mücadelesini veren, bu konuda bedel ödeyen başörtülü kadın arkadaşlarımızla, başörtülü kadınların özgürlüğünü savunan başı açık kadınların verdiği mücadele sayesinde bugün bu ayıbın ortadan kalktığını görüyoruz. O açıdan bu bir iktidarın falan başarısı değildir, bu konuda bedel ödeyen, bu konuda bedel ödeyen kadınların yanında olan ve ortak mücadele eden kadınları bir kez daha buradan saygıyla, sevgiyle selamlıyoruz.

Ama biz biliyoruz ki kadınların sorunları çok fazla, sadece mesele başörtüsü meselesi değil, inanç özgürlüğü meselesini de ele aldığımızda, başı açık kadınların da özellikle Alevi kadınların da çok ciddi sorunları olduğunu biliyoruz. Sadece bir dine mensup olanlar değil, bu ülkede inanmayanların da aslında ciddi anlamda sorunlar yaşadığını biliyoruz. Eğer bu Parlamento gerçekten başörtülü kadınların sorunlarını çözme konusunda kendisini iradeli görüyorsa, önümüzde inanç özgürlüğü kapsamında bundan sonraki sorunları çözme konusunda da kendisini yetkili, sorumlu görmelidir, bunu sadece siyasetin bir malzemesi hâline getirmemelidir, bunun altını bir kez daha çizmek istiyoruz.

Değerli milletvekilleri, hep biz kadınlardan bahsedilirken ne yazık ki eşit bireyler olarak bahsedilmiyor. Bu ülkenin Başbakanı bile kadın erkek eşitliğine inanmadığını her fırsatta ifade ediyor. Kadınların nasıl doğum yapması gerektiğine, kaç çocuk yapması gerektiğine, kadınların nasıl giyinmesi konusunda dikkat ederseniz hep erkekler konuşuyor.

Yine biraz önce sayın hatip de ifade etti- biz hep birilerinin bacası oluyoruz ya da annesiyiz ya da kız kardeşleriyiz. Şunu bir kez daha söylemek istiyoruz: Biz kimsenin bacası, kız kardeşi, annesi falan değiliz. Biz, burada, Parlamentoda erkeklerle siyaset yapan kişileriz ve özgür bireyler olarak siyasette duruşumuzu ifade ediyoruz. O açıdan, diğer yaklaşım, geleneksel olarak erkek egemen sistemin devam ettirilmesi anlamına geliyor. Her gün her gün aslında bu bunun mağduriyetleriyle karşı karşıya kalıyoruz. Her gün bu kültür, erkek egemen sistemin kadınlığı ikincil gören, erkeğin yedeğinde gören, ancak kadınları mutfakta gören ya da kadınları birisinin bacası, annesi, kız kardeşi olarak gören zihniyet aslında bugün yaşadığımız sorunların temel kaynağıdır. Umuyoruz ki bugün buna da nokta konulacak ve kadınlar adına lütfen artık kadınlar konuşsun, erkeklerin söylediği her söz aslında bu geleneksel erkek egemen sistemi devam ettirendir. Tabii, sadece kadınların

konuşması da yetmez.

Kadınların da hangi perspektiften olaya baktıkları önemlidir diye düşünüyorum ve biz bir kez daha Halkların Demokratik Partisi adına şunu ifade etmek istiyoruz: Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi geç de olsa bir hak ihlâlini ortadan kaldırmıştır. Bu, önemlidir ama bundan sonra üzerimize düşen çok büyük sorumluluklar var. Bu ülkede inanç özgürlüğü konusunda hâlâ ciddi mağduriyetler yaşayanlar var. Mesela, 3 Kasım'da İstanbul'da Aleviler sokağa çıkacak eşit yurttaşlık temelinde. Onların sorununu da burası, bu Parlamento çözmek zorundadır. Eğer çözmezse işte o zaman burada inanç özgürlüğünden falan bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Değerli milletvekilleri, gerçekten demokrasi bizim açımızdan olmazsa olmaz bir konudur. Eğer demokrasi inşa edeceksek farklılıklarımızı reddetmeden, farklılıklarımızla bir arada durmayı becerebilmemiz gerekiyor. Bu konuda da bütün farklılıkların hak ve hukukunu gözetten bir noktadan; birbirine dayatan, birbirini ötekileştiren, baskı uygulayan noktadan değil, birbirinin hak ve hukukunu gözetten bir noktadan bakmak gerekiyor. O açıdan, bugün buraya başörtüsüyle gelen kadın arkadaşlarımız keşke daha öncesinden bu şeyi yapsalardı daha iyi olurdu. En azından sokakta mücadele eden kadınların mücadelesine de destek olmuş olurlardı ama bugün burada bu tartışmanın bitmiş olmasının önemli olduğunu düşünüyoruz.

Bir de son noktada, özellikle bu kılık kıyafet yönetmeliği konusunda partiler henüz anlaşmadılar. Biz de diyelim ki artık bu etek giymek meselesinin çözülmesi gerektiğini, nasıl giyileceği... Bu Parlamentoda bu da bir baskı aslında, kontrol etme mekanizmalarından biri. Kadınların Parlamento'ya nasıl gireceği meselesinin de düzenlenmesi gerekiyor. Daha önce de biliyorsunuz Şafak Hanım benzer bir sorun yaşamıştı, o zaman yine bu sorunu çözememişti bu Parlamento, kadınlar olarak da biz çözememiştik. Belki bunun özeleştirisini vermek gerekiyor.

Ruhsar Demirel (MHP)

Milliyetçi Hareket Partisi adına olağan bir gündür Meclis çatısı altında. Burası Türkiye'de yaşayan 75 milyonun problemlerinin konuşulup çözülmesi gereken bir alandır. Burada özgürlük adı altında bizim görüşümüzce bir mobbing yapılıyor. Bu inançlarına dayalı olarak giyimlerini tanzim eden hanımefendilerin hayatları bir mikroskoba konuldu. Kim ne yaptı, nasıl örttü, ne etti, bunlar kimseyi ilgilendirmez. Bir parça empati yapınız lütfen. (AK PARTİ sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Burada hem sizlere hem televizyon başında bizi izleyenlere, özellikle erkeklere sesleniyorum: Empati yapınız. Hanımlarınız, kızlarınız var, nasıl giyindikleri kimi ilgilendirir? Kaldı ki bu bir inancın uzantısıysa hiç kimsenin haddi değildir ama burada özgürlük adı altında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, milleti temsil etme yeterliğine haiz olmuş 4 hanımefendiye mobbing yapılıyor ve onlar üzerinden bize. Korkarım ki bizlerin de kıyafetleri değerlendiriliyor. Nitekim geçtiğimiz yasama döneminde bir sayın bakanın bu konuda bir atfı var bir hanımefendiye. Dolayısıyla, bunları bütün kadın milletvekilleri, bütün kadın siyasetçiler, bütün Türk kadınları ve bütün dünyadaki kadınlar adına reddediyoruz ve Milliyetçi Hareket Partisi olarak insanları kılığı kıyafeti üzerinden tanımlamayı affetmiyoruz çünkü biz 2008 yılında bir yasa teklifi verdik ve şu anda hükümet eden parti o zaman da hükümetteydi. Onlarla partimizin yetkilileri konuşup bir akit imzaladılar. 2008 yılında "Bu sorun -eğer sorunsu ki bizce hayatın olağan akışı içinde bir tablodur- çözülsün, YÖK'ün ilgili 17'nci maddesi de kaldırılsın. İnanç bir özgürlük, eğitim bir haksa kadınları bu haktan ve bu özgürlükten mahrum etmeyelim." dediğimizde kalkmayan parmaklar, "411 parmak kaosa kalkıyor" diye yazanlar, bugün vicdanlarına bunun hesabını versinler. 2008'de bunu yapmadılar, 2010'da tekrar ettik, dedik ki: "Bizim böyle bir teklifimiz var." Yine hiç kimse sesini çıkarmadı çünkü seçimler vardı, çünkü referandumlar vardı, çünkü başka şeyler vardı.

Özellikle beyefendilere seslenmek istiyorum: Biz hanımlar üzerinden siyaset yapmayınız lütfen. Biz üzerimizden değil, bizimle siyaset yapılmasını istiyoruz ve siyasetin tek yapıldığı yer Türkiye Büyük Millet Meclisi değildir. Bütün teşkilatlarımızdaki hanımefendiler bizim için saygıdeğerdir, hepsi kıymetlidir. Sizlerin ve bizlerin buraya gelmesine sebep olan, hepimiz için verilen o ortalama 80 bin oyun büyük emeğinin sahibi, başı açık ya da kapalı, bizim için hiç önemli değil, hanımefendilerdir. Kapıları çalan, her kapıdan içeriye giren, bizler için partilerimizin politikalarını anlatan ve bizleri buraya taşıyan onların omuzlarıdır. Buna saygı gösteriniz, buna hürmet ediniz ve özgürlük adı altında bu mobbing'den, bu şiddetten lütfen vazgeçiniz.

Bugün Türkiye'de konuşulması gereken başka sorunlar var, sorunumuz bu değil. Bizim sorunu-

muz, bakınız, Dünya Ekonomik Forumu açıklama yaptı. Türkiye 136 ülke içinde 127'nci sırada iş gücüne katılımda. Genel sıralamada 120'nciyiz. Bugün basına bakın, 91 bin tane çocuk anne var bu ülkede. Bizim ne giydiğimizi değil, onların ne yemedikleri, onların nerelerde çalışmadıkları, onların evlerine götürmedikleri ekmekleri, onların alamadıkları sağlık hizmetini konuşmamız gerekirken, bizler ki bu ülkenin çok ayrıcalıklı insanlarıyız, gelir düzeyimiz olarak, eğitim düzeyimiz olarak, yaşam standardımız olarak, bizim kılık kıyafetimiz bu ülkenin sorunu olamaz. Böyle bir hakkı kendimizde görmemeliyiz. Biz burada memleketin sorunlarını konuşmak için, bunlarla ilgili çözüm önerisi getirmek için toplanmışken kendimiz bir sorunun parçası oluyorsak oturup kendi durumumuzu biz değerlendirmeliyiz. Bunların hiçbir hakkımız değildir. Bu millet bizi buraya sorunları çözelim, var olan sorunları konuşalım ve birbirimizle uzlaşalım diye yolluyor, kavga edelim diye değil. İnsanda akıl var, insanda dil var, insanda gönül var; konuşalım, akıl süzgecimizden geçirelim ve vicdanlarımızla buluşalım diye. Rabbim her şeye muktedir; eğer kavga etmemizi istese bize birer tane pençe vermeye hiçbir engeli yoktu, bu pençeleri bize verir, biz de burada kavga ederdik. Burası ne bir boks ringi ne bir güreş alanı. Bizler burada konuşmak için varız, bizler burada aklımız için varız. Ve kendimizin "kadın" diye tanımlanmasından da -cinsiyetimizle barışık olmakla beraber- memnun değiliz. Bizler de sizin gibi birer milletvekiliz. Burada sizler kadar aklımızla, sizler kadar zekâmızla ve vicdanımızla, memleket adına bir hizmet yapmak için bulunuyoruz partilerimizin siyasi duruşunu temsil etmek adına.

Milliyetçi Hareket Partisi 2008 yılında bu teklifi yaptığında "hayır" diyenler, 2010 yılında teklifi tekrarladığında duymazdan gelenler bugün eğer "özgürlük" diyorsa, birazcık vicdanlarına baksınlar, neyin özgürlüğü? Zaten modern zamanların en büyük sorunu şu: Önce bir sorun yarat, sonra da "Çözüyorum." de. "Küreselleşme" dedikleri de böyle bir şey zaten. "Kimlik siyaseti" denilen budur. Bizi farklılıklarımızla barışlaştırmak yerine ortaklıklarımızla çoğaltacak akla ihtiyacımız var. Farklılıklarımızın altını çizmek hiçbirimize bir şey getirmiyor. Kaç türüz, kaç cinsiz, kaç etnisiteyiz, kaç mezhebiz? Biz ortaklıklarımız üzerinden birlikte büyümeyi isteyen bir siyasi partiyiz. Milliyetçi Hareket Partisi, toplumdaki bu tansiyonun düşmesi adına, başta Sayın Genel Başkanımız Devlet Bahçeli Bey olmak üzere, her zaman çağrı yapmıştır, bu konuda da yaptı. "Hanımefendiler istedikleri gibi girebilirler; bu, inançlarının bir uzantısıdır." dedi. İnsanları inançları üzerinden yargılayamayız. İnsanları inanç tercihleri yüzünden bir kriterin içine sokamayız. Onlarla fotoğraf çektiyip Twitter'da paylaşıp "Başörtülü Genel Kurulda bulunuyoruz." deyip reklam yapacak bir durum da

yok. Ben onu da görmüyorum. (CHP sıralarından alkışlar) Bu hanımefendilerin hayatını laboratuvarmış gibi, mikroskoba koymuş inceler gibi, akvaryumdaki balık gibi... Bunlar yanıştır arkadaşlar, yapmayınız. Birçoğunuz Twitter'dan bu tür resimler paylaşıyorsunuz. Bunlar yakışsız şeyler. Bu hanımefendilerin eşleri yerine koyun kendinizi, bu hanımefendilerin oğulları, erkek kardeşleri yerine koyun. Bunların hayatı özel hayat.

Mahremiyet bizim toplumumuzdaki en önemli değerdir. Mahremlerimize girmeyiniz. Bir kadın ne örtecek? Bir kadın kaç çocuk doğuracak? Bu doğuracağı çocuğu sezaryenle mi yapsın? Ayran mı içsin? Bunlar, bizim özel hayatımız. Bunlar, bizim mahremimiz. Mahremimize girmenizden -erkek arkadaşlara söylüyorum- rahatsızsınız. Sizin bu yüksek perdeden, dikte edici konuşmalarınızdan rahatsızsınız. Biz ne yapacağımızı bilecek durumdayız ki, vatandaş bizi seçti ve buraya yolladı. Sizlerden hiçbir farkımız yok. Anayasa'nın "Eşitlik" ilkesini hatırlatmak istiyoruz sizlere. Bizim mahrem alanımızdan çıkınız çünkü bu, bizim olduğu kadar ailelerimizin de mahremi. Biz sizlerin ne yiyip ne içtiğini konuşuyor muyuz? Ne giydiğinizi, ne taktığınızı konuşuyor muyuz? Ve bunları konuşmayı da doğru bulmuyoruz. Siyaset bu değildir. Siyaset, evet, bir tercihler manzumesidir ama bu tercihler millet adına, vatan adına, memleket adına yapılacak tercihlerden ibarettir. Mahremimizden çıkınız. Herkes inancının getirdiği özgürlüklerini kullansın. İnanç bir özgürlüktür. İnsanların özgürlük hânesini genişletmek devletin sorumluluğudur.

Türkiye'de bugün bu tür konuların sorun diye anlaşılma sebebi devletin fazla görünür olmasıdır. Devlet dediğimiz şeyin görünmez bir el olarak bizi kollaması gerekir ama devlet, bugün hayatımızın çok içinde, Türkiye'deki yüksek tansiyonun sebebi de bu olsa gerek.

Geriye dönüp baktığımızda, evet, eğitim sistemimizde de bu var, bize hep yapmamamız gerekenler öğretildi. "Trafikte kırmızıda geçme." Bu söylendi, onun içindir insanların sarıda geçmeye çalışması. Ama biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak şunun öğretilmesini istiyoruz: "Yeşilde geçilir, geçilecek." Olumlu olan, özgürlükleri genişleten, haklarımızı bize öğreten her şeye biz varız.

Milliyetçi Hareket Partisi için bugün yaşanan da olağan bir süreçtir.

Hac farzasını yerine getirenlere Allah kabul etsin, Allah gitmek isteyen hepimize de nasip etsin ama inanç üzerinden bir siyaseti, kadın kimliği üzerinden ayrıştırmayı ve cinsiyet üzerinden yapılan "mobbing"i grubum adına reddediyorum, hepinize saygılar sunuyorum.

Muharrem İnce (CHP)

Öncelikle, "Türban yüzde 1,5'un sorunudur." diyen Sayın Mehmet Ali Şahin'e, "Sadece üniversite öğrencilerini düşünüyoruz." diyen Sayın Başbaka-

na, "Kız çocuklarını türban yüzünden Türkiye'de okutamadım." deyip erkek çocuklarını da Amerika'da okutan Sayın Başbakana, "Bir Hristiyan hac takarsa, bir Musevi takke takarsa, bir Müslüman başörtüsü takarsa tarafsız davranamayabilir; hizmet konusunda endişe verebilir, korku yayabilir." diyen Sayın Bülent Arınç'a saygılarımı sunarak başlamak istiyorum.

Bugün geldiğimiz nokta bir özgürlük tartışması değildir, bir kıyafet tartışması değildir, bu tartışma bir demokrasi tartışması da değildir; bu tartışma bir zalimin yeni bir mağduriyet yaratma tartışmasıdır. "Benim başörtülü bacıma Beşiktaş Meydanı'nda eli sopalı saldırdılar:" deyip kameralardan bu görüntüleri bilemeyenlerin anlattığıdır bunlar. "Camide içki içtiler." deyip "Cuma günü görüntüleri açıklayacağım." diyerek aradan yirmi cuma geçmesine rağmen bu görüntüleri açıklayamayanların tartışmasıdır bu. Camileri hazineye satarak belediyelerin borcunu ödeyenler siz değil misiniz? Şimdi de "Örtünmek dinin emridir." diyor Başbakan.

Peki, dinin emriyse sadece dinin bir tane mi emri var? Yetimin hakkını yememek, ihalelere fesat karıştırmamak, Milletin içine nifak sokmamak, milleti ayrıştırmamak, açları doyurmak, onlara iş bulmak dinin emri değil mi? Ölülerimizin arkasından kötü konuşmamak dinin emri değil mi? Peki, siz madem dinin emrini yerine getiriyorsunuz, şimdi soruyorum: Miras konusunda da bu emri yerine getirecek misiniz?

Kız çocuklarına mirastan 1 pay, erkek çocuklarına 2 pay verecek misiniz? Ben örtünen kardeşlerime sesleniyorum. Babanızın mirasından 1 pay, erkek kardeşinize 2 pay verecek misiniz? Bir sayın milletvekili "reset"lendiğini söylüyor. Bakın, İslâm anlayışını bu kadar dejenere eden, İslâm anlayışını hiç bilmeyen bir açıklamadır bu.

Kişi Allah karşısında "reset"lendiğine karar veremez, ancak tövbe eder, af diler, yalvarır yakarır. Onun "reset"lenip "reset"lenmediğine, kabul olup

olmadığına kişi kendisi karar veremez. Bu İslâm anlayışını bile bilmeyen bir anlayıştır.

Değerli arkadaşlarım, siz Allah karşısında “reset”lendiğinize karar veremezsiniz ama Tayyip Erdoğan karşısında “reset”lenmiş olabilirsiniz. Sizlere bir kez daha sesleniyorum. İçinizden bir arkadaşımız bir kez olsun bu kürsüye gelip de bir kez konuşmadı.

Burada, merdiven altında sigortasız çalışan, AVM'lerde asgari ücretle çalışan, tatili olmayan kadınları bir kez olsun o arkadaşım gelip bu kürsüden savunmadı. Yürüyüşe katıldı diye on beş yaşındaki kız çocuğunun saçından çekildi, o kız çocuğunu burada savunmadınız. “Kırmızı kadın” diye tanıdığımız, ağzına yüzüne biber gazı sıkılan kadını bir kez olsun burada savunmadınız. Kıyafeti nedeniyle Genel Başkan Yardımcınızın talimatıyla işten atılan sunucuyu hiçbir kadın milletvekili gelip buraya, bunları savunmadınız. Meclise türbanla girme mücadelesi veriyorsunuz ama milletin vergilerinin nasıl harcadığının kontrolü mücadelesini vermediniz. Sayıştay raporlarının bu Meclise gelmesi için ağzınızı açmadınız. Asrın yolsuzluğundan Almanya'ya giremeyenler Çankaya Köşkü'ne girdi, bu konuda tek kelime laf etmediniz. “Uludere'de 35 çocuğun ölümüne sebep olan olaya ilk emri kim verdi?” diye bir kere sormadınız. Bakalım, “reset”lendiniz, şimdiden sonra soracak mısınız doğrusu çok merak ediyorum. Sivas'ta 35 kişiyi diri diri yakanların davasının zaman aşımına uğramasına “Hayırlı olsun.” diyen Başbakana bir kez olsun karşı çıkmadınız. Başbakana Kevser Suresi'ni öğretip... İnşallah bundan sonra Başbakana Kevser Suresi'ni öğretirsiniz ve Başbakan da artık Kevser Suresi'ni öğrendikten sonra...

Seçim meydanlarında “Soy önemli, soy!” demez. Kevser Suresi'ni bilen, seçim meydanlarında “Soy önemli, soy.” der mi? İnşallah şimdiden sonra Başbakana onu öğretirsiniz. (CHP sıralarından alkışlar)

İnşallah şimdiden sonra “Benim maaşımı, şans oyunlarından, lotodan, totodan, iddiadan, yedi gün koşturduğunuz beygirlerden, içkiden alınan vergilerden ödemeyin.” dersiniz. Kardeşini danışman yapıp, kardeşini çapraz danışman yapıp, maaşı cebe atıp ondan sonra da hacca gidenlerden hesap sorarsınız diye düşünüyorum... Sorarsınız diye.

Burada “Sataşın, sataşın CHP'yi tahrik edin de bize saldırsınlar, biz de mağdur olalım.” diyenlere inşallah cevap verirsiniz. İnşallah cevap verirsiniz. İnşallah, milletin huzurunda yetimin hakkını artık savunur, Başbakanın karşısına çıkarsınız. 21/12/2002'de Strasburg'da Başbakan şöyle diyor: “Ya, ne türban meselesi, 5 milyon 300 bin işsizimiz var, açlık sınırında olan milyonlar var, insan var; bunları konuşalım önce.” Peki, işsizlik çözüldü mü? Sorunlar bitti mi? Açlık sınırı çözüldü mü?

Bunların hiçbirini halletmeden acaba şimdi Başbakana “Ya, gel bu işsizliği konuşalım.” diyecek misiniz?

Sizlerin, seçim yaklaşırken sizin üzerinizden siyaset yapılmasına, mağdur edebiyatı yapmanıza izin vermeyeceğiz.

Sizin bir tane sermayeniz var. Bakın, o arkadaşlarıma şunu söylemek istiyorum: “İktidar olmak için papaz elbisesi bile giyerim.” diyene “Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol.” diyebilecek misiniz, bunu merak ediyorum.

Türkiye'nin bütün özgürlüklerini yok ettiniz. Türkiye'de Kamu İhale Kanunu'nu neyle örteceksiniz? Yandaşlarınıza ihale vermek için o kanunu yüz kez, mevzuatı yüz kez nasıl değiştirdiğinizi gelip burada anlatabilecek misiniz?

Siz dinin emrinden bahsediyorsunuz. “Şans topu”nu kim buldu mucitler? İçinizdeki mucit kim? (CHP sıralarından alkışlar) “İddia”yı kim buldu mucitler, kim? Beygirler iki gün koşuyordu, beygirleri yedi gün koşturuyorsunuz, yetmedi, bir de gece koşturuyorsunuz. Kumardan parayı kazanan kim? Siz değil misiniz? Bunlar siz değil misiniz?

Irak'ta Müslümanlar öldürülürken, Irak'ta Müslümanları öldürürken o askerlerin, öldüren askerlerin sağ salım dönmesini, o konuda dua eden siz değil misiniz? AVM yapmak için Malatya'da cami yıkan siz değil misiniz?

Kendin inanıyor musun? Kendin inanıyor musun?

Siz akar getirmediği gerekçesiyle camileri hazineye satıp AKP'li belediyelerin borcunu ödeyen siz değil misiniz? Mücahitlik taslayıp aslında gerçekte müteahhit olanlar siz değil misiniz?

Siz bu insanları yıllarca kandırdınız, bakın, bu insanları yıllarca kandırdınız. Size bu sefer bunu yaptırmayacağız. Meydanlarda “Benim başörtülü bacım...” Başörtüsüz senin bacın değil mi?

Başörtülüler de bizim bacımız, başörtüsüzler de bizim bacımız. Siyasetçiler zaman zaman her gittiği yerde “hemşehrilerim” der ya, her gittiği yerde... siyasetçiler her gittiği yerde “hemşehrilerim” der; “başörtülü bacım”, “başörtüsüz bacım” da bir söylemdir.

O da kapalı, sizin gibi açık değil. (AK PARTİ sıralarından gülüşmeler, alkışlar) Yani, o arkadaşlara göre... Yani 4 arkadaşınız “reset”lenmiş ya, benim kız kardeşim 12 yaşından beri “reset”lenmiştir, size bunu anlatıyorum.

Yani “başörtülü bacım” dediğim zaman benim ağzıma yakışır bu yakışır ama ben bunu siyaset için kullanmam, oy için kullanmam, rant için kullanmam, size de kullanırmayacağız. Bunun böyle bilinmesini istiyorum.

Harem Ağası

Bütün bunları niçin yapmaktadır? Kendi saflarını pekiştirmek, ona oy vermeyen muhafazakâr ailelerin oylarını almak için yapmaktadır. Haziran 2015'te yapılacak olan Genel Seçimlere kadar buna benzer başka çıkışlar da yapacaktır.

Tayyip Erdoğan zaman zaman ortaya bir dinamit atar, istediği gürültüyü kopartır. Beklediği de zaten budur. Ona muhalif olanlar genellikle bunu "gündem yapmak" (gündem değiştirmek veya gündem yaratmak) diye adlandırırlar.

Fakat yaptığı o kadardan ibaret değildir. Ardında mutlaka bir emel vardır. O emel, hiç de hâlisâne değildir. Her defasında kafasının içindeki gerici-lik doğrultusuna adım atmaktır: Ya öyle bir yasa çıkaracaktır, düzenleme yapacaktır veya -yapmasa bile- o konu üzerindeki tartışma sayesinde kendine yeni taraftar kazanacaktır veya mevcut taraftarlarını konsolide edecektir.

Tayyip Erdoğan'ın gündem dinamitlerinin bir kısmı (belki daha fazlası) kadın düşmanlığıdır. İşte yukarıda söylediklerimizin yeni bir örneği AKP'nin Kasım ayı başındaki Kızılcahamam toplantılarında görüldü. Genel Başkanlarının kapalı kapılar ardında söylediği bazı sözler basına yansıdı, Bülent Arınç o haberin doğru olmadığını, Sayın Başbakanının öyle bir laf etmediğini söyledi, Başdanışmanlardan Yalçın Akdoğan da tevîl yoluna saptı.

Ama ertesi sabahki Meclis Grup toplantısında Tayyip Erdoğan, yardımcısını ve başdanışmanını tekzip etti, onların "söylemedi" dedikleri sözleri vurgulayarak tekrarladı.

Daha sonraki gün yurt dışına giderken yaptığı basın toplantısında laflarını tekrarladı, hatta soru soran bir kadın gazeteciye -kendi zihniyetince- hakaret bile etti. [Sen kendi kızının öyle yaşamasını ister misin? diyerek, genç kadını kendince aşağılamaya kalkıştı.]

Helsinki'deki basın toplantısında ise kendisinin tasvip etmediği şekilde yaşamayı "gayri meşru" ilan etti, "meşru yaşayanlar var, gayrimeşru yaşayanlar var" dedi, yani şahsını hukuk yerine koydu, "kanun benim" dercesine, Anayasanın da üstüne çıktı.

Ortaya bir de "öğrenci evleri" diye bir terim atıldı. Neymiş? Bir takım apartman dairelerinde öğrenciler kızlı-erkekli birlikte oturuyorlarmış ve oralarda "karişık şeyler" oluyormuş.

Burada açıkça kadın düşmanlığı yapılmaktadır. Tayyip Erdoğan kız öğrencilerle erkek öğrencilerin birlikte ev kiralamalarına karşıdır. Muhafazakâr demokrat" dediği tiplere o kadınları aşağılamaktadır. Çünkü muhafazakâr kafa kadının bedeniyle

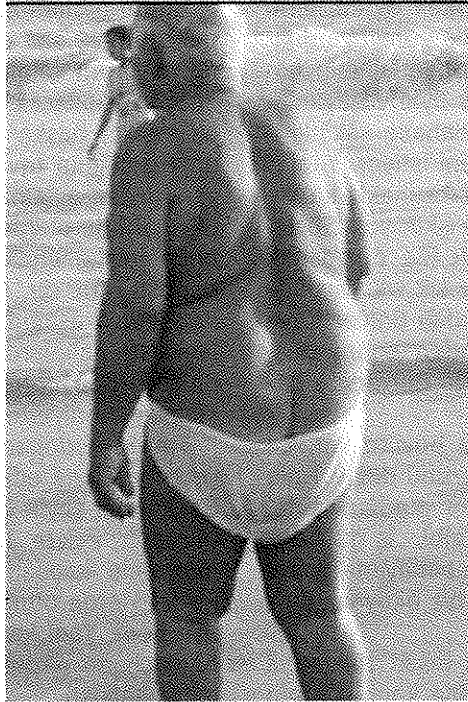
çok ilgilidir. Kadının bedeninden asla elini çekmez. Zaman olur "kürtaj yasaklansın" der, zaman olur "sezeryen doğum"u da yasaklamaya yeltener. [Hatta bu yasakları getiremeyeceğini bile bile, yukarıda da söylediğimiz gibi, salt kendi muhafazakâr tabanının oturduğu tribüne seslenmek için öyle yapar.]

Toplumdaki erkekçi zihniyet o kadar baskındır ki, kendini çağdaş sanan ve Tayyip Erdoğan'ın o sözlerine sertçe karşı çıkan kimi siyasetçiler ve medyacılara bile büyük bir ayırmayla onun laflarını "ahlâk bekçisi" olmak, "ahlâk zabıta-lığı" yapmak gibi tanımlamalarla niteliyorlar.

Ne söylediklerini asla düşünmüyorlar, bir kadının bedenine onlar da yasak koyu-

yorlar, onun bedenini dilediği gibi kullanmasını "ahlâk dışı" gördüklerinin ya farkında değiller veya kendileri de kadın cinselliğini "ahlâk" la ilgili sayıyorlar.

Tayyip Erdoğan'a "Ahlâk bekçisi" veya "ahlâk polisi" demek kadının "iffetini" koruyan, kadının "ahlâksızlık" yapmasına mâni olan kişi demektir. Namus kavramı erkekçi toplumlarda belden aşağıdadır. Onlar erkeğin değil, kadının namusunu belden aşağı görürler. Yalan söylemek, hile yapmak, süflî menfaatler peşinde koşmak namussuzluk sayılmaz, ama bir kadının kendi bedenine sahip çıkması namus meselesi olur. Evlilik dışı ilişkisi var diye kocasını öldüren kadın hemen hemen hiç yok-

tur, ama eşini öldüren erkek pek çoktur.

Gericiliğin ve toplumun çoğunluğunun kadının evlilik dışı cinselliğine "ahlâksızlık" tanımladığını biliyoruz. Ve ne yazık ki, erkek evli olmadığı bir kadınla yatarsa ahlâksız değildir, ama aynı davranış kadından gelirse o kadın "ahlâksız"dır, hâttâ "orospu"dur. Bu toplumda sayısız erkek ve kadın fahişeliğin ne olduğunun bile ayırdına varmamıştır. Fahişelik demek, bir kadının para veya başka menfaatler karşılığında cinselliğini erkeğe satması demektir.

Birbiriyle evli olmayan bir erkek ile bir kadın arasındaki cinsel ilişkide toplum erkeği olsa olsa "çapkın, zampara" diye niteler (hâttâ bir anlamda takdir eder), kadın ise "orospu" veya hiç değilse "hafif meşrep" olur.

Kadının cinselliğine böyle bakan erkek zihniyeti sadece erkeğe özgü değildir, kadınların büyük çoğunluğu da erkek zihniyetini fazlasıyla paylaşıyor.

Tayyip Erdoğan "gerekirse yasal düzenlemeler" yapacağı diyor, valilere kız ve erkek öğrencilerin birlikte oturdukları evleri denetleme görevi verdiğini, böyle durumdakilerin ailelerine yetkililerin haber vermesini söylüyor, dahası da öyle yaşayanların bulunduğu apartman ya da mahalle sâkinlerinin onları Emniyete ihbar etmelerini istiyor. Yani o genç insanların karşısına, devleti çıkarmakla kalmıyor, komşularını da onlara karşı kışkırtıyor. Sözlerinde tabii ki üniversite öğrencilerine düşmanlık var. Gezi'den önce üniversitelerde sık sık karşılaştığı protestolar nedeniyle her istediği üniversiteye gidemez olmuştu. Gezi Direnişinden sonra düşmanlığı had safhaya çıktı, şimdi de üniversite öğrencilerine bel altından vuruyor.

Bu tutumun siyaset dışında da boyutu var. En tepeye çıktığı hâlde üniversite mezunu değil. Tıpkı İbrahim Tatlıses'in gibi, İmparator olduğu halde, Okusford'da okuyamamış olması gibi. İş dünyasının tepesindeki --lise mezunu bile olmayan-- Sakıp Ağa'nın zaman zaman "gardaşım biz okuyamadık" diye hayıflanması gibi.

Tayyip Erdoğan'ın söyledikleri insan haklarına aykırı. Bireyin hak ve özgürlüklerine karşı. Kişinin yaşamına kanunsuz ve haksız müdahale.

O insanlar yasaların suç saydığı bir fiili işlemiyorlarsa Başbakanın, valilerinin ve polislerinin hiçbir müdahale yetkisi yoktur. Sizler öyle yaparak Valileri, Emniyet Müdürlerini harem ağası yerine mi koyuyorsunuz?

Buna rağmen Adana Valisi hemen medyaya demeç vererek Başbakanının sözlerini emir telakki etme yarışında diğer valilerin önüne geçti, başkaları da onu takip etti.

Tayyip Erdoğan "aileler çocuklarını bize emanet ettiler" diyor. 18 yaşını doldurmuş bir insan ne sana, ne hükümetine, ne de polisine emanet edilmiştir. Reşit olan insan yasa önünde serbest bir bireydir, kendi sorumluluğuna sahip kişidir.

Çalışırken ondan vergi almasını biliyorsun, onun oy kullanmasına karşı çıkmıyorsun, hâttâ yatıp-kal-kıp "milli irade" diyorsun, ama işine geldiği takdirde "bize emanettirler" diyorsun? Sen kimsin? Parti başkanısın, hükümet başkanısın. O bireyin güllabici başı değilsin. Zira "Emanet almak" demek, o kişinin sorumluluğunu taşımak" demektir. Sana o yetkiyi kim verdi?

Çattığın öğrencilerin üzerinde zaten "mahalle baskısı" vardır: o apartmanda ve semtte yaşayanlar -semtine göre-o kadınlara olumsuz davranırlar, sen böyle konuşmakla o haksızlığı teşvik ve tahrik etmekteisin.

Büyük kentlerin görece uygar kesimlerinde bu baskılar çok belirgin olmayabilir, ama Tayyip Erdoğan böyle konuşarak özellikle Anadolu'nun üniversite kentlerinde eskaza öyle ev tutmuş öğrenciler varsa, onları korkutmaktadır.

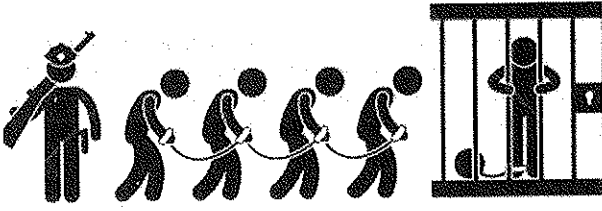
Dahası da, başka kentlerde okuyan kızı olan aileleri kışkırtmaktadır.

Bütün bunları niçin yapmaktadır? Kendi saflarını pekiştirmek, ona oy vermeyen muhafazakâr ailelerin oylarını almak için yapmaktadır. Haziran 2015'te yapılacak olan Genel Seçimlere kadar buna benzer başka çıkışlar da yapacaktır. Kendi oy potansiyelinin tavanına vardığının farkında olarak yeni oylar avlamak peşindedir. Saadet Partisi, BBP gibi partilerden alacağı ekstra % 1-1,5 oy bile onun için önemlidir, ama asıl gözünü diktiği oy deposu MHP'dir. Çünkü MHP seçmeni için de ahlâk belden aşağıdadır, kadının cinselliğine erkekçi (seksist) kalıplarda bakan, kızlı-erkekli apartman dairelerinde oturanları Tayyip Erdoğan gibi kınayan zihniyettedirler.

Tayyip Erdoğan'ın kaldırdığı onca toz duman yeterince ikna edici görülmemiş olacak ki, İçişleri Bakanı her şeyin üstüne tüy dikercesine, müşterek oturulan evlere karşı harekete geçmeyi terörle mücadele kapsamına soktu. "Teröristler kızlı-erkekli evlerde oturuyorlar, silahlı eğitim yapıyorlar" bile dedi. Yani kadın-erkek bir arada ikâmet eden öğrencilerin terörist olabileceklerini dahi iddia etmeye kalkıştı.

Bizim işimiz Tayyip Erdoğan'ın oltasına takılmak ve "öğrenci evleri" dediği dairelerde yaşayan kadınları "savunmak" değil. Çünkü onları "savunmak" o kadınlara hakarettir, bu önyargılı ve tutucu toplumda tabulara karşı çıktıkları için kendileri ayrıca takdiri hak etmektedirler.

Bize düşen Tayyip Erdoğan'ın sözlerini tartışmak değil, onun oy emelini göstermektir. Daha da önemlisi, bu politikacının meşrebinin kadını aşağılamak olduğunu teşhir etmektir. Kadının bedenine uzanmış her saldırının püskürtülmesi için uğraş vermektir. Bu vesileyle, Tayyip Erdoğan'a karşı çıkmak adına, yaptığını "ahlâk bekçiliği" diye tanımlayanları uyarıp, o sözü dillerinden ve zihinlerinden silmektir.

İleri demokrasinin emniyeti ve adliyesi

"Ampul Tayyip" lâfına 235 gün hapis
Giresun'da eğitim sisteminin paralılaşması ile ilgili bir basın açıklamasında "Ampul Tayyip" şarkısı söyleyen Genç Umud üyesi 7 lise öğrencisine 235'er gün hapis cezası verildi. Dava sürecinde savcıya işini Erdoğan'ın avukatları öğretti, tarafsız davranılmadı, 'ampul' sözcüğü hakaret sayıldı.

Giresun'da Genç Umud üyesi liseli öğrenciler, 2 Ocak 2011 günü eğitim sisteminin paralılaşması ile ilgili yaptıkları bir basın açıklamasında bir sokak tiyatrosu gerçekleştirmiş, oyunun sonunda ise hep bir ağızdan "Ampul Tayyip" şarkısını söylemişlerdi. "Ampul Tayyip" şarkısı söyleyen liseliler hakkında savcılık, olağanüstü bir hızla soruşturma açmış, liseliler haklarında açılan soruşturmayı Can Yücel'in ünlü mahkeme ifadesinden esinlenerek "Bizde ampule ampul derler, Hâkim Bey" pankartının açıldığı bir basın açıklaması ile kınamıştı. Giresun Halkevi üyelerinin de destek verdiği basın açıklamasında bir kez daha "Ampul Tayyip" şarkısı söylenmişti.

İki basın açıklamasının ardından Giresun 1. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından lise öğrencilerine, Giresun 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından Halkevleri üyelerine "Başbakana görevinden ötürü hakaret" iddiası ile dava açılmıştı.

Savcının herhangi bir yasal dayanak elde etmeksizin tanzim ettiği iddianamede, hakarete gerekçe olan "ampul" sözcüğünün "bazı kesimler" tarafından "Baş bedeninden büyük, beceriksiz, ahmak, çağın gerisinde kalmış, yobaz insan" anlamında kullandığı iddiasında bulundu.

İddianamede herhangi bir dil sözlüğüne atıfta bulunulmazken, "bazı kesimler"den kimlerin kast edildiği ise anlaşılmadı.

Liseliler de mahkemede şarkıyı söylediklerini, şarkının hakaret kastı taşımayıp eleştiri sınırları dâhilinde olduğunu belirtti. Ampulün bir parti amblemi olduğunu hatırlatan Liseli Genç Umud üyeleri, "Her futbol izleyicisinin bildiği kadar hakaret biliyoruz. Hakaret etmek istesek edebilirdik" dedi.

Mahkemede de somut olay değil, şarkı söyleyenlerin soyut niyetleri yorumlandı ve hakaret iddiası yerinde görüldü. Basın açıklaması sırasında şarkı söylemek "alenen hakaret" sayılarak dava açıldı.

Mahkeme iddianameyi kabul ederek aynı zamanda AKP'nin amblemini teşkil eden ampulün, "Baş bedeninden büyük, beceriksiz, ahmak, çağın gerisinde kalmış, yobaz" anlamına geldiğini de tescil etti.

Basın yoluyla işlenen suçlar kapsamında, "kovuşturmanın ertelenmesi" verilmesi gereken dosyada dava görülmeye devam etti ve ifade hürriyetini koruyucu

yasaların uygulamada karşılığı olmadığı da bir kez daha görüldü.

Giresun 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın beşinci duruşması sonucunda Liseli Genç Umud üyelerinin üçüne tek eylemden ötürü, diğer dördüne iki ayrı eylemden ötürü 235'er gün hapis cezası verildi.

Verilen cezalar propaganda kapsamında sayılmayarak herhangi bir ertelemeye tabi tutulmadı ve günlüğü 20'er liradan paraya çevrilerek 4700 ile 9400 lira olarak liselilere yansıtıldı.

Milliyet, Derya Sazak'ın köşe yazılarına da son verdi

Milliyet Gazetesi'nde genel yayın yönetmeniyken, Can Dündar ile birlikte Gezi Parkı'na giderek röportajlar yapan Derya Sazak'ın, geçtiğimiz ay görevine son verilmişti. Sazak, Fikret Bila'nın genel yayın yönetmenliğindeki Milliyet'te köşe yazarlığını sürdürüyordu. Milliyet gazetesi yetkilileri, bu haftadan itibaren Sazak'ın köşe yazılarını da kaldırdı.

Demirören Grubu'na ait olan Milliyet daha önce Hasan Cemal'i işten çıkarmış, Can Dündar'ı önce zorunlu izne ayırdıktan sonra işine son vermiş, Mithat Sancar ve Dündar'ın oğlu Ege Dündar'ın da köşesini kapatmıştı.

Vatan Gazetesi Mustafa Mutlu'yu işten çıkardı

Vatan Gazetesi Mustafa Mutlu'nun yazılarına son verdi. "Akşamüstü Vatan Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni İsmail Turgut Yuvacan aradı, bana tebligatı yaptı. Olay çok taze. Şu an plan program yapacak konumda değilim. Ben mesleğime ihanet ettiğim için değil, dik durduğum için kovuldum." dedi.

2004'ten beri Vatan'da yazan Mutlu; Dünya Gazetesi'nde haber ve yazı işleri müdürlüğü, ekonomi kanalı Kanal E genel yayın yönetmenliği, Star gazetesinde ekonomi müdürlüğü görevlerinde bulunmuş, 1999 ve 2003 yıllarında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 2004 yılında ise Radyo Televizyon Gazetecileri tarafından "Yılın Gazetecisi" ödülü almıştı.

Vatan; Can Ataklı'yı da, 23 Nisan'da yayımlanan son yazısının ardından süresiz izne çıkarmış, ardından Temmuz ayında Ataklı gazeteyle yollarının ayrıldığını Twitter'dan duyurmuştu.

Ruhat Mengi de izne çıkarıldı

Yaprak dökümü henüz bitmiş benzemiyor. Mutlu'nun işten çıkarılmasının ardından, Ruhat Mengi de "izne" çıkarıldı. Mengi'nin izinden dönüp dönmeyeceği ise henüz bilinmiyor.

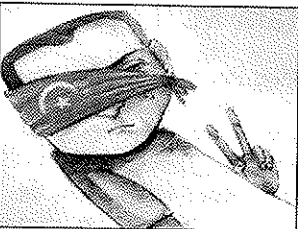
Zülfü Livaneli Vatan'dan ayrıldı

Zülfü Livaneli, Vatan Gazetesi'nin Mustafa Mutlu'yu işten çıkarmasının ardından gazeteden istifa etti. Haber sitelerinde yer alan bilgiye göre şu an yurtdışında olan gazete sahibi Demirören, ülkeye döndüğünde Livaneli ile görüşecek. Livaneli 2002'den beri Vatan'da yazıyordu.

TGC: Medyada olağanüstü hâl kalksın

Medyada işten çıkarmaları kınayan Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) "Basın ve ifade özgürlüğü üzerinde yaratılan korku iklimi sürüyor. Mustafa Mutlu, Derya Sazak, Tahir Özyurtseven, Can Dündar gibi köşe yazarlarının da içinde yer aldığı işten çıkarmaların hızlanması, medyada olağanüstü hâl döneminin devam ettiğini gösteriyor" dedi.

Halkın gerçekleri öğrenme hakkına hizmet eden gazeteciler, açılan davalar, cezaevine girme tehdidinin yanı sıra işten çıkarılarak nefes alamaz hâle getiriliyor. Türkiye'de basın ve ifade özgürlüğü üzerinde yaratılan korku iklimi sürüyor. Özellikle Gezi Parkı olaylarının ardından iktidara muhalif gazetecileri işten çıkarma sürecinin hızlandığını gözlemliyoruz. En az 100 meslektaşımızın bu süreçte işten ayrılmaya zorlandığını hatırlatıyoruz. İktidara yakın bazı yayın organlarının muhalif gazetecileri hedef göstererek işten çıkarılmaları için yürüttüğü kampanyayı da ayrıca protesto ediyoruz. Basın özgürlüğü açısından her yıl biraz daha geriye giden Türkiye'de medya üzerindeki olağanüstü hâlin kalkmasını diliyoruz."

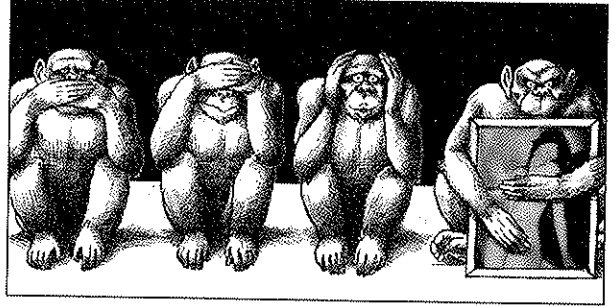
Karikatür sergisi yasaklandı

Didim'de düzenlenen 18. Barış Şenlikleri'nde Gezi Direnişi'ni konu alan uluslararası "DirenGezi" karikatürlerinin

den oluşan sergi savcılık emriyle toplatıldı. Aralarında "Don Kişot" mizah dergisinin düzenlediği "DirenGezi" karikatür yarışmasında büyük ödülü kazanan Kosovalı çizer Murat Ahmeti'nin çalışmasının da yer aldığı sergi, Türk ve dünya çizerlerinin on eserinden oluşuyordu.

Karikatürler 31 Ağustos 2013 günü saat 15.00'te cadde üzerindeki reklam panolarına asıldı. Ancak sergi Didim İlçe Emniyet Müdürlüğü'nce birkaç saat içinde indirildi. İlçede belediyenin düzenlediği şenlik sürerken, savcılık talimatıyla sergiyi düzenleyenlerle ilgili soruşturma açıldığı öğrenildi. Don Kişot e-mizah dergisi yayın yönetmeni Erdoğan Karayel, konuyla ilgili şunları söyledi:

"Karikatürün bir hiciv ve yergi sanatı olduğunu kabul etmekte zorlanan bir zihniyetle yönetiliyor ülkemiz. Üstelik bu sergi uluslararası bir sergi. Büyük ödülü kazanan Kosovalı çizer Murat Ahmeti'ye bunu nasıl açıklayacağımı düşünüyorum. Aynı zamanda İtalyan çizer Marco De Angelis'e ve Brezilya'da yaşayan Filistinli aktivist çizer Carlos Latuff'a Karikatür doğası gereği özgür ve eleştirel bir sanat dalıdır. Cumhuriyet tarihinde bu sanatın özellikle politik alanda özel bir yeri ve önemi vardır. Demokrasi 'özgürlük, adalet ve hoşgörü' kavramlarıyla anlam kazanır. Bugünkü eylemden dolayı dünya karikatürcülerinden ülkem adına özür diliyorum."

T. Erdoğan: "İfade özgürlüğü korkusunu kaldırdık"

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun düzenlediği Kamu Denetçiliği Sempozyumu'nda konuşan Erdoğan, ifade özgürlüğü korkusunu kaldırdıklarını söyledi. "Bundan 11 yıl önce gazetelerde her haberi yazmak mümkün değildi" diyen Erdoğan şunları anlattı:

"Belli çevrelerden korkuluyor, özgürlükler kullanılmıyordu. Hükümetimiz yazarlar üzerinden ifade özgürlüğü korkusunu ortadan kaldırmıştır. Tutuklu ve hükümlü gazeteciler konusunda Avrupa ve dünya kamuoyu sistematik şekilde tamamen yanlış bir şekilde bilgilendirilmektedir. Türkiye'deki ifade özgürlüğü konusunda aynı çevreler yine son derece yanıltıcı biçimde bilgilendirilmektedir. Türkiye'de toplumsal olaylara müdahale temel hak ve özgürlüklerin kullanılması konularında aynı şekilde dünya ve Avrupa kamuoyu sistematik şekilde yanlış yönlendirilmektedir."

Üniversitede fişleme gibi anket

Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin internet sayfasında, yeni kaydolacak öğrencilerle kayıt yenileyecek eski öğrencilere yönelik, bir anket yayınlandı. Öğren-

cilerin yanıtlaması istenen ankette, "Siyasi mitinge-protesto gösterisine katıldınız mı? Siyasi kimliklerden hangisi sizi daha iyi tanımlar?, Herhangi bir derneğe üye misiniz?, Yarın seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz? 'Müslüman, insan, Türk, Kürt, Arap, Laik, Sünni, Alevi, Hristiyan, Musevi' seçeneklerinden hangisi sizi daha iyi tanımlar?" gibi sorulara yer verildi.

Olayın 'fişleme' olduğunu söyleyenler tepki gösterirken, Eğitim-Sen, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı Yusuf Devran'a "Soruşturma mekanizmasını psikolojik şiddet aracı olarak kullanmaktan vazgeç" dedi. Eğitim-Sen'in 4-5 Haziran 2013'teki greve katıldıkları için Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi üyesi 11 kişi hakkındaki di-siplin soruşturmasını protesto eden imza kampanyası sonuçları, basın toplantısı ile duyuruldu. Prof. Dr. Büşra Ersanlı ve gazeteci Hayko Bağdat'ın da katıldığı toplantıda, kamu görevlilerinin sendikal hakları hatırlatıldı; söz konusu soruşturmaya konu teşkil eden iş bırakma eyleminin suç teşkil etmediği belirtildi.

Kampanyaya aralarında Chomsky, Butler, Fraser, Löwy gibi isimlerin de bulunduğu, yurtdışından 24 ülke ve 123 üniversiteden 173 akademisyen, Türkiye'den 83 üniversiteden 616 akademisyen, toplam 206 üniversiteden 789 akademisyenin yanı sıra çok sayıda gazeteci, yazar, siyasetçi, aktivist, öğrenci ve her meslek grubundan toplam 1.431 kişi imza attı.

Cinsellikle ilgili garip otosansür

Sina Koloğlu imzasıyla 2 Eylül 2013 tarihli Milliyet'te yayınlanan köşe yazısına göre, CNBC-E ve Ez kanallarında 'Seks' ve 'fahişe' sözcükleri sansürlendi. Yazısında okuyucularından gelen e-postalardaki bilgileri paylaşan Koloğlu, kanalların 'seks' kelimesi yerine 'anlık zevk', 'fahişe' sözü içinse 'kevgir' kelimelerini kullanmaya başladığını aktardı. Alt yazılı programlarda 'penis' kelimesi, 'çit çit' ile değiştirildi.

Bu garip sansürün nedenlerini araştıran Koloğlu'na göre bu durum, kanalların RTÜK'ün özel bir talebi olmadan, 'muhafazakâr havanın' etkisiyle yaptığı bir otosansür uygulaması. Koloğlu yazısında, "Yani RTÜK'e fazla da bir iş düşmüyor. Kanallar beklenenin ötesinde bir çalışma yapmış oluyolar. 90'lı yıllarda "eşşoğlu eşek" yasak değilken, 2000'li yıllarda yasak olabiliyor" yorumunu yaptı.

Norveç basınından Kral'a: Endişelerimizi Türklere iletin

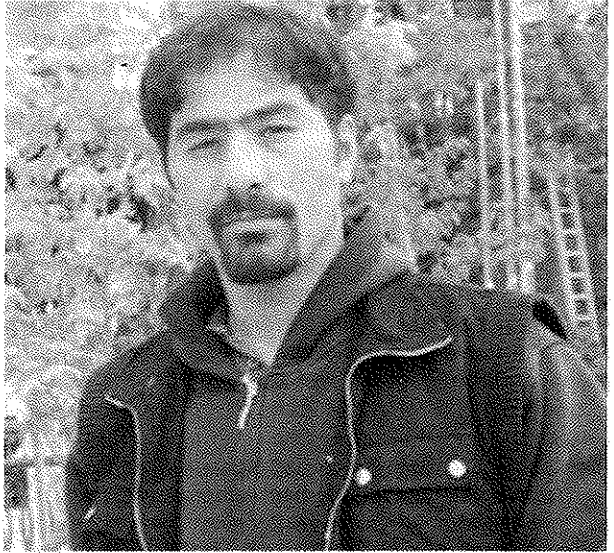
Norveç Gazeteciler Cemiyeti (NJ), 5-7 Kasım'da Türkiye'ye yapılacak resmi gezi öncesi Norveç Kralı'na yazdığı mektupta Türkiye'deki tutuklu gazeteciler ve baskılarla ilgili endişelerini dile getirmelerini istedi. Norveç Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Thomas Spence imzalı mektupta seyahatin ana hedefinin "saygı ve demokrasi gibi temel prensipler, hukuk devleti ve insan hakları konusunda açık bir diyalog oluşturulması" olması olduğu vurgulandı.

NJ'nin de izlediği duruşmada hapis cezaları alan Tuncay Özkan ve Mustafa Balbay'a verilen hapis cezaları hakkında duyulan kaygıyı dile getirmeleri istendi. Mektupta, NJ'nin ve kardeş organizasyonu Avrupa Gazeteciler Federasyonu'nun (EFJ) uzun bir süredir Türki-

ye'de süre gelen insan hakları ihlalleri konusunda endişe duyduğu belirtildi.

"Özellikle de ülkedeki ifade ve basın özgürlüklerinin saygı eksikliği ve kısıtlamalar bizi oldukça rahatsız etmektedir. Türkiye muhtemelen dünyada en çok gazetecinin hapis tutulduğu (63) ülkedir ve maalesef son yıllarda gazetecilerin maruz kaldığı uzun yıllar süren gözaltına alınmalar ve ağır hapis cezaları ülkedeki meşru ve sorgulayıcı gazetecilik mesleğini ciddi şekilde tehdit etmektedir."

Mektup Norveç Kralı'nın yanı sıra, Oslo Türkiye Başkonsolosu, Innovasjon Norveç, Norveç Başbakanlığı, Norveç Dışişleri Bakanlığı, Norveç Meclisi Dışişleri Birimi ve Norveç Ankara Başkonsolosu'na gönderildi.

Ethem Sarısülük davası gizli görülecek

Gezi olaylarında polis kurşunuyla öldürülen Ethem Sarısülük'ün ölümüne ilişkin davanın ilk duruşmasına, Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmeye başlanmadan 28 Ekim'e ertelendi. Sanık polis memuru Ahmet Şahbaz hakkındaki dava "meşru savunmada sınırın aşılması suretiyle öldürmek" suçundan açılmıştı. Sarısülük ailesinin avukatları, duruşma salonunda sivil polislerin salonda bulunarak baskı oluşturmalarına itiraz etti ve çıkarılmasını istedi. Yaşanılan tartışma ve gerginlik sonucu mahkeme başkanı duruşma salonunun boşaltılmasına ve 'kamu güvenliğini' gerekçe göstererek duruşmanın kapalı yapılmasına karar verdi. Duruşmaya izleyici ve gazeteci alınmayacak.

Ethem Sarısülük'ün ölümünden bugüne kadar her aşaması tartışmalara neden olan davada, sanık polis memuru Ahmet Şahbaz hakkında 1 yıl 4 aydan 5 yıla kadar hapis cezası isteniyor. Kimliği uzun süre gizli tutulan ve Nöbetçi 13. Sulh Ceza Mahkemesi'ne sevk edilen Şahbaz, olay "meşru müdafaa sınırları içinde" kabul edilerek tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştı.

"Heberler" yayından kaldırıldı

TÜRKMAX politik mizah programı Heberler'i yayından kaldırdı. Heberler'in bittiğini oyuncu Levent Kazak Twitter'dan şöyle duyurdu: "Her yıl şu sıralar ha-

zırlıklar başladılar ama tahmin edileceği üzere, 'heberler' yayından kalktı. Olur ya, tekrar buluşmak dileği ile..." Heberler'de Kazak'ın yanı sıra Memet Ali Alabora, Elif Dağdeviren, Serhat Kılıç ve Mahir İpek rol alıyordu. Yapımcı Elif Dağdeviren ise bugüne kadar bir sorun yaşamadıkları kanalın sözleşmeyi fesh ettiğini söyledi. Başta Memet Ali Alabora olmak üzere ekibin "Gezi Parkı" olaylarına destek vermesi, programın bu nedenle yayından kaldırıldığı yönünde iddiaları gündeme getirdi.

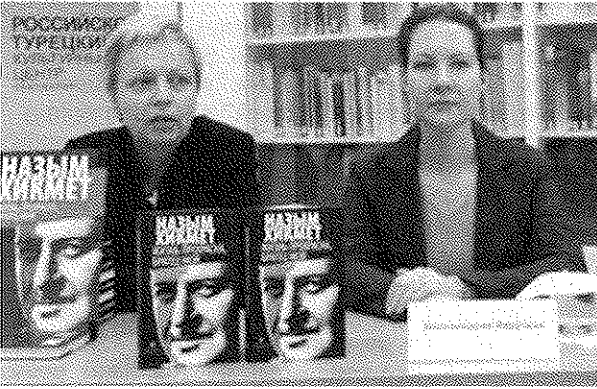
8 Mart konuşmacısı 5 kadına 'propaganda' cezası

Diyarbakır'da geçtiğimiz yıl yapılan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Mitingi'nde konuşmacılar arasında yer alan ve aralarında BDP Diyarbakır İl Eşbaşkanı Zübeyde Zümrüt ile Miting Tertip Komitesi Başkanı Günsün Altan'ın bulunduğu 5 kişi hakkında Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından "Örgüt propagandası yapmak" suçlamasıyla birer yıl hapis cezası ve-rildi. Mahkeme cezası, 6'şar bin TL para cezasına çevirdi.

Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2 ile Türk Ceza Kanunu'nun 53'üncü maddeleri uyarınca "Örgüt propagandası yapmak" suçlamasıyla hazırlanan iddianamede, adı geçen 5 kadının "miting sırasında yaptıkları konuşmalarda PKK Örgütü ve örgütün lideri Abdullah Öcalan'ın savunduğu fikirleri dillendirerek, örgütün propagandasını yaptığı" ileri sürülmüştü.

Son çıkarılan yargı paketiyle propagandanın 'suç' olmaktan çıkarılmasına rağmen verilen karara itiraz eden Avukat Reyhan Yalçındağ şunları söyledi:

"Yasaya rağmen yasayı uygulamama, hukukun sınırlarını mağdur aleyhine ve de ezen lehine zorlama ve yorumlama hususu bir Türkiye klasiği haline geldi. Adına 3. ve 4. yargı paketleri denilen süreçte, yapılan yasa değişikliklerinin, hâlihazırda örgütlenme, haber alma-yapma ve de ifade özgürlüklerine hiçbir pozitif

katkısı olmadığını hep birlikte gördük." Avukat Yalçındağ, kararı temyiz edeceklerini açıkladı.

Kültür Bakanlığı, Nazım Hikmet kitabını reddetti

Nazım Hikmet'in "Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim" Nadli kitabının Rusça olarak basımına ilk olarak destek vereceğini bildiren Kültür Bakanlığı'nın daha sonra, "önceliklerimize uygun değil" diyerek destek vermeyi reddettiği ortaya çıktı. Daha önce Orhan Pamuk,

Sabahattin Ali, Bilgesu Karasu'yu Rusça'ya çeviren Rus Türkolog Apollinaria Avrutina tarafından yapılan çeviri Haziran 2013'te yayımlandı. 28 Haziran'da Moskova'da yapılan ilk tanıtımının ardından, Moskova Kitap Fuarı'nda ve başka yerlerde çeşitli tanıtımları yapıldı.

Avrutina basın açıklamasında, "Buna inanamıyorum. Türkiye için bir utanç. Türk halkı için bir utanç." dedi.

Hatay'da bir ölüm daha: Ahmet Atakan

2 yaşındaki Ahmet Atakan 10 Eylül günü Hatay'ın Antakya ilçesinde yapılan ODTÜ'ye destek yürüyüşünde hayatını kaybetti. Ölüm nedeninin başına isabet eden bir gaz kapsülü olduğu iddia edildi. Ahmet Atakan, ODTÜ arazisinden geçecek yolda sökülün ağaçlara karşı yapılan protesto eylemlerine destek ve "savaşa hayır" yürüyüşüne katıldı. Eylemde ağır yaralanarak Akdeniz Hastanesi'ne oradan Antakya Devlet Hastanesi'ne sevk edilen Atakan hayatını kaybetti. Hatay Valiliği Atakan'ın çatıdan düşerek yaşamını yitirdiğini iddia etti, fakat CHP Hatay Milletvekili Mevlüt Duda, Ahmet Atakan'ın yakın mesafeden gaz kapsülüyle vurularak öldüğünü söyledi. Otopsi raporuna göre ölüm nedenleri arasında "akciğerde kanama ve kafa travması" göste-riliyor. Otopsi tutanağında Atakan'ın kafatasının sol tarafından 6x5 santimetre çapında ancak bir darbe sonucunda oluşabilecek bir yara olduğu açıklandı.

AB'den Ahmet Atakan açıklaması

Avrupa Komisyonu Üyesi Peter Stano Ahmet Atakan'ın ölümüyle ilgili açıklama yaptı: "Avrupa Birliği olarak olayın detaylarının aydınlatılması ve sorumlularının bulunması için hızlı, detaylı ve şeffaf bir soruşturma yapılmasını bekliyoruz. Komisyon'un pozis-yonunu hatırlatmak isterim: Üyeliğe aday ülke-ler insanların protesto ve toplantı haklarını kullanabilmelerini sağlamak ve bu hakkı korumakla sorumludur. Ayrıca insanların ifade özgürlüğü de Avrupa Birliği standartları içerisinde güvence altına alınmalıdır."

Cenaze töreninde TOMA ve biber gazı

Ahmet Atakan'ın ölümün ardından Türkiye'nin çeşitli illerinde eylemler düzenlenirken New York, Boston, Chicago, Washington DC, Los Angeles, Toronto ve Barcelona'da da eylemler yapıldı. Cenaze, eylemlerden bir gün sonra toprağa verildi. Cenaze töreninin ardından eylem yapmak isteyen gruba polis biber gazı ve tazyikli suyla müdahale etti. Aycan Karaalioğlu adlı gösterici ağır yaralandı. Kafasının beş yerinde çatlak olan Karaalioğlu'nun durumunun ağır olduğu bildirildi. Polis göstericilerin Taksim'de eylem yapmasını engelledi. Ercan Altın adlı bir işçi ile öğretmen Melih Daibudak alnından gaz fişegiyle vuruldu. Alnında kırık oluşan Altın ameliyata alınacak.

Uluslararası Af Örgütü'nün "Gezi Parkı" Raporu

Uluslararası Af Örgütü'nün Gezi Parkı olaylarıyla ilgili hazırladığı kapsamlı rapor konu hakkında önemli bir insan hakları belgesi niteliğini taşıyor. Ekleri ve görsel CD ile birlikte basına sunulan raporun ana bölümünü Gezi Direnişi'nin toplu bir dökümü olarak yayınlıyoruz..

GİRİŞ

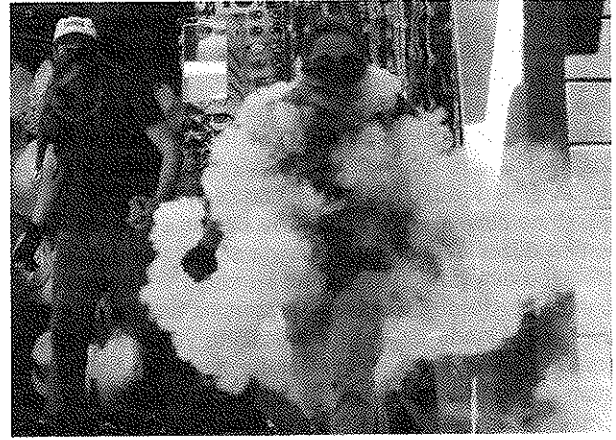
"Ne yazık ki, toplumun en temel demokratik ve insan hakkı olan taleplerinin barışçıl ve demokratik şekilde ortaya konmasına karşın iktidar şiddet, baskı ve yasakçı politikalarına devam etmektedir. Tek bir yurttaşımızın burnunun kanamadığı, gerilimlerin ortadan kalkarak demokratik taleplerin dillendirilebildiği bir toplumsal iklim bir an önce kavuşmak için yoğun çaba harcadığımızın bilinmesini isteriz." Taksim Dayanışma Platformu'nun Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç ile görüş-tükten sonra yaptığı açıklama, 5 Haziran 2013.

"Biz birkaç tane çapulcunun, meydana gelip halkımızı tahrik etmesine seyirci kalmayız. Çünkü bu millet bize reyini verirken tarihimize sahip çık diye verdi." Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 2 Haziran 2013

30 Mayıs günü, polis, İstanbul'da birkaç yüz kişilik çevreci bir grubun düzenlediği küçük bir eyleme biber gazı olarak bilinen göz yaşartıcı gaz kullanarak, şiddet uygulayarak ve göstericilerin çadırlarını yakarak müdahale etti. Eylemin amacına karşın yetkililerin gösterdiği bu aşırı tepki ilk kıvılcımı yakan olay oldu. Birkaç gün içinde, Türkiye'nin başlıca şehirlerinde on binlerce kişi sokaklara çıktı. Haziran ayının ortası itibarıyla neredeyse Türkiye'nin 81 ilinin her birine yayılan "Gezi Parkı eylemleri"ne yüz binlerce kişi katıldı.

Gezi Parkı eylemleri İstanbul'un merkezinde geriye kalan son yeşil alanlardan biri olan Gezi Parkı'nın, Taksim bölgesinde yapılması planlanan kentsel dönüşüm projesi kapsamında yıkılmasına karşı uzun süredir devam eden bir kampanyanın bir parçası olarak başladı. Proje kapsamında 19. yüzyıl Osmanlı Topçu Kışlası'nın bir replikası ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylediği kadıyla bir alışveriş merkezi ve cami yapılması planlanıyordu. Tepkinin doğmasına neden olan sadece parkın yıkılacak olması değil aynı zamanda dönüşüm kararının şeffaf olmayan bir şekilde alınmış olması. Birçok kişiye göre bu sadece kentsel dönüşüm projelerinin değil aynı zamanda muhalif görüşleri dinlemek konusunda isteksiz ya da bunlara saygı duymayan bir hükümetin genel bir özelliğini yansıtır.

Yetkililerin Gezi Parkı'nda ilk toplanan grubun bütünlüğüne yönelik sert müdahalesi ve barışçıl toplanma haklarını zor kullanarak tamamen engellemesi ile eylemler hızla ülke geneline yayıldı. Genel olarak barışçıl gösterilerde polisin yaygın bir şekilde göz yaşartıcı gaz, tazyikli su, plastik mermi kullanması ve göstericileri dövmesi tepkiyi artırdı.

Polis şiddetine ve hükümetin tavrına yönelik düzenlenen gösterilerin yeniden polis şiddeti ve hükümet tarafından sert sözlerle karşılanması bu durumun birkaç hafta içinde ülke geneline yayılmasına neden oldu. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri de dahil olmak üzere birçok yetkilinin hükümeti şiddeti durdurmaya çağırmasına rağmen, Başbakan, eylemlerin devam etmesi durumunda daha sert müdahale edileceği tehdidinde bulundu. Haziran ayı boyunca ve Temmuz ayının başlarında ülke genelinde düzenlenen büyük ve kapsamlı gösteriler, Temmuz ayı ortasında ve Ağustos ayında daha seyrek ve daha az katılımı ile devam etti.

Gezi Parkı eylemlerinin en yoğun olduğu günlerde, yetkililer pasif de olsa herhangi bir gösteriye hiçbir şekilde müsamaha edilmeyeceğini gösterdi. Taksim Meydanı'nda tek başına sessiz bir şekilde eylem yapan kişiler bile "duran adam" olarak bilinen eylem katılıkları gerekçesiyle gözaltına alındı. Temmuz ayında Başbakan göstericilerle dayanışmak için tencere tava çalmanın da suç sayılacağını söyledi. Türkiye'de geleneksel bir eylem biçimi olan tencere tavalara vurarak ses çıkarma yöntemine başvuranlardan en az birine dava açıldığı biliniyor.

Göstericilere yönelik şiddet devam ederken, haber yapmak amacıyla orada bulunan gazeteciler, yaralıları tedavi eden doktorlar ve savunma haklarını üstlenen avukatlar da gözaltına alındı ve keyfi bir şekilde kötü muamaleye maruz kaldı. Yetkililer, polisin göstericilere yönelik keyfi kötü muamelesini eleştirmek yerine, polis şiddetinden kaçan göstericilere kapılarını açan işyeri sahiplerine tepki göstererek bunun cevapsız kalmayacağını söyledi ve Twitter ve Facebook gibi sosyal medya sitelerinin göstericiler ve onları destekleyenler tarafından mesaj iletmek için kullanıldığını söyleyerek bu siteleri kinayan açıklamalar yaptı.

Anaakım ulusal medya ise gösterilerle ilgili çok az haber yaptı. Birçok durumda hiç haber yapılmazken, yapıldığı durumlarda ise göstericilerin taleplerine yer veril-

medi. CNN Türk'ün Türkiye genelinde eylemlerin devam ettiği ilk hafta içinde yayınladığı penguenlerle ilgili iki saatlik belgesel, göstericilerin ve genel olarak kamunun gözünde ulusal medyanın kendini sansür edişinin sembolü haline geldi.

Gezi Parkı eylemleri ardında ağır yaralar da bıraktı. Türk Tabipler Birliği 15 Temmuz günü yaptığı açıklamada 10 Temmuz itibarıyla gösterilerde 8.000'den fazla kişinin yaralandığını bildirdi. Ağustos ayının sonu itibarıyla beş kişi ise hayatını kaybetti. Bu ölümlerin üçünün polisin aşırı güç kullanması nedeniyle yaşandığını gösteren güçlü kanıtlar mevcut.

İçişleri Bakanlığı 23 Haziran günü yaptığı açıklamada yaklaşık 4.900 kişinin gözaltına alındığını bildirdi. Ağustos ayının sonu itibarıyla, polis eylemlere katıldıkları ya da eylemleri düzenledikleri gerekçesiyle birçok kişiyi gözaltına almaya ve sorgulamaya devam ediyordu. Gösterileri düzenledikleri gerekçesiyle suçlanan diğer kişiler gibi, 100'den fazla sivil toplum kuruluşu ve meslek grubunun oluşturduğu Taksim Dayanışma'nın önde gelen üyeleri hakkında da terörle mücadele yasaları uyarınca soruşturmalar açıldı. Diğer taraftan, polisin ihlâl'e yol açan güç kullanımı ile ilgili iddiaların soruşturulması konusunda ise çok az ilerleme kaydedildi. Yetkililer tarafından acil adımlar atılmadıkça, polisin gücünü kötüye kullanması ile ilgili iddiaların adalet önüne çıkarılması uzak bir ihtimâl gibi görünüyör.

Yetkililerin bugüne kadar Gezi Parkı eylemlerine verdiği tepki birçok anlamda Türkiye'de uzun süredir devam eden insan hakları ihlallerinin bir uzantısı gibi görülebilir. Polis şiddeti kontrol edilmezken, barışçıl toplanma hakkı ihlâl ediliyor, polis aşırı güç kullanımına devam ediyor ve meşru muhalif fikirlerin yargılanması na devam ediliyor.

Gezi Parkı eylemlerinin farkı, büyüklüğü ve kapsamı.

Bu eylemler, bugüne kadar katılan kişi sayısı, iki aydan fazla bir süre devam etmesi ve ülke geneline yayılmış olması anlamında ayrı bir yer tutuyor. Eylemlere katılanların çoğunluğu 20'li yaşlarında ve daha önce herhangi bir siyasi eyleme katılmamış kişilerden oluşuyor. Birçoğu toplumun görece daha zengin kesimlerinden geliyor. Bu durum daha önce Kürtlerin hakları gibi daha hassas konularda eylem yapan kişilerin maruz kaldıkları insan hakları ihlalleri konusunda Türkiye'de çok daha geniş bir kesim içinde farkındalık yarattı.

Her şeyden önemlisi, Gezi Parkı eylemleri, yetkililerin barışçıl toplumsal gösteri hakkına radikal bir şekilde daha farklı bir yaklaşım benimsemesi ihtiyacını göstermekte. Mevcut hükümet sokak eylemleri yoluyla ifade edilen farklı fikirleri hoşgörü ile karşılamayı öğrenmeli ve polisin yeterli eğitim almasını ve bu tür eylemlerde hukuka uygun bir şekilde hareket etmesini sağlamalı.

Uluslararası Af Örgütü'nün Gezi Parkı eylemlerine tepkisi

Uluslararası Af Örgütü, eylemlerin başladığı ilk günler boyunca, İstanbul ofisini gönüllü doktorların yaralarına ilk yardım müdahalesinde bulunabilmeleri için kullanıma açtı. Örgüt, ayrıca polis tarafından kullanılan yöntemleri ve göstericiler tarafından şiddet kullanılıp kullanılmadığını incelemek için İstanbul ve Ankara'daki

eylemleri izledi. Uluslararası Af Örgütü eylemlerin başından itibaren yetkilileri hak ihlallerine son vermeye çağırarak ve ayrıca göstericilere barışçıl bir şekilde devam etme çağrısında bulunan açıklamalarda bulundu. Bu rapor için yapılan araştırmalar kapsamında, eylemlere katılan aktivistlerle, sivil toplum kuruluşlarının ve meslek gruplarının temsilcileriyle ve doktor, avukat ve gazetecilerle görüşüldü. Alan araştırması, Haziran, Temmuz ve Ağustos ayları boyunca Ankara, Antakya, İstanbul ve İzmir'de gerçekleştirildi ve diğer şehirlerden kişilerle telefon görüşmeleri yapıldı. Uluslararası Af Örgütü eylemler ve yetkililerin tepkisi ile ilgili İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu ile de görüştü.

Uluslararası Af Örgütü bu raporda Türkiye yetkililerini barışçıl toplanma hakkına saygı duymaya ve göstericilere ve diğer kişilere yönelik gereksiz, aşırı, keyfi ya da hak ihlâl'e yol açan güç kullanılmamasını sağlamak konusunda yükümlülüklerini yerine getirmeye çağırmaktadır. Örgüt, yetkilileri, polis tarafından her türlü kötü muamele iddiasını etkin bir şekilde soruşturmaya ve sorumluları adalet önüne getirmeye çağırmaktadır. Uluslararası Af Örgütü ayrıca, yetkililere, eylemlere barışçıl bir şekilde katılan, barışçıl gösteri düzenleyen bireylerin yargılanmamaları çağrısında bulunmaktadır. Uluslararası Af Örgütü sadece barışçıl bir şekilde haklarını kullandığı için cezaevine konan kişileri düşünce suçlusu olarak değerlendirecektir.

Uluslararası Af Örgütü, Türkiye yetkilileri biber gazı spreyi, göz yaşartıcı gaz ve plastik mermilerin usulsüz kullanımları konusunda etkin soruşturmalar yürütünceye ve insan haklarını ihlâl edecek şekilde kullanımlarını durdurmak için etkin önlemler alınmaya kadar, bütün ülkelerin Türkiye'ye bu teçhizatın satışını durdurması çağrısında bulunmaktadır.

Barışçıl toplanma hakkının ihlali

"Orada üç gün, dört gün, beş gün bunlar kaldı.Yurt dışından döndüm, baktım ki hâlâ onlar orada duruyor, artık tahammül sınırlarını aşmıştı. İçişleri Bakanına şu-nu söyledim: 24 saat içerisindeAtatürk Kültür Merkezi'ni temizleyeceksiniz.Meydanı temizleyeceksiniz ve anıtı temizleyeceksiniz, arkasından da Gezi Parkı'nı temizleyeceksiniz dedim. Diyorlar ki, polise talimatı kim verdi? Ben verdim, ben verdim, evet.

İşgal kuvvetlerini mi izleyecektik? Dünya zil ta-kıp oynasın diye bunu mu seyredecektik?"

Başbakan'ın 24 Haziran 2013 günü Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) destekçilerine yaptığı konuşma.

Gezi Parkı eylemleri boyunca yetkililer defalarca ve keyfi bir şekilde barışçıl toplanma hakkını ihlâl etti. Çoğunda eylemlerin neden engellendiği konusunda bir açıklama yapılmadı; yapıldığına ise uluslararası insan hakları hukuku ile uyumlu olmayan açıklamalar yapıldı. Polisin hak ihlâl'e yol açan güç kullanımı ya da göstericiler hakkında haksız yargılamalar gibi bu raporda belgelenen insan hakları ihlallerinin çoğu yetkililerin barışçıl toplanma hakkını tanımamasından kaynaklanmaktadır.

Uluslararası ve ulusal hukukta barışçıl toplanma hakkının korunması

Barışçıl toplanma hakkı İnsan Hakları Evrensel Be-

yannamesi ve Türkiye'nin taraf olduğu 1966 Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHİUS) ve 1950 Avrupa İnsan Hakları ve Temel Haklar Sözleşmesi (AİHS) gibi birçok sözleşmede tanınmaktadır. Bu hak aynı zamanda Türkiye Anayasası tarafından da korunmaktadır.

Barışçıl toplanma hakkı demokratik toplumlarda temel -hatta böyle bir toplumun temeli olarak görülen- bir hak olarak tanınmaktadır ve diğer insan haklarının kullanılabilmesi için oldukça önemli bir yere sahiptir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından birçok vakada dile getirildiği gibi, barışçıl toplanma hakkı hem kapalı toplantıları hem kamusal gösterileri, hem durağan toplantıları hem de yürüyüşleri kapsamaktadır ve bu hak hem gösterilere katılan bireyler hem de gösterileri düzenleyenler tarafından kullanılabilir.

Uluslararası hukuk uyarınca, barışçıl toplanma hakkına olağanüstü durumlarda dahi dokunulamaz. Bu hak ancak belli koşullar altında, belli nedenlerle kısıtlanabilir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi barışçıl toplanma hakkının "demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabileceğini" belirtmektedir.

Barışçıl gösterilerin uluslararası standartlara uygun bir şekilde düzenlenmesi konusunda detaylı bilgiler BM Barışçıl Toplanma ve Gösteri Yapma Özgürlüğü Özel Raportörü'nün raporlarında bulunabilir. Ayrıca, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT) ve Avrupa Konseyi'nin Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) Türkiye gibi AGİT'e üye ülkeler için barışçıl toplanma özgürlüğü konusunda kapsamlı bir kılavuz yayımladı.

Yetkililer, genellikle, göstericilerin işlediği iddia edilen şiddet içeren fiillere dikkat çekti ve önceden bildirimde bulunulmamasını, eylemlerin dağıtılmasına bir neden olarak gösterdi. Ancak, uluslararası insan hakları hukuku uyarınca bu nedenlerin hiçbirisi toplanma hakkının engellenmesi için yeterli değil.

Özel Raportör'ün de vurguladığı gibi, "Devletlerin uluslararası insan hakları hukuku uyarınca sadece barışçıl gösterileri korumak değil aynı zamanda da bu hakkın kullanılabilmesini sağlamak konusunda pozitif yükümlülükleri vardır... Önceden planlanmamış şiddet içeren ve suç teşkil edebilecek diğer fiiller nedeniyle, barışçıl bir şekilde eylem yapan kişiler, barışçıl toplanma hakkından mahrum bırakılamaz."

Bu gereklilik AGİT Kılavuzu'nda da belirtilmektedir. Buna göre "bir gösteride küçük bir grup tarafından şiddet kullanılması (kısıktıcı bir dil kullanılması da dahil), diğer türlü barışçıl olan bir gösteriyi doğrudan barışçıl olmayan bir gösteriye dönüştürmez ve herhangi bir müdahale tüm eylemi dağıtmaktan ziyade şiddet eyleminde bulunan kişilere yönelmelidir. Dolayısıyla küçük bir grup göstericinin şiddet eylemlerinde bulunması bütün eylemin dağıtılması ile sonuçlanamaz. Bu tür durumlarda, bu küçük gruba müdahale edilebilir. Aynı şekilde eğer ajan provakatörler barışçıl bir gösteriye sızarlarsa, yetkililer tüm eylemi dağıtmak ya da eylemin kanuna aykırı olduğunu ilan etmekten ziyade bu ajan provakatörleri alandan ayırmak için gerekli adımları atmalıdır."

Kılavuzda ayrıca şöyle denilmektedir: "Bir eyleme katılan ve şiddet içeren bir fiilde bulunmayan kişiler, diğerleri düzen bocuzu ya da şiddet içeren fiillerde bulunsalar bile yargılanmamalı".

Göstericilerin toplumsal bir gösteri düzenleme niyetleri konusunda yetkilileri bilgilendirmemesi ile ilgili olarak, bildirim gerekliliğinin, izin verme süreci ile karıştırılmaması gerektiği hatırlatılmalıdır.

Türkiye Anayasası'nın 34. Maddesi'ne göre, herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir ve toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. Anayasa'nın 90. Maddesi temel hak ve özgürlükler konusunda uluslararası hükümlerin esas alınacağını belirtir. Bu barışçıl gösteri hakkı konusunda uluslararası hukuk doğrudan uygulanması gerekliliğini getirmektedir.

2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu gösterilerle ilgili hem yetkililerin hem de göstericilerin uyması gereken kuralları düzenlemektedir. Bu yasanın kısıtlayıcı doğası ve keyfi ve temelsiz bir şekilde uygulanması (bkz. Eylemlere katılan ya da eylemleri düzenleyen kişilere yönelik gözaltılar, soruşturmalar ve yargılamalar bölümü) Türkiye'de barışçıl toplanma hakkının sağlanmasının önünde büyük bir engel teşkil etmektedir.

Yasanın 3. Maddesi'nde, herkesin önceden izin almadan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı olduğu belirtilmektedir. Ancak 10. Madde'ye göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyen kişilerin, gösterinin amacı, zamanı ve yeri konusunda yetkilileri bilgilendirmesi gerekmektedir. 23. Madde, toplantı ya da gösterilerin kanuna aykırı görüleceği durumları listelemektedir ve önceden bildirimde bulunulmaması durumu bu liste içinde yer almaktadır. Kanuna aykırı toplantı ve gösteriler, topluluğa dağılmaları uyarısının yapılmasının ardından gerekirse zor kullanılarak dağıtılır (24. Madde). 32. Madde'ye göre kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılanlar, ihtar ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar ederlerse, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Toplantı ve gösteriyi düzenleyenler için ise ceza yarı oranında artırılır.

Uluslararası insan hakları hukuku, bildirim gerekliliklerine izin vermektedir ancak bu tür gereklilikler barışçıl gösteri hakkını fiilen sınırlayacak şekilde detaylı ve külfetli gereklilikler dayatmamalı. AGİT Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Kılavuzu'nda da belirtildiği gibi, ulusal mevzuatta, önceden bildirimin mümkün olmadığı durumlar için, bu gerekliliğin şart koşulmadığı istisnai durumlar açık bir şekilde ifade edilmelidir. Önceden bildirimin yapılmamasıyla ilgili makûl nedenler sunulmamış olsa bile yetkililer barışçıl olduğu sürece kendiliğinden gelişen toplumsal gösterileri korumalı ve kolaylaştırmalı.

AİHM Türkiye'de barışçıl gösterilerin dağıtılması konusunda açılan davalarda defalarca önceden bildirim yapılmamasının, barışçıl bir gösteriyi engellemek için yeterli olmadığına kanaat getirdi. Önceden bildirimin yapılmadığı bir eylem ile ilgili açılan Oya Ataman/Türkiye davasında, Mahkeme, "toplama özgürlüğünün te-

melinin korunabilmesi için, göstericilerin şiddet içeren herhangi bir fiilde bulunmadığı eylemlerde, yetkililerin barışçıl gösterilere belli bir dereceye kadar hoşgörü göstermesi gerektiğini" ifade etti. Mahkeme, "polisin eyleme zor kullanarak müdahale etmesinin orantısız olduğuna ve "kamu düzeninin bozulmasını önlemek için gerekli olmadığına" karar verdi ve dolayısıyla yasaların gerektirdiği gibi önceden bildirimde bulunulmamış olmasına rağmen, eylemin dağıtılmasının toplanma özgürlüğünü ihlâl ettiğine" kanaat getirdi.

Yetkililerin Gezi Parkı eylemlerine tepkisi

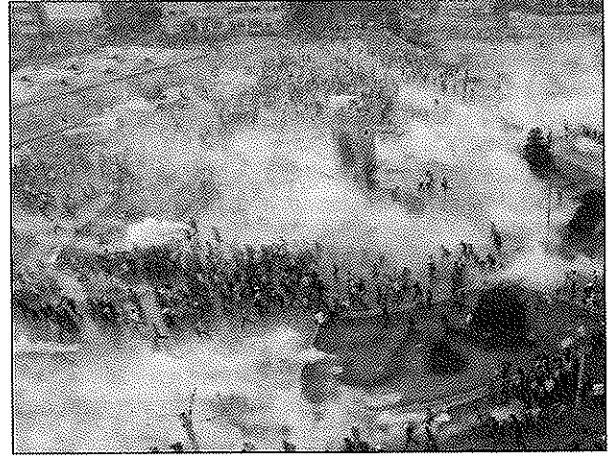
Gezi Parkı eylemlerinin başlamasından bu yana yetkililer -münferit ya da küçük istisnalar dışında- ulusal ve uluslararası hukuk uyarınca güvence altına alınan barışçıl toplanma hakkını açık bir şekilde ihlâl etti. Hükümet sıklıkla göstericilerin saiklerini, bütünlüklerini ve davranışlarını gözden düşürme arayışına girdi. Kamu görevlileri göstericileri "çapulcu" olarak niteledi ve gösterilerin arkasında marjinal ve hatta terörist grupların olduğu iddiasında bulundu. Yetkililer ayrıca sıklıkla, ağırlıklı olarak barışçıl eylem yapan ve hatta polislin gösterileri dağıtmak için kullandığı şiddet derecesi düşünüldüğünde oldukça barışçıl olan göstericileri şiddet kullanmakla suçladı.

Barışçıl toplanma hakkının uluslararası ve ulusal hukuk tarafından tanınan bir insan hakkı olmasına rağmen, yetkililer Gezi Parkı eylemlerini bir an önce durdurulması gereken ve demokrasiyi tehdit eden bir durum olarak gösterdi. Bu iddia ülke genelinde gösterilerin dağıtılması ve yasaklanması için bir mazeret olarak kullanıldı. Aşağıda tartışıldığı gibi, Taksim Meydanı'nda yapılan eylemler dışında, yetkililer Gezi Parkı'ndaki göstericilerin toplanma haklarının engellenmesini nadiren gerekçelendirdi; uluslararası hukukta toplanma özgürlüğünün kısıtlanabileceği durumlara ise hiç referans verilmedi (bkz. bir önceki bölüm).

Bir açıklama yaptıklarında ise polis ve yerel yetkililer genellikle eylemlere "izinsiz" oldukları gerekçesiyle müdahale edildiğini belirtti. Ancak, yukarıda aktarıldığı gibi Türkiye yasalarına göre toplumsal bir gösteri düzenlemek için bildirim zorunluluğu olmakla birlikte, bir onay süreci de bulunmamaktadır. Bu gereklilik spontane bir şekilde düzenlenen gösterilerin tamamını "izinsiz" ve dolayısıyla yasa dışı gösterecek şekilde (en azından Türkiye'nin uluslararası hukuk uyarınca sahip olduğu yükümlülükleri doğrultusunda) uygulanamaz.

Gösterilerin büyük çoğunluğu barışçıl olmakla birlikte, gösterici olup olmadığı belli olmayan, ya da provokatör olması muhtemel çok küçük bir azınlık polise taş, şişe ve farklı cisimler atmak ve kamu malına zarar vermek gibi şiddet içeren eylemlerde bulundu. Bu tür eylemler toplanma özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez ve polis, kamu güvenliğini sağlamak ve kamu malına zarar verilmesini önlemek için bu tür eylemlere müdahale edebilir. Ancak bu barışçıl çoğunluğun toplanma hakkına engel olmayacak şekilde yapılmalıdır. Gezi Parkı eylemleri boyunca, yetkililer münferit şiddet vakalarını kullanarak eylemlerin (zor kullanılarak) dağıtılmasını meşrulaştırmaya çalıştı.

Ayrıca, Uluslararası Af Örgütü hem kendi gözlemlerine hem de gösterileri takip eden farklı kişilerden aldığı

bildirimlere dayanarak, şiddet içeren eylemlerin, polislin barışçıl gösterileri engellemek amacıyla müdahale etmesinin ardından yaşanan çatışmalar sonucunda yaşandığına şahit olmuştur; yani şiddetin kronolojisi polis tarafından iddia edilenin tam tersiydi; polislin barışçıl gösterileri şiddet kullanarak dağıtması münferit şiddet vakalarının yaşanmasına neden oldu. Polislin gösterilerin herhangi bir engelle karşılaşmadan devam etmesine izin verdiği az sayıda durumda ise eylemler herhangi bir şiddet olayı yaşanmadan ya da kamu malına zarar verilmeden devam etti. Bu durum da göstericilerin şiddet kullandığı ve etrafa zarar verdikleri iddialarını geçersiz kılmaktadır. Küçük ya da kitlesel gösterileri şiddet kullanarak dağıtmaya çalışmalarının yanı sıra, yetkililer insanların en pasif eylem biçimlerinde yer alma hakkına bile engel olmaya çalıştı. Bunlar arasında "duran adam" eylemi, tencere ve tavalara vurmak ya da futbol maçlarında slogan atmak gibi eylemler bulunmaktadır.

Barışçıl gösteri hakkının keyfi bir şekilde iptal edilmesi

Yetkililerin Gezi Parkı eylemleri kapsamındaki barışçıl toplantıların devam etmesi ya da engellenmesi konusunda aldıkları kararlar kendi içinde tutarlı olmadığı gibi barışçıl toplanma hakkı konusunda mevcut uluslararası standartlara da uymamaktadır. Kararların zamana ve yere göre değişiklik göstermesi ve ne tür bir gösteri olduğundan bağımsız alınması yetkililerin konuya keyfi yaklaşımını göstermektedir.

Eylemlerin başladığı ilk hafta boyunca (31 Mayıs - 2 Haziran) İzmir'deki gösterileri engellemek amacıyla polis tarafından müdahale edilirken, bu tarihten sonraki eylemler Ağustos ayının sonu itibarıyla müdahale olmadan düzenlendi. Polislin İstanbul'da Taksim Meydanı'ndaki kitlesel gösterileri engellemeye çalıştığı iki günün ardından 1 Haziran günü geri çekilmesiyle, meydana 11 Haziran'a kadar barışçıl gösteriler düzenlendi. 11 Haziran akşamı polis, binlerce kişinin kamp kurduğu Taksim Meydanı'na bitişik Gezi Parkı'na müdahale etti ve 15 Haziran günü park zor kullanılarak boşaltıldı. İstanbul'da 15 Haziran ve Ağustos sonu arasında düzenlenen gösterilerin bir kısmı müdahalesiz gerçekleşirken, bazıları polis müdahalesi ile karşılaştı. Eylemlere bu şekilde farklı tepkiler verilmesi konusunda ise herhangi

bir açıklama yapılmadığı gibi gerekçe de gösterilmedi.

Ankara'nın Kızılay dahil birçok semtinde Haziran ayından Temmuz ayının ortasına kadar genellikle akşam 21.00'den sonra başlayan eylemlere polis ilk günden itibaren neredeyse her gün şiddet kullanarak müdahale etti. İstanbul ve İzmir'de ise gösteriler müdahale edilmeden ara ara devam etti. Ankara'daki eylemler daha sonra Dikmen gibi şehrin diğer semtlerine yayıldı. Bu eylemlerin de devam etmesine izin verilmedi ve eylemler zor kullanılarak dağıtıldı.

Antakya'da Haziran ayından Temmuz ayının ortasına kadar neredeyse her gece sokak eylemleri düzenlendi. Eylemler Ağustos ayı boyunca daha seyrek bir şekilde devam etti. Antakya'daki gösterilerin çoğunun barışçıl bir şekilde geçtiği ancak kolluk görevlilerinin eylemlere son vermek için zor kullanmasının ardından eylemlerin polisle çatışmalara dönüştüğü bildirildi.

Aynı şekilde, Eskişehir ve Tunceli/Dersim gibi Türkiye genelinde birçok şehirde düzenlenen barışçıl gösteriler herhangi bir açıklama yapılmadan ya da gerekçe sunulmadan defalarca dağıtıldı.

Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'nda gösteri hakkının ihlâl edilmesi

Göstericilerin polisin Taksim Meydanı'ndan çekilmesinin ardından meydanı 11 gün boyunca barışçıl bir şekilde işgal etmelerinin ardından, meydan 11 Haziran sabahı zor kullanılarak boşaltıldı. İstanbul'un ve ülkenin diğer bölgelerinin aksine, Taksim Meydanı'ndaki barışçıl gösterilere müdahale konusunda yetkililer tarafından çeşitli gerekçeler sunuldu, ancak bu açıklamalar müdahaleden sonra yapıldı. İstanbul Valisi tarafından yapılan açıklamalarda polisin gösterilere müdahalesinin nedeninin meydandaki anıt heykele ve Atatürk Kültür Merkezi'nin ön duvarına asılan yasal olmayan örgütlere ait afişler olduğu belirtildi. Vali ayrıca göstericiler tarafından şiddet içeren eylemlerde bulunduğu dair açıklamalar yaptı. Vali, Uluslararası Af Örgütü temsilcileriyle Gezi Eylemleri ile ilgili yaptığı görüşmede de herhangi bir kanıta dayandırmadan benzer referanslarda bulundu. Meydanın boşaltılmasının ardından, yetkililer Taksim Meydanı'nda hiçbir eyleme izin verilmeyeceği konusunda uyarıda bulundu. Taksim Meydanı'nın boşaltılmasını takiben, 15 Haziran günü, Gezi Parkı da, bir kısmı eylemlerin başından bu yana parkta kamp kuran ve 30 Mayıs'ta parkın boşaltılmasından sonra parka geri dönen göstericiler dağıtılarak boşaltıldı. Bu müdahaleden sonra Gezi Parkı 8 Temmuz'a kadar halka kapalı kaldı. O zamandan raporun yazıldığı tarihe kadar yetkililer sık sık eylemlerin devam etmesine izin vermedi ve eylemleri zor kullanarak dağıttı.

Uluslararası Af Örgütü, yetkililerin Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'nı boşaltmak için gerçekleştirdiği müdahalenin gereksiz ve orantısız olduğunu ve barışçıl gösteri hakkının ihlâl edildiğini düşünmektedir.

Uluslararası Af Örgütü, Taksim Meydanı'nın 11 Haziran günü zor kullanarak boşaltılması ile ilgili, afişlerin tek başına ulusal güvenlik nedeniyle eyleme müdahale gerekçesi olarak kullanılamayacağını düşünmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi daha önce Türkiye yetkilileri tarafından hukuksuz olarak görülen benzer afişlerin açılmasının ifade özgürlüğü hakkı sınırları içinde olduğuna kanaat getirmişti.

Kamu düzenini sağlama gerekliliği iddiası ile ilgili, meydanı boşaltmak için güç kullanımının ardından az sayıdaki birkaç kişinin polis araçlarına molotof kokteyli atmak gibi şiddet içeren eylemlerde bulunduğu görülmüştür. Ancak, bu tür eylemleri gerçekleştiren kişilere yönelmek için herhangi bir çaba sarfedilmedi ve bunun yerine yetkililer tüm eylemi dağıtmaya ve meydana herhangi bir eylem girişimini engellemeye devam etti.

Taksim Meydanı'ndaki gösterilerle ilgili olarak AĞIT'in toplanma özgürlüğü konusundaki kılavuzunun şu maddesine referans verilebilir: "Ticari etkinlikler ya da araç ve yaya trafiği gibi toplumsal gösteriler de kamusal alanının meşru bir kullanımıdır." Bu ilke aynı zamanda Türkiye ile ilgili bir davada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da dile getirildi. Taksim Meydanı'nın coğrafi planı ve önemli bir geçiş alanı olduğu düşünüldüğünde, yetkililerin göstericilerin yolları kapatmaması, bağlı yollarda trafiğin akışının ya da meydana otobüs ya da metro duraklarına erişimin engellenmemesi gibi bazı makul koşulların yerine getirilmesini istemesi meşru olabilir, ancak Taksim Meydanı'nda gösterilerin tamamen yasaklamaktansa, diğer alternatif önlemlerin alınması yetkililerin amaçları ile daha orantılı olurdu.

Uluslararası Af Örgütü, yetkililerin Gezi Parkı'nı boşaltma kararları ile ilgili, mahkemenin bu bölgedeki kentsel dönüşüm projesini durdurma kararını hatırlatmaktadır. Dolayısıyla yetkililerin boşaltma kararını, göstericilerin buradaki çalışmalara engel olduklarını söyleyerek meşrulaştırmaya çalışmaları mümkün değildir. Uluslararası Af Örgütü parkın işgali devam ettikçe, çöp atımı ve kirlilik gibi halk sağlığı sorunları konusunda meşru sorular olabileceğinin farkındadır ancak bu tür konular yetkililer ve göstericiler arasında diyalog kurularak çözülebilir. Uluslararası Af Örgütü 14 Haziran günü yetkililerin parktaki göstericilerle görüşecekleri yönündeki açıklamaları memnuniyetle karşıladı. Ancak, yetkililerin 15 Haziran günü herhangi bir gerekçe göstermeden ve barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını ihlâl ederek barışçıl gösteriye müdahale etmesi üzüntü vericidir.

Kolluk kuvvetleri tarafından hak ihlallerine yol açan güç kullanımı

"Ben özellikle bu eylemlere bugün destek veren tüm vatandaşlarımızdan rica ediyorum. Lütfen evlerine dönsünler. Şu saatten sonra orada bulunan her kişiyi devlet maalesef terör örgütünün mensubu olarak değerlendirmek zorunda kalacaktır." Avrupa Birliği Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış, 15 Haziran 2013

Yetkililerin Gezi Parkı eylemlerine tepkisi, eylemler boyunca kolluk kuvvetlerinin ihlâllere yol açan ve keyfi güç kullanımı ile tanımlanabilir. Göstericilere yönelik polis şiddeti son bir nesil boyunca şu an olduğu kadar çok dile getirilmemişti. Türk Tabipler Birliği 10 Temmuz itibarıyla eylemlerde 8.000'den fazla kişinin yaralandığını ve bunlardan 61'inin ağır yaralı olduğunu bildirdi. 11 kişi gözünü kaybederken, 104 kişi ağır kafa travması yaşadı. İçişleri Bakanlığı da eylemler boyunca 600'den fazla polisin yaralandığını belirtti. Eylemler sırasında biri polis olmak üzere beş kişi hayatını kaybetti ve üç göstericinin ölümüne polisin aşırı güç kullanımının neden olduğuna dair güçlü kanıtlar mevcut. Bir

kişi polis tarafından sıkılan bir kurşunla hayatını kaybederken, bir başka gösterici dövülerek hayatını kaybetti. Bu kişilerin ölümü ile suçlananlar arasında polisler de bulunuyor. Üçüncü gösterici ise eylemde başına aldığı yara sonucu hayatını kaybetti. Görgü tanıkları, polis tarafından kısa mesafeden atılan göz yaşartıcı gaz kapsülünün başına isabet ettiğini söylüyor. Görgü tanıklarının ifadelerine göre diğer iki ölüm ise eylemler sırasında yaşanan kazalar sonucu gerçekleşti.

Eylemlere katılan doktorlar, avukatlar ve aktivistler, Uluslararası Af Örgütü'ne eylemlere katıldıklarının ortaya çıkacağı ve keyfi gözaltı ve yargılamalara maruz kalacakları korkusuyla yaralanan birçok kişinin hastanelere başvurmadığını söyledi. Bu raporda belgelenen polis şiddeti vakaları arasında, gazeteciler gibi işini yapan ya da eylemlere katılmayan kişilerin maruz kaldığı çok sayıda şiddet vakası bulunuyor. Daha önce siyasi eylemlere katılmamış gençlerin de aralarında olduğu birçok gösterici, Uluslararası Af Örgütü'ne polis şiddetine maruz kaldıklarının raporda geçmesini istemediklerini ve kendilerine dava açılacağı korkusuyla şikayette bulunmadıklarını belirtti.

Eylemlerin başladığı ilk günden itibaren polis, açıkça gereksiz ve orantısız bir şekilde ve bireysel ya da kolektif şiddet içeren fiillere karşı değil, barışçıl göstericileri dağıtmak amacıyla tazyikli su, biber gazı spreyi ve göz yaşartıcı gaz kullandı. Televizyonda, internette ve sosyal medya aracılığıyla sayısız kötü muamele görüntüsü paylaşıldı.

Sivil giyimli polisler ve polislerle birlikte hareket eden kişiler de dahil olmak üzere polisin göstericileri sokak aralarında dövdüğü görüntüler yayımlandı. Eylemler sırasında görevlerini yerine getiren gazeteciler, doktorlar ve avukatlar da polis tarafından şiddete maruz kalanlar arasındaydı. Polis tarafından gözaltına alınan kadınların çoğu Uluslararası Af Örgütü'ne kolluk kuvvetleri tarafından sözlü cinsel tacize maruz kaldıklarını söyledi. Hemen hemen hepsi cinsel hakarete, cinsel şiddet tehdidine (Eylem Karadağ ve Deniz Erşahin vakaları) ve bazı vakalarda ise fiziksel cinsel tacize maruz kaldıklarını bildirdi.

Mevcut video görüntülerinin ve aşağıda belgelenen vakaların birçoğu kolluk kuvvetlerinin sadece eylemi dağıtmak ya da münferit şiddet içeren fiilleri durdurmak için değil aynı zamanda cezalandırıcı bir şekilde eylem alanından kaçanlara karşı ya da eyleme katılmayan ancak o alanda sıkışıp kalmış küçük gruplara karşı da zor kullandığını gösteriyor. Polisin yaygın ve sistematik bir şekilde şiddet uygulamasına rağmen, yetkililer polisin müdahalesini övmeye devam etti. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan uluslararası toplumun polis şiddetinin dizginlenmesi konusundaki çağrılarını kulak tıkadı. Aksi-ne, daha üretkâr bir biçimde polisin daha fazla güç kullanacağını söyledi ve polisin gösterilere müdahalesini "destan yazmak" olarak niteledi.

Gezi Parkı eylemleri sürecinde polisin aşırı güç kullanması, yeterince eğitim almamış ve yeterince denetlenmeyen polis memurlarının güç kullanmaları yönünde talimat verildiğinde, ayırım yapmaksızın güç kullanmaya teşvik edildiklerinde ve tespit edilmeyeceklerini ya da yargılanmayacaklarını bilmeleri durumunda neler yaşanacağını gösterdi. Uluslararası Af Örgütü, yetkililere, tüm işkence ve kötü muamele ve kolluk kuvvetleri ta-

rafından keyfi ya da hak ihlâline yol açan güç kullanıldığı iddialarının etkin bir şekilde soruşturulması ve sorumluların adil yargılanma usullerine uygun bir şekilde adalet önüne çıkarılması çağrısında bulunmaktadır. Uluslararası Af Örgütü ayrıca yetkilileri, bundan sonra yapılacak müdahalelerde, polisin işkence ve kötü muamele konusunda mutlak yasağa uymasını ve ancak gerekli durumlarda, orantılı ve uluslararası standartlara uygun bir şekilde zor kullanmasını sağlamaya çağır-maktadır.

Kitlesel gösterilerde kolluk kuvvetlerinin toplumsal olaylara müdahale araçlarıyla işlediği yaygın insan hakları ihlallerinden dolayı, Uluslararası Af Örgütü, başta Türkiye'ye toplumsal olaylara müdahale teçhizatı sağlayan Brezilya, Belçika, Çin, Çek Cumhuriyeti, Hong Kong, Hindistan, İsrail, Güney Kore, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere bütün ülkeleri Türkiye'ye toplumsal olaylara müdahale için kullanılan her türlü kimyasal madde ve kinetik etkili fırlatıcıların satışını durdurmaya çağırılmaktadır. Türkiye yetkilileri polisin hak ihlallerine yol açan ya da keyfi güç kullanımına yönelik derhal, bağımsız ve tarafsız soruşturma başlatıncaya ve toplumsal olaylara müdahale araçlarının uluslararası standartlara uygun bir şekilde kullanılması- nı sağlayana kadar, bu yasak devam etmelidir.

İşkence ve kötü muamele konusun- da uluslararası ve ulusal standartlar ve kolluk kuvvetleri tarafından güç kullanımı

İşkence ve diğer kötü muamele uluslararası teamül hukuku tarafından yasaklanmıştır. Bu yasak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7. Maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesi, BM İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Onur Kırıcı Muamele veya Ceza-ya Karşı Sözleşme ve İşkence ve İnsanlık Dışı ve Küçültücü Muamele ve Cezanın Önlenmesine ilişkin Avrupa Sözleşmesi'nde de dile getirilmiştir.

Birleşmiş Milletler Kolluk Kuvvetleri Tarafından Kuvvet ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler'e göre kolluk kuvvetleri yaşam hakkı ya da işkence ve kötü muameleyle uğramama hakkı gibi insan haklarını ihlâl etmeyecek şekilde yasalara uygun bir şekilde zor kullanabilir. Bu ilkelere göre polis zor kullanmadan önce şiddet içermeyen yollara başvurmalı ve ancak diğer yolların etkisiz kaldığı ve istenen amaca ulaşılmasını sağlayamayacağı durumlarda ve gereken en asgari düzeyde kullanılmasını gerektirmektedir. Temel İlkeler'in 13. ve 14. Maddesi şöyledir:

"Yasal olmayan ancak şiddet içermeyen gösterilerin dağıtılması sırasında, kolluk kuvvetleri güç kullanımından uzak durmalı ya da bunun yapılamadığı durumlarda ise güç kullanımını gerekli en asgari düzeye sınırlamalılar."

"Kolluk kuvvetleri, şiddet içeren gösterilerin dağıtılması sırasında, sadece daha az tehlikeli olan araçların kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda ve ancak gerekli en asgari düzeyde ateşli silah kullanılmalı. Kolluk kuvvetleri 9. Madde'de belirtilen koşullar dışında ateşli silah kullanmamalı." (Yani ancak hayati bir riski ya da hayati tehlike içeren bir yaralanmayı önlemek için kul-

lanılmasının kaçınılmaz olduğu durumlarda).

Eğer yasal sınırlar içerisinde zor kullanmak kaçınılmaz bir hâle gelmişse, BM Temel İlkeleri polisin bunu sınırlı, hedeflenen amaca uygun, zararı ve yaralanmaları asgari düzeye indirecek şekilde kullanmasını ve yaralanan ya da etkilenen kişilere mümkün olan en kısa zamanda tıbbi yardım sunulmasını sağlamasını gerektirmektedir. Temel İlkeler'e göre ayrıca hükümetler, kolluk kuvvetlerinin keyfi ve aşırı bir şekilde güç ve ateşli silah kullanmasına ulusal yasalar uyarınca cezai yaptırımlar getirmelidir.

Türkiye Anayasası'nın 17. Maddesi işkenceyi yasaklamaktadır ve Türk Ceza Kanunu'nda da işkence suç sayılmaktadır. Polisin Vazife ve Salahiyetleri Kanunu'nun 16. Maddesi ise kolluk kuvvetleri tarafından güç kullanılabilecek durumları tanımlamakta ve orantılı güç kullanılması gerektiğini belirtmektedir.

"Öldürücülük düzeyi daha az" silahların kullanımı

Birleşmiş Milletler Kolluk Kuvvetleri Tarafından Kuvvet ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeleri "öldürücülük düzeyi daha az" olarak bilinen ve ağır yaralanmalara ya da ölüme neden olan silah, cephane ve plastik mermi, göz yaşartıcı gaz (sıkılan ya da fırlatılan kimyasal maddeler), ses ve ışık fişegi ve cop gibi toplumsal olaylara müdahale araçlarının yasal olarak kullanımını da düzenlemektedir. Zırhlı araçların kullanımını kolaylaştırdığı bu tür silahlar göstericilere yönelik kullanıldığında oldukça tehlikeli olabilir. Dolayısıyla, toplumsal bir gösteriyi dağıtmak için kullanılan araçların çok dikkatli bir şekilde gözden geçirilmesi ve sadece gerekli, orantılı, yasal ve hesap verilebilir bir şekilde kullanılması gerekmektedir. "Öldürücülük düzeyi daha az" olan araçları kullanan polislerin, bu tür bir gücün meşru kullanımı konusunda profesyonel standartlara uygun bir şekilde özel olarak eğitim görmüş ve emir komuta zinciri altında olması gerekmektedir.

Kimyasal maddeler ve bunların kullanılacağı araçlar farklılık göstermektedir ve şiddet tehdidi oluşturan bir kalabalığı dağıtmak amacıyla hükümetler tarafından asgari düzeyde kullanılması için onaylanmaktadır. Bu tür kimyasal maddeler, sağlıklı yetişkinlerde bile, boğulma, yanma, kusma, gözde sulanmaya yol açabilmekte ve yüksek oranlarda, mevcut bir hastalığı olan kişilere yönelik kullanıldığı durumlarda ya da bir fırlatıcı ile yüksek hızda atılması sonucu kafaya isabet etmesi durumunda ağır yaralanma ve ölüme neden olabilir. Dolayısıyla, CS ya da biber gazı spreyi gibi kimyasal maddeler, insanlar bir alanda sıkıştıkları zaman ve göstericilerin ya da yoldan geçenlerin sağlığında kalıcı etki bırakacak şekilde (örneğin çok yakın mesafeden ya da göstericilerin doğrudan vücutlarını hedefleyecek şekilde) kullanılmamalı.

Çoğunlukla lastik ya da plastikten yapılan ve fırlatıldığı hız nedeniyle etki eden cisimler kolluk kuvvetlerinin ölümcül güç kullanmadan kişileri hareket edemez hâle getirebilmesini ve verilen acı ile kişinin riayet etmesini amaçlamaktadır. Tıbbi çalışmalar bu tür cisimlerin başa ya da vücudun üst bölgesine isabet etmesi durumunda ölüm ya da ağır yaralanma tehlikesi barındırdığını göstermektedir. Bazı çalışmalara göre kadınların, gençlerin ve çocukların plastik ya da lastik cisimlerden

özellikle kafatası, göz, beyin, akciğer, karaciğer ya da dalak gibi bölgelerden zarar görme riskleri erkeklerle göre daha yüksek. Bu tür cisimlerin yaralanmalara neden olma ihtimali piyasada olan silahların doğru ya da güvenilir olmaması nedeniyle daha yüksek. Kolluk kuvvetleri nefsi müdafa ya da diğerlerini savunma durumlarında sadece onaylanmış müdahale araçlarını kullanmalı. Yakın mesafede ölüm ya da yaralanma riskini azaltmak için, kolluk kuvvetleri bu araçları kılavuzlarda belirtilen asgari en güvenli mesafeden kullanılmalı. Kılavuzlar, daha az tehlikeli diğer alternatiflerde önlenemeyecek doğrudan hayati bir tehlike olmadığı sürece, bu tür araçların bundan daha yakın bir mesafede kullanımı ya da belden yukarı sıkılmasını yasaklamalı.

Tazyikli su

Tazyikli su, Gezi Parkı eylemlerinin başlangıcından bu yana eylemleri dağıtmak için en çok kullanılan araçlardan biri oldu. TOMA (Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı) olarak bilinen araçlar en fazla kullanılanlar arasındaydı. Bu araçları üreten şirket, araçların su, kimyasal gaz, boya, köpük ya da bunların karışımını sıkmak için kullanılabildiğini belirtiyor. 13 Ağustos günü 60 tazyikli su fişkırtma aracının daha sipariş verildiği bildirildi. "Akrep" olarak bilinen daha küçük araçlar da tazyikli su sıkmak için kullanılabiliyor ve bu araçlar da Gezi Parkı eylemleri boyunca polis tarafından yoğun olarak kullanıldı.

Uluslararası Af Örgütü'nün takip ettiği eylemlerde, barışçıl göstericilere yönelik sıklıkla ve gereksiz bir şekilde saatlerce tazyikli su sıkıldığı görüldü. Bunun dışında polisten kaçan göstericilerin yanı sıra, eylem alanına yakın ya da kenarda duran kişilere yönelik de tazyikli suyun cezalandırıcı bir şekilde kullanıldığı görüldü.

Tazyikli suyun binaların içine saklanan kişilere yönelik doğrudan kullanıldığı, kapı ve pencere aralarından ve revirlere sıkıldığı görüldü. Tazyikli suyun bu şekilde kullanıldığı vakalar arasında 15 Haziran günü Taksim Meydanı'na yakın Alman Hastanesi, 16 Haziran günü Harbiye'de bulunan doktorların revirlerde yaralı göstericileri tedavi ettiği Divan Otel'i ve 16 Haziran günü Point Otel'i'ne yapılan müdahaleler bulunmaktadır.

Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü doktorlar tazyikli suyun neden olduğu yaralanmaların sudan kaynaklandığını ve düşme ya da deride yanıklara neden olduğunu söyledi. Ayrıca, Gezi Parkı eylemleri sırasında kullanılan tazyikli suya kimyasal madde katıldığına dair de güçlü kanıtlar mevcut. Bu durum tazyikli suyun keyfi kullanımından kaynaklanan yaralanmaları daha da artırdı. Doktorlar TOMA'lardan sıkılan suyun derinin tahriş olmasına ve birinci derece yanığa neden olduğunu söyledi. İstanbul Valisi ise suya "ilaç" katıldığını kabul ederken, kimyasal madde katıldığı iddialarını reddetti. Suya karıştırılacak kimyasal madde üreten bir şirket, yarıkların suya fazla miktarda kimyasal madde karıştırılmasından kaynaklanmış olabileceğini söyledi.

Divan Otel'i'nde tazyikli suya maruz kalan kişiler Uluslararası Af Örgütü'ne yaptıkları açıklamada suya maruz kaldıkları sırada hemen yanma hissi duyduklarını ve ardından saatler boyunca derilerinde kızarıklık kaldığını belirtti. Yabancı bir gazeteci Uluslararası Af Örgütü'ne daha önce göz yaşartıcı gaze maruz kalmadığı halde, Divan Otel'i'nde tazyikli su sıkıldıktan sonra vü-

çudunda yanıklar oluştuğunu aktardı. Aynı bir vakada, Point Otel'deki bir kişi Uluslararası Af Örgütü ile yaptığı görüşmede otelin kapısında tazyikli su sıkılmasının hemen ardından, lobideki kişilerin öksürmeye başladıklarını ve nefessiz kaldıklarını söyledi.

Göz yaşartıcı gaz ve biber gazı

Tazyikli su gibi, göz yaşartıcı gaz da Gezi Parkı eylemlerinin başladığı ilk günlerden itibaren barışçıl göstericilere yönelik defalarca ve gereksiz bir şekilde kullanıldı. Hükümet eylemlerin ilk 20 günü boyunca bir yıllık stok olan 130.000 gaz kapsülünün kullanıldığını ve stokların yenilenmesi için sipariş verileceğini söyledi. 13 Ağustos günü 400.000 gaz kapsülü siparişi verildiği haberleri yayımlandı. Daha önceki yıllık tedarik oranı ise 150.000 kapsül ile sınırlıydı.

Haziran ayının sonunda İçişleri Bakanlığı gösterilerde göz yaşartıcı gazın kullanılmasına ilişkin açıklama içeren bir genelge yayımladı. Valiliklere gönderilen genelge hakkında detaylı haberler çıktı ancak genelge kamuya açıklanmadı. Genelgede Gezi Parkı eylemleri sırasında göz yaşartıcı gazın kullanımından kaynaklı ihlallere de değinildi. Ancak alınan bilgilere göre, genelge göz yaşartıcı gazın kapalı alanlarda kullanımı ya da göz yaşartıcı gaz kapsüllerinin silah gibi kullanılması ile ilgili herhangi bir yönlendirme içermemektedir. Uluslararası Af Örgütü polisin genelge yayımlandıktan sonra da göz yaşartıcı gazı daha önceki eylemlerde kullandığı gibi kullandığına tanık olmuştur.

Alınan bilgilere göre genelge şu gereklilikleri içermektedir: Göz yaşartıcı gaz kullanılmadan önce yüksek sesle uyarı yapılacak, ayrılmak isteyenlerin uzaklaşmasına fırsat verilecek, gazlı müdahaleden önce tazyikli su sıkılacak ve gazın etki alanı dâhilinde kreş, hastane ve huzurevi gibi kurumlar bulunup bulunmadığına dikkat edilecek. Genelgede ayrıca kullanılan gaz türünün ve miktarının belirlenmesinde, olay yerindeki en üst rütbeli amirin yetkili ve sorumlu olacağı, kontrolsüz ve gereksiz kullanıma izin verilmeyeceği ve müdahale edilecek olan gruptaki "yaşlı, kadın ve engelli" profili dikkate alınarak strateji belirleneceği belirtilmektedir. Diğer maddelerde polise direnmeye son vermiş kişi veya gruplara yönelik kesinlikle gaz kullanılmayacağı ve grubu tedirgin etmek için gaz fişegi yerine ses ve ışık fişegi ya da yüksek ses çıkartan diğer mühimmat kullanılacağı belirtilmektedir. Genelgede ayrıca müdahale ve gözaltı işlemlerinin kamera ile kayıt altına alınacağı belirtilmektedir.

Uluslararası Af Örgütü, genelgenin yayınlanmasından önce ve sonra, göz yaşartıcı gazın barışçıl göstericilere yönelik defalarca, uygun olmayan ve aşırı bir şekilde ve göstericilerin haklarını ihlâl edecek şekilde kullanıldığını şahit oldu. Ayrıca, polisten kaçanlara, muhtemelen gösterici olduğu düşünülen kişilere ve eylem alanına yakın yerlerde yoldan geçenlere (bkz. Deniz Erşahin vakası, sayfa 26), göstericilerin sığındığı ev ya da işyerleri gibi binalara ve yaralıların tedavi edildiği revirlere göz yaşartıcı gaz atıldığına dair çok sayıda haber, fotoğraf ve video bulunmaktadır.

Polisin göz yaşartıcı gaz kapsüllerini defalarca göstericilere doğru silah gibi yatay bir şekilde sıktığı görüldü. Eylemlerde yaralananların büyük bir kısmı yakın mesafeden fırlatılan gaz kapsüllerinden dolayı yaralan-

dı. Türkiye İnsan Hakları Vakfı Uluslararası Af Örgütü'ne, vakıfa yapılan rehabilitasyon başvurularının yüzde 60'ının gaz kapsüllerinden kaynaklı yaralanmalar olduğunu ve bunun diğer eylemlerle kıyaslandığında çok yüksek bir oran olduğunu belirtti.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türkiye'de daha önceki eylemlerde polisin göz yaşartıcı gaz kullanımının aşırı olduğuna kanaat getirdi. Yaşa v.Türkiye davasında, Mahkeme Diyarbakır'da 2006 yılında düzenlenen gösteriler sırasında polis tarafından doğrudan kafasına göz yaşartıcı gaz kapsülü fırlatılan bir kişinin davasını inceledi. Mahkeme polisin yeterli eğitim almadığını ve eylemlerde göz yaşartıcı gazın nasıl kullanılacağına dair yeterli yasal düzenlemeler olmadığına kanaat getirdi. Mahkeme, polisin eyleminin AİHS'in 3. Maddesi'ni (işkence ve diğer kötü muamele yasağı) ihlâl ettiğine karar verdi. AİHM göz yaşartıcı gaz ve biber gazı spreyi kullanımının daha önce başka vakalarda da insan hakları ihlallerine neden olduğuna kanaat getirmişti. Örneğin Ali Güneş v.Türkiye davasında Mahkeme başvuruyu yapan kişinin yüzüne biber gazı sıkılmasının AİHS'in 3. Maddesi'ni ihlâl ettiğine kanaat getirmişti. Buna benzer vakalar Gezi Parkı eylemlerinde de yaygın olarak yaşan-

dı. Biber gazı sıkamak için kullanılan araçlar barışçıl göstericilere yönelik aşırı ve uygun olmayan şekillerde kullanıldı. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü kişiler polisin biber gazını eylem alanında yakaladıkları göstericilerin gözlerine sıktığını belirtti (Deniz Erşahin ve Massimiliano Goitom vakaları). 28 Mayıs günü Gezi Parkı'nın boşaltılması için yapılan ilk müdahale sırasında çekilen bir fotoğraf polisin parkta duran ve polise yönelik herhangi bir tehdit teşkil etmeyen bir kadının yüzüne biber gazı sıktığını gösteriyor. Bu kişi daha sonra polis şiddetinin bir sembolü haline geldi. Göz yaşartıcı gazın aşırı kullanımının içerdiği ciddi tehlikeler Abdullah Cömert vakasında açık bir şekilde görülebilir.

Abdullah Cömert 3 Haziran günü Antakya'da bir eylemde kendisine fırlatılan bir gaz kapsülü sonucu yaralandı ve 4 Haziran'da hayatını kaybetti. Görgü tanıklarına göre Cömert, bir polisin yakın mesafeden attığı göz yaşartıcı gaz kapsülü ile başından vuruldu. Devran Demircioğlu eylem kardeşi Erdoğan Demircioğlu ve Abdullah Cömert ile birlikte gitmişti. Olayı şöyle aktardı:

"O gün mitinge üç kişi gittik, Abdullah Cömert, ben ve Erdoğan kardeşimle oradaydık. Erdoğan yarım saat bizimle kaldıktan sonra bizden ayrılmak sureti ile eve doğru yola çıktı. Olaylar başlamamıştı, herkesin bildiği jandarma sosyal tesislerinin önünde kaldırımda göstericilerden uzak bir yerde oturuyorduk. Birden gaz bombalarının sesi gelmeye başladı.

Hemen caddenin aşağısında barikat kurmuş polisler bizim tarafa doğru gaz bombaları atmaya başladı. Oradan hızla Armutlu Camisi'nin arka kapısının açıldığı yoldan doğruca Uğur Mumcu Bulvarı'na doğru hızla koşmaya başladık ve olayın yaşandığı sokağa geçtik. Burada beklemeye başladık ve sokağın köşesinden caddeyi izliyorduk.

TOMA aracı cadde üzerinde gidip geliyordu. Bir ara durup bizim tarafa doğru su sıkı ama etkilenmedik. Cadde üzerinde seyir halinde olan akrepler her sokağın önüne geldiğinde gaz bombası atıyorlardı. Kısa bir süre sonra koyu renkli bir akrep sokağın başında durdu. Abdullah ve ben sokağın köşesinden sadece ne yaptığını merakla izliyorduk.

Birden akrepten tam olarak tanımlayamadığım ama silah sesine benzer ve biber gazının ateş seslerini duydum. Bir biber gazı başımın 20-25 cm yakınından geçti. O anda kaçmak için kafamı çevirdim ve Abdullah kardeşimin yere düştüğünü gördüm. Bir anda bütün yer kan gölüne döndü. Hızla üstümüze atılan gaz bombaları devam ederken bir an bile beklemeden müdahale edip başına tanpon yapmaya çalıştım ve çevredeki insanlardan yardım istedim."

Ağustos itibarıyla Abdullah Cömert'in ölümü ile ilgili açılan adli soruşturma devam ediyordu. Ancak olayın üzerinden üç ay geçmesine rağmen, o gün olay yerinde olan polislerin ifadesi hâlâ alınmadı.

Aşağıda belgelenen vakalar göz yaşartıcı gaz kapsüllerinin ne şekilde fırlatıldığını ve yakın mesafeden isteyerek ya da istemeyerek baş hizasında atılan kapsüllerin ağır yaralanmalara yol açtığını gösteriyor.

Gazeteci Ahmet Şık Gezi Parkı eylemleri ile ilgili haber yaptığı sırada polisin attığı gaz kapsülleri nedeniyle iki defa başından yaralandı. Uluslararası Af Örgütü'ne, 31 Mayıs günü sabah saat 09.00 gibi bilgi toplamak için kurulan bir heyetin parçası olarak Gezi Parkı'na girmeye çalışan üç milletvekilinin yanında durduğunu söyledi. Üniformalı bir polis tarafından gaz kapsülünün 10 metre uzaklıktan fırlatıldığını ve başına isabet ettiğini aktardı. Ahmet Şık'ın başından kan aktığı sırada çekilen fotoğrafları sosyal medyada yaygın bir şekilde paylaşıldı. Ahmet Şık Uluslararası Af Örgütü'ne, vurulduktan sonra bayıldığını ve Taksim İlk Yardım Hastanesi'nde tedavi edildiğini, bir buçuk gün sonra taburcu edildiğini anlattı. Ahmet Şık, ayrıca 16 Haziran günü Taksim Meydanı'nda yaşanan olayların fotoğraflarını çektiği sırada ikinci defa vurulduğunu anlattı. Şık, Uluslararası Af Örgütü'ne alanın kalabalık olmadığını ve doğrudan hedef alındığını düşündüğünü söyledi. Vurulduğu sırada boynunda asılı olan ve gazeteci olduğunun kolaylıkla anlaşılmasını sağlayan iki büyük fotoğraf makinesi taşıdığını belirtti. Yaklaşık 20 metre öteden fırlatılan bir gaz kapsülü ile başının arkasından vurulduğunu söyledi. Şık, gaz kapsülünün isabet ettiği savaş gazetecilerinin taktığı türdeki kaskında bulunan kapsül izini Uluslararası Af Örgütü'ne gösterdi. Ahmet Şık, tak-

tığı kask sayesinde ciddi bir şekilde yaralanmaktan ya da ölmekten kurtuldu.

İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi'nde araştırmacı olarak görev yapan Burak Ünveren Uluslararası Af Örgütü'ne 1 Haziran günü Beşiktaş'ta evinin yakınındaki bir eylemde olduğu sırada polisin attığı bir gaz kapsülü ile yaralandığını anlattı. Burak Ünveren, eylem sesleri geldiğini ve birkaç saat sonra ne olduğuna bakmak için seslerin geldiği yere doğru gittiğini söyledi. Gece yaklaşık 22.00 gibi 50 ila 100 göstericinin polise direndiğini ve polisin tazyikli su ve göz yaşartıcı gaz ile karşılık verdiğini belirtti. Göstericilerin polise küfür ettiklerini ancak herhangi şiddet içeren bir fiile şahit olmadığını belirtti. Yaklaşık 10 dakika sonra polisin hiçbir uyarı yapmadan göstericilere doğru ilerlediğini söyledi. Ünveren, Uluslararası Af Örgütü'ne, polisten uzaklaşmak için döndüğünü, ancak o sırada sol gözüne gaz kapsülü isabet ettiğini ve yere düştüğünü anlattı. Tanımadığı dört kişinin onu Şişli Etfal Devlet Hastanesi'ne götürdüğünü ve aceleyle ameliyata alındığını aktardı. Bir hafta sonra doktorların sol gözünü kaybettiğini söylediklerini anlattı. İki hafta sonra hastaneden taburcu edildiğini ancak tedavisinin hâlâ devam ettiğini aktaran Ünveren, polisin gaz kapsülünü bilerek yüzüne attığını düşündüğünü söyledi. Burak Ünveren Uluslararası Af Örgütü'ne, suç duyurusunda bulunduğunu ancak Ağustos ayı itibarıyla savcılıktan soruşturma açılıp açılmadığına dair herhangi bir haber gelmediğini ve ifade vermeye de çağrılmadığını söyledi.

İstanbul'da dans öğretmeni olan Umur Can Erşahin, 1 Haziran akşamı Beşiktaş'ta başının sol tarafından gaz kapsülü ile vuruldu. Umur Can Erşahin Uluslararası Af Örgütü'ne babası ile birlikte Taksim Meydanı'nda olduğunu, o sırada Beşiktaş'ta polis müdahalesinin olduğunu duyduklarını ve ne olduğunu görmek için oraya gitmeye karar verdiğini söyledi. Beşiktaş'a vardığında, kendisine üç metre uzaklıktan tazyikli su sıkıldığını ve 150-200 kadar polisin göstericilere göz yaşartıcı gaz sıkıktıklarını belirtti. Her yerde göz yaşartıcı gaz olduğunu aktaran Erşahin kaçmaya çalıştığını ancak 20 metre uzaklıktan başına göz yaşartıcı gaz kapsülü isabet ettiğini söyledi. Erşahin yere düştüğünü ve iki dakika boyunca etrafındaki gaz nedeniyle yerde kaldığını söyledi. Daha sonra birinin gelip onu kaldırdığını ve altı-yedi metre sürüklediğini söyleyen Erşahin, bir süre sonra bacıklarını hareket ettirecek gibi hissettiğinde bir otele doğru koştuğunu aktardı. Doktorlar daha sonra Erşahin'e beyin kanaması ve kafa travması geçirdiğini söyledi. Kafatasında yaklaşık beş ya da altı çatlak bulunuyordu. O gece yoğun bakımda tutuldu. Uluslararası Af Örgütü ile görüştüğü sırada, olayın üzerinden dört hafta geçmişti ancak Erşahin'in baş ağrısı ve denge sorunu devam ediyordu.

Ankara'da Çankaya Belediyesi'nde temizlik görevlisi olarak çalışan Muharrem Dalsüren'in başına 3 Haziran günü gaz kapsülü isabet etti. Dalsüren Uluslararası Af Örgütü'ne Belediye'den temizlik aletlerini almak için çıktığını ve Kızılay Meydanı'na yakın Ziya Gökalp Caddesi ile Selanik Caddesi'nin köşesinde bulunduğunu ve o sırada eylemin devam ettiğini söyledi. Akrep'teki bir polisin doğrudan kendisini hedefleyerek 20 metre öteden gaz kapsülü fırlattığını belirten Dalsüren başka yöne baktığını ancak kapsülün gözüne isabet ettiğini söy-

ledi. Dalsüren, yakındaki Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'ne kaldırıldı ve orada bir ameliyat geçirdi. Ancak doktorlar Dalsüren'in görme yetisini kaybetmesine engel olamadı. Dalsüren olayın ardından 38 gün boyunca işe gidemedi. Uluslararası Af Örgütü ile 31 Temmuz günü görüştüğü sırada tedavisi hâlâ devam ediyordu ve protez göz takılacaktı. 4 Temmuz günü suç duyurusunda bulundu ancak Ağustos ayının sonu itibariyle savcılıktan henüz bir cevap çıkmamıştı.

14 yaşındaki Berkin Elvan, 16 Haziran günü İstanbul'da Okmeydanı'ndaki evinin yakınında polisin attığı bir gaz kapsülü ile yaralandı. Elvan saat 07.00-07.30 arası evinden çıkmıştı. Sabahın o erken saatinde bile dışarıda eylemler sürüyordu ve çok sayıda çevik kuvvet polisi ve TOMA bulunuyordu. Babası Uluslararası Af Örgütü'ne Berkin Elvan'ın ara sokaktan eylemin yapıldığı ana caddeye çıktığını ve o sırada 20-25 metre uzaklıktan başına gaz kapsülü isabet ettiğini söyledi. Ailesinin olaydan saat 07.30 civarı haberi oldu. Elvan, Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne götürüldü ve orada acil beyin ameliyatına alındı. Aynı gün beyin kanamasını önlemek için ikinci bir ameliyata alındı ancak Berkin Elvan 16 Haziran'dan bu yana komada.

27 yaşındaki Massimiliano Goitom, Uluslararası Af Örgütü'ne 12 Haziran günü sabaha karşı 02.00 sularında Taksim civarında polis saldırısına uğradığını anlattı. "İki İtalyan arkadaşımınla birlikte Gezi Parkı'ndan ayrılmıştık, İstiklal Caddesi yakınlarındaydık. Bir grup polis yanıma geldi, göstericileri arıyor gibilerdi. Onlara yabancı olduğumu ve bağımsız bir medya kuruluşu için çalıştığımı söyledim. Arkadaşımdan biri kaçtı, polis ona gaz kapsülü fırlattı ama değmedi. Polis sonra gitmemize izin verdi. İkimiz kaldığımız otele doğru yürümeye devam ettik. Daha sonra ikinci bir grup polis bizi gördü ve beş ya da altı metre uzaklıktan biber gazı kapsülü fırlattı. 20-30 cm başımın üzerinden geçti. Ara bir sokağa doğru kaçmaya başladık. Ellerim havada "turist, İtalyan, basın" diye bağıryordum. Başka bir grup polis bizi yakaladı, anlamadığım bir şeyler bağır-maya başladı ve ikimizi yere fırlattı. Arkadaşım dizlerinin üzerindeydi, suratına tekme atıldılar ve gözlerinin içine biber gazı sıktılar. Ben kalkmayı başardım ama bana da yüzümden 10 cm uzaklıktan doğrudan gözlerime doğru biber gazı sıktılar. Daha sonra bizi bırakıp gittiler. Hiçbir şey göremiyordum, daha sonra başka bir grup arkadaşla buluştuk ve birlikte otele gittik. Birkaç gün geçtikten sonra bile görüşümde hâlâ sorunlar vardı. Beyoğlu Göz Hastanesi'ne gittim. Göz damlası ve antibiyotik verdiler." Massimiliano Goitom 16 Ağustos günü Uluslararası Af Örgütü ile görüştüğü sırada gözle-rinden birinin hâlâ kötü olduğunu ve eskisi gibi gör-meğini söyledi.

Plastik ve gerçek mermi

Uluslararası Af Örgütü'ne hem barışçıl gösterilerde, hem de polis ve göstericiler arasında çatışma yaşanan durumlarda plastik mermi kullanıldığını dair çok sayıda bildirimde bulunuldu. Diğer taraftan, Gezi Parkı eylemleri boyunca polisler tarafından çok az vakada gerçek mermi kullanıldığı bildirildi (ancak Ethem Sarısülük polis tarafından gerçek mermi kullanılarak vurulmuştu). Doktorlar plastik mermilerin eylem alanlarındaki yaralanmaların temel nedenlerinden biri olduğunu belirtti-

yor. Endişe veren diğer bir nokta da aşağıda Hülya Arslan vakasında olduğu gibi plastik mermilerin yakın mesafeden baş ve vücudun üst noktalarını hedef alarak sı-kılması.

Üniversiteden yeni mezun olan Hülya Arslan, parka müdahalenin olduğu 11 Haziran günü annesi ile Gezi Parkı'ndaydı. Polis müdahalesi sırasında maruz kaldığı şiddetten dolayı sağ gözünü kaybetti. Ayrıca burnu kırıldı. Doktorlar Hülya Arslan'ın yüzündeki yaraların plastik mermi kullanımı ile uyumlu olduğunu söyledi.

Hülya Arslan Uluslararası Af Örgütü'ne annesi ile birkaç gün parkta kaldıklarını ama o gün sadece parkı ziyaret ettiklerini söyledi. Koç Finans şirketinde ilk iş gününün ardından akşam saat 19.00 gibi annesi ile buluşmuştu.

Hülya Arslan parktaki polis müdahalesini şöyle anlattı:

"Akşam saat 21.00 gibi elektrikler kesildi. Sağdan soldan parka biber gazı atılıyordu. Her taraftan patlama sesi geliyordu. Hiçbir uyarı yapılmamıştı. Annemin kalp rahatsızlığı var. Kalp krizi geçirdiğini sandı. Parkın merkezinde çok sayıda insan vardı. Biz de daha güvenli olacağı düşüncesiyle oraya gittik. İki erkek kardeşim de parkın diğer tarafındalardı."

Hülya vurulma anını şöyle anlatıyor:

"Arkamda çöp kutusu vardı. Biber gazından dolayı kendimi çok kötü hissediyordum, kutunun arkasına geçtim. Sanırım yaklaşık 10-15 metre öteden iki kez ateş edildi. Karanlıkta o yüzden sadece silahtan çıkan ateşi gördüm. Yanımdaki bir arkadaşım etrafta ateş eden sivil giyimli kişiler olduğunu söyledi. Plastik mermi ile sağ gözümde vuruldum, burnum da kırıldı. Çok fazla kan kaybettim. Parktaki revire götürüldüm.

Bilincimi kaybetmemek için uğraştım ve sürekli annemin adını ve telefon numarasını tekrarladım. Bir ambulans çağrıldı ve Şişli Etfal Hastanesi'ne götürüldüm."

Hülya Arslan'ın tedavisi 28 Haziran günü Uluslararası Af Örgütü ile görüştüğü sırada hâlâ devam ediyordu ve kendisine protez bir göz takılacaktı.

Resmi olmayan gözaltı

Uluslararası Af Örgütü, polis tarafından yakalandıktan sonra eylem alanında göstericilere ve diğerlerine yönelik dayak ya da cinsel taciz gibi birçok ihlâlin yaşanmasından endişe duymaktadır. Birçok vakada göstericiler sokakta gözaltına alınmış ve saatler sonra, bazı durumlarda kimlik tespiti yapıldıktan sonra serbest bırakılmıştır. Uluslararası Af Örgütü'ne bazı diğer vaka-

larda gözaltına alınanların saatlerce polis ya da belediye otobüslerinde bekletildiği ve ardından ya serbest bırakıldığı ya da resmi olarak gözaltına alındığı bildirilmiştir (Gökhan Bıçıcı ve Eylem Karadağ vakaları). Görece daha az sayıda vakada ise polis tarafından yakalanan kişiler resmi gözaltı yeri olmayan binalarda ya da gözaltı kaydı yapılmadan resmi gözaltı merkezlerinde tutulmuşlardır.

Uluslararası Af Örgütü, Gezi Parkı eylemleri boyunca Türkiye genelinde birçok şehirde polisin yakaladığı kişilerin resmi olmayan bir şekilde gözaltında tutulmasının oldukça yaygın olmasından kaygı duymaktadır. Bazı durumlarda resmi olmayan gözaltı uygulamasına çok sayıda gözaltı olduğu için lojistik nedenlerle başvurulduğu görülmektedir. Ancak bu tür gözaltılar, aynı zamanda gözdağı verme, keyfi gözaltı ya da gözaltına alınanların avukatlara, aile üyelerine ya da zorunlu sağlık kontrolü gibi yasalar tarafından korunan haklarına erişememesi için kullanılmaktadır. Uluslararası hukuk ve standartlar uyarınca, özgürlüğünden mahrum bırakılan herkesin, ailesine ve hukuki danışmanlık hizmetine derhal erişim hakkı vardır. Gözaltına alınan kişiler sadece resmi gözaltı yerlerinde tutulmalıdır. Uluslararası Af Örgütü'nün yaptığı araştırma gösteriyor ki gözaltına alınan kişiler gizli ya da hiçkimseye görüştürülmeden gözaltı yerlerinde tutulduğunda işkence ve diğer kötü muamele gibi ihlallerin yaşanma ihtimali daha da artmaktadır.

Uluslararası Af Örgütü, Türkiye yetkililerini eylemler sırasında gözaltına alınan herkesin ya serbest bırakılması ya da resmi bir gözaltı merkezine alınmasını, avukata erişimini, ailelerinin haberdar edilmesini ve gözaltına alındıktan hemen sonra bağımsız sağlık kontrolüne tabi tutulmasını sağlamaya çağırılmaktadır.

Bu raporda belgelenen gayri resmi gözaltında tutulan kişilerin vakalarına ek olarak, Deniz Kaptan'ın yaşadıkları İstanbul ve diğer şehirlerde yaşanan kötü muamele ve aşırı güç kullanımını örneklendiren önemli bir vaka. Deniz Kaptan gözaltına alındığı sırada kendisine yardımcı olan avukat, Uluslararası Af Örgütü'ne 15 Haziran akşamı Kaptan'ın Gezi Parkı yakınlarında sivil giyimli polisler tarafından yakalandığını ve yaklaşık bir, birbuçuk saat boyunca tutulduğunu anlattı. Avukat Uluslararası Af Örgütü'ne akşam saat 22.00 sularında sivil giyimli polislerin Kaptan'ın ellerini plastik kelepçelerle arkadan bağladığını ve "Sizi fişledik, bittiniz" dediğini aktardı. Sivil giyimli olan polis Kaptan'a konuşmamasını ve etrafa bakmamasını söyledi. Avukat, Kaptan'ın Taksim Meydanı'ndaki Atatürk Kültür Merkezi'nin yakınında kimsenin göremeyeceği panellerin arkasına götürüldüğünü ve plastik kelepçelerin izinin aradan üç gün geçmesine rağmen görülebildiğini belirtti. Sivil giyimli olan polis cebinden kimlik kartını alarak genel bilgi toplama (GBT) yaptırdı. Sivil giyimli olanlardan birinin "Master da yapmış pezevenk!" dediğini aktardı. Yaklaşık 20 dakika sonra sivil giyimli polis meyve bıçağı ile kelepçeyi kesti ama onu bir saat daha orada beklettiler. Ardından sivil giyimli polis cep telefonu ile fotoğrafını çekti ve onu kestirme sokaktan Gümüşsuyu'na doğru götürdü ve gitmesini söyledi. Avukat Uluslararası Af Örgütü'ne sivil giyimli polislerin kimlik kartını vermediklerini ve kayıp ilanı vermesini söylediklerini aktardı.

Cinsel taciz

Uluslararası Af Örgütü, gözaltına alınan birçok kadının yakalandıkları sırada erkek polisler tarafından cinsel tacizle tehdit edildiklerine dair ve iki cinsel taciz iddiası konusunda bildirimler aldı. Aşağıda aktarılan iki vakanın mağdurları bu iddiaları polise de bildirerek suç duyurusunda bulundu. En az bir vakanın, Eylem Karadağ'ın şikayeti bu aşamada polis tarafından olmasa da yetkililerce dikkate alındığı görülmüyor. Her iki vaka da polis ya iddiayı yazmayı reddetti ya da şikayette bulunan kişinin karakterine hakaret etti. Hem fiziksel hem de sözlü cinsel taciz vakalarının çok az bildirimde bulunulması muhtemel.

Eylem Karadağ Uluslararası Af Örgütü'ne 26 Haziran günü Ankara'nın Dikmen semtinde eylem alanında birkaç erkek polis tarafından nasıl gözaltına alındığını, dövüldüğünü ve cinsel tacize uğradığını anlattı.

"İlkadam Parkı'nda bir kahvenin yanında 17 yaşında ki arkadaşım D.K. ile buluştum. Çok fazla biber gazı vardı ve eylemden döndüğümüz için dinlenecek bir yer arıyorduk. Sabaha karşı saat 01.30 gibiydi. Sekiz sivil giyimli ama polis yeleği giyen polis bize doğru geldi ve kollarımızdan yakaladı. Bizi akrebin olduğu tarafa doğru götürdü. Benim başıma, D.K.'nın da sırtına vurdular. Neyle vurduklarını tam olarak bilmiyorum. Sürekli küfrediyorlardı. Polislerden birinin elini göğüsümde hissettim, bilerek yaptığı çok açıktı. Daha sonra kalçamda ve cinsel organımın üzerinde bir el hissettim. Beni zırlı araca bu şekilde koydular. Dışarıda böyle yapıyorlarsa içerde bana neler yapabileceklerini düşünerek çok korktum. Amirleri geldi ve 'Onları ezin' dedi. Polislerden biri neredeyse üzerimde oturuyordu. Hiçbir şey söylemedim. Polis karakolu gözaltına alındığımız yerden 10 dakika uzaklıktaydı ama bizi bir saat boyunca zırlı araçta tuttular. Araçtan dışarıya gaz kapsülleri fırlatıyorlardı.

Sonra bizi normal polis araçlarına götürdüler, D.K.'yı birine, beni başka bir tanesine. Yanımda gözaltına alınan başka bir kadın daha vardı. Otobüste yaklaşık yarım saat bekledik. Bizi daha sonra Ankara İl Emniyet Güvenlik Şubesi'ne götürdüler. Polis karakoluna vardığımızda bize yeniden küfretmeye başladılar, 'Hain, şerefsiz' diyorlardı. Beni sağlık kontrolüne götürdüler. Doktora bana vurduklarını söyledim ama herhangi bir iz olmadığı için bunu yazamayacağını söyledi. Yaşadığım cinsel taciz ile ilgili bir şey söylemek istemedim. Polise ifademi verirken bana vurulduğunu ve cinsel tacize uğradığımı anlattım.

İki gün sonra ayrı bir suç duyurusunda bulundum. Savcılıkta ifade verdim. Polis daha sonra benimle ilgili bir basın açıklaması yaparak, üç defa gözaltına alındığı ve her defasında cinsel taciz iddiasında bulunduğumu söylediler. Gerçekten üç defa gözaltına alındım ancak daha önce cinsel taciz yaşadığıma dair bir iddiada bulunmamıştım. Daha sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan destek verebileceklerini söyledikleri bir telefon aldım. İçişleri Bakanlığı'ndan da konuyu soruşturmak için müfettişlerin görevlendirildiğini ve 19 Ağustos'ta onlara ifade vermem gerektiğini söylediler."

Deniz Erşahin Uluslararası Af Örgütü'ne 16 Haziran günü Kızılay'da polis tarafından nasıl cinsel tacize uğradığını anlattı.

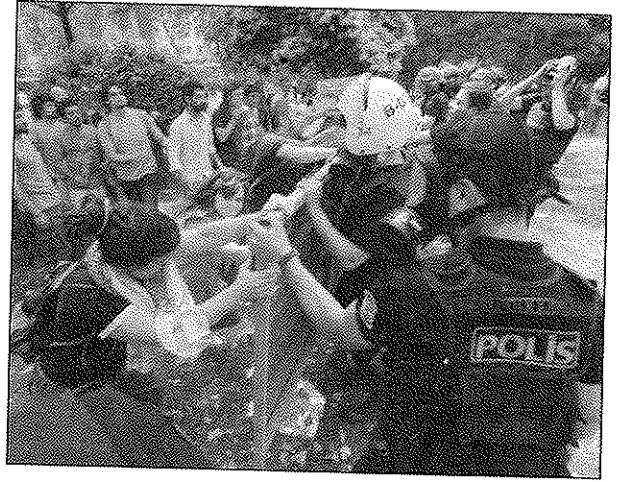
"16 Haziran günü Ethem Sarıgül'ün (1 Haziran günü polis tarafından vurularak öldürülen gösterici) cenazesinin yapılacağı gün akşam saat 18.00 gibiydi. Polis cenazenin yapılmasına izin vermedi, buna karşı bir eylem yapılıyordu. Eylemin içinde değildim, uzaktan izliyordum.

GİMA alışveriş merkezinin yanında iki kız arkadaşım ile birlikte duruyorduk. Orada tanımadığımız başka kişiler de vardı, toplam sayımız 20'yi geçmiyordu. Eylem, Güven Park ve Sakarya Caddesi'nde devam ediyordu. Bizim bulunduğumuz yerde herhangi bir şey yoktu. Polis zırhlı aracı ile gelerek, hiç uyarı yapmadan bize doğru biber gazı kapsülü fırlatmaya başladı. Yüksel Caddesi'ne doğru koştuk ama orada da çevik kuvvet polisi vardı. Koşarken yere düştüm. Polisin biri beni yakaladı ve çantamı açmamı söyledi. Arkadaşıma copla vurdu. Üçümüz bir aradaydık. Çevik kuvvet polisi ayağımızın dibine biber gazı bombası attı ve gözlerimize biber gazı sıktı. Kaçmaya başladık. Ben tek başıyım, arkadaşlarımın ne yöne gittiğini göremedim ama ben Karanfil Caddesi'ne doğru kaçtım. Önümde, arkamda her yerde polis vardı. Biber gazı bombası ve ses bombası sesleri geliyordu. Bir çevik kuvvet polisi çantamı aldı ve açtı. İçinde beyaz toz maskesi, Talcid solüsyonu (göz yaşırtıcı gazın etkisini gidermek için) ve bir Türk bayrağı vardı. Bunları görünce eylemde olduğumu anladılar. Güven Park'ın arkasında gözaltına alınanları tuttukları yere götürdüler beni. 'Orospu', 'Domaltıp sikecek bütün polis seni' gibi küfürler ediyorlardı. Fotoğraf çeken gazeteciler vardı ama polis yine de bana küfretmeye devam etti. Bir polis kalçama dokundu. Yüzüne baktım, gaz maskesi takıyordu. 'Ne yapıyorsun' diye sordum ancak devam etti. Fotoğrafımı çektiler, hiçbir şey söylemedim. Polislerden biri 'Bu orospu niye konuşmuyor' dedi. Ben 'Ne diyorsun' dedim, 'Kes sesini' diye cevap verdi. Kadın bir polis beni polis arabasına dayamış ararken, polislerden biri bacaklarıma tekme attı, kafamı iki defa cama vurdular. Gözaltına alınan dört kişiyle birlikte beni otobüse bindirdiler. Saat akşam 18.30-19.00 gibiydi. Bizi AnkaMall'un yakınındaki Emniyet Genel Müdürlüğü'ne götürdüler. Oraya gittiğimizde bana vurduklarını, tacize uğradığımı söyledim. Ama sadece gülüp dalga geçtiler. 17'si kadın 118 kişiydik. Erkekler bizden çok daha kötü durumdaydı, kıyafetleri yırtılmış, yüzleri kan içinde. Polis bana atfedilen suçlamaların yazılı olduğu bir kağıt imzalatmaya çalıştı. Her şey yazıyordu, 'hükümeti yıkmak, polise mukavemet, terör örgütüne üye olmak, kamu malına zarar vermek, molotof atmak'. Kağıdı imzalamayı reddettim.

Sağlık kontrolü olmam için götürdüler beni. Doktora tekmelendiğimi söyledim. Bana hiç bakmadan, bir şeyimin olmadığını söyledi. 24 saatten fazla gözaltında tutuldum, daha sonra uzatıldı. İçtiğimiz her su ve yediğimiz her şey için bir kağıda imza atmamızı istediler. Kağıtta ayrıca bir eylemde gözaltında alındığımız yazıyordu. Polise ifade verdim ve suç duyurusunda bulundum. Bana küfredildiğini ve cinsel tacize uğradığımı söyledim. Polis başta bunu yazmadı. Avukatım kendisi ile tartışınca sonunda yazdı."

Dövülme

Uluslararası Af Örgütü'nün alan araştırması yaptığı Ankara, Antakya, İstanbul ve İzmir'de ve eylemlerin ya-

pıldığı diğer illerde çok sayıda kötü muamele vakası bildirildi. Uluslararası Af Örgütü'ne bildirilen kötü muamele vakaları neredeyse tüm eylem alanlarında, polisin yakalama anlarında, resmi olmayan gözaltı yerlerinde ve resmi gözaltı yerlerine götürüldükleri sırada yaşandı. Uluslararası Af Örgütü'ne resmi gözaltı yerlerinde çok az sayıda kötü muamele vakası iletili.

Birçok vakada, polis dayaktan önce çantalarında afiş, gaz maskesi gibi şeyler ararken gösterici olduğundan şüphelendikleri kişilere kötü muamele uyguladı (bkz. Deniz Erşahin vakası). Ancak birçok vakada eylem alanlarında göstericilerin yanı sıra sokaktan geçenlerin de rastgele dayak yediği belirtildi. Gazeteciler, avukatlar ya da doktorlar gibi görevlerini yapmak için eylem alanlarında bulunan kişiler de dövülenler arasındaydı. Bazı vakalarda sadece görevlerini yaptıkları için hedeflendiklerine dair kanıtlar mevcut (bkz. Eylemlerle ilgili haber yapan, göstericilere yardım eden ya da haklarını savunanlara yönelik saldırılar bölümü, sayfa 46). Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü kişiler gösterici olduğundan şüphelenilen kişilerin ağırlıklı olarak çevik kuvvet polisi tarafından dövüldüğünü ancak sivil polisler (ellerindeki polis telsizi ve coplardan anlaşılan) tarafından da dayak yediklerini aktardı. Polis cop, yumruk, tekme ile ya da diğer şekillerde dövüldü. Kelepçeler de kötü muamele uygulamak için kullanıldı. Bazı vakalarda, polis olup olmadığı belli olmayan sivil giyimli kişiler de göstericileri dövenler arasındaydı (bkz. Eskişehir'de dövülen Ali İsmail Korkmaz vakası. Korkmaz'ın ölümünden sorumlu tutulanlar arasında hem siviller hem de bir polis var). Doktorlar ve avukatlar Uluslararası Af Örgütü'ne çok sayıda kişinin dayak yediğini ancak eylemlere katıldıkları ortaya çıkar, gözaltına alınır ya da karşı suçlamalara maruz kalırlar korkusuyla suç duyurusunda bulunmadıklarını belirtti. Uluslararası Af Örgütü'ne açıklama yapan çok sayıda kişi suç duyurusunda bulunmamalarının bir diğer nedeninin sorumluların adalet önüne getirilmesi konusunda hiçbir umutlarının olmaması olduğunu belirtti (bkz. Polisin ihlallerine karşı cezasızlık bölümü).

37 yaşındaki iki çocuk babası Hakan Yaman, 3 Haziran günü İstanbul'da evinin bulunduğu Sarıgazi semtinde polis tarafından dövüldü.

Akşam saat 22.30-23.00 gibi minibüs şoförü olan Hakan Yaman mesaisini bitirmiş evine dönüyordu. Ara-

basını evinden birkaç sokak öteye park etti ve eve yürümeye başladı. O sırada Demokrasi Caddesi'nin yakınında bir eylem yapılıyordu. Yaman Uluslararası Af Örgütü'ne olayı şöyle anlattı:

"Birkaç yüz metre ötede çevik kuvvet polisini gördüm. İlk başta tazyikli su sıkıldılar. Sonra karnıma bir biber gazı kapsülü geldi ama yere düşmedim. Yaklaşık beş polis gelip bana vurmaya başladı. Bir tanesi gözümün bir şey sokup gözümü çıkardı. O sırada yerde hareket etmeden yatıyordum. Bir tanesinin 'Bu gitti, tamamen bitirelim' dediğini duydum. Beni 10-20 metre kadar sürükleyerek bir ateşe attılar. Sonra gittiler. Ateşten sürüklenerek çıktım. Daha sonra hastaneye kaldırıldım."

Adli tıp raporuna göre Hakan Yaman başından ve yüzünden ciddi şekilde yaralandı. Burnu, elmacık kemiği ve çenesi kırıldı. Bir gözünü tamamen kaybetti ve diğer gözünde yüzde 80 görüş kaybı vardı. Kafatasından çenesine kadar kırık kırık ve ateşe atıldığı için sırtında ikinci derece yanık vardı. Saldırı sırasında bilincini kaybetti.

Bir görgü tanığı saldırıyı cep telefonu ile kaydetti. Videoda iki çevik kuvvet polisi TOMA'nın yakınında, dört polis de bir kişiyi ateşe sürüklerken görülüyor.

Hakan Yaman şöyle dedi: "Beni öldürmeye çalıştılar. Gösterici olduğumu düşündüler ve beni öldürmeye çalıştılar." Hakan Yaman cinayete teşebbüsten dava açtı. Ağustos sonu itibarıyla Hakan Yaman ve üç polis savcılığa ifade vermek üzere çağırıldı.

Alper Merdoğlu, Taksim Dayanışma Platformu'nda aktif bir rol üstelenen Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne (TMMOB) bağlı Fizik Mühendisleri Odası İstanbul Şube yönetim kurulu üyesi.

Gezi Parkı'nın boşaltılmasının ardından, Taksim Dayanışma 16 Haziran günü akşam 19.00'da basın açıklaması çağrısında bulundu. TMMOB'a bağlı Fizik Mühendisleri Odası'ndan Alper Merdoğlu ve diğer birkaç kişi basın açıklamasına katılmak üzere yola çıktılar ve Sıraselviler Caddesi'nde 60 kadar polisle karşılaştılar. Alper Merdoğlu Uluslararası Af Örgütü'ne yaptığı açıklamada polisin çevredeki herkese saldırdığını söyledi. Alper Merdoğlu bazıları sivil giyimli yaklaşık beş polis tarafından cop, tekme ve yumruklarla dövüldü. Çevik kuvvet polisi ellerini arkadan metal kelepçelerle bağladı ve suratına biber gazı [sprey] sıkı. Yere düştüğü sırada tek melendi ve yumrukları. Alper Merdoğlu Taksim Meydanı'nda çevik kuvvet polisinin kullandığı otobüslerin park ettiği yere götürüldü. Orada daha fazla dövüldüğü ve biber gazına maruz kaldığını söyledi. Uluslararası Af Örgütü'ne: "Ellerimi hissetmeyene kadar kelepçeleri sıkıldılar. Dışarda otobüslerin arkasında dövdükten sonra tekrar otobüsün önüne götürüp orada da dövdüler. Sonra beni otobüse bindirip arka tarafta dövmeye devam ettiler. Sonra dışarı çıkarıp, başka bir otobüse bindirdiler ve orada da dövdüler. Yaklaşık bir saat boyunca otobüslerde tutuldum. Sürekli dövüp aileme tecavüz tehdidi de dahil küfür ediyorlardı."

Alper Merdoğlu, 10-15 kişi ile birlikte gözaltına alınan kişilerin tabi tutulduğu rutin sağlık kontrolü için Haseki Hastanesi'ne götürüldü. Alper Merdoğlu Uluslararası Af Örgütü'ne muayene sırasında bir polisin de yanında olduğunu söyledi. Sağlık raporunda basit darpa maruz kaldığı belirtildi. Doktor bir kulak zarının patladığını

söyledi ancak sağlık raporunda buna yer verilmemiş. Raporda "kulağında duyma zorluğu, burun köprüsünde morarma, ayağında ve dizlerinde yüzeysel incinme, sol kolunda, omzunda ve sırtında morarma olduğu" yazılı. Sırt ve kafa tomografisi çekildi. Merdoğlu, muayenenin ardından herhangi bir tedavi yapılmadığını ya da önerilmediğini söyledi. Doktor ağrı kesici ilaç da yazmadı.

Merdoğlu daha sonra Fatih'te Vatan Caddesi'ndeki Emniyet Genel Müdürlüğü'ne götürüldü. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı hareket ettiği gerekçesiyle 36 saat boyunca gözaltında tutuldu. Uluslararası Af Örgütü'ne yaptığı açıklamada hastaneye sağlık kontrolüne götürüldüğünde, 17 Haziran akşamı gözaltına alındığında takılan kelepçelerden dolayı parmaklarını hissedemez hâle geldiğini söyledi. 18 Haziran sabahı sağlık kontrolünün ardından, Çağlayan Adliyesi'ne götürüldü, akşam 21.00 gibi serbest bırakıldı.

Al Jazeera'da çalışan iki gazeteci Kemal Soğukdere ve Alper Çakıcı, Uluslararası Af Örgütü'ne 17 Haziran günü akşam saat 22.30 civarı polis tarafından dövüldüklerini anlattı.

"Eşimle buluştuk, Sütış Café'ye çay içmeye gidecektik. İstiklal Caddesi'nin aşağı tarafından bağırma sesleri geldiğini duyduk. O taraftan bir grup polisin bağırarak bize doğru yaklaştıklarını farkettiler. Fotoğraf makinesi çıkarıp fotoğraf çekmek istedim. İki polisin bana doğru koştuğunu gördüm. Hemen arkalarında elinde kalkanı ile başka bir polis daha vardı. Yakamda Al Jazeera kartı vardı. Kartımı göstererek basından olduğumu söyledim. Elinde kalkan olan bana onunla vurdu ve duvara doğru itti. Üç-dört defa vurdu. Daha sonra saçımdan tutarak beni sokağın ortasına doğru çekti [Kemal Soğukdere'nin uzun saçları var]. Onlara sürekli basından olduğumu söylüyordum. İki polis iki taraftan kollarımı tutarak beni eğilmeye zorladılar, diğerleri de coplarla vuruyordu ve sürekli küfrediyorlardı, orospu çocuğu falan diyorlardı. Saçıma çeken polis bir avuç saç kökünden kopardı. Bize medyadan olduğumuz için saldırdıklarını düşünüyorum. Sanki 'Basındanım' dedikten sonra daha çok vurmaya başladılar."

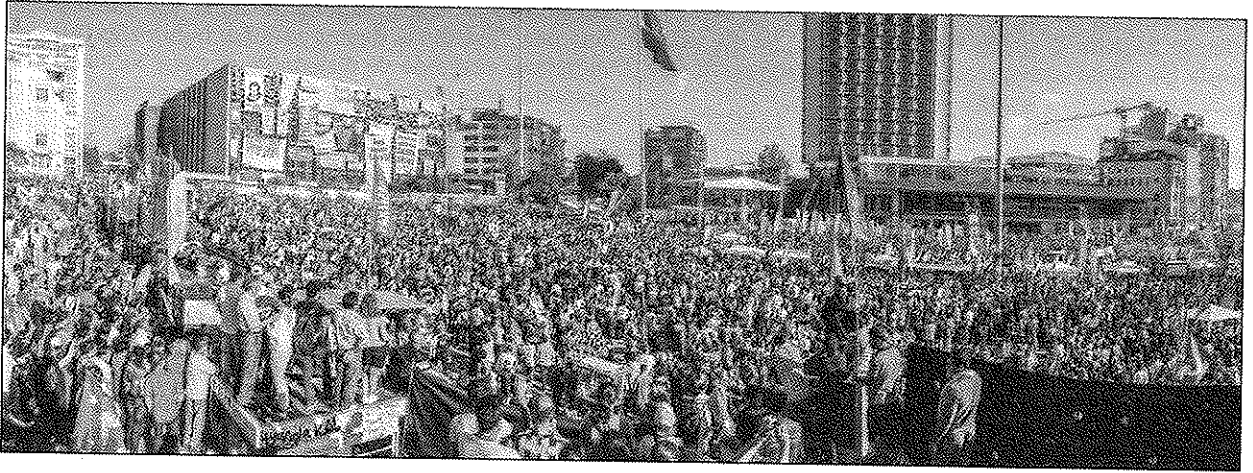
Alper Çakıcı Uluslararası Af Örgütü'ne şunları anlattı: "Beni Kemal kadar kötü dövmediler. Önce bizi ayırdılar. Bir polis elime vurdu ve fotoğraf makine bozuldu. Daha sonra makineyi onlara vermemi istediler. İçindeki kartı onlara vereceğimi söyleyerek sakinleşirmeye çalıştım. Onlara kartı verdikten sonra bir tanesi 'Tamam, kartı aldım, şimdi devam edebilirsiniz' dedi. Yani bizi daha çok dövebileceklerini söyledi."

Kemal Soğukdere ve Alper Çakıcı İstanbul Savcılığı'nda suç duyurusunda bulundu ve kendilerini döven dört polisin tespit edilmesi için başvuru yaptılar. Ağustos ayı sonu itibarıyla savcılıktan hâlâ bir haber çıkmamıştı.

43 yaşında bir spor salonunda eğitmenlik yapan K.O. Uluslararası Af Örgütü'ne İstanbul'da eylem yapılan bir bölgede olduğu sırada polis tarafından dövüldüğünü anlattı.

K.O., 16 Haziran 2013 günü öğlen saat 14.30 gibi arkadaşları ile buluşmak için Sıraselviler Caddesi üzerindeydi. Yaklaşık 1.000 kadar gösterici Taksim Meydanı'na ulaşmak için yürüyüş yapıyordu. Polis göz yaşartıcı gaz ve tazyikli su ile grubu dağıtmaya çalışıyordu.

K.O. caddenin Taksim Meydanı'na yakın kısmında

cidli bir karışıklık olduğunu, polis ve göstericiler arasında bir çatışma çıkmış olduğunu gördü ve ters tarafa Firuzağa'ya doğru yürümeye başladı. Sivil giyimli bir polis birden suratına yumruk attı.

K.O. başından geçenleri şöyle anlattı: "'Direnmiyorum, vurmayın' dedim. Beş altı polis daha üzerime çullandı ve beni dövmeye başladı. Yere düştüm ve kendimi korumak için cenin pozisyonu aldım. 10 cm uzaklıktan yüzüme biber gazı sıkıldılar. Hâlâ yerde olduğum sırada ellerimi arkadan plastik kelepçeyle bağladılar ve Taksim Meydanı'na götürdüler. Tam olarak kaç kişi olduklarını hatırlamıyorum ama çok sayıda çevik kuvvet polisi vardı. Tekmeleyip, yumrukladılar ve küftediler. Bir noktada genital bölgemde kan olduğunu farkettim. Penisimden kan geliyordu."

K.O. Uluslararası Af Örgütü'ne akşam saat 17.00 civarı bir polis otobüsüne konduğunu anlattı. "Otobüste 19 kişi daha vardı, bazıları otobüste dövülmeye devam ediyordu. Orada yaklaşık iki saat bekletildik. Sağlık kontrolü için hastaneye götürülmeden önce Vatan Caddesi'ndeki Emniyet Genel Müdürlüğü'ne götürüldük. Emniyet Müdürlüğü'nde bilincimi kaybetmeye başladım. Uzun bir süre sonra Haseki Hastanesi'ne götürüldüm. Doktor bana sivil bir polisin yanında baktı. Hiç muayene etmeden, hiçbir sorunumun olmadığını söyledi."

K.O. Uluslararası Af Örgütü'ne yeniden Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğünü ancak kanama devam ettiği için tekrar hastaneye götürüldüğünü söyledi. Akşam 18.00 civarı, "darbe nedeniyle idrar yolunda ödem" teşhisi ile idrar torbasından bir ameliyat yapıldı. 18 gün boyunca stent takıldığını ve bu nedenle çalışmadığını aktardı. Uluslararası Af Örgütü ile görüştüğü sırada uzun vadeli bir sağlık sorunu yaşayıp yaşamayacağı henüz belli değildi.

26 yaşında mimarlık öğrencisi olan M.E., Uluslararası Af Örgütü'ne Beşiktaş'ta bir revire malzeme götürmeye çalıştığı sırada eylem alanına yakın bir yerde polis tarafından nasıl dövüldüğünü anlattı.

2 Haziran akşamı M.E. evi yaralı göstericilerin tedavisi için revire çevrilen Beşiktaş'taki bir arkadaşını aradı ve ona bir şeye ihtiyaçları olup olmadığını sordu. Gece saat 23.30 gibi onlara yemek götürmek için Üsküdar-Beşiktaş vapuruna bindi. M.E. başından geçenleri şöyle anlatıyor:

"Etrafta çok az insan vardı ama her taraf gaz içindeydi. Vapurdan indiğim gibi biber gazından çok etkilen-

dim, o yüzden Bahçeşehir Üniversitesi'ndeki revire gittim. Orada öğrenciler ilk yardımda bulundular, gözlerim için losyon verdiler. Oradan arkadaşımın evine doğru yola çıktım. Polisin kapatmadığı bir sokak arıyordum. Pazardan biber gazı bombası sesleri geliyordu ama ortalıkta hiç gösterici yoktu. Beşiktaş bomboştu. Yürüdüğüm sırada yol kenarında dinlenen dokuz ya da on çevik kuvvet polisi vardı, bana eve gitmemi söylediler. Sanırım gösterici olduğumu sandılar. Yürümeye devam ettim. Sonra bana küftmeye başladılar. Yaklaşık yedi polis birden üzerime atladı. Dizlerimin üzerine çöktürüp, ellerimi arkadan plastik kelepçe ile bağladılar. Yüzüme yumruk atıp, sürekli bacaklarımı tekmelediler. Sonra beni kaldırıp, ite kaka Kadıköy'e giden vapurların olduğu, önünde bir polis otobüsünün olduğu iskeleyle doğru götürdüler. Etrafta hiç kamera yoktu. Oraya vardığımızda beni yumruklamaya devam ettiler. Beni altı yedi kişinin daha olduğu bir otobüse koyduklarında saat 00.05 civarıydı. Birinin burnu kırılmıştı. Benim de gözüm şişmiş gibiydi. Gözaltında olan başka biri tişörtünü çıkarıp başıma basınç uygulamak için kullandı. Polisler başımın kanadığını söyledi. Başka bir kadın da doktora gitmem gerektiğini söyledi. Ancak polisler hiçbir şey yapmadı. Bizi dövdükleri sırada plastik kelepçeler kopmuştu, yerine otobüste metal kelepçe taktılar. Orada iki saat tutuldum. Gözlerim sürekli sulanıyordu. Tamamen kanlanmış gibi hissediyordum. Daha sonra beşimizi vapurla Balat'a sonra da İstinye Devlet Hastanesi'ne götürdüler. Doktorla tek başıma görüşmeme izin verilmedi, odada iki polis daha vardı. Doktor beni muayene etmedi. Dayak yediğimi söyledim.

Gözümün beyaz kısmı tamamen kanlanmıştı. Bir hemşire dizlerimi ve başımı sargıya aldı. Sabah saat 05.20 gibi barodan gönüllü bir avukatla görüştüm. Polis avukatın yaralarının fotoğrafını çekmesine izin vermedi. Diğer gözaltında tutulanlarla birlikte tekrar vapura bindirildik ve Beşiktaş'a götürüldük, daha sonra da minibüsle Beşiktaş İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne. Orada da iki saat bekletildik. İfademiz sabah saat 07.00'de alındı. 07.30'da da serbest bırakıldım."

Gazeteci Gökhan Biçici Uluslararası Af Örgütü'ne 16 Haziran günü İstanbul'da bir eylem sırasında dövüldüğünü söyledi ve resmi olarak gözaltına alınmadan önce saatlerce gayri resmi bir şekilde gözaltında tutuldu.

"Saat yaklaşık 16.00 gibi Şişli civarındaydım. Gezi Parkı'nın boşaltılmasının ardından henüz bir gün geç-

mişti ve göstericilerin yeniden Taksim'e çıkması çağrıları yapıyordu. Rumeli Caddesi ve Halaskargazi Caddesi'nin köşesinde, polisin yanında duruyordum. Her üç tarafta da göstericiler vardı. Elimdeki kamerayla IMC TV için çekim yapıyordum. Boynumda IMC basın kartı asılıydı. Saat yaklaşık 17.30 gibi Şube Müdür Yardımcısı olan bir polis yanıma geldi ve 'Sikerim seni basın' dedi. Boynumdaki basın kartını yırttı. Gaz maskemi, kaskımı ve iPad'imı aldı. Kaskımın ve maskemin üzerine basarak ezdi. Çantamı açıp içindeki biber gazına karşı kullanılan solüsyonu yere döktü. Tam o sırada bir gazeteci yanıma gelip fotoğraflarını çekti ve beni basından tanıdığını söyledi. O sırada ben de kanalı aradım ve sokakta gözaltına alındığımı söyledim ve beni Taksim'de polis karakoluna götürebileceklerini söyledim. Polis o sırada göstericilere gaz sıkarak yeniden müdahale etmeye başlamıştı. Hepsinin maskesi vardı, ancak benimkini almıştı. Her taraf gaz içindeydi. İki tanesi beni yanlarında 500 metre kadar sürüklediler. Durdukları sırada cep telefonumdan gözaltına alındığıma dair bir tweet attım. Kanal beni aradı ve o sırada başıma gelenleri canlı yayında anlattım. Beni tutan çevik kuvvet polisleri beni neden tuttuklarını bilmediklerini ancak amirlerinin öyle istediğini söylediler. O sırada saat 18.30-19.00 olmuştu. Avukatım ve kanaldan bir arkadaş yanıma gelmek için yola çıkmışlardı. Ben ve serbest çalışan başka bir fotoğrafçı orada gözaltında tutuluyorduk.

Polis göstericilere yeniden müdahale etmeye başladı ve bana da bir gaz maskesi verdi. O sırada bir polis amiri geldi. Beni cep telefonumla fotoğraf çekerken gördüğünü ve çekemeyeceğimi söyledi. Ben de 'Gözaltında mıyım? Beni iki saattir burada tutuyorsunuz' diye sordum. O da 'Götüne sokarım telefonu' diye karşılık verdi. Başka bir polise 'Apartmana götürün, işini bitirin' dedi. Polis amiri bana vurmaya başladı, iki polis de onunla birlikte yumruklarla, coplarla ve tekmelele beni dövmeye başladılar. O sırada gerçekten çok korktum. Beni sokaktan bir apartmana götürürlerse dayak yiyeceğimi biliyordum. Elimden geldiğince kendimi korumaya çalıştım. Başımı ve kasıklarımı korumaya çalışıyordum. 'Ben gazeteciyim, işkence yapıyorlar, bana yardım edin' diye bağırdım. Etraftaki apartmanlardan beni duyanlar pencerelerinden bir şeyler atmaya başladılar. Apartmanlardan birinde birisi polisler beni dövdüğü sırada görüntüleri kaydetti. Daha sonra dövmeyi bıraktılar ve plastik bir kelepçe ile ellerimi arkadan bağladılar. Polislerden birisi 'Seni öldürmek istiyorum ama burası yeri değil' dedi. Daha sonra beni Ramada Otel'i'nin dışına götürdüler ve polis otobüsüne bindirdiler. Bir tanesi ellerim arkada bağlı olduğu sırada suratıma yumruk attı. Otobüste 12 kişiydik. Herkes dayak yemişti, suratlarında kan vardı. Bir polis otobüse gelerek bizi coplarla dövmeye başladı. Herkesin elleri arkadan kelepçelenmişti. Ben 'Gazeteciyim, bunu yapamazsınız' diye bağırdım. O sırada saat yaklaşık 20.00-20.30 gibiydi. Otobüstekiler ben alınmadan önce polilerin arabaya gelip herkesi dövdüğünü söyledi. Otobüste olanlardan birinin astımı vardı ve çok kötü durumdaydı. Ambulans oradaydı ve ambulandan birisi bana baktı. Başımda yara vardı ve kasığımdan kan geliyordu. Bana şanslı olduğumu ve eğer birkaç santimetre daha yakından vur-salardı gözümü kaybedeceğimi söyledi, aynı şekilde daha ağır yaralansaydım testislerimin de patlayabileceği-

ni söyledi. Polis elimdeki plastik kelepçeleri metal olanlarla değiştirdi ve otobüs yola çıktı. Önce Talimhane'de Point Otel'in önüne içinde gözaltına alınan insanların olduğu diğer polis otobüslerinin bulunduğu yere gittik. Bizi daha sonra Taksim Meydanı'nda Atatürk Kültür Merkezi'nin oraya, oradan da Karaköy'e götürdüler. Orada otobüsten birini çıkardılar. Polislerden birinin şoföre 'İn aşağıya, gaz atalım, gebersinler' dedi. Ama yapmadılar. Oradan Dolmabahçe'ye ve daha sonra Vatan Caddesi Emniyet Genel Müdürlüğü'ne gittik. O sırada saat 00.00-00.30 sularıydı. Orada o sırada gözaltına alınan insanların içinde olduğu üç-dört otobüs daha bulunuyordu.

Oraya gittiğimizde sivil giyimli bir polis otobüse geldi ve 'Gökhan Bıçıcı burada mı?' diye sordu. Daha sonra kanalı bir milletvekili ile iletişime geçtiğini ve konunun İçişleri Bakanı'na intikal ettirildiğini öğrendim. Anlaşılan o ki İçişleri Bakanı da 'İlgileniyorum' demiş. Durum İçişleri Bakanı'na saat 21.00 gibi bildirilmiş ancak üç saat boyunca nerede olduğumu bulamamışlar. O sırada beni otobüsten indirdiler ve ellerimdeki kelepçeleri çözdüler. Gözaltına alınan çok sayıda kişi vardı, aralarından biri Cihangir'deki Alman Hastanesi'nden gözaltına alınmıştı. Suratı mosmordu ve şişmişti. Bana polisin elleri kelepçeliyken suratını tekmelediğini söyledi. Sağlık kontrolü için beni götürdüler, oradan döndüğümde diğer prosedürleri tamamlayarak hücreye koydular. Tüm nezarethaneler dolu olduğu için beni Terörle Mücadele Şubesi'ne koydular. Pazartesi sabahı saat yaklaşık 03.00 civarıydı. Salı sabahı savcılığa ifademi vermem için beni Çağlayan Adliyesi'ne götürdüler. Uzun süre orada bekletildim, ifadesini vermek için bekleyen çok sayıda insan vardı. Sıra bana geldiğinde, savcı hazırdı. Dayak yediğim anın görüntülerini izlemişti. Şikayette bulunmak istediğimi söyledim. Ben ve diğer birçok kişi gazeteci olduğumuz için dayak yedik. Bu sistematik bir uygulama."

Gökhan Bıçıcı Uluslararası Af Örgütü'ne ayrı bir suç duyurusunda bulunduğunu, ancak Ağustos sonu itibarıyla savcılıktan henüz bir haber çıkmadığını söyledi.

Eylem Düzyol ve Fulya Atalay, Uluslararası Af Örgütü'ne İstanbul'da eylem alanından haber yaptıkları sırada polis tarafından dövüldüklerini söyledi. Her ikisi de gazeteci Gökhan Bıçıcı ile aynı gün ve aynı yerde dövüldüler. Uluslararası Af Örgütü'ne polisin bulunduğu taraftan fotoğraf çektikten sonra, göstericilerin bulunduğu yere geçtiklerini söylediler.

"Saat yaklaşık 16.30 civarıydı, polis tazyikli su ve biber gazı kullanarak barikatları yıkmaya başladı. Gazdan dolayı hiçbir şey göremiyorduk, beyaz bir bulut gibiydi. Göstericiler kaçıyordu, biz de onlarla birlikte kaçmaya başladık. İkimiz ve tanımadığımız bir başka kişi bir apartmana sığındık. Üç ya da dört çevik kuvvet polisi bizim arkamızdan girdi, yanımızdaki kişiyi coplarla, tekmelele ve yumruklarla dövmeye başladılar. En fazla 20 yaşlarında bir erkekti. Polise sarı basın kartlarımızı gösterdik. Kartlara baktılar ve sonra bizi de dövmeye başladılar. Bir tanesi saçlarımı [Eylem'in] çekti, bizi tekmeleyerek dövdüler, sonra da apartmandan sokağa atıldılar. Polislerden biri Fulya'nın maskesini aldı. Her yerde gaz vardı.

*This message has been truncated
Show Full Message*

Adnan Menderes dizisi

Yalçın Yusufoğlu

2008 yılında "Hatırla Sevgili" adlı bir dizi gösterime girmişti. Öykü başlangıçta Büyü-kada'da geçen bir aşkı anlattığı halde, genç kızın babası Yassıada'da tutuklu bir DP milletvekili, genç adamın babası ise CHP yan-lısı savcı olduğu için tutuklu Adnan Menderes'i de sık sık göstermekteydi.

Dizi adını Ada'da yaşanmış gerçek bir aşk öy-küsünden almaktaydı, bir Türk genciyle bir Rum kızının aşkını anlatan ve "Hatırla Margaret o me-sut geceyi /Çamların altında verdiği buseyi" di-yen şarkıdan almaktaydı. Türk şovenizmi şarkıdan genç kızın adını kaldırmış, Margaret adı yerine "sevgili" kelimesini koyarak sevgiliyi Türkleştir-mişti.

Ama dizinin adının beni ziyadesiyle rahatsız et-mesinin nedeni başkaydı: 26 Mayıs 1960 gecesini Adnan Menderes Eskişehir'de geçirmiş, sabahle-yin darbe harbiyle uyanınca otomobille Kütah-ya'ya doğru yola çıkmış, ama taktik hava üssü ko-mutanı Muhsin Batur tarafından yoldan çevrilerek

DP'lilerin götürüldüğü Harbokuluna sevkedilmiş-ti. Bu olayı birileri şarkılaştırmak için Hatırla Sev-gili'yi kullandılar ve "Hatırla Menderes o mesut geceyi/Kütahya yolunda yediğin tekme" diye uyarladılar. Bu sözler ve devamı bir süre Mende-res karşıtı gençlerin dilinde kaldı.

İdam edilmiş bir politikacının tutukluluk ayları-nın öykülendiği bir diziye o adın verilmesi tasvip edilemezdi, bu noktayı hatırlattığım bazı arkadaş-larımın çoğu ya olayı hatırlamıyorlardı, ya da hiç bilmiyorlardı.

Derken dizinin devamında öykü 1960'li yıllarda değişti, Deniz Gezmişleri, gençlik hareketlerini o yıllarda "sağ-sol çatışması" denilen olayları ele al-dı, 12 Mart idamlarını da vurguladı. AP Gen. Bşk. Demirel'in Meclis'teki idam oylamasında iki kolu-nu birden havaya kaldırarak idamları iştiaqla is-tediğini, AP'lilerin "üçü üç" diye intikam çılgınları attıklarını hatırlatalım. Oysa Menderes-Polatken ve Zorluyu da, Deniz-Yusuf ve Hüseyin'i de asan -çünkü devlet benim diyen--aynı güçtü.

2013 yılı Ekim ayında Menderes bir kez daha di-zi konusu yapıldı. Başvekil Adnan Menderes ile soprano Ayhan Aydan arasındaki gönül ilişkisini konu alan bir dizi ekrana geldi, ama gerek yapımcı firma, gerekse TV kanalı diziden umduğu ticari hedefi tutturamadı.

İyi ki öyle oldu.

Her şeyden önce ve ısrarla vurgulamak gerekir ki, her ikisi de evli olan çiftin ilişkisi onların özel yaşamıdır ve her ikisinin de ailesi dışında hiç kim-seyi ilgilendirmez. İnsanların mahremiyetini kurca-lamak asla tasvip edilemez. Yapımcı şirket para kazanacak, gösterici kanalın alacağı reklamlar tavan ya-pacak beklentisiyle bugün hayatta olmayan iki insa-nın ilişkisine dair yalan yanlış bir dizi yapılması utanç vericidir.

Yalan yanlış dedik, çün-kü:

Konu o kadar özel ve mahremdir ki, "efen-dim, bu dizi bir belgesel değil, kurmacadır" diye mazeret ileri sü-remezsiniz. Çün-kü bireyin özgül

yaşamının spekülasyonunu yapmaktasınız. Senaryoyu yazan Seda Altaylı hangi kaynaklara başvurarak, olayların tanığı kimlerle söyleşi yaparak yazacaklarını yazmaktadır? Aradan 60 yıla yakın zaman geçmiştir. Doğru bilgilerin alınacağı hiç kimse hayatta değildir.

Ayhan Aydan'ın da, Adnan Menderes'in de ailelerinin bugünkü kuşakları (torunlar) rencide olurlar mı, diye hiç düşünmeden senaryo yazılıyor. Aynı yıl yayınlanan "Bir Başvekil Sevdim" kitabında Melike İlgün de aynı aldırma yapıyor.

Yazılan senaryonun psikolojik analiz yapan bir yönü de yok: Mesela ülke politikasında en tepeye çıkmış bir erkeğin bir sanatçıya tutulmasının ruhsal yönü incelenmiyor. Aynı erkeğin bilinen diğer bir ilişkisinin kadın romancı, bir üçüncünün de gene bir opera sanatçısı olması ister istemez 1930'da Reisicumhur Kemal Paşa'nın "Efendiler, hepiniz mebus olabilirsiniz, vekil olabilirsiniz; hatta reisicumhur olabilirsiniz fakat bir sanatkar olamazsınız" diyen sözünü akla getiriyor.

Kaldı ki, adı geçen politikacının ailesi acılı bir ailedir. Pek az ailenin başına gelmiş felaketleri yaşamıştır. Kendisi 1961 Eylül'ünde idam edilmiştir, büyük oğul (hariciyecisi, milletvekili ve AP Gen. Bşk. Yrd.) Yüksel Menderes eşinden ayrıldıktan sonra kendisini toplayamamış ve 8 Mart 1972'de havagazıyla intihar etmiştir. Ortanca oğul (milletvekili) Mutlu Menderes alkol bağımlısıdır, 1 Mart 1978 akşam üzeri Ankara'da Ulus'tan Dışkapı'ya inen Çankırı Caddesinde karşıdan karşıya geçen bir otunun çarpması sonucunda hayatını kaybetmiştir.

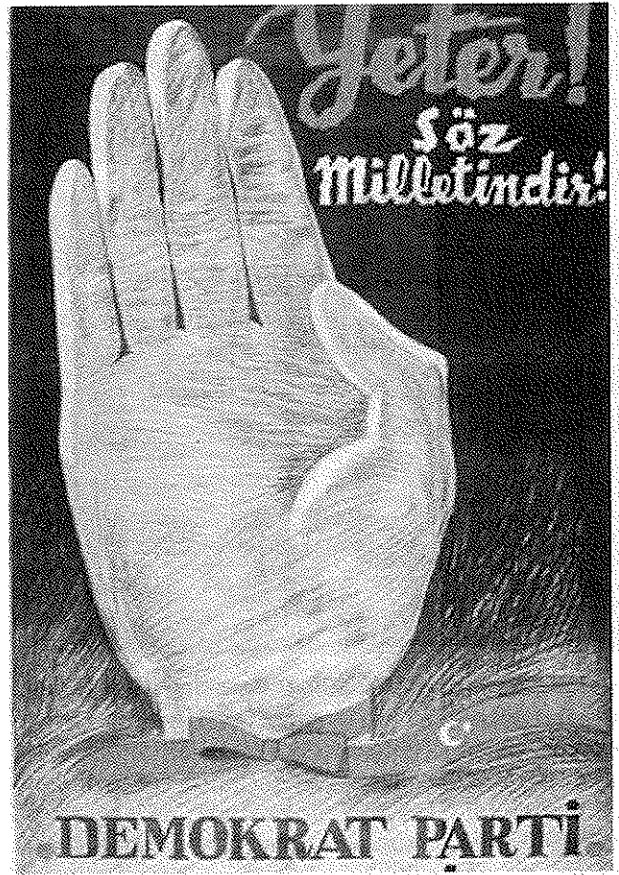
Yani anne Berrin Menderes sadece kocasının değil, iki evladının da acısını yaşamış ve yıllarca yüreğinde taşımış bir kadındır.

Küçük oğul (milletvekili) Aydın Menderes ise 15 Mart 1996 günü bir yerel siyasi toplantı için karayolundan Ankara'dan Antalya'ya giderken Afyon-Sandıklı arasında geçirdiği trafik kazası sonucunda tekerlekli iskemleye bağımlı ve özel bakıma muhtaç hâle gelmiş, o halde Aralık 2011'e kadar yaşamıştır.

Aydın Menderes her üç felaketin de Mart ayında vuku bulmasından söz ederken bir anekdot nakletmişti: "Kazadan sonra bir arkadaşım hatırlatmıştı. Shakespeare'in, Jül Sezar'ında 'Eyes of March' diye bir ifade geçiyor. Eyes of March. Yani Mart'ın gözleri"

Dizi sadece Adnan Menderes ile Ayhan Aydan arasındaki ilişkinin farz edilen öyküsü olmayıp, siyasi bir dizidir ve Tayyip Erdoğan politikasına hizmet etmektedir.

Anlatılan hikâyede daimi bir darbe tehdidi var. Tehdit Demokrat Parti'nin iktidara geldiği 14 Mayıs 1950'yi izleyen 1951'de başlıyor. İzleyicilere gerçekmiş gibi anlatılan bu savlama tamamen yanlış, daha doğrusu yalandır.

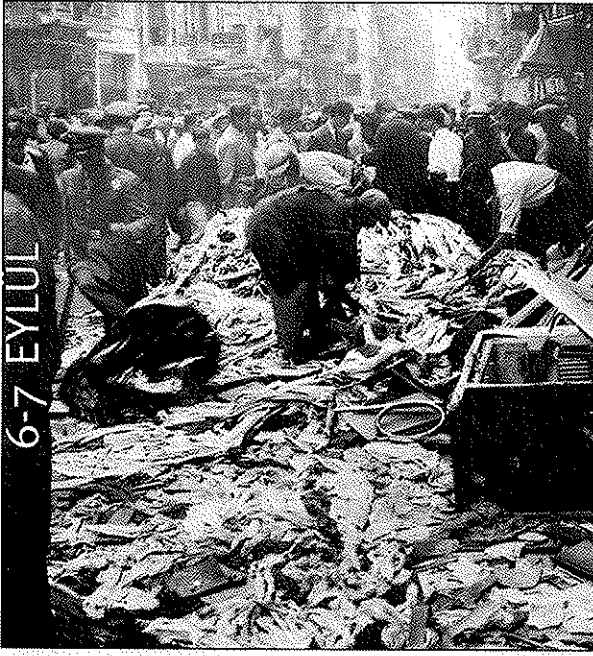
"9 Subat vakası" denilen darbe hazırlığı o subaylardan Binbaşı Samet Kuşçu'nun ve ünlü MİT mensubu, gazete sahibi ve DP milletvekili Mithat Perin vasıtasıyla ihbarı sonucu 1957 yılının son günlerinde açığa çıkmış, yargılamalar sonucunda sekizi beraat etmiş, ihbarcı Samet Kuşçu hapse mahkûm edilmiştir. Sözü edilen subaylar yüksek rütbeli değildiler ve darbe hazırlayacak konumları, etkilikleri bulunmuyordu.

Dizi Adnan Menderes ve hükümetini daimi askeri tehdit altında göstererek Tayyip Erdoğan'la paralellik kurmak amacındadır.

Bilindiği gibi, Tayyip Erdoğan kendisine öncel olarak Adnan Menderes'i seçmiş, DP'nin devamı AP'yi ve Süleyman Demirel'i atlayarak çizgiyi Erbakan ve Özal'dan geçirerek kendisine getirmiştir.

Diziyle ilgili söyleyeceğimiz diğer önemli bir husus Adnan Menderes'in kahraman ve büyük bir demokrat devlet adamı gibi gösterilmesidir. Doğrusunu isterseniz, Adnan Menderes ile Tayyip Erdoğan arasında otoriter emeller ve uygulamalar konusunda benzerlikler vardır.

Menderes'in partinin adından başka nesi demokratsı? 1950 seçimlerini kazandıktan sonra, 1954'te seçimlerde siyasi partilerin radyo propaganda konuşmalarını kaldırmıştı. Buna karşılık kendisi Başvekil olarak radyodan canlı yayınlanan tören nutuklarını saatlerce dinletmekteydi. 1954 seçimlerinde daha büyük bir fark yapmasına rağmen

men, 4 milletvekillik Millet Partisinin kazandığı Kırşehir Vilayetini ilçe yapmış, yetinmemiş Genel Başkan Osman Bölükbaşı'yı hapse attırmıştı. Bölükbaşı 1957'de milletvekili seçilince cezaevinden tahliye edildi. [Tayyip Erdoğan 2011'de seçilen 7 milletvekilinin dokunulmazlığını tanımayarak Menderes'i de geçecekti.]

Muhalef gazetecilerin tutuklanmaları, hüküm giymeleri o kadar olağan hâle gelmişti ki, Ankara Uluca'nlar Cezaevine basında "Ankara Hilton" denir olmuştu. Menderes'in muhalif basın üzerindeki iki önemli baskısı daha vardı: A)Resmi ilanlar gazetelerin önemli bir gelir kaynağı olduğu için Menderes hoşlanmadığı gazetelere resmi ilan vermiyordu. Basın İlan Kurumu diye bir kamu organının kurulmasının ve ilan dağıtımının kurallara bağlanmasının 1961 sonrasında gerçekleşmesi bu nedendir. B) Döviz darlığı nedeniyle gazete sahipleri kâğıt ithâl edemediklerinden, SEKA'dan kâğıt almaktaydılar. Menderes rejimi istemediği gazetelerin SEKA tahsisini kesiyordu. Onlar da piyasada kâğıt tüccarlarından fahiş fiyatlarla karaborsa kâğıdı almak zorunda kalıyorlardı. Demokrat Adnan Menderes'in "matbuat hürriyeti"nden anladığı böyleydi.

Bunların hepsi bugün unutuldu. Yeni kuşaklar zaten hiç bilmiyorlar. O dönemleri bilenler ise devlet tarafından asılmış bir politikacıyla uğraşmamak gibi suskunluk gösterince Tayyip Erdoğan ve benzerleri Menderes tapıncı yaratmakta, gerçekleri tersyüz etmekte yüz buluyorlar.

Adnan Menderes'in milli iradesi DP Meclis Grubu'nda DP milletvekillerine "Siz isterseniz Hilâfeti bile getirirsiniz" diyecek kadar ileriye. Peki, demokrasinin ve evrensel insan haklarının bile üzerine çıkardığı o milletvekilleri kimlerdi? Söyleyelim: Adnan Menderes "Ben istersem odunu bile

milletvekili seçtiririm diyecek kadar sandığa, milli iradeye saygılı bir politikacıydı.

Askeri rejim tarafından idam edilmesi onu mağdur ve mazlum (zulme uğramış) hâle getirmesi, Yassıada duruşmalarında boynu bükük kılması onu ne parti başkanlığı boyunca, ne de Başvekillikte masum ve demokrat kılar.

1958 Mayıs'ındaki Genel Seçimleri garantide görmediği için, Ekim 1957 Ekim ayına almıştı. Hem ekonomi daha da bozulmadan alıp kaçmak istemişti, hem de yaz sonunda çiftçinin eli para göreceğinden, Ekim ayı sandığı hükümet partisinin lehine olacaktı.

Seçim düzlemine girildiğinde CHP (DP'den ayrılan milletvekillerinin kurdukları Hürriyet Partisi) ile seçim ittifakı yapınca, Menderes Meclis'i tekrar toplantıya çağırıp, seçim yasasını değiştirmiş ve seçim ittifakını yasaklamıştı. Seçim sonuçları gösterdi ki, bu değişiklik yapılmıyaydı, CHP+HP birlikteliği seçimleri kazanacak, Menderes-Bayar iktidarının sonu gelecekti.

1957 seçimiyle ilgili bir başka önemli husus, seçim sonuçlarının sandıklar kapandıktan sonra açıklanmaya başlanabileceği kuralını Menderes'in kaldırmasıydı. Devlet radyosu oylama günü saat 13.00'den başlayarak sandık sonuçlarını yayınlamaya başlamıştı. Nüfusun çoğunluğunun kırsal kesimde yaşadığı o yıllarda köylü seçmen "DP kazandı, eğer CHP'ye oy verirsek DP köyümüze baskı yapar, bize yol, su, elektrik getirmez" diyerek kazanan partiye (DP'ye) oy kullanacaklardı.

Buna rağmen CHP+HP partilerinin aldığı toplam oylar DP'ninkilerden fazla çıktı.[Menderes daha sonra seçim gecesi için "Allah bir daha bana öyle bir gece göstermesin" diyecekti.]

Ağustos 1958 devalüasyonundan sonra koltuğu iyice sallanan Menderes baskıyı arttırdı. CHP Genel Başkanı ve Genel Sekreterinin yurt gezileri büyük ilgi görünce hadiseler, tertipler yapıldı.

Gene 6-7 Eylül pogromu Adnan Menderes'in partisi ile Özel Harp dairesinin müşterek komplosuydu. Selanik'te Atatürk'ün evine bomba konulmuş, Mithat Perin'e ait İstanbul Ekspres Gazetesi ertesi gün İstanbulluları kışkırtan gazete nüshalarını dağıtmış, İstanbul ilçelerinden ve çevre illerden kamyonlarla taşınan DP üyesi veya yandaşı kalabalıklar Taksim'e ve Beyoğlu'na getirilmişti. Adnan Menderes hayranları T.C'nin yüz karası olan bu yağma talan, yakma, yıkma, ırza geçme ve öldürme olayından hiç söz etmezler.

Ve nihayet 1960 Nisan ayında Meclis'te Tahkikat Komisyonları adıyla yargı yetkisine sahip kurullar oluşturan da Adnan Menderes'in kendisiydi. Tamamı DP milletvekili olan 15 kişilik Tahkikat Komisyonu parti kapatma, tutuklama, yargılama ve idam cezası dâhil her türlü adli yetkiye sahipti.

Bir başka deyişle, Menderes ve hükümeti kuv-

vetler ayırımını tamamen ortadan kaldırıyor, yargı Yürütme'nin emri altına alıyordu.

Bu kanun bardağı taşıran son damla oldu. Kanunun Meclis'ten geçtiği 27 Nisan 1960 gününün ertesi sabahında İstanbul Üniversitesi öğrencileri önce Bahçeye çıkıyorlar, gelen atlı polisler püskürttükten sonra da meydanlara taşıyorlar, ertesi gün ise Ankara Üniversitesi öğrencileri protestolara başlıyorlardı. Örfi İdare ilan ediliyor, sinemalar ve spor müsabakaları yasaklanıyor, düğün, nişan, kutlama gibi toplu eğlenceler izne bağlanıyor, buna rağmen olaylar genişleyerek sürüyordu.

Başvekil Adnan Menderes olaylar başlayınca radyodan yaptığı hiddetli ve şiddetli hitâbında Hukuk Fakültesi profesörlerine "kara cübbeliler" sözleriyle hakaret ederken, öğrenciler için "birkaç çapulcuya pabuç bırakacak değiliz" diyordu. [Tayyip Erdoğan'ın kulakları çınlasın.]

Eğer asker müdahale etmeseydi, o ortamda Menderes hükümetinin istifa etmekten, bir seçim kabinesi oluşturmaktan ve erken seçim kararı almaktan, on yıl içinde seçim kanununda yapılan gerici değişiklikleri geri çekmekten, seçimlere yeni bir kanunla gitmekten başka çaresi kalmayacaktı.

Ama kitlelerin eylemliliğinden korkan, sarsılmış devlet otoritesini kendi tekelinde oluşturmak isteyen Silahlı Kuvvetler "kardeş kavgasını önlemek" laflarıyla devlete el koydu.

Yukarıda yazdıklarımız Menderes rejiminin politikaya dair tutumuna ilişkin uygulamaları. Menderes muhiplerinin "büyük kalkınma hamleleri" diye tanıttıkları yatırımların ekonomik bilançosuna gelince alınan dış yardımların, son derece irrasyonel biçimde kullanılması, fonların çarçur edilmesi ise başlı başına felâketti. Başvekilin "Her mahallede bir milyoner yaratma" adını verdiği politika somutta DP yanlısı kişilerin zengin edilmesinden başka bir şey değildi. DP devlet eliyle fert zengin etmenin, yolsuzlukların, hırsızlıkların başını alıp gittiği bir ekonomidir.

Akıl almaz bir adam kayırmamanın, hesapsız kitapsız kredi dağıtmanın yarattığı ekonomik çöküntüye sürükleniş 1956'dan itibaren başlamış, 1958

devalüasyonu ile ekonomik darboğazın belirgin göstergesi olmuştu.

Mesela Türkiye ABD'lilerin yönlendirmesiyle demiryolu taşımacılığını rafa kaldırmış, bütün Avrupa Savaş sonrasında demiryollarını örerken, Türkiye'nin ticari taşımacılığı karayollarına yoğunlaşmış, bu ise Türkiye'nin ABD otomotiv sanayine, yedek parça ve lastik ithalatına mahkûm kalmıştı. Çıkarılan Maden Kanunu ile ülkenin yer altı kaynakları için yabancı firmalara açılmış, o şirketlere olağanüstü imtiyazlar sağlanmıştı.

Uluslararası politikada tamamen ABD ve Batı'nın izinde bir politika izlenmiş, Türkiye bölgede İsrail siyonizminin, İran Şahlığının, Irak Nuri Said Paşa rejiminin (Bağdat Paketi örneği) müttefiki yapılmıştı. Tek bir örnek verelim: Cezayir'in bağımsızlığı için BM'de yapılan oylamada Türkiye ABD ve sömürgeci Fransa'nın peşinde ret oyu kullanmıştı, ilh.

27 Mayıs darbesi müttefiki yapılmış DP iktidarına karşı biriken öfkeden de yararlanıp hukuk dışı mahkeme (Yüksek Adalet Divanı) kurarak DP şeflerini ve milletvekillerini, önemli idarecileri orada yargıladı.

Adli tarihe Yassıada Mahkemeleri olarak geçen yargılamalar aynı zamanda propaganda amacı taşıyordu.

Bu davalarda en utanç verici olan ise Adnan Menderes ile Ayhan Adnan'ın ilişkisini teşhir etmek amacıyla halkın "Bebek Davası" dediği duruşmalardı. Ayhan Aydan Menderes'ten hamile kalmış, ama doğumunda değil, evinde doğum yapmış, ama bebek ölmüştü.

Bu olayı bebeği öldürme kapsamına sokmak isteyen Divan Menderes ile ünlü kadın-doğum uzmanı Fahri Atabey'i yargıladı. İddia Makamı bebeği öldürmesi için Menderes'in Atabey'e baskı yaptığını ileri sürüyordu. Ayhan Aydan'ı da tanık olarak dinledi. Ayhan Aydan Mahkeme karşısında eğilmedi, bükülmedi ve ifadesinde olayı dosdoğru anlattıktan sonra "Ben Beyefendiyi çok sevdim" demişti.

Konuştuğumuz dizinin adı işte o sözden geliyor.

Milli irade gücünü nereden alıyor?

■ Cemal Candaş

Başbakan, AKP iktidarının icraatlarına yönelik tüm eleştirileri yanıtlarken temel argüman olarak "milli irade" kavramını ileri sürmektedir. Bu kavram Başbakan'ın dilinde öyle bir nitelik kazanıyor ki sanki "milli irade" denilen ilâhi bir güç var ve o neylerse sorgulanamaz, onun yetki verdiği kişi ve kurumlar dokunulmazdır. "Milli irade"yi arkasına alan her kimse o, istediğini asar, istediğini keser...

Tam bu noktada Başbakan'ın bir 23 Nisan Bayramı vesilesiyle sembolik olarak başbakanlık makamına oturan çocuğa söylediği "Sen şimdi başbakansın. İstedğini asar, istediğini kesersin!" sözünü anımsamamak olanaksız. "Milli irade" nedir? Nasıl oluşmaktadır? Nedir bu her şeye muktedir olan "milli irade"?

Her şeyden önce matematiksel bir büyüklüğü ifade ediyor bu kavram. Seçimlerde milletin, oy kullanan (Ve tabii ki oyu geçerli sayılan) kesiminin oylarıyla seçilen, seçim sistemine göre hesaplanmış milletvekili sayısı "milli irade"yi oluşturmakta veri olarak kullanılıyor. Yani belli hesaplamalardan sonra ortaya çıkan milletvekili çoğunluğu "milli irade" oluyor.

Tabii ki 1965 seçimlerinde uygulanan milli bakiye sistemi hariç bizim ülkemizde hiçbir zaman milletin oy verdiği siyasi partiler hak ettikleri oranda TBMM'nde temsil edilmemiş, "milli irade" hep ince hesaplarla belli siyasi partilerde vücut bulmuştur. Örneğin 1983 seçimlerinde Turgut Özal'ın Anavatan Partisi, yüzde 45 oy oranıyla milletvekili sayısının yüzde 55'ini (211/400) kazanarak tek başına iktidar oldu. Daha sonra meclis çoğunluğu sayesinde seçim sistemini değiştirerek 1987 seçimlerinde yüzde 36 oy almasına rağmen mecliste yüzde 60 (292/450) oranında temsil edilecek milletvekili sayısına ulaştı. Aynı seçim sistemi sayesinde AKP, 2002 seçimlerinde yüzde 34,2 oyla mecliste yüzde 63 oranında (362/550) temsil edilecek sayıda milletvekili kazandı.

Siyasi istikrar adına uygulamaya sokulan yüzde 10 barajlı bu seçim sistemi günümüzde hâlen yürürlükte tutulmaya devam ediliyor. Bu sistem sayesinde A. Levent TÜZEL İstanbul Üçüncü bölgeden 136 bin oyla bağımsız milletvekili seçilirken, Kamer Genç 13 bin oyla Tunceli milletvekili seçildi. (MHP İzmir 2. Bölge milletvekili Kenan Tanrıku'nun 148 bin oyla seçilebildiğini de belirtmekte yarar var.) Ayrıca Siyasi Partiler Kanunu hükümlerine göre partilerin seçimlerde nasıl aday belirlediklerini de göz önünde tutmak gerekir. Herhangi bir partiden herhangi bir pozisyon için (milletvekili, belediye başkanı, belediye meclisi üyesi vb.) aday olacak kişinin mutlaka parti üst yönetiminin ve hatta çoğu zaman parti başkanının onayını alması ön koşul hâline gelmiştir. Parti genel başkanının onayı olmadan hiç kimsenin, seçmenin karşısına

çıkması söz konusu bile değildir. Mevcut durumda seçmenler kendi belirledikleri adayları değil, sadece parti genel başkanlarının önlerine sürdüğü adayları oylama hakkına sahiptirler. Yürürlükteki yüzde 10 seçim barajı sayesinde milyonlarca seçmenin oyu işleme alınmamakta, bu oylar "milli irade"nin oluşmasına katkıda bulunamamaktadır.

Hâl böyle olunca vereceği oyun işe yaramayacağını düşünen birçok seçmen, ya seçimde oy kullanmaktan vazgeçmekte veya kendine yakın hissettiği parti yerine, milletvekili çıkaracağını düşündüğü başka partiye oy vermek zorunda kalmaktadır. Ayrıca BDP oylarının belli seçim çevrelerinde toplanmış olmasından yararlanarak seçilen bağımsız milletvekillerinin bir kısmının sudan bahanelerle tutuklandığı ve milletvekilliği görevlerini fiilen sürdürmelerinin engellendiği de unutulmamalıdır. Seçimlerde aday olabilecek veya seçim kampanyalarında etkin kitle çalışması yapabilecek potansiyele sahip binlerce siyasetçinin de içeride tutularak siyasal haklarından mahrum bırakıldığı gerçeğini belirtmekte yarar var.

Devlet bütçesinden belli bir oranın üstünde oy alan siyasi partilere yapılan yüklüce para yardımlarından yararlanamayan diğer partiler, seçim yarışında ekonomik sıkıntılar nedeniyle geride kalmaktadırlar. Bürokrasinin çıkardığı zorlukları da bu sıkıntılara eklediğimizde adından çok söz edilen "milli irade"nin nasıl tecelli ettiği daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Devlet olanaklarını sonuna kadar kullanmaktan geri durmayan iktidar partisi, seçmenlerin desteğini alabilmek için her yolu mübah saymakta, yoksul kitlelerin sağlık, beslenme, barınma ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını istismar ederek devlet olanaklarını kendi partisinin çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır. Medya organları, reklâm panoları, seçim meydanları ve kamusal alanlarda yoğun reklâm kampanyaları sürdürülmekte, kitleler aslı olmayan, abartılmış bilgilerle kuşatılmaktadır. Bu durumda depolitize olan kitleler seçimlerde özgür irade oluşturmakta zorlanmaktadır.

Başbakan'ın dilinden düşürmediği "milli irade" yurtdışında bir kısmı anlatılmaya çalışılan koşullarda oluşmakta, oluşturulmaktadır.

Peki tüm bu koşulların adil(!) hâle dönüştürüldüğü bir ortamda "milli irade" gerçekten oluşur mu? "Milli irade" denilen şey tam olarak neyi anlatıyor? Gerçekten "milli irade" var mıdır? Yoksa "milli irade" denilen şey yönetenlerin yönetilenleri (burjuvazi-emekçi sınıflar) yönetmeyi sürdürmeleri için uydurulmuş bir aldatmaca mıdır?

Milli irade Bir Aldatmacadır

Tarık Ziya Ekinci "milli irade" konusunda şunları

söylerken ne kadar haklı: “Sosyolojik açıdan toplumları oluşturan sınıf ve katmanların her birinin dünya görüşü ve sınıfsal çıkarları farklıdır. Sosyal ve siyasal sorunlara yaklaşımları karşıt- tır. Demokrasiden beklentileri de özdeş değildir. Örneğin çalışanlar, toplu sözleşmeli grevli özgür sendikacılığı savunurken, işverenler örgütsüz ya da esnek bir çalışma düzeni yeğler. İşçi ve emekçiler sosyal hakların genişletilmesini, egemen sınıflar da sınırlı tutulmasını talep eder. Düşünce, anlatım, inanç ve örgütlenme özgürlüğü aydın ve emekçilerin öncelikli istemidir. Egemen güçler ise bu hak ve özgürlüklerin sınırlı tutulması için çabalar. Keza egemen güçler milliyetçiliği yücelterek homojen bir toplum oluşturma yanlısıdır. Aydınlar ve çalışanlar ise şovenizme karşıdır ve eşit haklı vatandaşlığı savunur. Bu karşıtlığı yaşamın her alanında görmek mümkün. Sağlığın ve eğitimin parasız olması çalışanların, paralı olması da egemenlerin tercihi- dir. Aydınlar ve çalışanlar bağımsız, tarafsız ve adil bir yargıyı, egemen güçler ise sermayenin çıkarlarını koruyan bir adalet sistemini yeğler. Çalışanlarla aydınlar barıştan ve silahsızlanmadan, sermayeci güç odakları ise açık ya da dolaylı olarak silahlanmadan ve gerginlik politikasından yanadır. Aydın ve emekçiler devletin bir hizmet örgütü olmasını, sermayeci güçler ise devletin hizmet alanından çekilmesini, bir baskı aracı olarak kalmasını isterler.

Toplumu oluşturan farklı sınıflar arasındaki karşıtlık gibi, farklı etnik ve inanç gruplarıyla çoğunluktaki grubun talepleri de karşıttır. Çoğunluktaki etnik ve inanç grubunun talepleri milletin iradesiymiş gibi algılanır, diğer gruplar bastırılırsa, ülkede ne toplumsal barış, ne gelişme ne de demokratikleşme olur.

Yönetici siyasal güçler, genelde, çoğunluk grubunun millî ve dini taleplerinin yaygınlaşması için çalışır. Örneğin, toplumdaki Alevî ve Kürt karşıtlığı, devletin Türklüğe ve Sünnî Müslümanlığa dayalı bölücü nitelikli vatandaşlık politikasının bir sonucudur. Azınlıklara dönük itici ve dışlayıcı şartlanmalar da devletçe izlenen inkarcı siyasetin ürünleridir.”^(*)

Başbakan, tekel işçilerinin üzerine güvenlik güçlerini sürerken “millî irade”den güç alıyordu; Gezi parkı eylemlerine katılanlara su ve gaz sıkarken de. Yurdun dört bir yanında, demokratik haklarını kullanan muhaliflere gözdağı vermek için topladığı mitinglere de “millî irade” adını vermişti. Grevleri yasaklarken,

* (http://www.toplumsol.org/demokrasi-ve-millî-irade-sorunsali-tarik-ziya-ekinci/)

çalışanların kazanılmış haklarını adım adım ellerinden alırken, kamu mallarını yok pahasına yandaşı özel sektöre peşkeş çekerken, doğayı açimasızca yok edip kentlerin çeperlerini beton yığınına dönüştürürken, taraftarlarına rant fırsatı yaratmak amacıyla plansız, projersiz, hesapsız (ya da ne kadar rant yaratacağı çok iyi hesaplanmış) kent uygulamaları yaptırırken, HES'lerle dünyanın en güzel doğal alanları olan Kuzezy Anadolu ormanlarını yok ederken, kadınlara kaç çocuk yapmaları gerektiğini, çocuklarını nerede ve nasıl doğuracaklarını dayatırken, alkolün nerede, ne zaman ve ne kadar tüketilebileceğini sınırlarken, eğitim sistemini hallaç pamuğu gibi atarak içinden çıkılmaz bir hâle getirirken, sağlık hizmetlerini paralı hâle dönüştürürken ve daha çok sayıda zorbalığı yaparken hep “millî irade”ye dayanıyordu.

Tam burada şunu sormak gerekiyor: Başbakan tüm bunları yaparken hangi sosyal sınıf, inanç grubu veya etnik grup adına yapıyor. Onun dayandığı “millî irade” kimlerden oluşuyor? Kimleri temsil ediyor? Başbakan ve partisi hangi “millî irade”nin sözcüsüdür? Başında bulunduğu devlet, kimleri, kimlerin çıkarları doğrultusunda baskı altına almaktadır?

Bu sorulara verilecek yanıtlar “millî irade”nin ne menem bir aldatmaca olduğunu göstermektedir. Başbakan için gezi olayları sırasında sokağa dökülen milyonlar, “millî irade”yi temsil etmiyor ama “millî irade” mitinglerine katılanlar temsil ediyor. Ona ve partisine oy veren yüzde 50 “millî irade”, diğer yüzde el- li değil. Suriye’de yönetime karşı silahla direnenler

“milli irade” fakat Türkiye'deki Kürtler değil. Mısır'da Mursi'yi desteklemek için Adviye Meydanına toplananlar “milli irade”, Mursi'yi iktidardan indirmek için Tahrir Meydanına toplanan milyonlar değil. Kendisini 2002 seçimlerinde iktidara getiren sandık “milli irade”yi gerçekleştirdi, önceki sandıklar vesayet yarattı. Gezi eylemcisi milyonlar sokağa “milli irade”yi yok etmek için çıkıyor, havaalanında kendisini karşılamaya gelenler “milli irade”yi kurtarmaya.

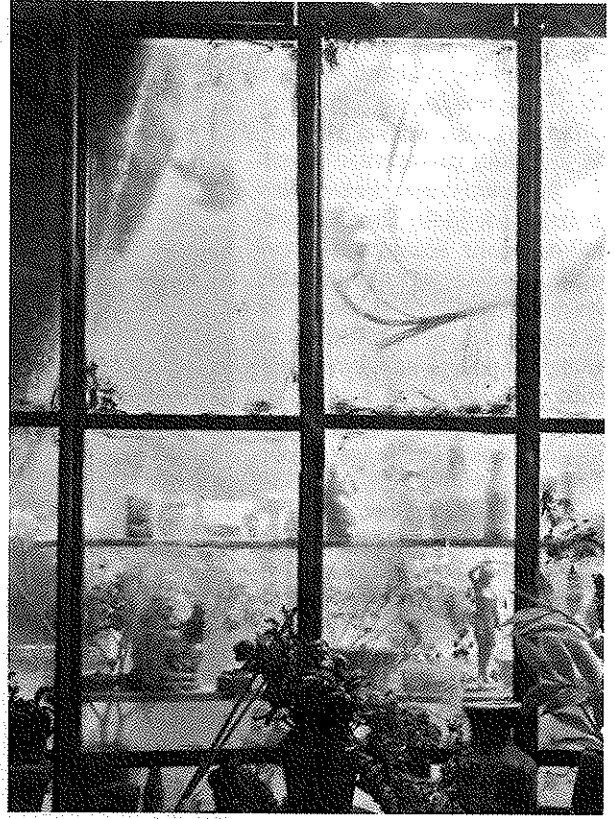
Kısacası Başbakan gibi düşünenler, onu destekleyenler “milli irade”yi temsil ediyor. Doğal olarak Başbakan demek, “milli irade” demek. Başbakan'a karşı çıkmak, muhalefet etmek, “milli irade”ye karşı çıkmak demek. Bu kadar basit.

Hâl böyle olunca Başbakan “milli irade”den almış olduğu yetkiyle her türlü düzenlemeyi yapmaya ve birilerine istediği konuda dayatmalarda bulunmaya hak kazanmış oluyor. O isterse Kürtlere haklarını verir, istemezse vermez. Onun izin verdiği gösteriler yapılabilir, müsaade ettiği gazeteciler çalışmaya devam edebilir. Ülkedeki demokrasinin sınırlarını o belirler. Hatta mahkemeler bile karar verirken onu hesaba katmak zorundadır. Üniversiteleri yönetmek zaten onun yetkisi dahilindedir. Kimin şampiyon olacağına, hangi takımın şike yapıp yapmadığına bile onun karar vermesi normaldir.

Peki “milli irade”yi temsil eden Başbakan, günün birinde “Devlet Başkanı” olmak isterse ne olur? Ha, orada bir duralım! Gezi eylemleri şimdilik Başbakan'ın bu isteğini gerçekleştirmesine engel oldu. İlk fırsatta yeniden gündeme getirilmek üzere şimdilik rafa kaldırılmış durumda bu istek. Ama Başbakan'ın hep aklında olduğunu da unutmamak gerekir. “Milli irade” dışı sayılan milyonların gezi eylemleriyle göstermiş oldukları direniş, sadece kendilerinin “milli irade”yi temsil ettiğini düşündüğü için her şeyi yapmayı kendilerine hak sayanların hesaplarını ve daha da önemlisi morallerini bozdu. Hiç hesapta yokken iktidarlarını kaybetme ihtimaliyle yüz yüze geldiler. Bu durum onları korkuttu. Korktukça hırçınlaştılar. Beklemedikleri gezi direnişi, bugüne değin açık etmedikleri birçok zaaf ve gizlerinin ortaya çıkmasını sağladı.

Önümüzde yerel seçimler var. Gezi direnişinin kazanımlarını kalıcı hâle dönüştürmek için büyük bir fırsat olabilir bu seçimler. “Milli irade” olarak sayılmayanlar, ne olup olmadıklarını dosta düşmana göstermeyi becerdikleri ölçüde bu seçimler gerçek anlamda bir fırsata dönüştürülebilir. Bu seçimlerde sadece yerel yöneticiler seçilmekle kalmayacak. Sadece kendilerini “milli irade”nin temsilcisi olarak görenlere bunun doğru olup olmadığı da gösterilecek. Belki de rafa kaldırılan devlet başkanı olma hayalleri de bir daha gündeme gelmemecesine tozlu raflara terk edilmek zorunda kalınacak.

Yerel seçimlerde AKP iktidarına verilmeyen her oy Başbakan'ın elindeki “milli irade” aldatmacasının cazibesine indirilmiş bir darbe olacak. Başta İstanbul olmak üzere AKP'nin kaybedeceği her belediye başkanlığı günden güne kontrolsüz bir güç haline dönüşen Başbakan'ın kontrol altına alınması ve demokrasinin güçlenmesi anlamını taşıyabilecektir. Nasıl ki

gezi eylemleri sayesinde başkanlık sevdasını ertelemek zorunda bırakılmışsa yerel yönetimlerde muhaliflerin başarı kazanması, Başbakan'ın diline çok doladığı “milli irade” argümanını da kaybetmesini sağlayacaktır. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın Başbakan açısından ne anlam ifade ettiğini herkes biliyor. Diyarbakır, BDP için neyse; İzmir, CHP için ne anlam ifade ediyorsa; buralardaki belediye başkanlıklarını başka partilerin kazanması nasıl sonuçlar doğuracaksa, İstanbul'un kaybı da AKP ve özellikle Başbakan için aynı sonuçları doğuracaktır. Gezi eylemleri ile tüm dünyadaki rejim muhaliflerine örnek olan kitlelerin, bu yerel seçimlerde de büyük bir başarı kazanmaması için bir neden yok. Önemli olan herkesin üzerine düşen sorumluluğun gereğini yapmasıdır. Toplumsal muhalefetin yerel seçimlerde elde edeceği başarı, gerek Kürt sorununun çözümü, gerekse ülkedeki demokrasinin güçlendirilmesi için yeni fırsatların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Yazımızı Tarık Ziya Ekinci'nin yukarıdaki yazısının son bölümü ile bitirelim: “Unutmamak gerekir ki, çoğulcu ve sınıflı bir toplumda çoğunluk partisi liderinin ‘milletin iradesini’ temsil ettiği iddiası, otoritarizme meşruluk sağlama amaçlı bir demagojidir. Çağdaş demokrasilerde iktidar partisinin görevi, soyut bir ‘milli irade’ adına dayatmacılık değildir. Aksine eşit haklı vatandaşlık ilkesi temelinde, azınlık haklarını tanıyan, hukuka saygılı, evrensel normlarda, özgürlükçü bir demokrasiyi geliştirip yaygınlaştırmaktır. Ancak böyle bir demokratik düzende özgür bir tartışma ile karşıt sınıflar, etnik ve dinsel topluluklar arasında ortak bir mutabakat oluşur, toplumda barış, ilerleme ve demokratikleşme gerçekleşir.”

Cumhuriyet savaşları

Ö.Bedri Canatan

M. Kemal, "19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktım..." der.
O gün Türkiye'de illâ ki bir kaç milyon insan bir yerden bir yere çıkmıştır. O hâlde soru şudur: T. Cumhuriyeti devletini, İstanbul'dan Samsun'a giden kişi mi, yoksa aynı gün bir yerden bir yere gittiğini hepimizin bildiği milyonlarca insan mı; hangisi kurmuştur?

Söz, düşünceyi örtmesin diye çok çok kısaca özetleyelim:

Osmanlı imparatorluk devletini cumhuriyete dönüştüren siyasi, idari ve ekonomik süreçleri –çok daha eskiye dayansa bile– 1908'den başlatırsak herkes ne demek isediğimizi anlar. T. Cumhuriyeti devletinin ana iskeleti 1908-1918 arasında kurulmuş, çatısı 1923'te bağlanmış, iç donanımı da Mussolini ve Hitler'in devlet modellerinden esinle 1940'lara kadar tamamlanmıştır.

"Devrimdir" dense de, denmese de, somut yaptığına bakıldığında, 1908-1918 döneminin, siyasi demokrasi getirmeyen gerçek anlamda bir burjuva demokratik devrimi olduğu apaçıktır.

1908 Devrimi Osmanlı kapitalizminin ilk burjuva siyasal atılımıdır. "Tepeden inme" diye çok söylenmiştir, bu yanlıştır, vergilere karşı ülke düzeyine yayılan kitlesel isyanların üstüne geldiği unutulmuştur.

1908 devrimine şu sorularla bakmak gerekir: Devrimse nasıl bir devrimdir? Devrimin sınıfsal öncüsü kimdir ve diğer sınıfsal dayanakları kimlerdir? 1908 Devriminin gerçekleştirdiği siyasi ve toplumsal dönüşümlerin karakteri nasıldır?

1908 devrimi, Türkiye'de ve Türkçede üstünde ne kadar çok durulsa o kadar az gelecek bir tarihsel dönüm noktasıdır. Öncelikle bir "Türk devrimi"dir. Siyasi bir devrimdir ve Osmanlı devletini değiştirmiş, devletin niteliğini imparatorluktan "Meşrutî monarşi"ye dönüştürmüştür. Sahnede askerler görünür, bütün yetkiler onda toplanmıştır ama 1908 Türk Devrimi'nin öncü sınıfını görmekte güçlük çekenlere Troçki'nin şu analizi yardımcı olabilir:

"Rech gazetesi, Türkiye'de toplumun farklı sınıflarının, mücadeleye birlikte, ama ülkenin ekonomik yaşamında aralarında var olan hiyerarşiyi koruyarak girdiklerini, devrimde de, ekonomik olarak egemen olan sınıfların kitleler üzerindeki hegemonyasını koruduğunu –zaferin buradan geldiğini– yazdı. 'Jön Türkler'in bu zaferi nasıl açıklanmalı? Türkiye'de özgürlükçü düşüncelerin taşıyıcısı olarak öne düşen güç, ordunun bizzat kendisi oldu. Tarihsel kökenleri ve gelenekleriyle Türkiye militer bir devlettir. Devlet de kendi bağ-

rında (Abç) oluşmakta olan ulusal burjuvazinin militan öncüsünü örgütlemiş oluyordu...

"Türk devrimi, tamamlamak zorunda olduğu görevler nedeniyle (ekonomik bağımsızlık, devletin ve ulusun bütünlüğü, politik özgürlükler) burjuva ulusun kendi kaderini belirlemesine denk düştü ve bu anlamda 1789-1848 devrimlerinin geleneğini canlandırdı. Türk subaylarının gücü ve başarılarının gizi, ... toplumun en ileri sınıflarının kendilerine duyduğu sempatiye yatıyor: Tüccarlar, zanaatçılar, işçiler, dinsel ve yönetsel kesimler ve nihayet köylülerin temsil ettiği kır kitleleri.

"Ama bütün bu sınıflar beraberlerinde yalnızca 'sempati'lerini değil, çıkarlarını, taleplerini ve umutlarını da getiriyor. Uzun süredir bastırılmış olan toplumsal özlüklerini, bunları dile getirmek için kendilerine zemin yaratan bir parlamento sayesinde, şimdi açıkça ifade ediyorlar. Türk Devriminin artık tamamlandığını düşünenleri acı düş kırıklıkları bekliyor. Düş kırıklığına uğrayanların arasında yalnızca Abdülhamit değil, öyle görünüyor ki 'Jön Türkler' Partisi de olacak. (Troçki- Kievskaya Mysl, sayı 3, 3 Ocak 1909)

Bu berrak bakışla bakıldığında 1908 devriminin "kitleleri" görünmektedir. "Öncüsü" de görünmektedir. Devrimde öncülük eden sınıfın kim olduğunu merak edenler, Troçki'nin, "Devlet de kendi bağrında oluşmakta olan ulusal burjuvazinin militan öncüsünü örgütlemiş oluyordu..." deyişine dikkatle bakmalıdırlar. Çünkü bu tesbit, bizde ciddi ATÜT analizleri yapan saygın Marksistlerin işaret ettikleri "devlet sınıfı" görüşünü desteklemektedir. "Tüccarlar, zanaatçılar, işçiler, dinsel ve yönetsel kesimler ve nihayet köylülerin temsil ettiği kır kitleleri..." içinden "devletin örgütlediği" veya "devlet için-

de örgütlenmiş" öncü sınıfı görebilirler.

Hemen bütün sosyal sınıf ve zümreler 1908 devrimini yapan "darbeciler"i destekliyordu. Daha ne olsun ve o zaman 1908 devrimi niçin "darbe" olsun ki?

Osmanlı o güne kadar "sınıf devleti" olamamıştı ama artık 1908'de, burjuva demokratik devrimini isteyecek ve bunu yapacak kadar güçlenmiş bir "devlet sınıfı" oluşturmuştu. Bunlar aynı zamanda Osmanlı devleti'nin en geniş ve en organize siyasi güçlerinden olan Seyfiye sınıfı (ordu) ile İlmiye ve Mülkiye sınıflarıydı. Hurufilik yaparak, bu sınıfların daha henüz Batılı anlamda burjuvalaşmamış oldukları söylene bile, en azından burjuvalaşma dinamiğini yakaladıkları gözardı edilemez.

1908 Devrimi kitlesel isyanların üstüne basarak geldi ve Osmanlı'da siyasi yapıyı -devletin yapısını- köklü bir değişikliğe uğrattı. Devrimle birlikte "anayasal düzen"e geçildi. 1909'daki Kanun-i Esasi'de yapılan değişikliklerle, bir meşrutî monarşi kuruldu. Osmanlı İmparatorluğunda, gerçek anlamda parlamenter siyasi sisteme geçilmiş oldu. Anayasa "Padişah'ın, tahta çıkışında Meclis-i Umumide Kanun-i Esasi hükümlerine uyacağına, vatan ve millete sadakat edeceğine dair yemin etmesi şartı"nı koymaktaydı. Kısaca padişah olabilmek meclisin onayına tabi kılınmaktaydı.

Ayrıca 1908 yılında Meclislerin toplantıya çağırılması ile başlayan Meşrutî monarşi döneminde 1908, 1912, 1914 ve 1919 olmak üzere dört genel seçim yapıldı. 1908 Meclisinde 157 Türk, 54 Arap, 25 Arnavut, 22 Rum, 10 Ermeni, 9 Slav (6 Sırp+ 3 Bulgar) ve 4 Yahudi milletvekili bulunuyordu. Bu da, Cumhuriyet'in siyasal kuruluş sürecine Osmanlı toplumunun etnik dinamiklerine uygun bir noktadan başlandığının işaretiydi.

1908'in kurduğu parlamenter sistemin "tek partili bir sistem" olduğu da sanılmamalı. Devrimle birlikte bütün ülkede bir "Jön Türk" hâkimiyeti oluşmuştu ama bu sadece hegemonya idi. 11 Aralık 1908'de çok partili seçim, ilk kez yapılmıştı. Bu seçime İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Ahrar Fırkası katılmıştı. Aynı anda her iki partinin listesinde aday olunuyordu. Örneğin Ahrar Fırkası'nın listesinde seçilemeyen dört aday İttihatçıların listesinde mebus olmuştu. Parlamentodaki 240 milletvekilinden sadece 140 üyenin desteği Jön Türklerin arkasındaydı. Çoğulculuk vardı. Mecliste Araplardan ve Rumlardan oluşan yaklaşık 80 üyelik bir "adem-i merkeziyetçiler" grubu oluşmuştu. Bunlar Prens Sabahattin'in ittifak kurmaya çalıştığı bir gruptu. 1908'in kurduğu Meclisin "sol" kanadı da vardı ve bu kanat, sosyal demokratların da bulunduğu Ermeni ve Bulgar devrimcilerinden oluşmaktaydı.

1908 Devrimi ülkede özgürlükleri de genişletmişti. Lafı dolaştırmaya hiç gerek yok, 1908 devrimi ile, Kürtlerin ana dilinde eğitim göremediği bugünkü Türkiye'nin çok sonrasına geçilmişti. Anayasa'nın 15. maddesi "Öğretim işlerini herkes özgürce yapabilir; ilgili kanuna uymak şartıyla her Osmanlı vatandaşı genel ve özel öğretim yapmaya iznlidir." diyordu. 16. maddede, "Ülkedeki çeşitli dinsel inanışlardaki toplumların din ve inanışlarına ilişkin öğretim yöntemi ve biçimine dokunulmayacaktır." garantisini veriyordu. 114. madde ise "Osmanlı bireylerinin tümü için ilköğretim mecburi olacak ve bunun ayrıntıları ayrı bir düzenleme ile

belirlenecektir." demekteydi.

1908-1909 yılları arasında Cemiyetler (siyasi partiler) kanunu, Gösteri kanunu ve toplantı kanunu çıkarıldı. Açık ve kapalı alanlarda yapılacak toplantıları düzenleyen toplantı kanunu da demokratikleşme yönünde önemli bir adım oluşturunuyordu. Söz, yazı ve basın hürriyeti de genişletilmişti.

1908'den başlayarak Osmanlı ülkesinde kadının toplumsal pozisyonunu güçlendiren çok önemli adımlar da atıldı. 1915'te genç kızlara yükseköğrenim hakkı tanındı. Kadın haklarını geliştirmek ve eğitimini yükseltmek amaçlı dernekler yaygınlaştı. Kadınlar fikir hayatına basına ve yayın faaliyetlerine girdiler. Balkan Savaşları (1912-1913) ve özellikle I. Dünya Savaşı (1914-1918)'nin getirdiği sıkıntı ve zorunluluklar nedeniyle -erkeklerin savaşa katılması vb.... sebeplerle- başta devlet daireleri olmak üzere çalışma hayatının değişik kademelerinde görev alan kadın sayısı hızlı biçimde arttı. 1 Mart 1916'da, kadına erkek karşısında ve kanun nezdinde önemli bir takım haklar sağlayan Hukuk-ı Aile kararnamesi, bir anlamda modern bir medeni kanun çıkarıldı.

1908'in bütün bu yaptıkları "sınıf dili" ile özetlendiği zaman, devrimin "Türk" karakterinden başka "sınıf" karakterini de görüyorduk: "1908 devrimi yalnızca, bu ülkede sınıf egemenliği ilkesine dayanan bir devlet kurabilmişti. Bu kesinlikle hayati bir katkıydı. Günümüz dünyasında başka her yerde olduğu gibi, yazılı bir anayasaya dayanan sistemin, sınıf egemenliği yaratılabilmekten başka bir niteliği yoktu." (Mahmut Esat Bozkurt)

1908 madem ki Avrupa'nın 1848 devrimlerinin bir benzeridir, o zaman devrimin burjuvası varsa işçisi de vardır. Olmaz mı? 1908 yılı aynı zamanda grevler yılı olmuştur. Devrimin ilk gün ve haftalarında, fırınlarda, matbaalarda, tekstilde, toplu taşımacılıkta, bütün imalatında çalışanların, demiryolu ve liman işçilerinin grevlerinin sayısı -yabancı kaynaklara göre- 400'den fazladır. Avusturyalı marşandizlerin boykotu, Türkiye'nin henüz çok genç olan proletaryasını (özellikle liman işçilerini) harekete geçirmiştir. Grevlerle başedemeyen Jöntürk iktidarı grev yasağı koyan bir kanun çıkarmak zorunda kalmıştır.

1908-1923 arasında, başka bir ifadeyle Cumhuriyetin kuruluş sürecinde gerçekleştirilen veya teşebbüs edilen reformların bazılarını, -bunlar sanki 1923'ten sonra ve Kemalistler tarafından yapılmışlar yanılgısını da gidermek için- sayalım:

İsviçre Medeni Kanunu 1912 yılında tercüme edilip yayınlandı. Medreselerin eğitim programları yeniden düzenlendi. Latin harflerin alınması konusunda ciddi tartışmalar başlatıldı, ordu içinde ilk uygulamalara başvuruldu. Şer'i mahkemeler Şeyhülislâmlıktan ayrılarak Adalet Bakanlığına bağlandı. Şeyhülislâm hükümet dışına atıldı. 1914'te mahalli idareler alanında yeni bir vilayet ve belediye sistemi getirildi. Miladi takvim 1914'te kabul edildi. 25 Eylül 1916'da Adliye Mahkemeleri ile Sıkıyönetim Mahkemelerinin (Divan-ı Harp) görev ve yetkilerini birbirinden ayıran hukuk reformu yapıldı. Din ve devlet işlerinin birbirlerinden ayrılmasının uygulanmasına dair yeni Adliye Kanunu Şubat 1917'de, bütün tepkilere rağmen kabul edildi. 1914 yılında ülke çapında "polis, itfaiye, ulaştırma ve diğer

kamu hizmetleri örgütlenmeleri yaratıldı. Modern, merkezi ve bürokratik bir devletin kurumsallaşması yönünde bir çok yenilik getirildi. Maliye merkezi bir anlayışla yeniden yapılandırıldı. Dini kurumlar üzerindeki devlet denetimi artırıldı. Kur'an Türkçe'ye tercüme edildi ve "Cuma hutbeleri"nin Türkçe yapılmasına başlandı. Çarşafın kaldırılması kampanyaları açıldı. Peçenin kalkması sağlandı. Türk kadınlarına sahne sahnaları yasağı son buldu. 1912'de kadına seçme ve seçilme hakkı verildi. (Savaş döneminde uygulanamadı) Batı sanatına ve müziğine yöneliş için önemli uygulamalar yapıldı. Gregoryan takviminin kabulü ile aylık ve uzunluk ölçülerinde birlik sağlandı.

T. Cumhuriyeti devleti ve Kemalistler 1908-1918 arasındaki bu reformların 1923'ten sonra yapıldığına inanılmasını özellikle ister ama biz burada bazılarını, İttihatçıların Kemalistlere, neredeyse yapacak başka bir iş bırakmadıklarını göstermek için saymadık. Kemalist hareketin İttihatçılardan devraldığı devletin zaten büyük oranda cumhuriyetleşmiş bir Osmanlı devleti olduğunun anlaşılması için saydık.

Yeri gelmişken değinelim: Cumhuriyetin kuruluş süreçleri "bağımsızdır" ve "bağımsızlık içindir" gibi yersiz, hatta saçma bir iddia Türkiye'de Kemalistler tarafından sürekli tekrarlanmıştır. Bu iddialar Türkiye solu tarafından da ciddiye alınmış, büyük oranda da benimsenmiştir. Bu temelsiz savlara karşı çıkanlar da, 1908 Devriminde Alman, 1919-1923 Kemalist operasyonlar döneminde de İngiliz parmağı olduğunu hâlâ ballandıra ballandıra anlatırlar. Kemalist tarihçiler de bunlara cevap yetiştirmek için M. Kemal'in "19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı"ğından, "Bağımsızlık benim karakterimdir" dediğinden söz ederler. Bu laf bolluğu ve muhakeme fukaralığı da Cumhuriyet'in kuruluş tarihini tarih olmaktan çıkarır.

"1908'de Alman parmağı vardır" denilmesi bile komiktir. Çünkü Almanya zaten 1878'den itibaren bir "dış güç" değil, giderek belirleyici hâle gelen bir "iç güç" olarak Türkiye'dedir. Türkiye gerçek anlamda Almanya'nın avuçları içindedir. 1908 Devrimindeki Alman "parmağını" Almandan daha iyi kim bilecek? Alman imparatoru Wilhelm "Bu ihtilâl Paris ve Londra'da yaşayan Genç Türklerin işi değildir. Bu münhasıran Alman zabıtları tarafından yetiştirilen Türk subayları tarafından yapıldı ve tam manâsıyla askeri bir ihtilâldir. Kuvvet ve kudret bu subayların elindedir. Bunlar Alman olan her şeye mütemayildirler." demişti (İlhan Tekeli-Selim İkin, Cumhuriyetin Harcı-Köktenci Modernitenin Doğuşu, Bilgi Üniversitesi, 2003. s. 50.). İşte "parmak"tan fazlası budur. Dönemin ünlü siyasetçilerinden birinin (Vladan Georgevitch) "Türkiye'de anayasanın yeniden yürürlüğe girmesi en azından kısmen, Reval'deki İngiliz-Rus anlaşmasına verilmiş Alman cevabıydı" (Troçki, Balkan Savaşları, Arba yay, 1995, s. 15.) diyerek özetlediği, 1908 Devrimindeki "Alman Parmağı" veya Prusya mimarlığıdır.

Türk Cumhuriyetinin 1908-1918 arasındaki kuruluş hikâyesine gerçekleştirdiği siyasi, idari ve hukuki reformlar yönünden baktık ve özetini çıkarmaya çalıştık. Pekî, bu kuruluş sürecini anlatabildik mi?

Hayır, anlatamadık. Çünkü "burjuvalaşan" Türklerin kurduğu Cumhuriyet'in esas karakteri, onun siyasi kuruluşundan çok ekonomik kuruluşunda görünür. İtti-

hatçılar bu ekonomik kuruluşa "Millî İktisat" politikası adını vermişler, başlatmış ve geliştirmişler, Kemalistler de bu politikayı aynen sürdürmüşlerdir. "Millî İktisat" politikası denilen süreç esas itibarıyla Ermenilerin ve Rumların elinde ve kontrolünde olan Osmanlı kapitalizminin Türkleştirilmesidir.

İttihatçı -ve sonrasında Kemalist- "Millî İktisat politikası"nın "milliyetçilik" ve "liberallik" gibi kavramların beylik anlamıyla hiç bir ilgisi olmadığı halde, dönem "emperyalizmin yükselişi" dönemidir, bütün bir Asya emperyalizme karşı ayağa kalkmıştır ya, Türkiye'dekine de "antiemperyalisttir", "bağımsızlıktır" deriz ve arada kaynar gider diye düşünenler çok olmuştur. Hâlâ böyle düşünen, Cumhuriyetin kuruluşunu böyle algıladığı için bugün bile kendini "cumhuriyetçi" gören solcular çoktur.

İttihatçı devletin hedefi, finans, ticaret ve bankacılık sektörlerinde Türk burjuvalarını hâkim kılmaktan başka bir şey değildir. Ekonomide liberalizmin öncüsü olan Cavit Bey ile Milliciliğin öncüsü olan Kara Kemal'in aynı Osmanlı hükümetinde birlikte olmasının ve "millî iktisat" yolunda birlikte yürümüş olmalarının başka bir açıklaması olabilir mi?

Yakın bakalım: İttihatçılar 1913 yılında genel bir sanayi sayımı yaptırıldılar. Bütün ülkede en az 10 işçi çalıştıran imalatçı işyerlerini saydırdılar. Toplamda 564 sanayi işletmesi bulunduğunu gördüler. Bunlardan en az 100 kişi çalıştıranların sayısı 53 idi. Bu işletmelere o günün ölçülerıyla "büyük sanayi kuruluşları" denilebilir. Sanayide gıda, dokuma ve deri sektörleri % 73 payla önde gidiyordu. 564 işletmenin % 56'sı olan 316'sı ülkenin Batısındaki illerdeydi.

İşte bu Osmanlı kapitalizmi 5-10 yıl içinde Türkleştirildi. Türkler kapitalist bir cumhuriyet kuracaklar, fakat ekonomisi Ermenilerin ve Rumların elinde olacak! Olamazdı tabii. Bu nedenle İttihatçı Osmanlı devleti yaklaşık 1.5 milyon Ermeni ve 2 milyon kadar Rum'u 1913-1918 yılları arasında, kalanını da Kemalistler 1919-1923 arasında Küçük Asya'dan söküp attılar, bunların elindeki sermaye ve servetleri Türkleştirdiler. Bu yapıları Türkler "tehcir" ve "mübadele" dedi, başkaları ise pogrom, toplu katliam veya soykırım. "Millî" olan bundan ibaretti.

Türklerin Ermeni ve Rumlar'dan gaspettikleri taşınır ve taşınmazın tam değerini, bugüne kadar sıra bir türlü "can hesabı"ndan çıkıp mal-mülk hesabına gelemeyeceği için tam olarak bilemiyoruz. Sadece tahmin ede-

biliyoruz. Bugün biri çıksın ilân etsin; "Ermenilerden ve Rumlar'dan gasbettığımız malları geri vereceğiz!" desin; Türklerden ve Kültlerden oluşan büyük Anadolu ayağa kalkar. Böyle bir laf eden olmadığı hâlde ara sıra kalkmıyor mu zaten!

Yine de kaba bir hesap yapabiliriz. Fransa üşenmemiş, Türklerin Rumlardan gasbettiği ekonomik değeri hesaplamış: 1 Osmanlı Lirasının 22.8 Fransız Frankı olduğu o günün hesabıyla, 1913-1918 arasında Rumların el konulan emlakının değerinin 5 milyar Frankın ya da 210 milyon Osmanlı Lirasının üzerinde olduğu sonucuna varmış.

Tarihin kaydettiği bu büyük gasp olayını günümüzün ölçekleriyle kavramaya çalışalım: 1913 yılında Osmanlı bütçesi 38.919.877 Osmanlı Lirasıdır. Yukarıda gösterdiğimiz gasp miktarı Osmanlı bütçesinin altı katından biraz eksiktir. Oranı bu güne taşırsak; 2013 Türkiye bütçesinde gelir kalemi 370 milyar TL'dir. Bunun altı katı ise 2 trilyon 220 milyar TL eder. Demek ki basit hesap Rumlardan 1 trilyon 110 milyar dolar gasbedilmiştir. Elbette bu hesap şeklinde sayısız faktör dışlanıyor. Ama yapılan gasbın "mecaz değeri!" üç aşağı beş yukarı kavranabiliyor.

El konulan sermaye mal ve servetleri ile kayıtlara geçmemiş ve gözden kaçmış gaspları da (ziynet eşyaları ve diğer kıymetli taşlar, baskınlarla el konulan hayvanlar vb.) katarak Ermenilerden gasbedilenin ekonomik değerinin Rumlardan gasbedilmiş olandan daha da fazla olduğunu buluruz.

Elbette Türkler sadece 1913-1923 arasında gasbettikleriyle kapitalistleşmediler. Gasbettiğini "hakeden" bir kapitalizm olmak da gerekir. 1913-1918 arasında bu da yapıldı. İşeci Kara Kemal'in 1916-1918 yılları arasında kurduğu anonim ortaklıkların sayısı 80'i aşar.

İttihatçı hükümet dış borç ödemelerini durdurmuş, para basma yetkisini Osmanlı Bankası'nın elinden almış, müslüman-Türk bir orta sınıf yaratmak için yerli tarım ve sanayiye özendiren yeni bir gümrük sistemi kurmuştur. 1914'te Teşvik-i Sanayi kanunu çıkarılmış, savaştayken ülke sathına yayılan 16 milli banka kurulmuş, İttihatçılara yakın çevrelere ticari ayrıcalıklar tanınarak, krediler verilerek sermaye biriktirmeleri sağlanmış. Türk sanayicisine gümrük ve vergi muafiyeti, bedava fabrika arsası vermek gibi geniş ve cazip olanaklar bu dönemdeydi. Sanayi okulları'nın açılması, Almanya'ya staj için işçi ve öğrenci gönderilmesi de bu kapsamdadır. İthalât ve ihracat'ın, Türk-Müslüman tüccarların eline geçmesi, yabancıların tasfiye edilebilmesi için ayrıca mevzuat baştan aşağıya değiştirilmiştir. Bunlar yapılırken, elbette sermaye birikimi için gerekli olduğundan; işçi ve memurların maaş ve yevmiyelerinin satın alma gücü yönünden savaş öncesine göre yüzde 60-80 oranında düşürülmesi de ihmal edilmemiştir.

1913-1918 arasındaki gasplardan ve savaş boyunca gerçekleştirdiği vurgunlardan sonra Türk kapitalizmi olağanüstü bir sıçrama kaydetmiş ve artık ayakları üzerine basar hâle gelmiştir. Kemalistler, devrildikleri bu Türk kapitalizmini tanımak için 1921 yılında, yani 1913 sanayi sayımından 8 yıl sonra ama Ankara Hükümetinin denetimi altında olmayan ve ülke sanayinin önemli bir bölümünün yoğunlaşmış bulunduğu İstanbul, İzmir, Bursa ve Adana illerini kapsamına almayan

bir bölgede sanayi sayımı yaptılar. 1913'te 564 sanayi işletmesi vardı, 1921'de ellerinde 33.058 sanayi işletmesi bulunduğunu gördüler. (Sanayinin ülke düzeyine yayılımında 1913 sayımı ölçü alınırsa Kemalistler işletmelerin % 44'ünü saymışlardı. Gerçek sayı ise yaklaşık 68-70 bindi) "Milli kapitalizm" in tuttuğu anlaşılıyordu. Türklerin eline geçen ve ilerleyen bir kapitalizm...

Ne demişti Kemalist hükümetin İktisat Vekili Mahmut Esat [Bozkurt] Bey, 30 Aralık 1922'de TBMM'de yaptığı konuşmada? "Memleketin hukuken, tarihen, siyaseten sahibi Türkler olduğu gibi iktisaden de bu memleketin hakiki sahipleri olduklarını göstermişlerdir." demişti. Evet, göstermişlerdi.

Kısaca, 1908-1918'in kurucuları Kemalistlere hazır bir cumhuriyet ve oldukça "iyi" sayılabilecek bir kapitalizm bırakmışlardı.

Kemalistler İttihatçılıktan kalan mirasın üzerine elbette bir çok şey koydular. Çünkü bu bir süreçti ve devamını getirdiler. En azından İttihatçıların eksik bıraktığı tuğlaları yerine koydular. Kendileri de zaten transformasyon geçirmiş, "İttihatçılığı bir daha ihyâ etmeyeceğine" Sivas Kongresi'nde yemin etmiş İttihatçılardı.

Son olarak, "Kemalist cumhuriyeti İngilizler kurdurdu" diye, güya yeni bir şey biliyor ve söylüyormuş gibi ahkâm kesen islâmi kesim tarihçilerine de değinecek bu "sıkıcı" konuyu bağlayalım.

Kemalistler devletin başına geçmelerinin İngilizler sayesinde gerçekleştiğini inkâr etmemişlerdir. Başka türlü sözde akıl dışıdır. Kâzım Karabekir'in şu sözleri çarpıcıdır: "İtilaf kuvvetlerinden korkmayınız. Daha geçen hafta Londra'dan memleketimize gönderilmek istenen alaylar, biz gitmeyiz diye silah çatılarını bırakıp sıvıştılar. İtilaf milletleri harbi umumiden o kadar yorgun çıktılar ki, memleketimizde tek bir nefer bile öldürmeye razı değiller. Karşımızda Rum ve Ermeni'den başka kimseyi görmeyeceğiz. İstanbul'da İtilaf Kuvvetleri bostan korkuluğundan başka bir şey değildir." (İstiklal Harbimiz, sayfa 19-20)

Karabekir'in bu stratejik değerlendirmesinin gerçeklikteki karşılığı şudur: İstanbul resmen işgal edilmiştir fakat fiili bir işgal yoktur. 1918 mütarekesinden itibaren İstanbul'a 70 bin İngiliz ve 20 bin Fransız askerinin geldiği doğrudur fakat bu askeri gücün Karadeniz üzerinden, Bolşeviklere karşı savaşan Denikin'e yardım için Kafkaslara gönderildiği de doğrudur. Ve bu askerlerin büyük çoğunluğu Bolşeviklere katılmıştır. Memleketlerine dönseler ne olacak? Çünkü ülkelerindeki durum Rusya gibidir, devrimcidir, bütün Avrupa zaten komünist bir devrime gebedir. Rusya'nın Karadeniz'deki limanlarına asker, erzak ve levâzımat taşıyan askeri gemiler Bolşevik devriminden kaçanları tıka basa yüklenerek geri dönmüşlerdir.

M. Kemal'in İngilizlerden uygun bir valilik beklediği, bütün Osmanlı milletinin İngilizlerden daha hayırlı bir dost bulamayacağını söylediği, M. Kemal'i Samsun'a, Fransız ve İtalyanlarla arası bozulan İngilizlerin bizzat gönderdiği, M. Kemal'in de bunun karşılığını İngilizlere Musul'u vererek ödediği vb. gibi döneme ilişkin sayısız gerçek fotoğraf, sanki aksini iddia eden varmış gibi ortaya konulmaktadır. İsmet İnönü bile, Cumhuriyet'in ellinci yılı dolayısıyla verdiği bir demeçte; "İstiklâl mücadelesinin başarısı da esasında İngiliz-

lerin buna karar vermesi ve diğer müttefikleri de bunu kabule mecbur etmesiyle mümkün olmuştur” (Milliyet, 29 Ekim 1973) dedikten sonra, islâmcı şarlatanlara veya Erdoğan'ın tarihçilerine laf mı duser!

Dipnot gibi:

Sonuç olarak; 1908'den itibaren yıllar ve olaylar içinde adım adım kurulan T. Cumhuriyeti devletine 90. yılında baktığımızda ne görüyoruz?

Karikatür bir cumhuriyet tartışması görüyoruz. San ki bir tarafta T. Cumhuriyeti devletini yıkmak isteyenler varmış gibi, öteki tarafta da "ulusalcılar", "cumhuriyetçiler" toplanmış, ha bire atışıyorlar. Ulusalcı-cumhuriyetçi tarafta bir kısım solcular da var.

Oysa cumhuriyeti yıkmak isteyen yok. Değiştirmek isteyen de yok. Tamam Kürtler bazı şeyler istiyorlar ama bunlar bir cumhuriyet tartışmasına götürmüyor. Bugünün "Jön-Kürtler" i Erzurum Kongresi'nde yapılan ve Cumhuriyet'e bir tür "örtülü federasyon" niteliği kazandıran Türk-Kürt sözleşmesini yenilemek istiyorlar, hepsi bu kadar. Bu talep T. Cumhuriyeti devletini yıkmaz kil

AKP'nin cumhuriyeti yıkacağı, yerine bir islâm devleti kuracağı savı ise akla zarar bir savdır. AKP delirmiş midir ki, kendi devletini yıkacak. Bu devletin harcı Türk-islâm sentezi değil midir ki, bu cumhuriyet devleti islâmcıların işine yaramayacak? Yaradığı görülüyor mu?

"Cumhuriyeti savunmak" !... Yukarıda kuruluşunun özetini anlattığımız Cumhuriyeti savunmak solcuların, sosyalistlerin, komünistlerin işi olamaz. Bu cumhuriyetin hangi sınıf tarafından, hangi "değerler" le kurulduğu da besbelli. Cumhuriyeti değilse bile onun "bazı değerlerini savunmak" !... Tamamen demagojidir. Bu işin aslı, bu devleti savunmak veya reddetmektir.

Bir kaç aforizmayla bitirelim. Troçki madem bu Cumhuriyet'in siyasal başlangıcını 1848 ruhuna benzetmiş, biz de benzetelim. 1848'de burjuvalar "cumhuriyet" i, işçiler "sosyal cumhuriyet" i savundular. Marks daha sonra bu "sosyal cumhuriyet" in Paris Komünü ile somutlandığını söyledi. Marks "cumhuriyetçi" miymiş. Peki Lenin ne oluyor? Şubat 1917'de Rusya'da devrim kendini "Demokratik cumhuriyet" ilân etti. Elbette öyle idi. Ama kimin demokratik cumhuriyeti? Lenin bu cumhuriyeti savundu mu? Savunmadı. "İşçi cumhuriyeti" ni kuracağız dedi. Demek ki Lenin "cumhuriyetçi" falan değilmiş. Cumhuriyetçi olmak ya da olmamak, -yolları ve yolculukları zıt sınıflar bu kadar berrak biçimde ortadayken- solcuların tartışacağı bir konu olamaz.

İttihatçı-Kemalist T. Cumhuriyeti devletinin 90. yılında durum nasıl diye bakıldığında almış başını giden bir savaş görünüyor: "AKP cumhuriyeti yıkacak, kurtaralım!" İki ayağı var: MHP'ye göre PKK ile anlaşmalı, ikiye bölerek; CHP'ye göre ise islamlaştırarak yıkacak. Solun önemli bir kesimi de bu kavgada, milliyetçiliğin belli bir dozunu yüklenerek "kurtarmak isteyenler" in yanında taraf oluyor.

Kavga tamamen yapmacık. Çünkü Kürtlerin Cumhuriyeti yıkmak istedikleri palavradan ibaret. Tersini savunuyorlar; Cumhuriyet'in kuruluş süreçlerinde Türklerle yaptıkları ve kurulan Cumhuriyet devletine "örtülü federasyon" karakteri kazandıran Türk-Kürt sözleşmesini günümüzün insan hakları, evrensel kültürel

haklar ve nihayet demokratik idari yapılanma kriterleri temelinde yenilemek istiyorlar. AKP ile gizli bir anlaşmaları var, bu besbelli, ama AKP onlara ne özerklik verir, hatta ne de demokratik haklar. Kürtlerin -demokratik özerklik dahil- bu talepleri Cumhuriyeti yıkmaz ki! MHP'nin korkusu kendinden. Çünkü AKP ondan daha ırkçı ve milliyetçi bir partidir icabında! Bunu görmek isteyenler, 1975-1980 arasına, AKP'nin ideolojik "kök hücre"sinin içinde temel direk olduğu "Milliyetçi Cephe" hükümetlerine bakabilirler. Bu milliyetçi hükümetler beş yıl içinde beş bin devrimciyi, sosyalisti, komünisti öldürdüler. Bir yıllık bir siyasi kesintiden sonra 12 Eylül faşist darbesiyle bütünleştiler. O halde AKP kimden daha az "millîci"dir?

"AKP millîdir ama islâmcıdır da" denilecekse, bundan daha ala cumhuriyet mi bulacak? Bu cumhuriyetin ikisi de var. İttihatçılar da, Talat Paşa'nın kaçarken kendi yerine atadığı M. Kemal de aynı ideolojinin mensubuydular: Anadolu toprağı üzerine "Türk-müslüman kalesi bir devle kurmak". Kurdular da.

Cumhuriyeti koruma savaşına soldan katılanlar düşünelimdirler: İttihatçı Kemalist Cumhuriyet'in kendisi de, değerler sistemi de somuttur. Bu Cumhuriyet'ten yana tavır almadan önce Ermenilere, Rumlara, Süryanilere, Kürtlere ve her halde Mustafa Suphi'lere de, "Bu cumhuriyet neyin nesidir?" diye sormak gerekmez mi?

"Türk Cumhuriyetçiliği"ni soldan destekleyenler kendilerine yönelen eleştiriyi -ironik de olsa- "Marks da cumhuriyetçiydi" diye yanıt verirlerse maksadını aşan ve kafa karıştıran bir şey açıklamış olurlar. Konuyu, zaman ve mekan bağıni yitirmeden tartışmak gerekir. Madem ki Troçki, 1908'den başlayan T. Cumhuriyeti devletinin kuruluşunu 1848 Avrupa devrimlerinin ruhuna benzetmiş, biz de benzetebiliriz: 1848'de burjuvalar "cumhuriyetçi" iken işçi ve emekçiler "sosyal cumhuriyetçi" idiler. "Sosyal Cumhuriyet" in somutunu ise Marks 1871 Paris Komünü'nde gördüğünü yazacaktı. Ya da; 1918 Şubatındaki devrim Rusya'da -filen kurulmasa bile- kendini "demokratik cumhuriyet" ilan etmişti ama Lenin dönüp bakmadı bile; bir proletarya diktatörlüğü olan Sovyet Cumhuriyeti'ne kadar işi götürdü!

Demek ki, "kendinde cumhuriyet" diye bir şey yokmuş, somut cumhuriyetler varmış. Türkiye'de ise hatırlayanın tüyünü diken diken eden çok özgün bir örneği var.

Bu nedenle mesela, herhangi bir komünist "Şeyh Said'den demokrat çıkarmaya çalışan 'hödük' "e; ".....onun torunu olmaktansa Topal Osman'ın torunu olmayı yeğlerim" diye cevap verirse kendini yanlış anlatmış olur. Çünkü birinci cümle, ikincisini söylemek için söylenmiştir.

Bu Cumhuriyet'in elinde komünistlerin kanı vardır. Bunu görmemek için bu ülkede nice komünist "MUSTAFA SUPHI VE 15'LERİ MUSTAFA KEMAL DEĞİL, TOPAL OSMAN'IN ADAMI KÂHYA YAHYA ÖLDÜRDÜ" diyebilmiştir.

Son olarak; Türk Cumhuriyeti illa savunulacaksa, teville başvurulmadan savunulmalı. Cumhuriyete karşı savaşan da kendi cumhuriyeti için savaşmalıdır. Türk emekçisinin bilinci Türklüğünün dışına ancak böyle çıkabilir. Emekçi Kürdün bilinci de kürtlüğünün dışına yine bu yolla açılır.

Yaşanmışlığın izinde bir sanatçı Ronan-Jim Sevellec

Ayfer Coşkun

Onun yapıtlarını ilk gördüğümde, doğrusu onlara isim bulmakta zorlanmıştım. Genellikle "installation - yerleştirme" olarak nitelendirilen bir sanat. En belirgin özelliği, kuşkusuz üç boyutlu gerçekleştirilmesidir.

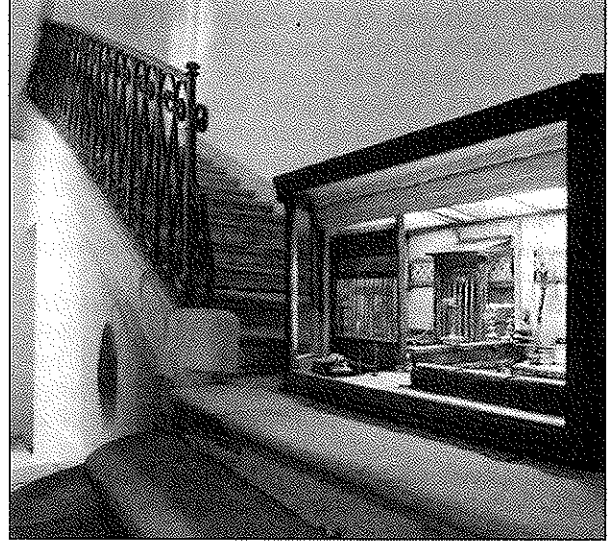
Ronan-Jim Sevellec bu üç boyutlu yapıtlarını, değişik büyüklükteki cam kutulara yerleştiriyor. Genellikle toz içinde sahnelerin yer aldığı bu yapıtlar, ilginç bir biçimde izleyiciyi kendine çekiyor. Darmadağın odalar, her türlü atılmış nesnenin bulunduğu çöp yığınları, toz içinde terk edilmiş, adeta kaçılmış tuhaf mekânlar... Bunların yanıbaşında kendi yaptığı gerçek görünümlü hayvan parçalarının yer aldığı kasap dükkânı...

İnsan yok. çünkü o insanın değil, onun yaşanmışlıklarının, ardında bıraktıklarının izinde.

" Geçmişimizden kalanı gözlemlemeyi tercih ediyorum. Oturduğumuz yerde bıraktığımız izleri, beklentilerimizin tanığı olarak kirleri, tozları sanki birer imza gibi gözlemliyorum. Bu duygusal bir sorun değil benim için. Olaylara, kayanın yavaş yavaş yıpranmasını gözlemlemek gibi bakıyorum. Daha heyecanlı bir söylemle açıklamak gerekirse, asfalt yolların yüzeyini çatlatan bitkilerin hâfizasıyla ilgileniyorum."

Bazı yazar ve eleştirmenlerin sürrealist ilhâmlar bulduğu yapıtlarını o, olsa olsa hiperrealist diye nitelendiriyor. Çalışmalarına önce dört duvarı kurarak başladığını söyleyen Sevellec, sonra onun içine kendi armonisini oturtuyor. Bu armoniyi yerleştirmek için kullandığı parçaların bir kısmı kendi yaratıları değil. Onlar yine insanların oraya buraya attıkları ya da unuttukları ve onların izlerini taşıyan şeyler. Örneğin, bulunduğu bir parfüm kapağını bir çiçek saksısına dönüştürüyor. Sanatçı onları işlevlikleri için değil, ruhları için seçtiğini söylüyor. Hikâye değilse de, birçok hikâyenin anlatılabileceği bir düş alanı yaratıyor. Bir anlamda izleyiciye düş kurabileceği bir alan bu. Bunun için de: "Bilerek ya da bil-meyerek fazla belirgin bir şey kullanmışsam, hemen belirsizleştirmeye çalışırım" diyor.

"Ben izleyeni bir yere yönlendiriyorum. Örneğin kanlı bir bıçak koysam, oraya yönlendirmiş olurum. Bunun için kanı hemen silerim. İz-

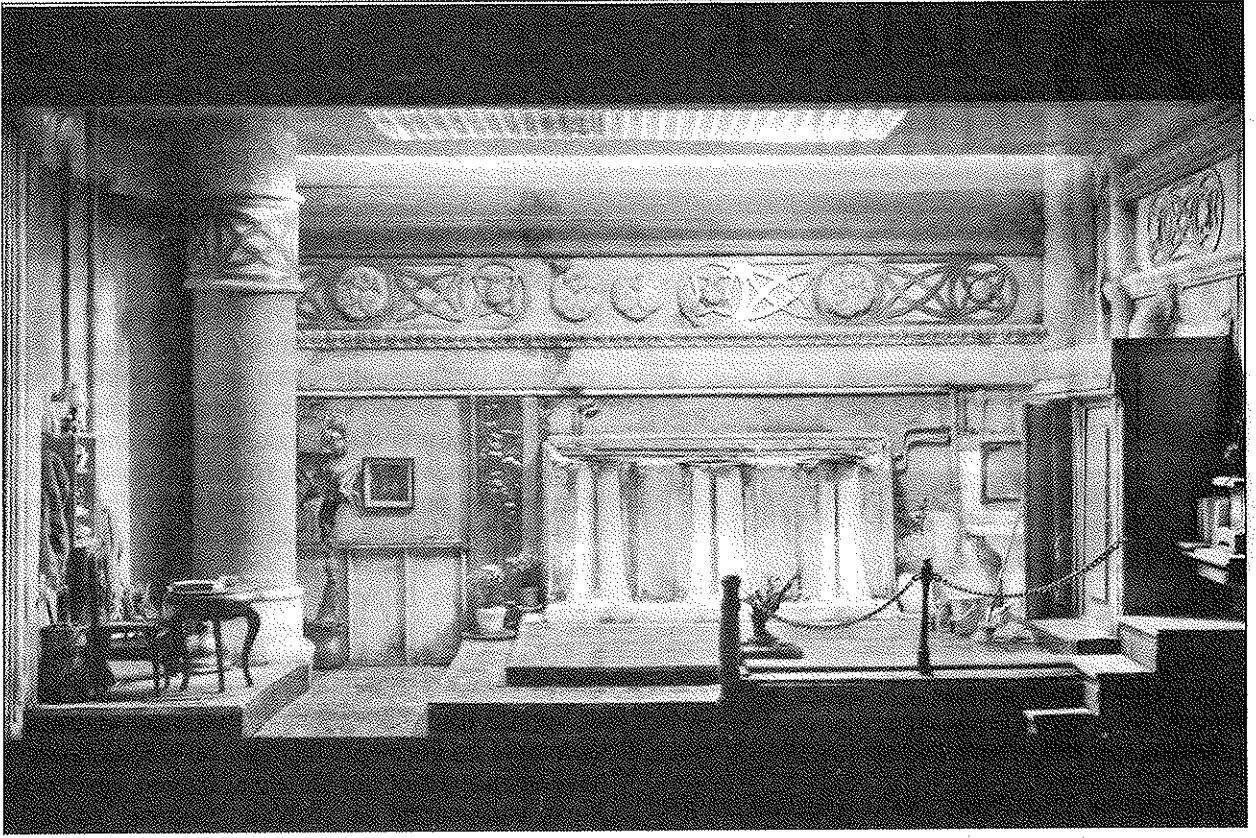

leyici kendisi bulsun."

Kullandığı o ufacık parçaları bir araya getirmenin, onu adeta bir simyager gibi çalışmaya yönelttiği görülüyor. Bu yapıtlar üzerine yorum yapanlardan biri "Sevellec'in Rüya Kutuları" diye başladığı yazısına " ... dünya kutunun içinde" tümcesiyle devam ediyor. Bazılarının "minyatürize yapımlar" olarak tanımlandığı da gözleniyor.

Onun "Şark Kahvesi" ve "Türk Hamamı" isimli iki yapıtı, bazı yazarların "Minyatür Mücevherleri" tanımını yaparken, ne kadar haklı olduklarını gösteriyor. Bu iki kutudaki çalışmalarda Doğuya özgü süslemeler, halılar ve değişik malzemeler kullanılmış. Yine hafiften dağınıklık ve biraz toz olsa da, diğerlerinden farklılıklar taşıyorlar. Ve hep yaptığı gibi, kullandığı nesnelere kendi el emeğini de fazlasıyla katmış.

Sevellec'e resme ve bu tür çalışmalara nasıl ve ne zaman başladığını ve sanat eğitimini sorduğumda, aldığım yanıt oldukça ilginç. 1938 BREST doğumlu olduğunu ve savaş sırasında ressam olan babası, iki kardeşi ve annesiyle zor günler yaşadıklarını anlattı. Önce resim yapmış. Daha küçük yaşlardayken yaptığı resimler bu alandaki üstün yeteneğini ortaya koymuş. Savaş sırasında özellikle babasının telden yapıp, bez elbiseler giydirdiği Napolyon döneminin Fransız ve İngiliz askerlerini canlandırdığı oyun-

caklarla oynamış, malum çocukluk hastalıklarından biri nedeniyle de eve kapanınca bunlarla başlayan üç boyut türü yaşamına girmiş. Yavaş yavaş bu tür çalışmalara yönelmiş. Genç yaşta desinatör olarak eserler vermeye ve 1960'dan itibaren başında yer almaya başlamış. Bunlar üç boyutlu insan figürü ve dekorlardan oluşuyormuş. Daha önce hiç denenmemiş bu çalışmalar oldukça ilgi çekmiş. Ve aynı yolda yürüyüşünü sürdürmüştü. Özel bir eğitim almadan ressam olan babası ve kendi çabası ile sanatını geliştirmiş.

Tabii kendisi gibi çalışma yapanların olup olmadığı da merak edilen bir konuydu. Buna yanıtı şöyle:

"Şahsen tanımıyorum ama Charles Matton adında çok yönlü bir sanatçı var. Başarılı eserler yaratmış. Onunla tek ortak yanımdır, ikimizin de üç boyutlu çalışıyor olmamız. Ölçülerimiz de aynı ama onun yapma biçimi ile benimki çok farklı. Örneğin, onun yaptığı kütüphane son derece düzgündür. Benimkini ise gördünüz, oldukça karışık. Yine kullanılmışlık var tabii. Bakış açılarımız bu anlamda farklı. O bir çöplüğü seçmez örneğin."

Sevellec, neden bu kadar toz sorusuna, "kullanılmışlıktan kalan" yanıtının dışında, değişik bir deyimle yanıt veriyor:

" Patte de velours du temps " diyor.

Tam karşılığını bulmakta zorlanıyorum doğrusu. "Tozu, geçen zamanın bıraktığı kadifemsi ayak izleri " olarak gördüğünü bu sözlerle ifade ediyor.

Sanatçının uzun yıllardan beri yapıtları Fransa'nın değişik kentlerinde galeri ve müzelerde olduğu gibi, Portekiz, Monte-Carlo, Belçika, Hollanda ve İtalya gibi ülkelerde tek ya da karma sergilerde yer alarak izleyicilerle buluşmuştur. Son sergisi ise 28 Kasım 2013 - Şubat 2014 arasında yine Paris'teki Galerie Antonine Catzeflis'de açılacak.

Son sergisi ile ilgili soruma verdiği yanıt oldukça ilginç. Çünkü bu yapıtlarında Şimdiye kadarki uygulamalarından farklı çalışmaları olduğunu söylüyor. Bunlarda ilk kez insan figürüne de yer verdiğini açıklıyor. Peki neden?

" Bu benim için yeni bir deneme. Şimdiye kadar insanın bıraktığı izlerle onları göstermeyi seçtimse de, şimdi o izleri bırakan insanları da eserlerimin içine yerleştirmeye karar verdim. "

KAYNAKÇA:

Sanatçıyla yaptığım söyleşinin dışından yararlanılan kaynaklardan ikisi şunlar :

1) Ronan-Jim Sevellec, yayınlayan l'Oeuf Sauvage, 2000

2) BEAUTE INSENSEE, livre d'art edition Skira

@ KIZILCIK TURU

INTERNATIONAL NETWORK
ON MIGRATION AND DEVELOPMENT

2003 yılında oluşturulan INMD, uluslararası göç, kalkınma ve insan hakları arasındaki karmaşık bağları ele alan, akademisyen, sivil toplum önderleri ve aktivistleri bir araya getiren küresel bir ilişki ağı ve bu konuda önde gelen araştırma merkezlerinden biri. Merkezi Meksika'daki Zacatecas Özerk Üniversitesi, Kalkınma Araştırmaları biriminde bulunan ağ, "Küresel Göç ve Kalkınma Forumu" (GFMD), Göç üzerine Dünya Sosyal Forumu (WSFM) gibi forumlara başından beri aktif katılarak uluslararası tartışmaya katkıda bulundu. (GFMD, Birleşmiş Milletler'in 2006'daki "Uluslararası Göç ve Kalkınma Üst Düzey Diyalogu" sırasında ortaya atılan gönüllü, ancak BM'ye sıkı bağlara sahip, 2014/2015'de Türkiye'nin başkanlığını devralacağı bir yapı. Bu yılki BM Diyaloguna bağlamında 30 Eylül-4 Ekim'de New York'da "Halk, İktidar ve Topluluklar: Göçmen, İşçi ve İnsan Hakları arasında Köprü Kurma" başlığı altındaki Göç, Kalkınma ve İnsan Hakları için Halkların Küresel Eylemi, PGA 2013 sitesini de öneririz: hld2013.gcmigration.org)

INMD ülkeler ve bölgeler arasında asimetrinin, sosyal eşitsizliğin azalması ve sürdürülebilir bir insanî gelişmeyle göçün zorunluluk olmaktan çıkıp, tercih haline geleceği özgür ve güvenli insan hareketliliği için çalışıyor. Uluslararası göç ve kalkınma alanındaki bilgi önderi olmayı, sivil toplum kapasitesini geliştirmeyi, farklı düzeyde kamu politikalarını etkilemeyi amaçlıyor. Yaklaşımı göç koridorlarını irdeleyerek tüm göç sürecini, terkedilen, geçilen ve varılan yerleri, ikinci neslin oluşumunu ve geri dönüşü bir bağlamda ele almak. Eşitsiz gelişme ve

göç, göç-kalkınma-insan hakları ilişkisinin stratejik göstergeleri, ulusötesi yurttaşlık, insan güvenliği, adil çalışma, iklim değişikliği ve göç, yüksek beceri-lilerin göçü, politika yapma süreçleri vb. gibi konulara eğilen INMD'nin yılda iki kez çıkardığı "Göç ve Kalkınma" dergisi, onlarca kitap, raporlar, kongre bildirileri, sunumları sitede erişime sunuluyor. Üye olanlara açılan kaynaklar dışında sitede ağıın tarihçesi, bileşenleri, haber ve etkinlikler, video kayıtları gibi bilgilere erişiliyor. Ağın başkanı, kalkınma iktisadı ekolünden Raul Delgado Wise'in göçün kökenine yönelik analizlerine, emeğin ucuz olduğu (Güney'deki) ülkelere gidişin yanı sıra, göçün neoliberal küreselleşme ve sermayenin yeniden yapılanmasındaki oynadığı role dikkat çeken görüşlerine siteden ve diğer kaynaklardan (örn. Youtube) erişilebilir. (Sitede verilen peoplemov.in adresinden tüm dünyadaki göç koridorlarını görsel olarak da izleyebilirsiniz.)

Göç üzerine Dünya Sosyal Forumu (WSFM), ilk kez Ocak 2005'de "Küresel düzensizliğe yolculuklar" başlığıyla Brezilya'nın Porto Alegre şehrinde Dünya Sosyal Forumundan bir kaç gün önce yapıldı. 35 ülkeden 600 katılımcı "evrensel yurttaşlık" kavramını ve göçmen haklarının bu çerçevede nasıl savunulabileceğini tartıştı. Bunu izleyen İspanya'da Rivas Vaciamadrid'de 2006'da "Evrensel Yurttaşlık ve İnsan Hakları. Başka bir dünya mümkün, gerekli ve acil" ve 2008'de "Seslerimiz, haklarımız, duvarsız bir dünya" sloganlarıyla düzenlenen Forum'lar göçle ilişkili ağların kurmak, sivil toplumun, sosyal hareketlerin, birliklerin küresel ölçekte ortak siyasi bir bildiriye katkıda bulunmak üzere bulunduğu yerler oldu. 2010'da Ekvador'un Quito şehrinde "Evrensel Yurttaşlık için Halkların Hareketi: Modelin çöktürülmesi, aktörlerin yaratılması" temasıyla halkların hareket özgürlüğü ve yerleşme hakkı için mücadele eden örgütler, göçmenlerin ayrımcılığa tabi tutulması ve illegal görülmesine karşı olanlar dördüncü kez bir araya geldi.

Dünya Sosyal Forumunun tematik süreçlerinden biri olan, göç ve hareketlilik konusunda demokratik tartışma, düşünce ve deneyim paylaşma, kültürel alışveriş, sosyalleşme, mutabakat oluşturma, plan ve stratejileri tartışma, duruşları, gündemleri, eylemleri yayma ortamı sunan WSFM, 2012 Kasım ayında Filipinler'de Manila'da binlerce kişinin katılımıyla düzenlendi. Forum, "Hareketlilik, Haklar ve Küresel Modeller: Alternatif Arayışları" başlığıyla Kriz, Küresel Göçün Eleştirisi ve Sonuçları; Göçmen Hakları İnsan Haklarıdır; Göçü Yeniden Tahayyül Etmek, Alternatifler Önermek, Modeller Araştırmak ile Direniş, Örgütlenme, Eylem konularına odaklandı. Altıncı WSFM ise, 2014'de Güney Afrika'da Johannesburg'da düzenlenecek. Son WSFM'in sitesinde Forum'lar hakkında genel bilgilere ve Manila'daki beşinci Forum'un raporuna, sonuç bildirgesine, medya kayıtlarına erişilebilir.

Barry Commoner

Bir yıl kadar önce 95 yaşında ölen Barry Commoner çağdaş çevre biliminin ve hareketinin öncülerindendi, bilimciydi, nükleer karşıtıydı, sosyal adaletçiydi, aynı zamanda Başkanlık Seçimleri kampanyasında topluma bazı yaşamsal gerçekleri açıklamak için Yurttaşlar Partisi'ni (Citizens' Party) kurmuş ve Ronald Reagan'a karşı 200.000 oy almış bir siyasetçiydi.

Commoner Rusya göçmeni bir Yahudi ailesinin çocuğu olarak 1917'de New York Brooklyn'de doğdu. 20 yaşında Columbia Üniversitesi'nde Zooloji'de lisans derecesi, 24 yaşında Harvard'dan hücre fizyolojisi üzerine doktora derecesi aldı.

II. Dünya Savaşı'nda Donanmada askerlik yaptı. Kendisine DDT bombası yapma görevi verildi. Böylece Pasifik Adalarında Deniz Piyadeleri karaya çıkmadan önce DDT bombaları sahildeki böcekleri, sivrisinekleri, sinekleri öldürecekti. Ama Commoner ilaç bombasının denizdeki tonlarca balığı da öldürdüğünü saptadı. Bu tespit bilginin mesleki yaşamında bir dönüm noktası oluşturdu ve insanların ekosisteme her müdahalesinin bir takım olumsuzlukları tetikleyeceğini ve teknolojinin bu durumlarda istenmedik sonuçlar doğuracağını savunmaya başladı.

Commoner ABD'nin Savaş sonunda Japonya'da nükleer silah kullanmasının sonuçlarını görmüştü. Her ne kadar Einstein, Oppenheimer ve Manhattan Projesi'nin bilimcileri bombayı imal edip, devlete teslim ettikten sonra onun kullanılmamasını istemiş idiyeler de, Hiroşima ve Nagazaki faciasındaki sorumluluklarını paylaşmışlardı. Commoner ABD ile SSCB arasındaki nükleer yarışın durdurulması için başka bilim insanlarıyla birlikte nükleer denemelerin durdurulması için harekete geçti. Sonuçta 1956'da Demokrat Parti Başkan Adayı Adlai Stevenson'ın denemelere son verilmesini programına almasını sağladılar. Çabaları ancak yıllarca sonra sonuç verdi.

1997'de "American Scientist" dergisine verdiği mülâkatta "Ordunun Atom Enerjisi Komisyonu'nda birçok seçkin bilimciyi emrinde çalıştırdığını, ama onların nükleer silahların kullanılmasının sonuçlarına al-dırmadıklarını" söyleyecekti.

Commoner öğretim üyesi olduğu St. Louis Washington Üniversitesi'nde 1958'de "Nuclear Information" isimli teksirle çoğaltılan bir bülten yayınlamaya başladı, hükümetin nükleer silah politikalarını eleştiren bu yayın ileride "Scientist and Citizen" (Bilimci ve Yurttaş) adlı dergiye dönüştü ve bilim insanlarının topluma karşı sorumlulukları üzerine bilimsel ve düşünsel bir organ oldu. Aynı nükleer karşıtları eylem amaçlı Nükleer Haber Komitesi'ni kurdu.

Yoğun çabalarıyla dünya çapında 11 bini aşkın bilimcinin imzaladığı bir metinle nükleer denemelerin yasaklanmasını talep ettiler.

Commoner'ın katkılarından birisi tüketimdeki bazı yeni teknolojilerin canlıların sağlığını tehdit etmesi üzerinde durmasıydı. Tüketiciler deterjanlardan ve sentetik kumaşlardan uzak durmalı, onların yerine sabunu, pamuklu ve yünü giysileri tercih etmeliydiler. Nükleer santraller, zehirli kimyasallar, pestisitler kullanılmamalıydı. Ekonomik gelişme adına artan sanayi atıkları hem doğayı hem de insan sağlığını tehdit etmekteydi.

1971'de yayınladığı "Closing Circle" çevre hareketinde kilometre taşı niteliğindedir. Commoner kitapta ekolojinin dört yasası olduğunu söyler:

- Doğada her şey her şeye bağlıdır.
- Her şey bir yere gider, hiçbir atık kaybolmaz.
- Doğa en iyiyi bilir.
- Doğanın sömürülmesi kaçınılmaz olarak yararlı kaynakları işe yaramaz kılar.

Bu bakımdan bugün gitgide daha çok önem kazanan "sürdürülebilirlik" kavramını ilk ortaya atan bil-gindir. Bütün canlılar için tek bir yaşam küresinin mevcut olduğunu, bire şeye etkiyen bir etmenin her şeyi etkileyeceğini, sınai üretim konusunda çok du-yarlı olmamız ve insan ile doğa arasındaki hassas dengeyi bozmamamız gerektiğini, enerji kullanımı konusunda güneş, rüzgâr ve jeotermal enerji gibi alternatif kaynaklara başvurmamızı söylemiştir.

Commoner aynı zamanda Üçüncü Dünya'daki yok-sulluğun zengin ülkelerden kaynaklandığını, sömür-geci çağın kalıntısı olduğunu söyler. O ülkelerdeki nüfus artışına parmak basan "Yeni Malthusçu" savla-maları kesin dille yadsır ve "Yoksulluğun nedeni nü-fus artışı değildir, nüfus artışı yoksulluktan ileri gel-mektedir, eğitim düzeyinin yükseldiği, bilginin arttığı ülkelerde doğum oranları azalmaktadır. Bilgisizlik ne-deniyse birçok yoksul aile yeni çocukların büyüyünce kendilerine gelir getireceklerini sanıyorlar, oysa eği-tim düzen yükseldikçe bunun aksini görüyorlar" der.

Bazı çevrecilerin aksine, çözümün sanayie karşı çıkmakta ve "toprağa dönelim" ütopyasında olmadığı, ekonomiyi kontrol eden büyük iş çevrelerinin devlet ve toplum üzerindeki nüfuzlarını kırarak çevre duyarlılığı yaratarak, bu alandaki harcamaları ve yatırımları arttırarak optimal bir dengeye ulaşılabilceği-ne inanır.

Yukarıda özetlediğimiz görüşler bugün hiç birimi-ze yeni değil. Ama Commoner'ın önemi altı kitapta ve pek çok makalede, tebliğde sunduğu bu görüşleri ya-rım yüzyıl boyunca dile getirmiş ve eylemini yapmış olmasındadır.

